

Yüksel BİLGİLİ

KARŞILAŞTIRMALI

İKTİSAT OKULLARI

DERS NOTLARI

(Makro İktisadın Teorik Esasları)

Merkantilizm

Fizyokrasi

Klasik Okul

Neo-Klasik Okul

Keynesyen Okul

Monetarist Okul

Yeni Klasik Okul

Arz Yanlı İktisat Okulu

Yeni Keynesyen Okul

Post Keynesyen Okul

Kamu Tercih Teorisi:
Anayasal İktisat

Reel Konjonktür Teoremi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE KİTAP HAKKINDA	5
TAKDİM	9
İÇİNDEKİLER	11
1. MERKANTİLİZM	13
Merkantilizm İle İlgili Çıkmış Sorular	16
2. FİZYOKRASİ	17
Fizyokrasi İle İlgili Çıkmış Sorular	20
3. KLASİK OKUL	21
Klasik Okul İle İlgili Çıkmış Sorular	57
4. NEOKLASİK OKUL	75
Neoklasik Okul İle İlgili Çıkmış Sorular	84
5. KEYNESYEN OKUL	87
Keynesyen Okul İle İlgili Çıkmış Sorular	144
6. MONETARİST (PARASALCI) OKUL	165
Monetarist (Parasalıcı) Okul İle İlgili Çıkmış Sorular	181
7. YENİ KLASİK İKTİSAT	191
Yeni Klasik İktisat İle İlgili Çıkmış Sorular	209
8. KEYNESYEN AKIMA BAĞLI İKTİSADİ OKULLAR	215
9. YENİ KEYNESYEN İKTİSAT	219
Yeni Keynesyen İktisat İle İlgili Çıkmış Sorular	234
10. POST KEYNESYEN İKTİSAT	239
11. ARZ YANLI İKTİSAT	243
Arz Yanlı İktisat İle İlgili Çıkmış Sorular	255
12. KAMU TERCİHİ TEORİSİ: ANAYASAL İKTİSAT	258
Kamu Tercih Teorisi: Anayasal İktisat İle İlgili Çıkmış Sorular	268
13. REEL KONJONKTÜR TEORİSİ	269
Reel Konjonktür Teorisi İle İlgili Çıkmış Sorular	273
TABLolar	274
İKTİSAT OKULLARI ÇÖZÜMLÜ SORULAR	279
KAYNAKÇA	313

1. MERKANTİLİZM

1500-1800 yılları arasında devam eden Merkantilizm, rönesans, reform ve coğrafi keşifler sonucu oluşan yeni dünyanın iktisadi hayata yansımasıdır. Merkantilizmin en önemli temsilcileri Jean Bodin, Thomas Myles, Montaigne, Thomas Mun, Antonia Serra ve Jean Baptiste Colbert'tir.¹

Merkantilizmin temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:²

1. Zenginliğin Kaynağı Paradır:

Nasıl ki insanlar para biriktirdikçe zenginleşiyor ise, ülkeler de kıymetli maden biriktirmek suretiyle zenginleşmektedir. Dolayısıyla zenginleşmek isteyen ülkenin altın ve gümüş gibi kıymetli maddelere sahip olması gerekmektedir.

2. Dünya Zenginliği Belli Bir Zaman İçin Sabittir:

Merkantilistlere göre dünyanın zenginliği sabittir. Dolayısıyla birisinin zenginleşmesi, ancak bir diğerrinin fakirleşmesi pahasına söz konusu olabilecektir. Bunun için de daha fazla kıymetli maden biriktirmeye dayalı politikalar uygulanmalıdır. Bu politikaları uygulayacak olan güç ise, güçlü, korumacı ve müdahaleci bir devlettir.

3. İhracat İthalattan Fazla Olmalıdır:

İhracatın ithalattan fazla olması durumunda ($X > M$), dış ticaret fazlası söz konusu olacaktır. İhracatın ithalattan fazla olması, ülkeye gelen kıymetli madenin ülkeden çıkan kıymetli maddenden fazla olduğu anlamına geldiği için ülke zenginliğinde artış meydana gelecektir.

¹ Nazım Öztürk, **Piyasanın Başarısızlığından Kamu Ekonomisinin Başarısızlığına Ekonomide Devletin Değişen Rolü**, Ankara: Palme Yayıncılık, 2007, s. 10.

² Osman Demir, **Ekonomide Devlet**, SPK Yayın No: 71, 1997, ss. 18-19.

4. İhracat Teşvik Edilmelidir:

Dış ticaret fazlası verebilmek için ihracatın artırılması gerekmektedir. Bunun için ihracatı teşvik etmeye dayalı politikaların uygulamasını önerilmiştir. Merkantilistler mamül mal ihracatını teşvik ederken, hammadde ihracatına karşı çıkmaktadırlar. Çünkü hammaddelerin işlenmiş biçimde ihraç edilmeleri durumunda daha fazla getiri elde edilecektir. Ayrıca, ihracatı artırmak için ihracata konu olan malların yurt içi tüketiminin engellenmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

5. Üretim Tüketimden Fazla Olmalıdır:

Yurtiçi tüketim için gerekenden fazla mal üretilirse, fazla üretilen mal dışarıya satılabilir. Yani, ihraç edilebilir. Doğal olarak ihraç edilen mallar karşılığında kıymetli maden elde edilecektir.

6. İthalat Yasaklanmalıdır:

Merkantilistler ülkeden kıymetli maden çıkışına yol açtığı için ithalata karşı çıkmışlar; dış ticarete korumacı politikalar izlemişlerdir. Yalnızca hammadde ve nitelikli iş gücü ithalatına izin vermişlerdir. Şöyle ki, hammadde tarihsel bir rastlantı ile ülkenin topraklarında olmakta ya da olmamaktadır. İthalatının yasaklanması durumunda, ilgili hammadde ile yapılabilecek üretimden yoksun kalınacaktır. Kaldı ki, hammadde ithal edildiğinde karşılığında verilen kıymetli madenden daha fazlası, hammaddenin mamul mala dönüştürülmesi durumunda yapılan satıştan kazanılacaktır. Yine, nitelikli iş gücüne sahip olmanın önemini göz önünde bulundurarak verimliliği artırmak için ithalatına izin verilmiştir.

7. Devlet Ekonomide Aktif Bir Şekilde Rol Almalıdır:

Merkantilistler, devletin aktif müdahalesinden yana olmuşlardır. Devletin güçlü olması durumunda ihracatı teşvik edici, ithalatı yasaklayıcı politikaları (gümrük vergileri vb. kısıtlamalar ve yasaklamalar) uygulama gücü olacaktır. Dolayısıyla Merkantilistler, dış ticaret fazlası vermeye dayalı politikaları uygulayacak aktif bir devlet öngörmüşlerdir.

Merkantilist politikalar, Fransa'da Colbertizm, Almanya'da Kameralizm adı altında uygulanmıştır.

8. Güçlü Bir Devletten Yana Olmuşlardır:

Merkantilistler güçlü bir devletten yana olmuşlardır. Güçlü bir devlete sahip olabilmek için Merkantilistler devletin güçlü bir ordu ve donanmaya sahip olmasını arzulamışlardır. Coğrafi keşiflerin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sömürgecilik faaliyetlerinin revaçta olduğu bir dönemde güçlü bir ordu gerek sömürgeler elde etmek, gerekse yapılan ticareti kontrol edebilmek için son derece önemlidir.

- ✓ Korumacı, devletçi ve devletin görünen elini kullanan bir anlayış söz konusu olmuştur.

9. Merkantilist Politikaların Zamanla İşlemediği Görülmüştür:

Bu durumun iki nedeni vardır.

- ✓ Birincisi, dış ticaret fazlasının sürekli aynı ülkelerde toplanması, o ülkelerde kıymetli maden stokunun artmasına neden olmuştur. Diğer bir ifadeyle, o ülkelerdeki para stoku artmıştır. Para stokunun artması ise, paranın değerinin düşmesine; yani, enflasyona yol açmıştır.
- ✓ İkincisi, tek taraflı dış ticaret fazlası vermeye dayalı bir iktisat politikası sürdürülebilir değildir. Zenginliğin sürekli aynı ellerde toplanması, ticari partnerlerin yoksullaşması anlamına gelmektedir. Ticari ortakların yoksullaşması ise, bir süre sonra ticaret yapma imkanının ortadan kalkmasına neden olmaktadır.

MERKANTİLİZM İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi, merkantilist düşünce ile uyumlu bir uygulama değildir?

- A) Dış ticaret fazlasının eritilmesi
- B) İhracatın desteklenmesi
- C) Hammaddeden çok, mamul mal ihracına önem verilmesi
- D) Ticaret filosofunun geliştirilmesi
- E) İthalattan koruyucu gümrük resimlerinin alınması

(ÇSGB, 2000)

2. Merkantilistler aşağıdakilerden hangisine karşı çıkar?

- A) Yerli üretimin korunmasına
- B) İhracatın teşvikine
- C) Güçlü bir deniz taşıma filosofunun oluşturulmasına
- D) Bir ülkenin güç ve zenginliğinin, sahip olduğu kıymetli madden stokuyla ölçülmesine
- E) Gümrük tarifelerinin mümkün olduğu kadar düşük tutulmasına

(T. İş Kur. 2000)

3. Merkantilizm ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bir düşünce akımıdır.
- B) Devletin ekonomik faaliyetlere müdahale etmemesi gerektiğini savunur.
- C) Ulusal servetin kaynağı olarak değerli madenleri görür.
- D) Uluslararası ekonomik ilişkilerin, aynı anda bütün ülkelerin refahını artırmasının mümkün olduğunu öne sürer.
- E) Hammadde ithalatının kısıtlanması gerektiğini savunur.

(Ziraat Bankası, 2008)

1. A
2. E
3. C

The Cape

ayırmıştır. Quesnay bu üçlü yapı içinde üretilen net ürünün nasıl paylaşıldığını ele almıştır.

4. Doğal Düzen Düzenler:

Doğal düzene müdahale edildiğinde sorunlar çıkar. Eğer doğal düzene müdahale edilmezse, herhangi bir sorun ortaya çıkmaz. Fizyokratlara göre, nasıl ki evrenin kendine has bir doğal düzeni varsa, ekonominin de kendine has bir doğal düzeni mevcuttur. Bu doğal düzen çerçevesinde ekonomi, kendi kendini düzenleyecektir. Dışarıdan herhangi bir müdahaleye gerek bulunmamaktadır. Bu yüzden de "laissez faire laissez passer (Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler)" ilkesini benimsemişlerdir. "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" ilkesi devlet müdahalesine şiddetle karşı çıkmaktadır. Bu düzende devletin görünen eli, yerini piyasa mekanizmasına bırakmaktadır. Çünkü Fizyokratlar, devlete değil, doğal düzene güvenmektedirler. Bu yüzden de devlet faaliyetleri sadece, güvenlik, adalet gibi konularla sınırlı olmalıdır.

5. En İyi Yönetim Krallıktır:

Fizyokratlara göre, en iyi yönetim krallıktır. Ancak bu kral, mutlak monarşik anlamda bir kral değildir. Bu kral adeta büyük bir orkestranın şefi gibi minimum yasa ile maksimum otorite sağlar ve bu otoritesini doğal düzeni bozmadan işleri kolaylaştırmak için kullanır. Örneğin, toprağın yılda bir kez sürülmesi, özel mülkiyetin korunması, doğal düzene muhalif uygulamaların kaldırılması veya engellenmesi gibi düzenlemeleri üstlenir.

6. Zenginliğin Kaynağı Dış Ticaret Fazlası Değil, Tarımsal Üretimdir:

Fizyokratlara göre zenginliğin kaynağı **tarımsal üretimdir**. Zira, Fizyokratlar ticareti net üretim yapmayan kısır bir sektör olarak ele almaktadır. Ayrıca sürekli olarak dış ticaret fazlası vermek de mümkün değildir. Ticaretin sürdürülebilir olabilmesi için sürekli olarak daha fazla ihracat yapma isteğinin olmaması gerekmektedir. Dolayısı ile Merkantilistlerin dış ticaret fazlası verebilmek için uygulanmasını ileri sürdüğü korumacı politikalar, Fizyokratlarda ye-

rini serbest ticarete dayalı bir anlayışa bırakmıştır. Ancak Fizyokratların serbest ticareti savunmalarının altında dış ticaretin kârlı ve verimli olmasına dayalı bir anlayış değil; **doğal düzen fikri** yatmaktadır. Zira, doğal düzen, düzenler anlayışı geçerlidir.

7. Devlet Sınırlandırılmalıdır:

Doğal düzen, alıcı ve satıcılar için daha iyi olan iktisadi kararlı dengeyi sağladığı için devlet sınırlandırılmalıdır. Fizyokratlara göre, kişiler kendi çıkarlarını maksimize etmek için uğraşırlarken aynı zamanda toplumsal çıkarları da maksimize ederler.

8. Dışarıdan Müdahaleye Gerek Yoktur:

Doğal düzene dışarıdan herhangi bir müdahaleye (örneğin devlet müdahalesine) gerek yoktur. Çünkü bireyler kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışırlarken, aynı zamanda toplumsal çıkarları da maksimize etmektedirler. Örneğin, devlet ekonomiye müdahale etmezse, piyasaların doğal işleyişi, enflasyon, işsizlik, dış ticaret gibi konularda ortaya çıkan problemleri kendiliğinden çözecektir. Dolayısıyla devlet sınırlandırılmalı ve ekonomiye müdahale etmemelidir. Fizyokratlara göre doğal düzen anlayışının devamı özel mülkiyetin korunması ile sağlanabilir.

FİZYOKRASİ İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. “Genel Teori” ve “Ekonomik Tablo” adlı eserlerin yazarları aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

A) Keynes, Quesnay
B) Ricardo, Smith
C) Walras, Say
D) Marshall, Leontief
E) Thomas, Locke

(KMS, 2001)

2. 18. yüzyıldaki iktisatçılar grubu Fizyokratlar ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Fransa’da doğup gelişmiştir.
B) Önde gelen liderleri F. Quesnay ve Hume’dur.
C) Parasal ilişkiler yerine ekonomik kalkınma ve büyüme üzerinde yoğunlaşmıştır.
D) F. Quesnay’nin “Ekonomik Tablo”su en önemli çalışmadır ve bu çalışma Girdi-Çıktı tablolarının öncüsüdür.
E) Ekonominin, özellikle dış ticaretin kontrolü konusunda Merkantilistlerle aynı görüşleri paylaşmışlardır.

(KPSS, 2003)

1. A
2. E

Smith
Ricardo
Malthus
Mill

3. KLASİK OKUL

Klasik okulun ortaya çıkmasına yol açan gelişmeler şu şekilde ifade edilebilir:⁵

- ✓ Klasik iktisadın ortaya çıkmasında Fizyokrasi'nin oldukça önemli bir payı vardır. Klasik iktisatçılar, fizyokratların doğal düzen fikrinden etkilenmiş ve onun yerine **görünmez eli** ikame etmişlerdir.
- ✓ Klasik iktisadın ortaya çıkmasına neden olan diğer gelişmeler ise, bu dönemde yaşanan teknolojik gelişmeler ve sanayileşmedir.
- ✓ Klasik iktisatçılar, merkantilistlerin devlet müdahalesi ve tek taraflı dış ticarete dayalı anlayışlarını eleştirmişler; diğer bir ifadeyle para ve serveti karıştırmalarına tepki göstermişlerdir.
- ✓ Fizyokratların tek üretken sektör olarak tarımı görmelerini eleştirmişlerdir. Zira, toprak zaten veri olarak kabul edildiği için en önemli üretim faktörü olarak emeği görmüşlerdir. Sermayenin birikmiş emekten başka bir şey olmadığını ileri sürmüşlerdir. Doğal kaynaklar için bir bedel ödemeye gerek olmadığı için önem vermemişlerdir. Üretim artmadan artan parayı değersiz olarak kabul etmişlerdir.⁶

En önemli temsilcileri, Adam Smith, David Ricardo, Thomas Robert Malthus, Jean Baptiste Say ve John Stuart Mill'dir.

a) Adam Smith:

- ✓ Klasik iktisadi ekolün en önemli temsilcisidir.

⁵ Demir, a.g.e., ss. 23-29.

⁶ Hatice Erkekoğlu, İmalat Sanayide Rekabet Gücü Araştırması - Kayseri Örneği, Ankara: Palme Yayını 2008, ss. 26-27.

- ✓ 1776 yılında yayınlanan “**Ulusların Zenginliği**” adlı kitabının yayın tarihi, bir çok iktisatçı tarafından iktisadın bilim hüviyetini kazandığı tarih olarak kabul edilmektedir.
- ✓ Dış ticaretin serbestliğini savunmak için Mutlak Üstünlükler Teorisi’ni ileri sürmüştür.
- ✓ İş bölümü ve uzmanlaşmanın verimliliği artıracığını ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Smith’in ünlü “toplu iğne” örneği oldukça önemlidir.

b) **David Ricardo:**

- ✓ Klasik iktisatçılar içinde önemli bir yeri vardır.
- ✓ Dış ticaretin serbestliğini savunmak için “Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi”ni geliştirmiştir.
- ✓ **Klasik rant teorisi:** Klasik rant teorisi, Ricardo’nun rant teorisi ile anılmaktadır. Diferansiyel Rant da denilen bu teoriye göre rant, toprakların verimlilik farkından ortaya çıkmaktadır. Nüfus arttıkça daha az verimli topraklar üretime açılmaktadır. Şöyle ki, toprak arzı sabit, nüfus ise sürekli arttığı için zamanla mevcut topraklar ihtiyaçları karşılamak için yetersiz hale gelmektedir. Bu durumda üretim maliyetlerinde yükselme meydana gelecektir. Elde edilen ürünün fiyatı, en düşük verimli olan marjinal topraktaki birim maliyetlere göre oluşur. İşte, ürünün fiyatı ile marjinal üstü toprakların birim maliyeti arasındaki fark, Ricardocu rantı oluşturmaktadır. Marjinal topraklardan ise, rant geliri elde edilmez.⁷
- ✓ **Ricardocu Denklik Teoremi:** Ricardo’ya göre, bugün meydana gelen bir borçlanma ileride ilave vergiler alınmak suretiyle finanse edilecektir. Rasyonel bireyler, bugünkü borçlanmanın ileride ilave vergilerle finanse edileceğini göz önünde bulunduracaklarından tüketimlerini değil, tasarruflarını artırma eğiliminde olacaklardır. Ricardocu Denklik Hipotezi olarak da bilinen bu görüşe göre, devlet borçlanmasında meydana gelen artış tüketimde ve dolayısıyla net re-

⁷ Gülten Kazgan, **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, 9. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2000, ss. 83-85.

fahta bir artışa neden olmayacaktır.⁸ Dolayısıyla vergi basit bir biçimde ertelenmiş, fakat ortadan kaldırılmamıştır.⁹ Yani, Ricardo teoremi, bütçe açıklarının cari tüketim üzerinde etkisinin olmadığını ileri sürmektedir. Çünkü rasyonel tüketiciler tüketim kararlarını, ömür boyu gelirlerini göz önüne alarak vermektedirler. Bu durumun sonucunda bütçe açıkları kamu tasarruflarında azalmaya yol açmakta; ancak kamu tasarruflarındaki azalma özel kesim tasarruflarındaki artışlarla giderildiği için toplam tasarruf düzeyinde bir değişiklik olmamaktadır. Toplam tasarruf düzeyi değişmediğinden faiz oranlarında ve dolayısıyla yatırım düzeyinde bir değişme meydana gelmemektedir.¹⁰

Ricardocu İşleyiş ile Keynesyenci İşleyişin Karşılaştırılması

Kamu harcamaları sabitken vergilerin düştüğünü varsayalım. Bu durumda bütçe açığı meydana gelecektir. Bütçe açığının sonuçları Keynesyen ve Ricardocu işleyiş açısından farklılık arz etmektedir.

Keynesyen İşleyiş: Vergiler düşürüldüğünde harcanabilir gelirden artış meydana gelir. Keynes'e göre tüketim harcanabilir gelirin artan fonksiyonu olduğu için harcanabilir gelirdeki artış tüketimin, dolayısıyla yatırımın ve toplam talebin artmasına neden olur. Toplam talebin artması ise milli gelirin artmasına yol açar.

✓ Milli gelirdeki artış [vergilerdeki düşme x Vergi çarpanı] kadardır.

✓ Bu modelde tüketim cari dönemdeki harcanabilir gelirin artan fonksiyonu olarak görülmektedir. Dolayısıyla tüketiciler tüke-

⁸ Gülcan Önel, "Türkiye'de Dış Borçların Sürdürülebilirliği", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Cilt: 8, Sayı: 2, Yıl: 2006, s. 5.

⁹ İhsan Günaydın, "Bütçe ve Ticaret Açıkları Arasındaki İlişki: Türkiye Uygulaması", **Ekonomik Yaklaşım**, Cilt: 15, Sayı: 52-53, Yaz-Güz 2004, s. 149.

¹⁰ Robert J. Barro, "The Ricardian Approach to Budget Deficits" **Journal of Economic Perspective**, Volume: 3, Number: 2, Spring 1989, s. 39'dan aktaran İhsan Günaydın, "Türkiye'de Kamu Kesimi Açıkları ve Enflasyon", **İktisat İşletme ve Finans**, Yıl: 16, Nisan 2001, s. 64.

tim kararlarını verirken uzun dönemli bir perspektiften vergilerin artacağı ihtimalini dikkate alarak yapmazlar. Cari dönemdeki harcanabilir gelir artışını tüketime yönlendirirler. Keynesyen analiz kısa dönemlidir. Keynes'e göre uzun dönemde hepimiz ölüyüz.

Ricardocu İşleyiş: Kamu harcamaları sabitken vergiler düştüğünde ortaya bir bütçe açığı çıkar. Bütçe açıkları, borçlanma ile finanse edilecektir. İktisadi karar birimleri rasyonel olduğu için bugünkü bir borçlanmanın ileride vergi artışı ile finanse edileceğini bilir ve tüketimlerini arttırmak yerine elerideki vergi artışını finanse etmek için tasarruflarını arttırır.

✓ Ricardocu işleyişe göre; vergilerde meydana gelen bugünkü bir düşme ileride daha yüksek bir vergi artışı anlamına gelmektedir.

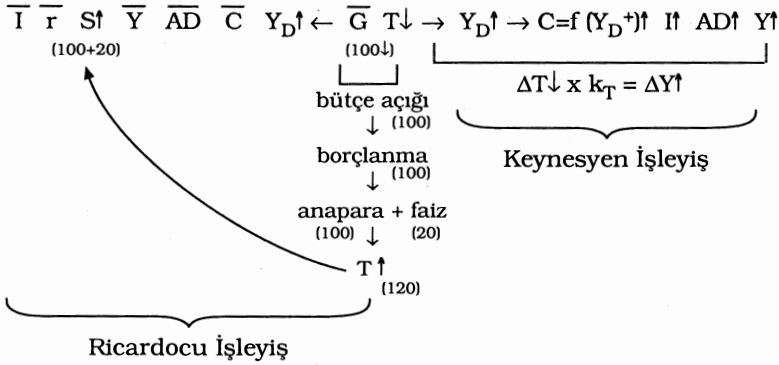
✓ Bütçe açığı durumunda borçlanma politikasına başvurulması vergilerin ertelenmesi anlamına gelmektedir.

✓ Vergilerde meydana gelen bir düşme tüketimde artışa yol açmaz. Çünkü, klasik sistem uzun dönemli bir analizdir. Rasyonel bireyler Keynesyen sistemde olduğu gibi tüketim kararlarını cari harcanabilir gelire göre değil, ömür boyu gelire göre belirler. Dolayısıyla rasyonel bireyler cari dönemdeki harcanabilir gelir artışını geçici bir gelir artışı olarak gördükleri için tüketime yönlendirmemekte; ilerideki vergi artışlarını finanse etmek için tasarruflara yönlendirmektedir.

✓ Kamu tasarrufundaki bir azalma (vergilerdeki düşme), özel kesim tasarruflarında bir artışla dengelenir. Toplam tasarruf düzeyi değişmediği için faiz oranı, yatırım ve toplam talep değişmez.

✓ Bütçe açıklarında meydana gelen artış net refahta artışa yol açmaz. Çünkü, borçlanma sonucunda devletin ödeyeceği faiz ile tasarruf artışı sonucunda elde edilen faiz geliri eşit olacaktır. Dolayısıyla maliye politikası etkin değildir.

Ricardocu işleyiş ile Keynesyenci işleyiş şu şekilde gösterilebilir.

- ✓ **Nakit Prensibi Yaklaşımı:** Ricardo'ya göre, Merkez Bankaları emisyonu giderken %100 altın karşılığını ayırmak zorundadır. Diğer bir ifadeyle, Merkez Bankası piyasaya karşılıksız para çıkarmamalıdır. Çünkü, altın karşılığı olmadan basılan para, ekonomide fiyatlar genel seviyesini yükseltecektir. Nakit Prensibi Yaklaşımı, enflasyonsuz istikrarlı bir ekonomi için Merkez Bankalarının %100 altın karşılığında emisyonu gitmesini savunmaktadır.

c) **Robert Thomas Malthus:** Nüfus Yasası'nı ileri sürüşü, Say Yasası'nı kabul etmeyişi ve tasarruf yatırım eşitsizliği ile anılmaktadır. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir:¹¹

- ✓ **Nüfus Yasası:** Malthus'a göre yiyecek arzı aritmetik olarak, nüfus arzı ise geometrik olarak artmaktadır. Dolayısıyla nüfus arzı, yiyecek arzından daha hızlı olarak artmaktadır. Nüfusun yiyecek arzından daha hızlı bir biçimde artması, kıtlıklara ve ölümlere neden olmaktadır. Malthus'a göre bu süreçler dengeleyicidir. Malthus'a göre ücret, artan nüfus dolayısıyla geleneğin belirlediği bir geçimlik düzeye inme eğilimindedir.

¹¹ Kazgan, **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, ss. 103-104.

- ✓ **Say Yasası'nı Reddi:** Malthus, diğer klasik iktisatçıların aksine Say Yasası'nı kabul etmemiştir. Say Yasası, "Her arz kendi talebini yaratır." şeklinde ifade edilmiştir ve buna göre üretilen her mal satılacaktır. Malthus, bu durumun gerçekleşmeyebileceğini ileri sürmektedir. Yani, talep yetersizliği olabilir ve üretilen her mal satılmayabilir. Bu süreç şu şekilde gerçekleşecektir:

Malthus'a göre, refah döneminde zenginler, gelirlerinde meydana gelen artışın büyük kısmını tasarruf etmektedirler. Böylece yatırım yapılmasını ve verimli işçilerin kullanılmasını sağlarlar. Tasarrufun yatırıma yöneltilmesiyle, piyasaya satılmak üzere yeni mallar gelir. Fakat gerek işçi sayısının sınırlılığı, gerekse tüketim alışkanlıklarını değiştirmenin zaman almasından dolayı tüketim talebi yeterli hızla artmaz. Piyasada aşırı mal bolluğu meydana gelir. Zenginlerin tasarrufu, efektif talep yetersizliğine yol açar. Sistem durgunluğa girer ve üretim azalır. Dolayısıyla, her arz kendi talebini doğurmamış olur. Fakat, Malthus'un Say Yasası'nı reddeden görüşü, klasik okul içinde taraftar bulmamıştır.

- ✓ **Tasarruf - Yatırım Eşitsizliği:**

Klasik okulda planlanan tasarrufların planlanan yatırımlara eşit olduğu görüşü benimsenmiştir. Bu sistemde gömüleme ve gömüleme çözümü söz konusu değildir. Paranın sadece işlem fonksiyonu dikkate alınmıştır. Dolayısıyla rasyonel bireyin atıl para tutmayacağı varsayılmaktadır. Bu mekanizmanın sağlanmasında ise kilit rol, faiz oranlarına verilmiştir. Tasarruflar yatırımları aşarsa ($S > I$), faiz oranları düşer, yatırımlar artar ve denge tekrar sağlanır. Tersine, yatırımlar tasarrufları aşarsa ($S < I$), faiz oranları yükselir, yatırımlar azalır ve denge tekrar sağlanır. İşte Malthus bu görüşü benimsemiştir. Malthus aşırı tasarrufun bulunabileceğini ve bu aşırı tasarrufun genel bir aşırı üretimden kaynaklanacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla, Malthus'a göre planlanan tasarruflar, planlanan yatırımlara her zaman eşit olmayabilir. Yani, ekonomide $S > I$ durumu söz konusu olabilir.

d) Jean Baptiste Say:

Say Yasası: "Her arz, kendi talebini yaratır." şeklindeki Say Yasası, "Mahreçler Yasası" ya da "Pazarlar Yasası" olarak da bilinmektedir.

e) John Stuart Mill:

Mill, dış ticarete talep koşullarına ilk kez yer veren iktisatçıdır.

Klasik iktisat, modern iktisadi düşüncenin başlangıcı olarak görülebilir. Klasik iktisatçılar Adam Smith, David Ricardo, Thomas Malthus, J. B. Say ve John Stuart Mill şeklinde ifade edilebilir. Bununla birlikte, Klasik iktisatçıları, William Petty, Johann Heinrich von Thünen ve Karl Marx'ı da kapsayacak şekilde genişleten yaklaşımlar da bulunmaktadır. Zira, emek-değer teorisi anlamında yakınlık bulunmaktadır. Nitekim, "Klasik İktisat" sözcüğünü ilk olarak kullanan kişi Karl Marx olmuştur. Marx'a göre klasik iktisat Sir William Petty ile İngiltere'de başlar ve Sismondi ile Fransa'da son bulur. Marx'tan sonra "Klasik İktisat" ve "Klasik İktisatçılar" deyimleriyle daha farklı bir şey ifade edilmiştir.¹²

Ancak yukarıda ifade edilen geniş anlamdaki sınıflandırmanın yerine "ortodoks ve heteredoks iktisat" ayrımının daha doğru olacağını ileri süren yaklaşımlar da bulunmaktadır.

TEMEL VARSAYIMLARI**1. Tam Rekabet Şartları Geçerlidir:**

Klasik iktisatçılara göre ekonomide tam rekabet piyasası koşulları geçerlidir. Tam rekabet piyasası koşulları şu şekilde ifade edilebilir:

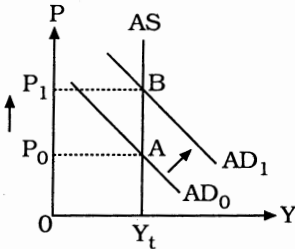
- ✓ **Atomisite Koşulu:** Piyasada çok sayıda alıcı ve satıcının bulunmasıdır. Piyasadaki alıcı ve satıcı sayısının çokluğu fiyatların veri olmasına yol açar. Yani, tam rekabet piyasasında fiyatların herhangi bir üretici ya da tüketici tarafından belirlenmesi mümkün değildir.

12 www.wikipedia.org

- ✓ **Homojenlik Koşulu:** Üretilen mallar arasında nitelik farkı söz konusu değildir. Ürünlerin, ambalajlar, kalitesi, kokusu, dokusu vb. özellikleri birbirinin aynıdır. Dolayısıyla tüketiciler, farklı firmalar tarafından üretilen mallar arasında tercih yaparken kayıtsız kalmaktadır.
- ✓ **Mobilite Koşulu:** Piyasaya giriş-çıkış serbesttir. Piyasaya girişin önünde herhangi bir engel yoktur. Ayrıca üretim faktörleri, en yüksek getiriyi elde ettikleri yerlere herhangi bir engelle karşılaşmaksızın hareket edebilirler.
- ✓ **Tam Bilgi (Şeffaflık) Koşulu:** Üretici veya tüketici olarak piyasada yer alan iktisadi karar birimleri, olup bitenlerle ilgili olarak **tam bilgiye** sahiptirler.

2. Ekonomi Daima Tam İstihdamdadır:

Ekonominin daima tam istihdamda olduğu fikri ilk defa Klasik iktisatçılar tarafından ortaya atılmıştır. Klasik iktisatçılara göre, ekonomi daima tam istihdamdadır. Tam istihdamdan sapmalar olabilir. Ancak bunlar geçici durumlardır. Esnek ücret ve fiyat mekanizması sayesinde ekonomi tam istihdama kendiliğinden geri dönecektir. Dolayısıyla dışarıdan herhangi bir müdahaleye gerek yoktur. Tam istihdam durumunda olan bir ekonomide dışarıdan yapılan müdahalelerle çıktı düzeyini artırmak mümkün değildir. Bu durumu şekil yardımıyla açıklamak mümkündür:

Şekilde AS, toplam arz eğrisini; AD, toplam talep eğrisini göstermektedir. Tam istihdam durumunda olan bir ekonomide toplam arz eğrisi (AS) dikey eksene paraleldir. Başlangıçta ekonomi, toplam arz eğrisi ile toplam talep eğrisinin kesiştiği A noktasında dengede iken, fiyatlar genel düzeyi P_0 , gelir düzeyi ise Y_t tam istihdam gelir

düzeyine eşittir. Böyle bir ekonomide devletin toplam talebi genişletici para ya da maliye politikası ile ekonomiye müdahale ettiğini varsayalım. Yeni durumda AD_0 eğrisi, AD_1 şeklinde sağa kayacak ve yeni denge B noktasında oluşacaktır. B denge noktasında fiyatlar genel düzeyi P_1 düzeyine çıkarken (enflasyon meydana gelirken), gelir (çıktı) düzeyinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Dolayısıyla Klasik iktisatçılara göre, genişletici para ya da maliye politikaları ile çıktı düzeyini artırmak mümkün değildir.

✓ Ekonomi tam istihdamda iken toplam arz eğrisi dikey eksene paraleldir. Kısa dönemde üretimi (çıktıyı) artırmak mümkün değildir. Üretimin artması (toplam arz eğrisinin sağa kayması) uzun dönemde ortaya çıkmaktadır. Uzun dönemde teknolojik gelişme sonucunda verimlikte meydana gelen artış ve nüfusun artması toplam arzın kayması-na (ekonomik büyümeye) neden olur.

✓ Tam istihdam durumunda toplam arz eğrisinin esnekliği sıfır, eğimi sonsuzdur.

3. Say Yasası Geçerlidir:

Klasik iktisat okuluna göre "Her arz kendi talebini yaratır." şeklinde bilinen Say Yasası (Mahreçler Yasası ya da Pazarlar Yasası) geçerlidir. Bu görüş, J. B. Say tarafından ortaya atıldığı için Say Yasası olarak anılmaktadır. Say Yasası'na göre üretilen her mal satılacaktır. Say Yasası'nda esas olan malla malın mübadelesidir. Para sadece bu mübadeleye aracılık eder. Dolayısıyla gerçek satın alma gücünü para değil, mallar temsil etmektedir. Bu durumu şu şekilde ifade etmek mümkündür:¹³

✓ Bir kere bir mal üretilmiş olmakla, kendi değerine eşit miktarda başka mal ve hizmetler satın alma hakkı elde eder. Örneğin, bir terzinin diktiği elbiselerin değeri kadar başka mallar alma hakkı ortaya çıkmaktadır. Terzinin üç takım elbise dikmesi durumunda, üç takım elbisenin değerine eş başka

¹³ Sadun Aren, **İstihdam Para ve İktisadi Politika**, 10. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 1984, ss. 16-17.

mal ve hizmetler satın alma hakkı elde edecektir. Yani, piyasaya mal arz eden herkes, bir taraftan ürettiği malı satmaya çalışmakta; diğer taraftan ürettiği malın değerine eşit miktarda başka mallar almaya uğraşmaktadır. Bu şekilde piyasadaki arz ve talep daima birbirine eşit olmaktadır. Dolayısıyla her mal kendi mahrecini (satış olanağını) kendisi yaratmaktadır.

- ✓ Bir malın üretimi esnasında kullanılan üretim faktörleri, üretici için bir maliyet unsuru olarak ortaya çıkarken, üretim faktörlerinin sahipleri için bir gelir akımını temsil etmektedir. Örneğin, bir terzinin takım elbise dikerken kullandığı kumaş, iplik, düğme, vb. terzi için maliyet unsuru olurken, kumaşı, ipliği ve düğmeyi satan için bir gelir unsurudur.

Say Yasası, genel talep yetersizliğinin olanaksız olduğunu ileri sürmekle birlikte, özel talep yetersizliğinin olabileceğini kabul etmektedir. Çünkü tek tek ele alındığında bazı malların talepten fazla üretilmiş olması mümkündür. Ancak bu durumun uzun süre devam etmesi mümkün değildir. Talepten fazla üretilen malların fiyatı derhal düşeceğinden, üreticiler zarar etmeye başlar ve üretimi mevcut talebe göre ayarlamak durumunda kalırlar. Dolayısıyla fiyat mekanizması, özel talep yetersizliklerinin uzun süre devam etmesini önlemektedir.¹⁴ Bazı malların satılmadığı istisnai durumlar ortaya çıkabilir. Bunun nedeni, bu malların fazla üretilmesi değil, diğer malların az üretilmesidir.¹⁵

Dikkat edilirse Say Yasası ile Klasik Dikotomi anlayışı arasında güçlü bir bağ söz konusudur. Zira, üretilen bir malın kendi değerine eş değerde başka mallar satın alma hakkı elde edeceği şeklindeki Say Yasası aslında parasal ilişkilerin reel ilişkileri etkilemediği, asıl olanın mal ile malın değişimi olduğu şeklindeki Klasik Dikotomi anlayışına vurgu yapmaktadır. Bu yüzden de Say Yasası, takas ekonomisinde söz konusudur ve paranın sadece işlem amacıyla tutulduğu varsayımına dayanmaktadır.

¹⁴ Aren, *İstihdam Para ve İktisadi Politika*, s. 17.

¹⁵ Kazgan, a.g.e, s. 103.

4. Arz Yanlı Bir Yaklaşımdır:

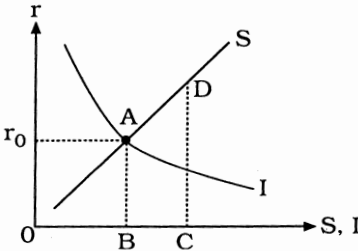
Say Yasası gereği her arzın kendi talebini doğurduğu düşüncesi, ekonominin sadece arz tarafından düzenlendiğini göstermektedir. Bu durum talebin tamamen önemsiz olduğu anlamına gelmemekle birlikte, sadece her arzın kendi talebini doğurduğunu ifade etmektedir. Çünkü talep koşullarında meydana gelen değişimlerin mutlak fiyatları değiştireceği; nispi fiyatları değiştirmeyeceği ileri sürülmektedir.

5. Uzun Dönemli Bir Analizdir.

6. Gelirin Tamamının Harcandığı Varsayılr:

Klasik öğretide gelirin tamamının derhal ve tamamen harcanıldığı varsayılır. Burada gömüleme veya gömülemenin çözülmesi söz konusu değildir. Çünkü para yalnızca işlem amacıyla elde tutulmaktadır. Dolayısıyla rasyonel iktisadi karar birimleri, ihtiyaçlarından daha fazla parayı elde tutmayı tercih etmeyeceklerdir.

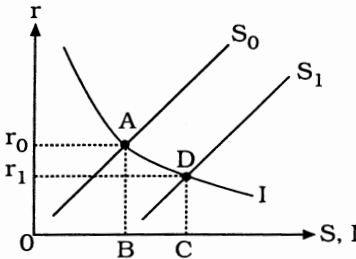
Peki, gelirin tamamı harcanmazsa ne olacaktır? O zaman satılmayan mallar ortaya çıkacak ve Say Yasası geçerliliğini yitirecektir. Şöyle ki, gelirin bir kısmı harcanmazsa, tasarruflarda artış meydana gelir. Bütün insanlar bu şekilde hareket ederse, herkes piyasada satmak istediğinden az mal satın alacaktır. Bu durumda ise, üretilen her mal Say'ın ileri sürdüğü gibi kendi değerine eşit değil, daha az bir talep meydana getirecektir. Dolayısıyla toplam talep, toplam arzdan az olacağı için genel bir talep yetersizliği meydana gelecektir. Bu durum ise, üreticilerin üretimi kısmasına neden olacak ve Say Yasası geçerliliğini yitirecektir. Klasik öğretideki bu açığı kapatma görevi "esnek faiz mekanizmasına" düşmektedir. Bu durumu şekil yardımıyla açıklamak mümkündür:

Şekilde başlangıç denge noktası, tasarrufların yatırımlara eşit olduğu A noktasıdır. A noktasında faiz oranı r_0 ve bu faiz düzeyinden gerçekleşen tasarruf ve yatırım miktarı OB kadardır. Tasarruf miktarının OC'ye çıktığını varsayalım. Bu durumda tasarruf miktarı yatırım miktarından BC kadar fazla olacaktır. Dolayısıyla BC aralığına eşit bir miktar, tasarruf sahiplerinin elinde faiz getirmeden kalacaktır. Klasik teori, hiç kimsenin faiz geliri elde etmeden tasarrufta bulunmayacağını öngördüğü için fazla olan tasarruflar tükeytime gidecektir. Bu durum, tasarruflar yatırıma eşit olana kadar devam edecektir. Benzer olarak faiz oranı r_0 iken, uzun süre tasarruf miktarının OB'den küçük olmasına da imkan bulunmamaktadır. Bu durumda yatırım talebi, tasarruf miktarından çok olacağı için faiz elde etmek isteyenler tasarruflarını artıracaklardır. Yine bu durum, tasarruf - yatırım eşitliği sağlanana kadar devam edecektir.¹⁶ Diğer bir ifadeyle, gelirin tamamı harcanamazsa tasarruflar artar. Tasarruflar arttığında faizlerde bir düşme meydana gelir. Faizlerde meydana gelen düşme ise, yatırımları artırır.

$S = I$ iken $\rightarrow S \uparrow r \downarrow I \uparrow$ tekrar $S = I$ sağlanır.

Ancak burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus şudur. Bireyler r_0 düzeyinden sürekli olarak OC kadar tasarruf yapıyorlarsa, tasarruf eğiliminde artış olmuştur. Dolayısıyla aynı faiz düzeyinde tasarruf miktarının artması, tasarruf eğrisi üzerinde bir harekete değil, tasarrufun bütünü ile sağa doğru kaymasına neden olur. Bu durumda faiz oranı, yeni tasarruf eğrisi ile yatırım eğrisinin kesiştiği noktada oluşacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür:

¹⁶ Aren, *İstihdam Para ve İktisadi Politika*, ss. 18-20.

Dolayısıyla Say Yasası'nın açık bıraktığı nokta, Klasik teoride esnek faiz mekanizması tarafından kapatılmaktadır.¹⁷

Keynesyen bakış açısı ile bu durum şu noktalardan eleştirilebilir:

- ✓ Tasarruf kararı verenlerle yatırım kararı verenler Klasiklerin iddia ettiği gibi aynı kişiler değil, farklı kişilerdir.
- ✓ Tasarruflar, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi faizin değil, harcanabilir gelirin fonksiyonudur.
- ✓ Yatırımlar, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi faizin değil, beklentilerin fonksiyonudur. Diğer bir ifadeyle, Keynesyen analizde yatırımlar, sermayenin marjinal etkinliği ile faizler arasında kıyaslamaya bağlı olarak yapılır. Buna göre, beklentiler için iyi bir temel yoksa, kolaylıkla değişebilir. Beklentilerin değişmesiyle birlikte, yatırım hacminde de değişme meydana gelecektir.¹⁸
- ✓ Yatırımların faiz esnekliği düşüktür.
- ✓ Faizlerin düşmesi, tasarruf artışına değil, para arzı artışına bağlıdır (Likidite Tuzağı durumu hariç).
- ✓ Tasarruflarda meydana gelen artış, gelirin azalmasına; yani, "tasarruf paradoksuna" yol açabilir.

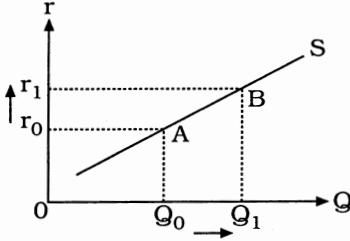
7. Faiz Oranı Mal Piyasası Dengesinde Sağlanır:

- ✓ Klasiklere göre faiz, tüketimden vazgeçmenin bedelidir.
- ✓ Keynes'e göre faiz, tüketimden vazgeçmenin bedeli değil, likiditeden vazgeçmenin bedelidir. Çünkü belli bir gelirin tüketiminden vazgeçilmesi durumunda faiz geliri elde etmeye hak kazanılmaz. Tüketimden vazgeçilen bu miktarın, yani likiditenin devredilmesi gerekir.
- ✓ Klasiklere göre, tasarruflar faizin artan bir fonksiyonudur. Faiz oranı arttıkça, tasarruflar artmakta; faiz oranı azaldık-

¹⁷ Aren, **İstihdam Para ve İktisadi Politika**, s. 21.

¹⁸ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fischer, **Makro Ekonomi**, (Çev. Salih Ak, vd.) İstanbul: 1998, s. 352.

ça, tasarruflar azalmaktadır. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür.

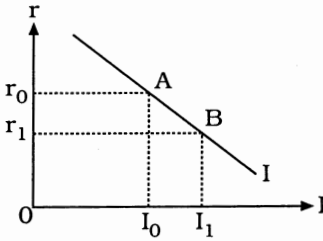

Şekilde de görüldüğü gibi faiz oranları arttıkça, tasarruf miktarı artmaktadır.

$$S = f(r^+)$$

$$r \uparrow S \uparrow \text{ ya da } r \downarrow S \downarrow$$

- ✓ Klasiklere göre yatırımlar, faizin azalan bir fonksiyonudur. Faiz oranları azalırsa, yatırımlar artmakta; faiz oranları arttıkça yatırımlar azalmaktadır.

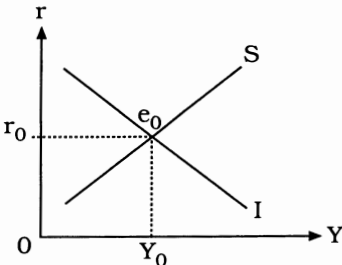

Şekilde de görüldüğü gibi faiz oranı azaldıkça, yatırım miktarı artmakta; faiz oranı yükseldikçe yatırım miktarı azalmaktadır.

$$I = f(r^-)$$

$$r \uparrow I \downarrow \text{ ya da } r \downarrow I \uparrow$$

- ✓ Klasiklere göre, faiz oranı tasarruf eğrisi ile yatırım eğrisinin kesiştiği noktada; yani, mal piyasası dengesinde oluşmaktadır. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür:

Görüldüğü gibi Klasiklere göre faiz, tasarrufların yatırımlara eşit olduğu denge noktasında oluşmuştur.

Mal Piyasası Dengesi

Keynes bu durumu eleştirir. Çünkü:

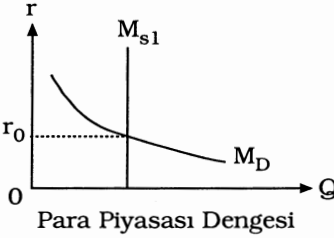
- ✓ Keynes'e göre, tasarruflar faizin değil, harcanabilir gelirin artan bir fonksiyonudur. Harcanabilir gelir arttıkça, tasarruflar artmakta; harcanabilir gelir azaldıkça, tasarruflar azalmaktadır.

$$S = f(Y_D^+)$$

$$Y_D \uparrow S \uparrow \text{ ya da } Y_D \downarrow S \downarrow$$

- ✓ Keynes'e göre yatırımlar faizin değil, beklentilerin fonksiyonudur. Faiz oranları çok düşük düzeyde olsa bile, iktisadi karar birimleri olumsuz beklentilere sahip iseler, yatırım kararı almayabilirler. İktisadi karar birimleri yatırım kararı alırken, sermayenin marjinal etkinliği ile faiz oranlarını karşılaştırırlar. Sermayenin marjinal etkinliği, faiz oranlarından büyükse yatırım yapılır; küçükse, yapılmaz.

Keynes'e göre faiz ,mal piyasası dengesinde değil, para arzı ve para talebinin eşit olduğu para piyasası dengesinde oluşmaktadır.

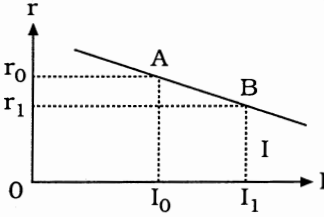
8. Yatırımların Faiz Esnekliği:

Yatırımların faiz esnekliği, faiz oranlarında meydana gelen bir değişmeye karşı yatırımların ne ölçüde duyarlı olduğunu göstermektedir.

- ✓ Klasiklere göre yatırımların faiz esnekliği yüksektir.¹⁹ Dolayısıyla faiz oranlarında meydana gelen bir değişmeye yatı-

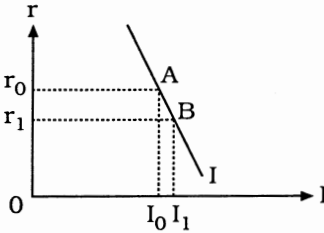
¹⁹ Orhan ve Erdoğan, a.g.e.

rımların tepkisi nispeten yüksek olacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür:

Yatırımların Faiz Esnekliğinin
Yüksek Olduğu Durum

- ✓ Say Yasası'nın önemli bir açığını bilindiği gibi esnek faiz mekanizması kapatıyordu. Yani, tasarruflar artığında faizler düşüyor ve yatırımlar artıyordu. Bu ilişkinin gerçekleşebilmesi için yatırımların faize duyarlılığının yüksek olması gerekir.
- ✓ Keynesyenlere göre yatırımların faiz esnekliği düşüktür.²⁰ Dolayısıyla faiz oranlarında meydana gelen bir değişmeye yatırımların tepkisi nispeten düşük olacaktır. Zira, Keynesyen iktisatta yatırımlar, faizin değil, beklentilerin fonksiyonudur. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür.

Yatırımların Faiz Esnekliğinin
Düşük Olduğu Durum

²⁰ Orhan ve Erdoğan, a.g.e.

- ✓ Yatırımların faiz esnekliğinin düşük olmasının kabulü, Keynesyen okulda para politikasına kuşku ile bakılmasına yol açar. Zira, Keynes Etkisi, reel para arzı arttığında faiz oranlarının düşeceğini, yatırımların ve hasılanın artacağını ifade eder. Ancak, bu sonucun ortaya çıkmasını engelleyen iki durum vardır.
 - Yatırımların faiz esnekliği düşük olduğu için faizlerdeki düşmeye yatırımların duyarlılığı düşüktür.
 - Ekonomi likidite tuzağında ise, para arzını artırarak faizleri düşürmek mümkün değildir.

9. Para Talebinin Faiz Esnekliği:

Para talebinin faiz esnekliği, para arzı değişmesine faizin ne ölçüde duyarlı olduğunu belirlediği için para politikasının etkinliği açısından önemlidir. Para talebinin faiz esnekliği arttıkça, para arzı artışları karşısında faiz oranında meydana gelen düşme azalmaktadır. Tersine, para talebinin faiz esnekliği azaldıkça, para arzı artışları karşısında faiz oranında meydana gelen düşme artmaktadır.

- ✓ Klasik iktisatçılara göre, para talebi faize karşı duyarlı değildir. Para talebinin faiz esnekliğinin sıfır olarak ele alınması, paranın dolanım hızının sabit olduğu varsayımı ile ilgilidir. Zira, para yalnızca işlem amacıyla talep edilmektedir. Para arzındaki değişiklikler aracılığıyla, faiz oranlarını, istihdam ve çıktı düzeyini etkilemek mümkün değildir.²¹ Para arzında meydana gelen artış, fiyatlar genel düzeyini artırır.
- ✓ Keynesyen iktisatçılara göre, para talebinin faiz esnekliği yüksektir. Çünkü para, finansal aktiflerin yakın bir ikamesi olarak kabul edilmiştir. Para talebinde meydana gelen artış, tahvil talebinin azalmasına neden olur. Para arzında meydana gelen bir artış ise, bu tür aktiflerin satın alınması ile giderilir. Finansal aktifler arasında böyle yüksek bir ikamenin olması Keynesyen teoride para talebinin faiz esnekliğinin

²¹ Osman Z. Orhan ve Seyfettin Erdoğan, **Para Politikası**, Ankara: Palme Kitapevi, 2007, s. 135-137.

yüksek olması sonucunu doğurur.²² Bu durumda para arzı arttığında, faiz oranlarında meydana gelen düşme küçük olacaktır. Faiz oranlarında meydana gelen düşmenin küçük olması ise, yatırımlardaki artışın düşük olması anlamına gelmektedir. Yani, para politikasının etkinliği düşüktür.

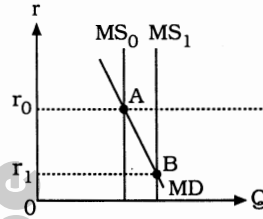
- ✓ Monetaristlere göre, para talebinin faiz esnekliği düşüktür. Çünkü monetaristlere göre para, hem finansal hem de reel aktiflerin ikamesidir. Para talebi arttığında, tahvil, hisse senedi, evler, dayanıklı mallar satılır. Para arzı arttığında ise, elde tutulmak istenen miktarı aşan fazlalık para, tahvil, hisse senedi, ev, dayanıklı mallar gibi varlıkların satın alınmasına gitmektedir. Paranın ikamesi olduğu aktiflerin sayısı arttıkça, finansal aktiflerle ikame derecesi azalır. Bu durum ise, para talebinin faiz esnekliğinin düşük olmasına neden olur.²³

Para Talebinin Faiz Esnekliği	
✓ Para talebinin faiz esnekliği arttıkça, para politikasının etkinliği azalır. Çünkü para talebinin faiz esnekliği arttıkça, para arzında meydana gelen artışların faiz oranını azaltma oranı düşmektedir. ✓ Para talebinin faiz esnekliği azaldıkça, para politikasının etkinliği artar. Çünkü para talebinin faiz esnekliği azaldıkça, para arzında meydana gelen artışların faiz oranını azaltma oranı artmaktadır.	
Keynesyen Okul	✓ Para talebinin faiz esnekliği yüksektir. Para talebinin faiz esnekliği yüksekken, para politikasının etkinliği düşüktür. ✓ Likidite tuzağı durumunda para talebinin faiz esnekliği sonsuzdur. Para talebinin faiz esnekliği sonsuzken, para politikasının etkinliği sıfırdır.
Monetarist Okul	✓ Para talebinin faiz esnekliği düşüktür. Para talebinin faiz esnekliği düşükken, para politikası etkilidir.

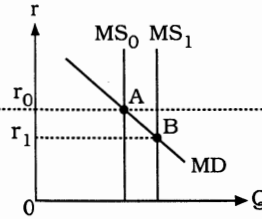
²² Savaş, **Politik İktisat**, s. 219.

²³ Savaş, **Politik İktisat**, s. 219.

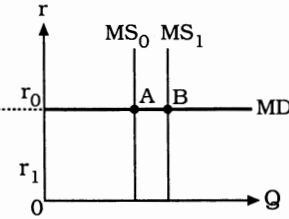
Para Talebinin Faiz Esnekliği ile Para Politikasının Etkinliği Arasındaki İlişki

Para talebinin faiz esnekliği düşükken (h düşükken)

Para talebinin faiz esnekliği yüksekken (h yüksekken)

Para talebinin faiz esnekliği (Likidite tuzağı durumu) $h = \infty$

- Para arzı dışsal olarak belirlendiği için dikey eksene paraleldir.

- Para arzında meydana gelen bir artış faiz üzerinde oldukça etkilidir.
- Bu durumda yatırımların faiz esnekliğine bağlı olarak iki sonuç ortaya çıkar.
 - Yatırımın faiz esnekliği yüksekse, para arzında meydana gelen artışın çıktı üzerindeki olumlu etkisi yüksektir.
 - Yatırımın faiz esnekliği düşükse para arzında meydana gelen artışın çıktı üzerindeki olumlu etkisi düşüktür.
- Para arzında meydana gelen bir artışın faiz üzerindeki etkisi sınırlıdır.
- Bu durumda çıktı üzerinde meydana gelecek etki, yatırımın faiz esnekliğine bağlı olarak değişir.
 - Yatırımın faiz esnekliği yüksekse faizde meydana gelen yüzde değişmeden daha fazla yatırım miktarında % değişme olur.
 - Yatırımın faiz esnekliği düşükse, faizde meydana gelen yüzde değişmeden daha az yatırım miktarında % değişme olur.
- Para arzında meydana gelen bir artışın faiz üzerinde etkisi yoktur.
- Likidite tuzağı durumunda faiz oranları asgari seviyesindedir. Buna rağmen yatırımlarda bir artış meydana gelmez. Zira beklentiler olumsuzken faiz oranları çok düşük olsa bile Keynes'e göre girişimci yatırım kararı almaz. Yani yatırımın faiz esnekliği likidite tuzağı durumunda sıfırdır.
- Para talebinin faiz esnekliği düşük, yatırım faiz esnekliği yüksekken para pol. etkin, maliye pol. etkin değildir.
- Para talebinin faiz esnekliği yüksek, yatırım faiz esnekliği düşükken para pol. etkin değil, maliye pol. etkindir.
- Para talebinin faiz esnekliği sonsuz, yatırım faiz esnekliği sıfır iken para pol. tam etkisiz, maliye pol. tam etkindir.

10. Tasarruf-Tüketim-Yatırım:

- ✓ Klasiklere göre tasarruf, faizin artan bir fonksiyonudur. Faiz oranı artarsa, tasarruf artar; faiz oranı azalırsa, tasarruf oranı azalır. Keynes, bu duruma karşı çıkar. Keynes'e göre tasarruf, harcanabilir gelirin artan fonksiyonudur. Harcanabilir gelir arttıkça, tasarruflar artar. Harcanabilir gelir azaldıkça, tasarruf düzeyi azalır.
- ✓ Klasiklere göre tüketim, faizin azalan bir fonksiyonudur. Faiz oranı arttıkça, tüketim miktarı azalır. Faiz oranı azaldıkça, tüketim miktarı artar.²⁴ Keynes, bu duruma karşı çıkar. Keynes'e göre tüketim, harcanabilir gelirin artan bir fonksiyonudur. Harcanabilir gelir arttıkça, tüketim artar. Harcanabilir gelir azaldıkça, tüketim azalır. Monetaristlere göre tüketim, sürekli gelirin artan bir fonksiyonudur. Sürekli gelir arttıkça, tüketim artmakta; azaldıkça azalmaktadır.
- ✓ Klasiklere göre yatırım, faizin azalan fonksiyonudur. Faiz oranı artarsa, yatırımlar azalır. Faiz oranı azalırsa, yatırımlar artar. Keynes, bu duruma karşı çıkar. Keynes'e göre yatırım, sermayenin marjinal etkinliği ve faize bağlıdır. Diğer bir ifadeyle faiz, beklentilerin fonksiyonudur. Sermayenin marjinal etkinliği, faiz oranından büyükse, yatırım yapılır. Sermayenin marjinal etkinliği faiz oranından küçükse, yatırım yapılmaz.

11. Ücretler ve Fiyatlar Esnektir:

Klasik iktisatçılara göre, ücretler ve fiyatlar esnektir. Esnek ücret ve fiyat mekanizmasından dolayı tam istihdamdan bir sapma olması durumunda, dışarıdan müdahale edilmeksizin ekonomi kendiliğinden tam istihdama yönelecektir. Örneğin, ekonomide bir işsizlik olması durumunda (eksik istihdam durumu) dışarıdan devletin müdahale etmesine gerek yoktur. Esnek ücret mekanizması ekonomiyi tekrar tam istihdama yönlendirecektir.

Ekonomide işsizliğin olması, emek arzının emek talebinden

²⁴ Aren, *İstihdam Para ve İktisadi Politika*, s. 43.

fazla olduğu anlamına gelmektedir. Emek arzı emek talebinden fazla ise, reel ücretlerde bir azalma meydana gelir. Reel ücretlerde meydana gelen azalma emek talebinin artmasına ve işsizliğin ortadan kalkmasına yol açar. Dolayısıyla ücretler esnek olduğu için tüm işsizler iş bulana kadar ücretler düşecek ve işsizlik ortadan kalkacaktır.

Keynes bu durumu eleştirir. Çünkü:

Ücretler ve fiyatlar Klasik iktisatçıların ileri sürdüğü gibi esnek değil, rijittir(katıdır). Örneğin, işsizlik söz konusu olduğunda Klasik iktisatçıların ileri sürdüğü gibi reel ücretler tüm işsizler iş bulana kadar düşmeyecektir. Çünkü ücretlerin aşağı doğru düşmesini engelleyecek asgari ücret yasaları, sendikalar vb. kurumsal örgütlenmeler ve düzenlemeler söz konusudur. Dolayısıyla işsizlik olması durumunda ücretler aşağı doğru rijit olduğundan ekonominin tam istihdama yönlendirilmesi için devletin görünen eline ihtiyaç vardır. Yani devlet, genişletici maliye politikaları ile müdahale ederek ekonomiyi tam istihdama yönleltebilir.

12. Gayri İradi İşsizlik Söz Konusu Değildir:

Klasik iktisatçılara göre, gayri iradi işsizlik söz konusu değildir. Yani, bütün işsizler ihtiyari olarak işsizdirler. Ücretler ve fiyatların esnek olduğu varsayıldığı için işsizlik olması durumunda emek arzı, emek talebinden fazla olacak ve ücretler tüm işsizler iş bulana kadar düşecektir. Bu düşüncenin doğal sonucu olarak eğer işçiler yeterli kadar düşük bir ücretle çalışmaya razı olurlarsa, hiçbir zaman işsiz kalmayacaklardır. İşsizlik, ücret düzeyini yeterli bulmadığı için çalışmayan iradi işsizlik niteliğinde olacaktır. Ayrıca Klasikler ekonominin daima tam istihdamda olduğunu varsaydıkları için istihdam sorunu ile; yani, bir ekonomideki iş hacmini belirleyen faktörle uğraşmamışlardır.²⁵

13. Emek Arz ve Talebi Reel Ücretin Fonksiyonudur:

Bilindiği gibi emek talep edenler işverenler, emek arz edenler ise işçilerdir. Emek arzı ve emek talebinin etkilendiği değişkenler

²⁵ Aren, *İstihdam Para ve İktisadi Politika*, ss. 7-14.

konusunda da iktisadi yaklaşımlar arasında görüş farklılığı bulunmaktadır. Buna göre:

a) Klasik iktisatçılara göre, emek arzı ve emek talebi reel ücrete bağlıdır. Smith'e göre emeğin de mallar gibi biri gerçek diğeri nominal iki fiyatı vardır. Gerçek ücret, işçinin emeği karşılığı verilen yaşam için gerekli mal miktarına, nominal ücret ise çalışma karşılığı ödenen para miktarına eşittir. İşçiler nominal ücrete göre değil, gerçek ücrete göre zengin veya yoksul olurlar.²⁶ Bu durumu şu şekilde ifade etmek mümkündür: Ücret oranı belirlenirken, emeğin marjinal ürün gelirine bakılır. Yani, nominal ücretler, emeğin marjinal ürün geliri ile ürünün fiyatının çarpımına eşittir.

$$W = MPP_L \times P \quad (1)$$

Eşitlikte, W nominal ücreti, MPP_L emeğin marjinal ürün değerini, P ürünün fiyatını ifade etmektedir. Klasik iktisatta emek arz ve talebi reel ücretin fonksiyonu olarak verildiği için, 1 nolu eşitlikten reel ücret değerini bulmamız mümkündür.

$$\frac{W}{P} = MPP_L \quad (2)$$

2 nolu eşitlikten görüldüğü gibi reel ücret, emeğin marjinal ürün değerine eşittir. Emek talebi 2 nolu eşitliğin sağlandığı noktaya kadar devam edeceği için bu eşitlik, aynı zamanda denge koşulunu vermektedir. Bu yüzden de emek talebi reel ücretin fonksiyonudur.^{27*}

- ✓ Emek arzı reel ücretin artan bir fonksiyonudur. Reel ücret arttıkça emek arzı artmakta, reel ücret azaldıkça emek arzı azalmaktadır.

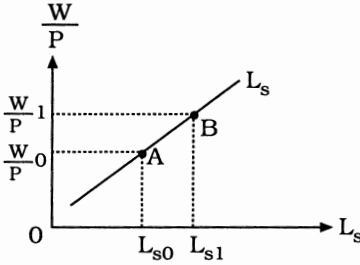
²⁶ Demir, a.g.e., ss. 53-54.

²⁷ Ercan Eren, "Klasik ve Keynesçi Makro Analiz", şu kitapta: K. Yıldırım, M. Özer (ed), **İktisat Teorisi**, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 773, 2003, s. Adres Y., Ankara, 2005, s. 224.

* Buradaki ücret kavramı, Klasik ve Neo-Klasik iktisadı kapsayacak biçimde ele alınmıştır.

$$L_s = f\left(\frac{W}{P} (+)\right)$$

$$\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow L_s \uparrow \text{ ya da } \left(\frac{W}{P}\right) \downarrow L_s \downarrow$$

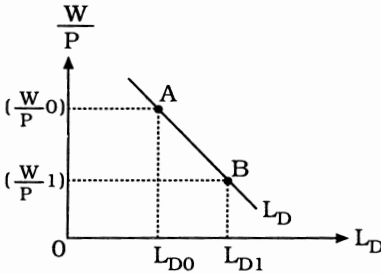

Emek Arz Eğrisi

- ✓ Emek talebi reel ücretin azalan bir fonksiyonudur. Reel ücret arttıkça işverenler daha az işçi çalıştırmak isteyecekleri için emek talebi azalmakta; reel ücret azaldıkça maliyetler azaldığı için emek talebi artmaktadır.

$$L_D = f\left(\frac{W}{P} (-)\right)$$

$$\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow L_D \downarrow \text{ ya da } \left(\frac{W}{P}\right) \downarrow L_D \uparrow$$

Klasik İktisatta emek piyasasında denge, emek arz ve talebinin kesiştiği noktada oluşmaktadır. Ücretler esnek varsayıldığı için bu dengeden sapma olması durumunda hızla dengeye geri gelinecek-

The Cape

istediklerinden düşük bir reel ücretle çalışmak durumunda-
dılar. Yani, işçiler "*parasal aldanma (Monetary illusion-parasal yanılgı-parasal aldatmaca)*" içindedirler. Burada şunu da belirtmekte fayda var. Parasal aldanma içinde olan işçiler fiyatlar yükseldiği için reel ücretlerinde meydana gelen düşmeye tepki vermezken (ya da veremezken), nominal ücretlerinin azalmasına şiddetli tepki gösterirler.²⁸ Buna göre işçiler, parasal aldanma koşulları altında emek arz kararlarını nominal ücrete bağlı olarak vermektedirler.

$$L_S = f(W^{(+)})$$

$$W \uparrow L_S \uparrow \text{ ya da } W \downarrow L_S \downarrow$$

- ✓ Emek talebi reel ücretin azalan bir fonksiyonudur. Reel ücret arttıkça işverenler daha az işçi çalıştırmak isteyecekleri için emek talebi azalmakta; reel ücret azaldıkça maliyetler azaldığı için emek talebi artmaktadır.

$$L_D = f\left(\frac{W}{P}\right)$$

$$\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow L_D \downarrow \text{ ya da } \left(\frac{W}{P}\right) \downarrow L_D \uparrow$$

c) Monetarist iktisatçılara göre, emek arzı beklenen reel ücrette, emek talebi ise reel ücrete bağlıdır.

- ✓ Monetaristlere göre emek arzı beklenen reel ücretin artan bir fonksiyonudur. Beklenen reel ücret arttıkça, emek arzı artmakta; beklenen reel ücret azaldıkça, emek arzı azalmaktadır.

$$L_S = f\left(\frac{W}{P^{(e)}}\right)$$

$$\frac{W}{P^{(e)}} \uparrow L_S \uparrow \text{ ya da } \frac{W}{P^{(e)}} \downarrow L_S \downarrow$$

- ✓ Emek talebi, reel ücretin azalan bir fonksiyonudur. Reel ücret arttıkça işverenler daha az işçi çalıştırmak isteyecekleri

²⁸ Savaş, **Politik İktisat**, s. 193.

için emek talebi azalmakta; reel ücret azaldıkça maliyetler düştüğü için emek talebi artmaktadır.

$$L_D = f\left(\frac{W^{(-)}}{P}\right)$$

$$\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow L_D \downarrow \text{ ya da } \left(\frac{W}{P}\right) \downarrow L_D \uparrow$$

Bu durumu şu şekilde tablolaştırmak mümkündür.

	Emek Arzı	Emek Talebi
Klasikler	Reel Ücret $L_S = f\left(\frac{W^{(+)}}{P}\right)$	Reel Ücret $L_D = f\left(\frac{W^{(-)}}{P}\right)$
Keynesyenler	Nominal Ücret $L_S = f(W^{(+)})$	"
Monetaristler	Beklenen Reel Ücret $L_S = f\left(\frac{W^{(+)}}{P^{(e)}}\right)$	"

Örnek (Ziraaat Teftiş, 2008):

Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- Keynesyen modelde, nominal ücret veri iken fiyat düzeyindeki artış toplam emek talebini artırır.
- Klasik modelde, fiyat düzeyi veri iken nominal ücretteki artış toplam emek talebini artırır.
- Klasik modelde, fiyat düzeyi veri iken nominal ücretteki artış toplam emek talebini azaltır.
- Keynesyen modelde, fiyat düzeyi veri iken nominal ücretteki artış toplam emek talebini azaltır.
- Klasik modelde, nominal ücretler esnek, firmalar ve işçiler fiyat düzeyi konusunda tam bilgiye sahiptir.

✓ A seçeneği: Nominal ücret veri iken fiyat düzeyinde meydana gelen artış reel ücret düzeyinin azalmasına neden olur. Keynesyen modelde emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonu olduğu için reel ücrette meydana gelen azalma emek talebinin artmasına yol açar. (Doğru) $\left(\frac{W}{P}\right) \downarrow$ ise $L_D \uparrow$

✓ B seçeneği: Fiyat düzeyi veri iken nominal ücrette meydana gelen artış reel ücretlerin artmasına neden olur. Klasik modelde emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonu olduğu için reel ücretlerin artması, emek talebinin azalması ile sonuçlanır. (Yanlış) $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow$ ise $L_D \downarrow$

✓ C seçeneği: Fiyat düzeyi veri iken nominal ücrette meydana gelen artış reel ücretlerin artmasına yol açar. Klasik modelde emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonu olduğu için reel ücretlerin artması, emek talebinin azalması ile sonuçlanır. (Doğru) $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow$ ise $L_D \downarrow$

✓ D seçeneği: Fiyat düzeyi veri iken nominal ücrette meydana gelen artış reel ücretlerin artmasına yol açar. Keynesyen modelde emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonu olduğu için reel ücretlerin artması, emek talebinin azalması yol açar. (Doğru) $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow$ ise $L_D \downarrow$

Cevap. B seçeneğidir.

Not: Klasik modelde ücretler, her iki yöne de esnektir.

14. Değerin Kaynağı Emektir:

Klasik iktisatçılara göre en önemli üretim faktörü emektir. Smith'e göre bir malın gerçek fiyatı onu üretmenin zahmetidir.

Ürettiği malı başka bir kişinin ürettiği mal ile değiştirmek isteyen kişi için alacağı malın gerçek değeri, kendi sırtından atarak başkalarının sırtına yükleyeceği zahmete eşittir. Kişinin kendi malı ile mübadele ettiği mal, kendi malı kadar emek içerir. Emek tüm şeylerin ilk fiyatıdır ve tüm şeyleri satın alacak gerçek satın alma gücüdür.

Smith'e göre emek üretken ve üretken olmayan emek şeklinde ikiye ayrılır. Üretken emek, ürettiği mala değer katarken; üretken olmayan emek hiçbir değer meydana getirmez. Diğer bir ifadeyle, işçi ürettiği mala kendi geçimi ve patronunun kârı kadar bir değer kattığı için işverene bir yük teşkil etmez. Hizmetçi ise, hiçbir değer oluşturmadığı için işverene yük olmaktadır. Üretken olmayan emeğin toplam üründen aldığı pay arttıkça, toplumun refahında azalma meydana gelir.²⁹

15. Büyümenin Motoru Tasarruflardır:

Klasiklere göre, tasarruflar mutlaka yatırıma dönüşürler ve büyümenin temel dinamiğidirler. Zira, tasarruf oranında meydana gelen artış, faiz oranlarının düşmesine yol açar. Faiz oranlarında meydana gelen azalma ise, yatırımların artmasına yol açar ve tasarruf yatırım dengesinin olduğu yeni noktada ülkede üretilen mal miktarında artış meydana gelir. Yani, büyüme gerçekleşir.

Keynesyen analiz açısından bu durum geçerli olmayabilir. Çünkü:

- ✓ “Tasarruf Paradoksu” olabilir. Tasarrufların mutlaka yatırıma dönüşeceği yönünde bir garanti yoktur. Tasarruf artarsa, tüketim ve milli gelirde bir azalma meydana gelecektir.
- ✓ **Tasarruf kararı verenler ile yatırım kararı verenler farklı kişilerdir.**
- ✓ Tasarruf, faizin değil; harcanabilir gelirin fonksiyonudur.
- ✓ Faizler Klasiklerin ileri sürdüğü gibi tasarruf yatırım dengesinde değil, para arzı-para talebi dengesinde meydana gelir.

²⁹ Demir, a.g.e., ss. 25-26.

- ✓ Yatırımlar, faizin değil; beklentilerin fonksiyonudur. Faiz oranları çok düşük olsa bile, iktisadi karar birimleri geleceğe yönelik olumsuz beklentilere sahip ise, yatırım kararı almazlar.
- ✓ Faizlerin düşmesi, tasarruf artışına değil; para arzı artışına bağlıdır.
- ✓ Yatırımların faiz esnekliği düşüktür.

16. Özgür Bireyler Maksimize Eder:

Kişiler kendi kendilerine ilgi sayesinde maliyet minimizasyonu ve fayda maksimizasyonuna yönelirler. Yeteneklerini, teknolojiyi ve kuralları faydalarını maksimize edecek şekilde yönlendirirler. Dolayısıyla kişisel faydalar maksimum olduğunda, toplumsal faydalar da maksimum olur.³⁰

17. Uzmanlaşma Verimi Artırır:

Smith'e göre iş bölümü ve uzmanlaşmanın başarılmaması ile birlikte verimlilikte artış meydana gelecektir. Bu durum şu şekilde gerçekleşecektir:

- ✓ İşçinin becerisinde ve üretkenliğinde artış meydana gelecektir.
- ✓ Sürekli aynı işin yapılması ile işi kolaylaştırıcı yöntemler geliştirilerek iş, daha hızlı ve daha basit bir biçimde yapılabilir hale gelecektir.
- ✓ İş değiştirmeden dolayı ortaya çıkan zaman kaybı önlenmiş olacaktır.

Bu konuda Smith'in ünlü "toplu iğne" imalatı örnek gösterilebilir. Buna göre, bir kişi tek başına toplu iğne üretse, günde belki bir toplu iğne üretebilir. Diğer taraftan, bir işçi teli gerse, ikincisi düzeltse, üçüncüsü kesse, dördüncüsü ucunu sivirtse, beşincisi tepesini ezse, altıncısı toplu iğne başı yapsa, yedinci parlatsa, sekizinci paketlese, on işçi bir günde kırksekizbinden fazla toplu iğne

³⁰ Demir, a.g.e., s. 27.

üretebilir.³¹ Dolayısıyla, iş bölümü ve uzmanlaşma ile birlikte verimlilikte büyük artış meydana gelir.

18. Görünmez El Düzenler:

Klasik iktisatçılar, Fizyokratların “doğal düzen” fikri yerine, “görünmez eli” ikame etmişlerdir. Görünmez el, kişileri faydalarını ve kârlarını maksimize edecek şekilde davranmaya yöneltir. Dolayısıyla görünmez el, kişisel çıkardan, bencillikten, hırstan, ihtirastan ve ihtiyatlılıktan beslenmektedir. Kişisel çıkarını maksimize eden bireyler aynı zamanda kişisel faydaların maksimizasyonunun toplamından oluşan toplumsal fayda maksimizasyonunu da gerçekleştirmiş olurlar.³²

19. Para Yansızdır:

Klasik iktisatçılara göre para yansızdır, nötrdür. Para ekonomik ilişkilerin üzerini örten bir peçedir. Para, yalnızca ekonomik ilişkilere aracılık etmektedir. Asıl olan, malla malın değişimidir. Para sadece bu değişime aracılık etmektedir. Bu yüzden parasal ilişkiler reel ilişkileri etkilemez. Bu duruma “Klasik Dikotomi (ikiye bölünmüşlük)” yaklaşımı denilmektedir. Paranın ekonomik ilişkilere aracılık ettiği Klasik durumda, yalnızca işlem (mübadele) güdüsüne para talep edilmektedir.

20. Mübadele Denklemini Esas Alırlar:

Mübadele Denklemi, belli bir dönemde bir ülkede yapılan toplam mal ve hizmet alışları ile toplam mal ve hizmet satışlarının birbirine özdeş olduğunu ifade etmektedir.

Mübadele Denklemi $MV \equiv PT$ şeklinde ifade edilmektedir. Denklemden,

M : Para miktarını

V : Bir paranın bir yılda kaç kere el değiştirdiğini ifade eden “paranın dolanım hızını”

³¹ Demir, a.g.e., s. 28.

³² Demir, a.g.e., ss. 29 - 30.

P : İşlemlerin ortalama fiyatını

T : Ekonomideki işlem miktarını göstermektedir.

Mübadele denkleminin sol tarafı, belli bir dönemde yapılan tüm ödemeleri, sağ tarafı da bu ödemelere konu olan işlemlerin toplam değerini ifade ettiğinden denklemin sol tarafı ve sağ tarafı birbirine eşittir. Dolayısıyla Mübadele Denklemi bir özdeşliktir.³³ Bu çerçevede değerlendirildiğinde değişim denklemi sebep ve sonuçlar ile ilgili bir şey ifade etmez. Değişim denklemi, özdeşlik olarak borç ve alacak durumunu gösteren bir muhasebe denklemidir. Bu denklemde para arzındaki bir artışın fiyatlar genel düzeyini artırdığı veya fiyatlar genel düzeyindeki bir artışın para miktarını artırdığı belirlenmemektedir. Yani, değişim denklemi ile miktar teorisini aynı kabul etmek doğru değildir.³⁴

Mübadele denkleminin yararlanarak geliştirilen Miktar Teorisi bu bağlamda şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Klasiklere göre paranın dolaşım hızı kısa dönemde sabittir. Çünkü, fiyatlarla ilgili beklentiler, halkın alışkanlıkları, ücretlerin ödenme sıklığı ve kurumsal düzenlemeler kısa dönemde değişmez.
- ✓ Klasiklere göre ekonomide üretilen mal miktarını gösteren T de kısa dönemde değişmez. Çünkü Klasikler ekonominin daima tam istihdamda olduğunu ileri sürmektedir. Tam istihdamda olan bir ekonomide üretim faktörlerinin tamamı üretim sürecine dahil olduğu için kısa dönemde üretilen mal ve hizmet miktarını artırmak mümkün değildir. Üretimi ancak uzun dönemde artırmak mümkündür. Uzun dönemde teknolojik gelişme, nüfus artışı, emeğin ve sermayenin verimliliğinin artışı gibi nedenlerden dolayı üretilen mal miktarı artırılabılır.
- ✓ Klasiklere göre bu eşitlikte "V" ve "T" sabit olduğuna göre, para arzında(M) meydana gelecek bir değişiklik, fiyatlar ge-

³³ İlker Parasız, "Para Arzu ve Para Talebi", şu kitapta: K. Yıldırım, M. Özer (ed), **İktisat Teorisi**, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 773, 2003, s. 280.

³⁴ İlker Parasız, **Para Teorisi ve Politikası**, Bursa: Ezgi Kitapevi, 2007, s. 107.

The Cape

faktörlerinin ve malların etkin dağılımı sağlanarak, üretimde artış, fiyatlarda düşüş meydana gelir. Dolayısıyla dünya refahında bir artış meydana gelir. Bu durumu aynı miktarda emekle ülkelerin ürettikleri mal miktarını gösteren bir örnekle açıklamak mümkündür.

	<u>Kumaş</u>	<u>Makine</u>
Türkiye	15	10
Almanya	8	14

Örneğe göre Türkiye kumaş üretiminde mutlak olarak üstünken, Almanya makine üretiminde mutlak olarak üstündür. Bu durumda Türkiye kumaş üretiminde uzmanlaşıp, makineyi Almanya'dan satın alırsa veya Almanya makine üretiminde uzmanlaşıp, kumaşı Türkiye'den satın alırsa, bu ticaretten her iki ülke ve dünya refahı olumlu etkilenecektir.

Mutlak Üstünlükler Teorisi'ne göre, bir ülke her iki malın üretiminde de mutlak olarak üstünse, dış ticarete katılmasına gerek yoktur. Fakat Ricardo'nun Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi'ne göre böyle bir zorunluluk söz konusu değildir. Bir ülke her iki malın üretiminde mutlak olarak üstün olsa bile, dış ticaret imkanı hala söz konusudur. Çünkü Ricardo'ya göre önemli olan mutlak üstünlük değil, karşılaştırmalı üstünlüktür. Zira, karşılaştırmalı üstünlük olan her durumda mutlak üstünlük mevcuttur. Bu durumu Türkiye ve Almanya'nın aynı miktar emek ile ürettiği ürünlerden oluşan bir örnekle ifade etmek mümkündür:

	<u>Kumaş</u>	<u>Makine</u>
Türkiye	15	10
Almanya	8	9

Yukarıdaki örnek mutlak üstünlüklere göre ele alındığında bu iki ülke arasında dış ticaret söz konusu değildir. Ancak Karşılaştırmalı Üstünlüklere göre, Türkiye ve Almanya'nın üretim oranları kumaşta 15/8, makinede 10/9 olduğu için Türkiye kumaş üretiminde, Almanya makine üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Diğer bir ifadeyle Türkiye kumaş, Almanya makine üretmeli ve üretmedikleri malları birbirlerinden satın almalıdır.

Ricardo'nun Karşılaştırmalı üstünlükler teorisinin özellikleri şunlardır³⁵:

- ✓ Emek-değer teorisine dayanır.
- ✓ Tek maliyet unsuru emek kabul edilmiştir.
- ✓ Emeğin homojen olduğu varsayılmıştır.
- ✓ İşgücü ülke içinde tam hareketli, ülkeler arasında ise tam hareketsizdir.
- ✓ Arz teorisi olarak ele alınır, iç fiyatların tamamen arz tarafından belirleneceğini kabul ederek fiyatı belirleyen ikinci önemli faktör olan talep koşullarını dikkate almaz.
- ✓ Tam uzmanlaşmaya dayanır.
- ✓ Statik bir modeldir.
- ✓ Bütün faktör ve mal piyasalarında tam rekabet koşulları geçerlidir.
- ✓ Ülke içinde gelir dağılımı ticaretten etkilenmez.
- ✓ Teknolojik değişme yoktur.
- ✓ Sabit üretim maliyetlerine dayanır.
- ✓ Ulaştırma masrafları yoktur ve yalnızca takasa dayalı ticaret vardır.
- ✓ Ülkeler arasındaki üretim maliyetleri farklı olduğu sürece kârlı ticaret imkanı söz konusudur.

24. Tarafsız Maliye Anlayışı Hakimdir:

Klasik iktisatçılar tarafız maliye anlayışını benimsemişlerdir. Devletin uyguladığı kamu harcama ya da gelir politikasının üretici ya da tüketici kararlarını etkilememesi "**tarafsız maliye anlayışı**" olarak ifade edilmektedir.³⁶ Örneğin, devletin uyguladığı vergi poli-

³⁵ Nazım Öztürk, **Dış Ticaret-Kuram-Politika-Uygulama**, Ankara: Palme Yayınevi, 2008, ss. 17-21.

³⁶ Beyhan Ataç, **Maliye Politikası**, Genişletilmiş Altıncı Basım, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim, Sağlık ve Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No: 18, 2002., s. 6.

tikası üreticilerin yatırım kararlarını olumsuz etkiliyorsa, bu, taraf-sız maliye anlayışı ile bağdaşmaz.

Keynesyen iktisat ise, talep yanlı iktisat politikaları ile ekono-mik dengenin etkilenebileceğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla bir is-tikrarsızlık durumunda devlet, kamu harcaması veya kamu gelirle-ri gibi maliye politikası araçları ile müdahale etmelidir.

25. Denk Bütçe Anlayışı:

Klasik iktisatçılara göre, en iyi bütçe denk ve küçük bütçedir. Denk bütçe, devlet gelirlerinin devlet giderlerine eşit olması duru-mudur. Çünkü devlet bütçesi ile aile bütçesi arasında bir fark yok-tur. Tıpkı ideal bir aile bütçesi gibi devlet bütçesinin de gelirinin gi-derine denk olarak hazırlanması gerekmektedir. Klasikler, bütçe açıklarına şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Çünkü bütçe açıkları ver-gi artışları, borçlanma veya para basımı ile finanse edilmek zorun-da kalınacaktır.

Yine bütçe açıklarına karşı çıktıkları kadar, bütçe fazlalarına da karşı çıkarlar. Çünkü bütçe fazlasının olması durumunda poli-tika yapıcılar, bu bütçe fazlasını popülist alanlarda kullanarak hem devletin büyümesine hem de verimsizliğe yol açacaktır.

Keynesyen iktisat, bütçe açıklarına karşı değildir. Keynesyen iktisada göre, bütçe politikası bir maliye politikası aracı olarak kul-lanılabilir. Ekonominin durgunluk içinde olduğu dönemlerde bütçe açığı vermek suretiyle ekonomik canlanma tesis edilebilir. Diğer ta-raftan, enflasyonist bir baskının olduğu dönemde ise, bütçe fazlası vermek suretiyle, enflasyonist baskı kontrol altına alınabilir.

26. Borçlanma:

Klasik iktisatçılara göre, kamu harcamaları genellikle üretken olmayan verimsiz alanlara yönlendirilmektedir. Kamu harcamaları arttıkça devletin ekonomi içindeki ağırlığı da artacaktır. Bu durum ise savurganlığa yol açacaktır. Bu yüzden kamu harcamaları devle-tin olağan geliri olan vergilerle finanse edilmelidir. Klasik iktisatçı-lar, borçlanmaya sadece olağanüstü dönemlerde izin vermişlerdir.

A. Smith'e göre, bu iki ülke arasında serbest ticaret başladığı zaman nasıl bir dış ticaret ortaya çıkar?

- A) S ülkesi kahve, M ülkesi elma ithal edecektir.
- B) S ülkesi elma, M ülkesi kahve ihraç edecektir.
- C) S ülkesi hem kahve hem de elma ihraç edecektir.
- D) M ülkesi hem kahve hem de elma ihraç edecektir.

☒ E) Potansiyel olarak karşılıklı yarar sağlayacak ticaret imkanı yoktur.

(KPSS, 2003)

4. David Ricardo ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Fonksiyonel gelir dağılımı incelemesi yapmıştır.
- B) Marjinal işletmede rantın olmadığını, çünkü satış fiyatının maliyete eşit olduğunu ileri sürmüştür.
- C) Değeri, kullanım değeri ve değişim değeri olmak üzere ikiye ayırarak incelemiştir.
- D) Ricardo'ya göre ücret 2'ye ayrılır. Bunlar, doğal ücret ve piyasa ücretidir.

☒ E) Tarım ürünleri talebinin gelir esnekliğinin düşük olmasını sanayileşmenin önemli bir nedeni olarak görmüştür.

(KPSS, 2004)

5. Ricardo tarafından öne sürülen karşılaştırmalı üstünlük teorisine göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Emek-değer teorisine dayanır.
- B) Uluslararası ticaret akımını doğuran ana neden, ülkeler arasındaki maliyet farklılıklarıdır.
- C) İşgücü, ülke içinde tam hareketlidir.
- ☒ D) İşgücü, ülkeler arasında tam hareketlidir.
- E) Bir ülkenin, tüm malların üretiminde mutlak üstünlüğe sahip olması durumunda dahi kârlı dış ticaret yapma olanağı bulunduğunu gösterir.

(KPSS, 2004)

6. Klasik yaklaşıma göre, piyasa intibakının gerçekleşmesini sağlayan temel unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fiyat istikrarı B) Faiz etkisi
☒ C) Ücret ve fiyatların esnekliği D) Politika müdahaleleri
 E) Talep yanlı politikalar

(KPSS, 2005)

7. Aşağıdakilerden hangisi klasik iktisatçılardan biri değildir?

- ☒ A) L. Walras B) A. Smith
 C) D. Ricardo D) J.S. Mill
 E) K. Marx

(KPSS, 2007)

8. Klasik iktisada göre aşağıdaki önermelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Her arz kendi talebini yaratır.
 B) Toplam gelirdeki değişimler para talebini etkilemez.
 C) Toplam çıktı düzeyini belirleyen en önemli değişken, efektif taleptir.
 D) Toplam çıktı düzeyini belirleyen değişken, para arzıdır.
 E) Toplam talepteki değişimler potansiyel milli geliri etkiler.

(KPSS, 2007)

9. Paranın miktar teorisine göre para talebi aşağıdakilerin hangisinde verilenlere bağlıdır?

- A) Reel gelir, fiyatlar genel düzeyi, faiz oranı
 B) Nominal gelir, faiz oranı
 C) Reel gelir, faiz oranı
☒ D) Reel gelir, fiyatlar genel düzeyi
 E) Fiyatlar genel düzeyi, faiz oranı

(KPSS, 2007)

10. "Her arz kendi talebini yaratır." şeklindeki Say Yasası'nı aşağıdaki iktisatçılardan hangisi kabul etmiştir?

- A) Malthus
 B) Ricardo
 C) Keynes
 D) Nassau Senior
 E) Weber

(KPSS, 2008)

11. Say Yasası göz önünde bulundurulduğunda, 1929 ekonomik bunalımının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hatalı kur politikalarının uygulanması
 B) Hatalı maliye politikalarının uygulanması
 C) Toplam talepteki azalma
 D) Potansiyel gayrisafi yurtiçi hasıladaki azalma
 E) İşsizlik oranlarında hızlı artış

(KPSS, 2008)

12. Aşağıdakilerden hangisine göre paranın dolaşım hızı sabittir?

- A) Cambridge iktisatçıları
 B) Marshall ve Pigou
 C) Keynes
 D) Klasik iktisatçılar
 E) Freidman

(KPSS, 2008)

13. Tam istihdam gelir düzeyi kavramı ilk olarak hangi iktisatçılar tarafından kullanılmıştır?

- A) Yeni Klasikler
 B) Klasikler
 C) Keynesyenler
 D) Parasalcılar
 E) Reel iş çevrim teorisyenleri

(KPSS, 2008)

14. Klasik modelde istihdam düzeyinin temel belirleyicisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mal ve hizmetlere olan toplam talep düzeyi
- B) Devletin dış ticaret politikası
- C) Devletin vergi politikası
- D) Devletin harcama politikası
- ☒ E) Ücretler ve fiyatlar

(Kaymakamlık, 2000)

15. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisi, paranın sadece değişim aracı olma işlevi üzerinde durur?

- A) Gurley-Shaw yaklaşımı
- B) Chicago yaklaşımı
- ☒ C) Klasik yaklaşım
- D) Krediyi içeren geniş görüş
- E) Monetarist yaklaşım

(Kaymakamlık, 2000)

16. Klasik iktisatçılara göre, toplam harcamaların yetersiz olması sonucu aşağıdakilerden hangisi meydana gelir?

- ☒ A) Fiyatlar ve ücretler düşer, hasıla ve istihdam düşmez.
- B) Fiyatlar, ücretler artar, hasıla ve istihdam düşer.
- C) Tüketim azalır ve ekonomi tam istihdam düzeyine yönelir.
- D) Hasıla ve istihdam düşer. Ancak fiyatlar ve ücretler düşmez.
- E) Faiz oranı artar ve yatırım düzeyi yükselir.

(Kaymakamlık, 2001)

17. Klasik modele göre, arzulanan tasarrufların arzulanan yatırımlardan büyük olması durumunda aşağıdakilerden hangisi gerçekleşir?

- A) Toplam talep artar.
- B) Reel üretim azalır.
- C) Enflasyon oranı düşer.
- D) Reel faiz oranları yükselir.
- ☒ E) Reel faiz oranları düşer.

(Kaymakamlık, 2001)

18. Miktar teorisine göre aşağıdakilerden hangisi enflasyona neden olur?

- A) Para arzındaki büyümenin reel üretimdeki büyümenin üzerinde olması
- B) Para talebindeki büyümenin para arzından büyük olması
- C) Para arzındaki büyümenin genel fiyat düzeyindeki büyümenin üzerinde olması
- ☒ D) Para arzının sürekli olarak büyümesi
- E) Para arzındaki büyümenin reel üretime eşit olması

(Kaymakamlık, 2001)

19. Klasik iktisatçılara göre hükümetin bütçe açıkları aşağıdakilerden hangisine neden olur?

- ☒ A) Faiz oranlarının yükselmesine, yatırımların azalmasına ve uzun dönem büyüme hızının düşmesine
- B) Üretimin ve fiyatlar genel seviyesinin yükselmesine
- C) Üretimin ve faiz oranlarının yükselmesine
- D) Enflasyonun yükselmesine
- E) Üretimin yükselmesine ve faiz oranlarının düşmesine

(Kaymakamlık, 2001)

20. Ricardocu Denklik Teoremi'ne göre büyük bütçe açıkları olması durumunda aşağıdakilerden hangisi gerçekleşir?

- A) Vergiler düşürülmelidir.
- ☒ B) Özel tasarruflar artmalıdır.
- C) Yabancı yatırımlar artmalıdır.
- D) Faiz oranları düşmelidir.
- E) Dış ticaret açığı ortaya çıkmalıdır.

(Kaymakamlık, 2001)

21. Klasik modelde, uzun dönemde toplam arz eğrisi dikey ek-sene paralel ise, genişletici para ve maliye politikalarının çıktı düzeyi üzerindeki göreceli etkileri hakkında aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Maliye politikası çıktı düzeyini para politikasından daha fazla artırır.
- B) Para politikası çıktı düzeyini maliye politikasına göre daha fazla artırır.
- C) Para politikası çıktı düzeyini artırırken maliye politikası çıktı düzeyini azaltır.
- D) Maliye politikası çıktı düzeyini artırırken para politikası çıktı düzeyini azaltır.
- ☒ E) Maliye politikası da para politikası da çıktı düzeyini etkilemez.

(Kaymakamlık, 2006)

22. Klasik Modele göre, herhangi bir anda artan işsizlikle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) İşsizlik uzun süre devam edemez, çünkü reel ücret artışları iş gücü piyasasındaki arz fazlasını ortadan kaldıracaktır.
- ☒ B) İşsizlik uzun süre devam edemez, çünkü reel ücret azalışları iş gücü piyasasındaki arz fazlasını ortadan kaldıracaktır.
- C) İşsizlik uzun süre devam edemez, çünkü reel ücret artışları iş gücü piyasasındaki talep fazlasını ortadan kaldıracaktır.
- D) İşsizlik uzun süre devam edemez, çünkü reel ücret azalışları iş gücü piyasasındaki talep fazlasını ortadan kaldıracaktır.
- E) İşsizlik uzun süre devam edemez, çünkü reel ücret azalışları iş gücü piyasasındaki arz fazlasını artırırken talep fazlasını azaltacaktır.

(Kaymakamlık, 2008)

23. Klasik makro iktisadi modele göre, para stoğunda bir azalma meydana geldiğinde toplam talep eğrisi ve fiyatlar nasıl değişir?

<u>Toplam talep eğrisi</u>	<u>Fiyatlar</u>
A) Sola kayar	Yükselir
B) Sağa kayar	Yükselir
C) Sağa kayar	Düşer
☒ D) Sola kayar	Düşer
E) Değişmez	Değişmez

(Kamu İhale Kurumu, 2006)

24. Ricardo Denkliği (Eşitliği) Teoreminin temel düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İş çevrimlerinde bütçe açık ve fazlaları birbirine eşit olur.
- B) Yüksek faiz oranları bütçe açıklarını dengeye getirir.
- C) İhtiyari mali politikalar oldukça etkilidir.
- ☒ D) Bütçe açıkları uzun dönemde özel tasarrufların fazla olmasına neden olur.
- E) Açık bütçe politikaları tüketimi olumsuz etkileyecektir.

(Sayıştay, 2003)

25. Klasik iktisatçılara göre, toplam talep eğrisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Reel ücretler tarafından belirlenir
- B) Fiyat düzeyine bağlı olmaksızın sabittir
- ☒ C) Tüketim ve yatırımların bir fonksiyonudur
- D) Pozitif eğimlidir
- E) Faiz oranlarının artan bir fonksiyonudur

(Sayıştay, 2003)

26. “Bırakınız yapsınlar” doktrininin ekonomik gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Piyasa başarısızlıkları
- B) Bedavacılık sorunu
- ☒ C) Görünmez elin etkinliği
- D) Kamu mallarının varlığı
- E) Patent haklarının korunması sorunu

(Sayıştay, 2003)

27. Klasik modele göre, üretim ve istihdam ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Sadece istihdam, arz yönlü olarak belirlenen tam istihdam düzeylerine kendiliğinden uyarlanır.
- B) Sadece üretim, arz yönlü olarak belirlenen tam istihdam düzeylerine kendiliğinden uyarlanır.
- ☒ C) Hem üretim hem de istihdam, arz yönlü olarak belirlenen tam istihdam düzeylerine kendiliğinden uyarlanır.
- D) Ne üretim ne de istihdam, arz yönlü olarak belirlenen tam istihdam düzeylerine kendiliğinden uyarlanır.
- E) Üretimin de istihdamın da tam istihdam düzeylerine kendiliğinden uyarlanıp uyarlanamayacağı konusunda bir şey söylenemez.

(Sayıştay, 2007)

28. Aşağıdakilerden hangisi klasik yaklaşımın önerdiği vergileme amaçlarından biri değildir?

- ☒ A) Ekonomik faaliyetleri düzenlemesi
- B) Kişilerin tercih ve davranışlarını etkilememesi
- C) Bütçe denkliliğini sağlayacak düzeyde olması
- D) Kamu giderlerini finanse edecek tutarda olması
- E) Vergi öncesi ve sonrası refah dağılımını değiştirmemesi

(Sayıştay, 2007)

29. Aşağıdakilerden hangisi Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlükler teorisinde yer almaz?

- ☒ A) Tam uzmanlaşma
☐ B) İşgücünün uluslararası plandaki hareketsizliği
☐ C) İşgücünün uluslararası verim farkı
☒ D) Modelde zaman ve değişim boyutunun bulunmaması
☐ E) Teorinin üretime (arza) dayanması

(DTM, 2000)

30. Aşağıdaki kuramcılardan hangisi, ekonominin gıda üretim kapasitesindeki artışın nüfus artışından daha yavaş olacağını ve buna bağlı olarak yaşam düzeyinin düşeceğini öngörmüştür?

- ☒ A) Malthus
☐ B) Ricardo
☐ C) Lassalle
☐ D) Ohlin
☒ E) Say

(ÇSGB, 2000)

31. Uluslararası iktisat alanında mutlak ve karşılaştırmalı üstünlük kavramına dayalı dış ticaret kuramı sırasıyla hangi iktisatçılara aittir?

Mutlak üstünlük Karşılaştırmalı üstünlük

☒ A) Harrod	Samvelson
☐ B) Ricardo	Say
☐ C) Smith	Marshall
☐ D) Hecksher	Ohlin
☒ E) Smith	Ricardo

(ÇSGB, 2000)

32. Say Yasası'na göre, aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Arz ve talep hiçbir zaman bir dengesizlik içinde olamaz.
☐ B) Arz ve talep hiçbir zaman dengede olamaz.

- C) İnsanlar tasarrufta bulunmazlar.
- D) Piyasa ekonomilerinde fiyatlar hiçbir zaman artmaz.
- E) Faktör piyasaları dengesizlik içinde olsa bile mal ve tahvil piyasaları her zaman dengede olacaktır.

(T. İş Kur., 2000)

33. Mutlak üstünlük teorisini en iyi açıklayan ifade aşağıdaki-lerden hangisidir?

- A) Bütün malların üretiminde mutlak üstünlüğe sahip bir ülke, ticaretten en fazla kazanç sağlayan taraftır.
- ☒ B) Bir malın üretiminde mutlak üstünlüğe sahip olan ülke, o malı diğer ülkeye göre daha az kaynak kullanarak üretir.
- C) Bir malın üretiminde mutlak üstünlüğe sahip olan bir ülke, o malı diğer ülkeden daha fazla miktarda üretir.
- D) Mutlak üstünlüklerin varlığı, ülkelerin kendi kendilerine yetebilmelerine yardımcı olur.
- E) Mutlak üstünlüklere dayanan bir ticarete üstünlüklerin derecesi önemlidir.

(Ziraat Bankası, 2007)

34. Ricardocu denklik hipotezine göre, bütçe açıklarının etkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Aşırı rasyonel olan bireyler bugün vergi alınmasa bile gelecekte vergi alınacağını düşündüklerinden tasarruflarını artırırlar ve bütçe açıkları etkisiz olur.
- B) Vergi yükleri azalan aşırı rasyonel bireyler gelir etkisi ile tüketimlerini artıracaklarından bütçe açıklarının millî gelir üzerinde artırıcı etkisi ortaya çıkar.
- C) Bütçe açıkları vergi yükünün azalması anlamına geldiğinden bireyler yatırım yapmaya yönelirler ve millî gelir artar.
- D) Bütçe açıklarının artması ile faiz giderleri de artacağından dışlama etkisiyle özel yatırımlar azalır ve bütçe açıklarının millî gelir üzerinde olumsuz etkisi ortaya çıkar.

- E) Bireylerin davranışları hiçbir zaman doğru tahmin edilemeyeceğinden bütçe açıklarının millî gelir üzerindeki etkisi konusunda bir şey söylenemez.

(Ziraat Bankası, 2008)

35. Aşağıdakilerden hangisi Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlükler teorisinin özelliklerinden biri değildir?

- A) İş gücünün ülke içinde tam hareketli, ülkeler arasında hareketsiz olduğunun kabul edilmesi
☒ B) Artan maliyetler ve eksik uzmanlaşmaya dayanması
 C) Emek-değer teorisine dayanması
 D) Statik bir model olması
 E) Emegün homojen olduğunun kabul edilmesi

(Ziraat Bankası, 2008)

36. Aşağıdakilerden hangisi Ricardo'nun uluslararası ticareti açıklamakta kullandığı teorisinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Emek-değer teorisidir.
 B) İşgücü ülke içinde tam hareketli, ülkeler arasında tam hareketsizdir.
 C) Sabit maliyetlere dayanır.
☒ D) Talep koşullarını dikkate alır.
 E) Tam uzmanlaşmaya dayanır.

(Türk Telekom Teftiş)

37. Klasik iktisatçılara göre para arzı iki katına çıkarıldığında aşağıdakilerden hangisi meydana gelir?

- A) Üretim iki katına çıkar.
 B) Fiyatlar düşer.
☒ C) Fiyatlar iki katına çıkar.

- D) Üretim iki katına çıkarken fiyatlar sabit kalır.
 E) Üretim düşer.

(TKB, 2000)

38. Aşağıdakilerden hangisi klasik iktisadi düşünce temsilcilerinden biri değildir?

- A) Ricardo
 B) Mill
 C) Smith
 D) Malthus
☒ E) Keynes

(TKB, 2000)

39. Klasik maliyeciler tarafından savunulan "kamu gelirlerinin tarafsızlığı" görüşü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kamu gelirleri bireylerden gelirleri ölçüsünde toplanmalıdır.
 B) Kamu gelirleri mümkün olduğunca fazla olmalıdır.
 C) Kamu gelirleri bireylerden kamu hizmetlerinden faydalanmaları ölçüsünde alınmalıdır.
☒ D) Kamu gelirleri bireylerin ekonomik kararlarını etkilememelidir.
 E) Kamu gelirleri bireyler arasında eşit paylaştırılmalıdır.

(Vakıflar Bankası, 2008)

40. Aşağıdakilerden hangisi klasiklerin mali konulardaki temel prensiplerinden biri değildir?

- A) Devlet faaliyetlerinin temel hizmetlerle sınırlı tutulması
 B) Devlet bütçesinin mümkün olduğu kadar küçük olması
☒ C) Ekonomide geçici bir dengesizlik hali ortaya çıktığında kamu harcamaları ve vergiler gibi maliye politikası araçlarının kullanılması
 D) Borçlanmanın mümkün olduğunca sınırlandırılması
 E) Objektif temellere dayanan düşük oranlı bir vergileme sisteminin uygulanması

(KMS 2001, Maliye)

41. Klasik iktisadi görüşe göre, aşağıdakilerden hangisi devletin temel görevidir?

- A) Ödemeler bilançosu dengesinin sağlanması
- ☒ B) Savunma ve güvenlik hizmetlerinin yapılması
- C) Ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi
- D) Optimum kaynak dağılımının sağlanması
- E) Çalışma yaşındaki tüm bireylere iş sağlanması

(KPSS 2002, Maliye)

42. Devletin borçlanması suretiyle ekonomiden çekilen paranın üretici sahalardan çekilmiş ve üretici olmayan sahalarla aktarılmış olacağını, bu durumda devlet harcamalarının verimli olmayacağını ileri süren görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yeni Keynesyen yaklaşım
- B) Sürekli gelir hipotezi yaklaşımı
- ☒ C) Klasik yaklaşım
- D) Keynesyen görüş
- E) Merkantilist görüş

(KPSS 2004, Maliye)

43. Aşağıdakilerden hangisi klasik maliyecilerin temel ilkelerinin dayandığı varsayımlardan biri değildir?

- A) Denk bütçe varsayımı
- B) Tarafsız vergi varsayımı
- ☒ C) Sosyal devlet varsayımı
- D) Tarafsız kamu harcaması varsayımı
- E) Özel işletmelerin kamu işletmelerine göre daha verimli olduğu varsayımı

(KPSS 2005, Maliye)

44. Aşağıdakilerden hangisi bütçe açıklarına ilişkin Ricardian yaklaşımın temel düşüncesidir?

- A) Bütçe açıkları borçlanma ile finanse edildiğinden, özel kesimin servetinde net artış sağlar.
- B) Bütçe açıkları, devletin borç yükünü artırarak özel kesim tüketim harcamalarının artışına neden olur.
- ☒ C) Kişiler gelecekte ödeyecekleri vergiler için tasarruf yaptıklarından borçlanma etkisizdir.
- D) Bütçe açıkları dolayısıyla ortaya çıkan genişletici etki özel kesim yatırımlarını teşvik ederek ekonomiyi canlandırır.
- E) Borçlanma ile özel sektörde meydana gelen kaynak daralması dışlama etkisi yaratır.

(KPSS 2006, Maliye)

45. Aşağıdakilerden hangisi karşılaştırmalı üstünlük teorisini ifade eder?

- A) Ülkeler, üretecekleri mallarda mutlak üstünlüğe sahip olmalıdır.
- B) Ticaret, devlet kontrolünde olmalıdır.
- ☒ C) Bir ülke, hangi malların üretiminde daha yüksek bir üstünlüğe sahipse o mallarda uzmanlaşmalıdır.
- D) Üretim, hammaddenin bulunduğu yerde yapılmalıdır.
- E) Kendi kendine yetebilmek ülkeye avantaj sağlar.

(Halk Bankası, 2008)

46. Aşağıdaki modellerin hangisinde iktisadi ajanların tam bilgiye sahip oldukları varsayılır?

- A) Yeni Klasik Model
- B) Keynesyen Model
- ☒ C) Klasik Model
- D) Monetarist Model
- E) Yeni Keynesyen Model

(KPSS 2009, İktisat)

47. Klasik makro modellere göre, toplam talepteki bir değişme aşağıdaki etkilere hangisine neden olmaz?

- A) Fiyat düzeyinde bir değişme
- B) Nominal ücret düzeyinde bir değişme
- ☒ C) İstihdam düzeyinde kalıcı bir değişme
- D) Enflasyon beklentilerinde bir değişme
- E) Para talebinde bir değişme

(KİİK, 2009)

48. Aşağıdaki görüşlerden hangisi paranın sadece değişim aracı olduğunu ileri sürmektedir?

- A) Gurley-Shaw yaklaşımı
- B) Chicago yaklaşımı
- ☒ C) Klasik Dikotomi yaklaşımı
- D) Monetarist yaklaşım

(Milli Emlak Denetmenlik, 2007 ve

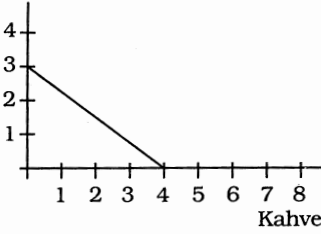
Milli Emlak Uzmanlık, 2009)

49. A ülkesi X malının üretiminde B ülkesine göre daha düşük bir fırsat maliyetine sahipse aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) A ve B ülkeleri dış ticaretten herhangi bir yarar elde edemezler.
- B) B ülkesi X malı üretiminde mutlak üstünlüğe sahiptir.
- C) A ülkesi X malı üretiminde mutlak üstünlüğe sahiptir.
- D) B ülkesi X malı üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.
- ☒ E) A ülkesi X malı üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

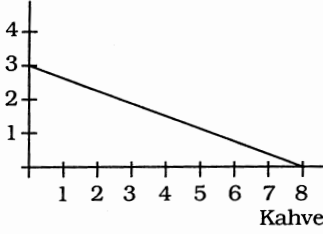
(Halk Bankası Servis Görev., 2009)

50. Buğday

A Ülkesi

Buğday

B Ülkesi

Yukarıdaki şekil A ve B ülkeleri için üretim imkanları eğrilerini göstermektedir. **Bu ülkeler aralarında ticaret başladığında aşağıdakilerden hangisi her iki ülke için de en kârlıdır?**

- A) B'den A'ya buğday, A'dan B'ye kahve ihracatı
 B) A'dan B'ye buğday ve kahve ihracatı
 C) İki ülke de dış ticaretten yarar elde edemez.
 D) B'den A'ya buğday ve kahve ihracatı
 E) A'dan B'ye buğday, B'den A'ya kahve ihracatı

(Halk Bankası Uzmanlık, 2009)

51.

	Demir	Buğday
1. Ülke	500	500
2. Ülke	200	200

Yukarıdaki tabloda iki ülkenin demir ve buğday üretim düzeyleri verilmiştir.

Sabit maliyetler varsayımı altında karşılaştırmalı üstünlükler teorisine göre, bu iki ülkenin birbiriyle ticaret yapıp yapmayacağı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Ticaret yaparlar, ikinci ülke hem demir hem de buğday üretiminde uzmanlaşır.

- B) Ticaret yaparlar; birinci ülke demir, ikinci ülke buğday üretiminde uzmanlaşır.
- Ø Ticaret yapmazlar, her iki ülkedeki fırsat maliyetleri eşittir.
- D) Ticaret yapmazlar, ikinci ülke her iki malda da karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğundan ticarete girmesi için bir neden yoktur.
- E) Ticaret yapmazlar, her iki ülkenin de demir üretiminde karşılaştırmalı üstünlüğü bulunur.

(KİK, 2009)

1. E	9. D	17. E	25. C	33. B	41. B	49. E
2. E	10. B	18. D	26. C	34. A	42. C	50. E
3. E	11. D	19. A	27. C	35. B	43. C	51. C
4. E	12. D	20. B	28. A	36. D	44. C	
5. D	13. B	21. E	29. D	37. C	45. C	
6. C	14. E	22. B	30. A	38. E	46. C	
7. A	15. C	23. D	31. E	39. D	47. C	
8. A	16. A	24. D	32. A	40. C	48. C	

4. NEOKLASİK OKUL

Neoklasik okulun önemli temsilcileri şunlardır: W. Stanley Jevons, C. Menger, F. Y. Edgeworth, A. Marshall, L. Walras, V. Pareto, I. Fisher, A. C. Pigou.

Marshall	✓ Kısmi Denge Analizi ✓ Üretimin Dönemlere Ayrılması (Çok Kısa Dönem, Kısa Dönem, Uzun Dönem) ✓ Ceteris Paribus İlkesi
Walras	Genel Denge Analizi
Pareto	Pareto Optimumu
Fisher	✓ Fisher Denklemi ✓ Fisher Tipi Miktar Kuramı
Edgeworth	Edgeworth Kutu Diyagramı
Gossen	Azalan Marjinal Fayda Kanunu (I. Gossen Kanunu), Eş Marjinal Fayda İlkesi (II. Gossen Kanunu)
Pigou	Pigou Etkisi

NEOKLASİK OKULUN TEMEL VARSAYIMLARI³⁷

1. Klasik Esaslar Geçerlidir:

Neoklasik iktisatçılar, tam rekabet, ekonominin tam istihdamda olduğu, Say Yasası ve görünmez elin gücü gibi konuları kabul etmektedirler. Diğer taraftan, tam rekabetten sapmaların olduğuna ve bir malın değerinin onu üreten emekten ziyade malın tüketici açısından faydasına ya da üretici açısından kârına bağlı olduğunu ileri sürmektedirler.

³⁷ İlk 5 madde için bakınız Demir, a.g.e., ss. 30-35.

Neoklasik iktisatçıların tam rekabetten sapmalar olabileceği yönündeki görüşlerini şu şekilde ifade etmek mümkündür: Bilindiği gibi tam rekabet piyasasının varsayımlarından birinde aksama olursa ortaya çıkacak piyasa türü eksik rekabet piyasalarıdır. Eksik rekabet piyasalarında üreticiler, tam rekabet piyasasında olduğu gibi fiyat alıcı değil, fiyat yapıcı konumdadır.

2. Kişiler Rasyoneldir:

Fizyokratların doğal düzene olan bağlılıkları kişilerin rasyonel davranacağı yönündeki inanca dayandığı için rasyonel davranış fizyokratlara kadar götürülebilir. Yine, Klasiklerin görünmez ele olan güvenleri ile rasyonel davranış arasında da önemli bir bağ bulunmaktadır. Bu durum Neoklasiklerde karşılığını marjinal kavramı ve pareto etkinliği ile bulmaktadır.

Neoklasik anlayışa göre, ekonomik davranışın itici gücü marjinal fayda ilkesidir. Bu çerçevede rasyonel bir tüketici, tükettiği malın marjinal faydası marjinal maliyetine eşit oluncaya kadar tüketim devam eder.

Diğer bir ifadeyle, her mala harcanan son liranın marjinal faydalarını eşitleyerek dengeye gelir.

$$\frac{MU_a}{P_a} = \frac{MU_b}{P_b} = \dots\dots\dots \frac{MU_n}{P_n}$$

3. Değerin Kaynağı Faydadır:

Klasikler, değer kaynakını emek olarak görürken, Neoklasikler fayda olarak görmektedir. Yani, Neoklasiklerde, klasiklerin emek-değer teorisi yerini, fayda-değer teorisine bırakmıştır. Fayda-değer teorisi, bir malın değerinin üretiminde kullanılan emekten ziyade, tüketiciye sağladığı faydaya bağlı olduğunu ifade etmektedir. Malın değeri, mala duyulan talebin büyüklüğüne; talebin büyüklüğü de, tüketicinin gelirine ve ihtiyaçların şiddetine bağlıdır.

4. Ekonomi Dengededir:

Neoklasik iktisatçılara göre ekonomi dengededir. Bu durumu

ise Walras'ın "Genel Denge Analizi" ile açıklamaktadır. Buna göre üretici ve tüketici gibi iki kesimin bulunduğu bir ekonomide tüketiciler, üreticilere sahip oldukları faktörleri arz etmek suretiyle bir gelir elde ederler. Elde ettikleri gelirleri de üreticiler tarafından üretilen mallara harcarlar. Üreticiler ise sattıkları mallardan elde ettikleri gelirleri tekrar faktör talep etmekte kullanırlar. Sonuçta aynı kişiler talep kısmında tüketici, arz kısmında üretici durumunda olurlar.

5. Mülkiyet Hakları Korunmalıdır:

Neoklasikler, mülkiyet haklarının korunmasına özel bir önem atfederler. Çünkü mülk edinme ve mülkü üzerinde dilediği gibi tasarrufla bulunabilme hürriyeti iktisadi karar birimlerini daha çok para kazanmaya ve daha tutumlu olmaya yönlendirir. Dolayısıyla özgür mülk sahipleri arasındaki gönüllü mübadeleler sonucunda piyasalar rasyonalize olur.

6. Miktar Teorisi:

Miktar teorisi, para teorilerinin en eskisidir. Teori temelde üç temel varsayıma dayanmaktadır:

- ✓ Para yalnızca işlem amacıyla talep edilmektedir.
- ✓ Ekonomi daima tam istihdamdadır.
- ✓ Para, yansızdır. Diğer bir ifadeyle para, ekonomideki nispi fiyatları etkilememektedir.³⁸

6.1. Fisher Tipi Miktar Teorisi (Mübadele Yaklaşımı)

Irwing Fisher tarafından geliştirilmiştir.

$MV = PT$ şeklinde ifade edilen mübadele denkleminde Miktar Teorisi'ne ulaşmak için bazı varsayımlar yapmak gerekir.

M: Para miktarını

V: Bir paranın bir yılda kaç kere el değiştirdiğini ifade eden "paranın dolanım hızını"

³⁸ Parasız, "Para Arzı ve Para Talebi", s. 281.

P: Fiyatlar genel düzeyini

T: Ekonomideki işlem miktarını göstermektedir.

Fisher, Miktar Teorisi'ni mübadele denklemi aracılığıyla açıklamaktadır. Bu denklem daha sonra **Fisher Denklemi** olarak da ifade edilmiştir. Fisher, paranın değerini açıklarken, **para arzını** ön plana çıkarmıştır. Para miktarında meydana gelen bir artışın fiyatlar genel düzeyini etkilemesi, denklemde yer alan V ve T değişkeninin sabit kabul edilmesine bağlıdır.

- ✓ Klasiklere göre paranın dolanım hızı kısa dönemde sabittir. Çünkü, fiyatlarla ilgili beklentiler, halkın alışkanlıkları, tüketim eğilimi, ücretlerin ödenme sıklığı ve kurumsal düzenlemeler kısa dönemde değişmez.³⁹
- ✓ Klasiklere göre ekonomide üretilen mal miktarını gösteren T de kısa dönemde değişmez. Çünkü Klasikler ekonominin daima tam istihdamda olduğunu ileri sürmektedir. Tam istihdamda olan bir ekonomide üretim faktörlerinin tamamı üretim sürecine dahil olduğu için kısa dönemde üretilen mal ve hizmet miktarını artırmak mümkün değildir. Üretimi ancak uzun dönemde artırmak mümkündür. Uzun dönemde teknolojik gelişme, nüfus artışı, emeğin ve sermayenin verimliliğinin artışı gibi nedenlerden dolayı üretilen mal miktarı artırılabilir.
- ✓ Klasiklere göre bu eşitlikte "V" ve "T" sabit olduğuna göre, para arzında (M) meydana gelecek bir değişiklik, fiyatlar genel düzeyinde (P) bir değişiklik ile dengelenir. Diğer bir ifadeyle, para arzında meydana gelen bir değişiklik aynı yönde ve aynı oranda fiyatlar genel düzeyini artırır. Örneğin Klasiklere göre, para arzında meydana gelen %10'luk bir artış/azalış, fiyatlar genel düzeyini %10 artırır / azaltır.
- ✓ Modern miktar teorisine göre (Monetaristler tarafından geliştirilen), para arzında meydana gelen bir artış aynı yönde fakat daha yüksek oranda fiyatlar genel düzeyini artırır. Ör-

³⁹ Zeynel Dinler, **İktisada Giriş**, Bursa: Ekin Kitapevi, 2001, ss. 417-419.

neğin, para arzında meydana gelen %10'luk bir artış, fiyatlar genel düzeyini %10'dan daha fazla artırır.

Miktar Teorisi'ni gelirle çalışacak biçimde ele almakta mümkündür. İşlemler yaklaşımının işlem hacmi ve buna bağlı olarak fiyatların belirsizliği konusunda karşılaştığı güçlük, Miktar Teorisi'nin gelir yaklaşımı ile ele alınması yönünde bir eğilimin oluşmasına neden olmuştur. Bu durumda Miktar Teorisi, $MV = Py$ şeklinde ifade edilmektedir. Bu denklemde T yerine, "y" kullanılmıştır. "y" reel geliri ifade etmektedir.⁴⁰

6.2. Cambridge Tipi Miktar Teorisi (Para Tutumu Yaklaşımı):

Cambridge Tipi Miktar Teorisi, Marshall, Pigou gibi Cambridge Üniversitesi kökenli bazı iktisatçılar tarafından geliştirilmiştir. Cambridge tipi Miktar Teorisi'nde paranın değeri belirlenirken para talebi ön plana çıkarılmıştır. Paranın mübadele aracı olmaktan ziyade bir servet aracı olma özelliği vurgulanmıştır. Dolayısıyla hem Modern Miktar Teorisi ile Klasik Miktar Teorisi arasında, hem de Klasik Miktar Teorisi ile Keynesyen Para Talebi Teorisi arasındaki bağ kurmuştur. Şöyle ki, Cambridge Tipi Miktar Teorisinde elde para tutumunun nedeni, Fisher Tipi Miktar Teorisi'nden farklıdır. Buna göre, karar birimleri işlem ve servet saklama amacı ile ellerinde para tutmaktadırlar. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir:⁴¹

- ✓ İşlem amaçlı para talebi, gelir düzeyi arttıkça artmakta, azaldıkça azalmaktadır.
- ✓ Servet amaçlı para talebi, servet düzeyi arttıkça artmakta, azaldıkça azalmaktadır.

Miktar Teorisi'nin Cambridge yorumu, **Cambridge Denklemi** olarak da ifade edilen aşağıda denklemle gösterilmektedir.

$$M = k PT$$

M : Ekonomideki para arzını

⁴⁰ Parasız, **Para Teorisi ve Politikası**, s. 108.

⁴¹ Orhan ve Erdoğan, **Para Politikası**, 2007, s. 139

T : Ekonomideki reel iş hacmini ifade etmektedir. Ekonomide, tam istihdamda varsayıldığı için kısa dönemde T sabit olarak kabul edilmektedir.

k : Bu oran, **Marshall k'sı** olarak da ifade edilmektedir. T kadar reel iş hacmini gerçekleştirmek için iktisadi karar birimlerinin elde tutmak istedikleri para miktarı ile iş hacmi arasındaki oranı ifade etmektedir. Bir yılda gerçekleştirilmek istenen işlem hacminin 50 olduğunu varsayalım. İktisadi karar birimleri ellerinde 10 birim para tutuyorlarsa, 50 birimlik işlem hacmini gerçekleştirmek için paranın 5 kez el değiştirmesi gerekir. Dolayısıyla k, paranın dolaşım hızının tersine eşittir. k, kısa dönemde sabit kabul edilmektedir.

$$k = \frac{10}{50} = \frac{1}{5} = \frac{1}{V}$$

Cambridge Denkleminde eşitliğin sol tarafı para arzını; sağ tarafı ise nominal para talebini ifade etmektedir. Denklemin sağ tarafındaki kPT ifadesi, KT şeklinde ayrılırsa reel para talebine ulaşılır.

M = k PT denkleminde fiyatlar yalnız bırakılırsa şu denklem elde edilir:

$$\frac{M}{kT} = P$$

Bu denklemde k ve T sabit varsayıldığı için para arzında meydana gelen bir artış aynı yönde ve aynı oranda fiyatlar genel düzeyini artıracaktır.⁴² Bu mekanizma şu şekilde işleyecektir: Para arzı artırıldığında bireylerin ellerindeki para miktarında artış olur. Bu yüzden ellerindeki fazla parayı, ellerinde tutmaya alışık oldukları seviyeye indirmek için harcamalarını genişletirler.⁴³

Cambridge Denklemi, Fisher Denklemi ile aynı sonuçlara ulaşır. Bu denklemde "k" görülen yere paranın dolaşım hızının tersi konulduğunda Fisher Denklemine ulaşılacaktır.

⁴² Dinler, a.g.e., ss. 419-420.

⁴³ Parasız, "Para Arzı ve Para Talebi", s. 282.

$$M = kPT$$

$$M = \frac{1}{V} PT$$

$$MV = PT$$

Cambridge Tipi Miktar Teorisi'ni Pigou, reel gelir kavramı yerine servet (w) kavramını ele alacak biçimde geliştirmiştir. Pigou'nun yorumuyla Cambridge Tipi Miktar Teorisi şu şekilde ifade edilebilir:

$$M = kPw$$

Bu durumda w ekonomideki reel servet düzeyini, Pw ise reel servetin parasal düzeyini ifade etmektedir. Servetin bir değişken olarak dâhil edilmesi, para talebinin işlem amacının yanı sıra servet saklama amacıyla da tutulabileceği sonucuna yol açmaktadır. Bu durum ise, Keynes'in paranın spekülasyon amacıyla da tutulabileceği yönündeki görüşlerine temel teşkil etmiştir.⁴⁴

7. Gerekirse Para Politikası Uygulanmalıdır:

Neoklasik iktisatçılar, maliye politikasına şiddetli bir biçimde karşı çıkarken, parayı kısmen önemli saymaktadırlar. Neoklasiklerin para politikasına ilişkin görüşleri I. Fisher'in miktar teorisi yorumuna dayanmaktadır.

$$MV = Py$$

Bu denklemin varsayımları dikkate alındığında para arzında meydana gelen bir artış, aynı yönde ve aynı oranda fiyatlar genel düzeyini artıracığı için devletin para politikası uygulaması oldukça sınırlı durumlarda söz konusu olabilecektir. Devlet müdahalesine karşı olan ve paranın yansız (peçe) olduğunu düşünen bir anlayış açısından bu bir çelişki gibi görünebilir. Ancak Neoklasikler;

- ✓ Kişilerin tasarruf eğiliminin artması,
- ✓ Göçler,
- ✓ Nüfusun artması,

⁴⁴ Orhan ve Erdoğan, **Para Politikası**, 2007, s. 139.

- ✓ İşgücünde prodüktivite (verimlilik) değişmesi gibi nedenlerle arz ve talebin değişmesi durumunda ekonomide para politikasına başvurulmasını öngörmüşlerdir.⁴⁵

Yukarıda ifade edilen durumlar ortaya çıktığında maliye politikası araçları yerine para politikası araçlarına başvurulması tavsiye edilmektedir. Çünkü Neo-Klasiklere göre mali araçlar, aslında para politikasının birer aracıdır. Diğer bir ifadeyle, kamu harcamalarının artırılması ile para arzının artırılması aynı anlama gelmektedir. Çünkü kamu harcamalarının para arzı artırılmadan yapılabilmesi için devletin ya borçlanması ya da vergileri artırması gerekmektedir. Bu durum ise, özel kesimin harcayacağı fonların ellerinden alınıp devlete harcatılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla toplam ekonomi yönünden "*harcanan miktar*" değişmemekte, "*harcayan*" değişmektedir. Kamu harcaması artışının gerçek bir talep artışına yol açabilmesi için para basarak finanse edilmesi gerekmektedir ki, bu durumda kamu harcaması para politikasının bir aracı haline dönüşmektedir. Diğer bir ifadeyle, paranın piyasaya giriş şekli değişmiş olacaktır. Alışılmış biçimde para arzının artırılması durumunda parayı piyasaya Merkez Bankası ve bankacılık sistemi sürerken; basılan paranın kamu harcamalarını finanse etmek amacıyla kullanılması durumunda para, kamu harcaması artışı ile piyasaya sürülmektedir. Dolayısıyla paranın sadece piyasaya sürülüş biçimi değişmektedir. Bu durum ünlü bir Klasik iktisatçı tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: "*Para politikası yerine, pahalı kamu bayındırlık yatırımlarına başvurulması, domuzu kızartmak için evi yakmaya benzemektedir.*"⁴⁶

8. Pigou Etkisi:

Pigou etkisine göre, fiyatlar genel düzeyinde (P) meydana gelen düşme, bireylerin reel servetinin (w) artmasına neden olacaktır. Reel serveti artan bireyler, tüketim harcamalarını (C) artıracaktır. Tüketim harcamalarının artması sonucunda IS eğrisi sağa doğru kayacak ve hasıla (Y) düzeyinde bir artış meydana gelecektir.

⁴⁵ Demir, a.g.e., s. 35.

⁴⁶ Savaş, **Politik İktisat**, s. 191.

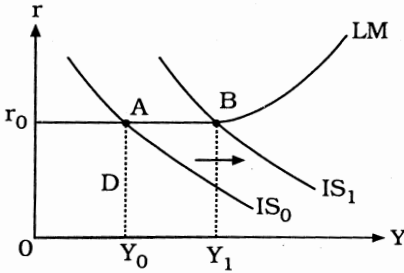
Pigou Etkisi

$P \downarrow \rightarrow \frac{w}{P} \uparrow \rightarrow C \uparrow \rightarrow IS \text{ sağına kayar} \rightarrow Y \uparrow$

$P \uparrow \rightarrow \frac{w}{P} \downarrow \rightarrow C \downarrow \rightarrow IS \text{ sola kayar} \rightarrow Y \downarrow$

Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür:

Başlangıç denge noktası LM ve IS_0 eğrilerinin kesiştiği A noktasıdır. A noktasında denge faiz oranı r_0 , denge hasıla düzeyi Y_0 'dır. Fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen bir düşme reel servetin artmasına neden olur. Reel servet miktarında meydana gelen artış ise, IS_0 eğrisinin IS_1 şeklinde sağına doğru kaymasına neden olur ve yeni denge B noktasında oluşur.

9. Fisher Denklemi:

Fisher Denklemine göre reel faiz oranı, nominal faiz oranı ile beklenen enflasyon arasındaki farka eşittir. Dolayısıyla Fisher Denklemi reel faiz oranını hesaplamaktadır. Bu durum şu şekilde gösterilebilir:

Reel faiz oranı = Nominal faiz oranı - Beklenen enflasyon oranı
ya da

Nominal faiz oranı = Reel faiz oranı + Beklenen enflasyon oranı

NEOKLASİK OKUL İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Marshall'ın iktisat teorisine yapmış olduğu temel metodolojik katkı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Nakdi maliyet ve reel maliyet ayrımı
B) Rant benzeri kavramı
C) Tüketici artığı
D) Kısmi denge analizi
E) Alternatif maliyet

(KPSS, 2002)

2. Marjinal devrim ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Azalan marjinal fayda ilkesine dayalı bir kıymet teorisi ortaya konulmuştur.
B) Azalan kâr oranları ilkesine dayalı tarihsel bir gelişme ortaya koymuştur.
C) Oligopolist, monopolist, düopolist gibi tam rekabetçi olmayan piyasaları incelemesine taşımıştır.
D) Azalan maliyet ilkesine dayanan bir düşünceyi temsil eder.
E) Bir ülkenin ticaret fazlası yaratma çabalarının, tarihsel ürünlere talebi azaltarak ulusal zenginliği olumsuz yönde etkileyeceği öne sürülmüştür.

(KPSS, 2004)

3. Genel Denge analizini geliştiren iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Walras
B) Marshall
C) Smith
D) Pareto
E) Keynes

(KPSS, 2005)

4. İngiliz iktisatçı A. Marshall, değer kuramını ve üretim maliyeti kuramını birleştirerek, arz ve talebin eşanlı olarak piyasa denge fiyatını ve miktarını belirlediğini açıklamıştır.

Bu bağlamda Marshall'ın "Elmas-Su" paradoksunu çözmesinin altındaki temel mekanizma aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tüketici artışı ve üretici artışı
- B) İçsel ve dışsal ekonomiler
- ☒ C) Azalan marjinal fayda ve artan marjinal maliyetler
- D) Gelir ve ikame etkilerine dayalı Marshallcı talep eğrisi
- E) Kısmi denge ve genel denge analizi

(KPSS, 2006)

5. Makroekonomik dengelenme sürecinde, fiyat düzeyindeki değişmelerin reel balans etkisi yaratarak satın alma gücünde değişiklik yaptığını ve bu değişikliğin de toplam talebi etkilediğini ileri süren iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) J. M. Keynes
- B) M. Friedman
- ☒ C) A. Pigou
- D) K. Wicksell
- E) I. Fisher

(KPSS, 2006)

6. Miktar teorisini ilk kez bir para talebi olarak yazan yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Patinkin yaklaşımı
- B) Keynesgil para talebi fonksiyonu
- C) Tobin'in portföy dengesi
- D) Say Yasası
- ☒ E) Cambridge nakit dengesi yaklaşımı

(KPSS, 2008)

7. Fiyatlar genel düzeyindeki artışın tüketim harcamalarını azaltmasına ne ad verilir?

- A) Likidite tuzağı
- B) Dışlama etkisi
- C) Ricardocu eşdeğerlik
- D) Fisher etkisi
- ☒ E) Pigou etkisi

(Sayıştay, 2006)

8. Paranın miktar eşitliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) $MV = P/T$

B) $VT = M/P$

C) $MT = PV$

D) $MP = VT$

~~E) $MV = PT$~~

(Sayıştay, 2008)

9. Paranın miktar teorisine göre aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Paranın dolaşım hızı faiz oranındaki değişikliklerden etkilenir.

B) Para talebi faiz oranı ile negatif ilişkilidir.

C) İşlem amaçlı para talebi faiz oranının fonksiyonudur.

~~D) Fiyatlar genel düzeyindeki değişikliğin tek nedeni para arzındaki değişikliklerdir.~~

E) Para spekülasyon amaçlı talep edilir.

(Ziraat Bankası, 2008)

10. Fisher denklemi aşağıdakilerden hangisini gösterir?~~A) Nominal faiz oranının, reel faiz oranı ve beklenen enflasyonun toplamına eşit olduğunu~~

B) Nominal faiz oranının reel faiz oranı ile beklenen enflasyonun farkına eşit olduğunu

C) Faiz oranlarının tahvilin fiyatı ile negatif ilişkili olduğunu

D) Kısa dönemde döviz kurunun nasıl belirlendiğini

E) Yurt içi faiz oranının yabancı faiz oranıyla yabancı paranın beklenen değer kazanma oranı toplamına eşit olduğunu

(Ziraat Bankası, 2008)

11. Fisher formülü aşağıdakilerden hangisini hesaplar?

A) Beklenen enflasyonu

~~B) Reel faiz oranını~~

C) Likiditeyi

D) Toptan riski

E) Getiriyi

(TKB, 2000)

1. D	3. A	5. C	7. E	9. D	11. B
2. A	4. C	6. E	8. E	10. A	

Keynesyen Devrim
Keynes Devlete 4 görev

5. KEYNESYEN OKUL

1929 yılında meydana gelen ve Büyük Buhran olarak adlandırılan iktisadi kriz, Klasik iktisadi yaklaşımın tartışılmasına neden olmuş ve Klasik iktisadi yaklaşımlarla krizden çıkmanın mümkün olmadığı yönünde yaygın bir kanaat oluşmuştur. Çünkü 1929 Krizi ile birlikte üretimde azalma olmuş ve milyonlarca insan işsiz kalmıştır. Bu durum ise, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi ekonominin her zaman tam istihdam dengesinde olmayacağını açık biçimde ortaya koymuştur. Dolayısıyla, Büyük Buhran neticesinde ortaya çıkan deflasyon ve işsizlik sorunu Klasik iktisat tarafından çözülememiştir. Keynes'in, piyasasının görünmez elinin başarısız olduğunu ileri sürerek, yerine devletin görünen elini ikame etmesi devrim niteliğinde olmuştur. Dolayısıyla Keynes'in iktisadi bakış açısına getirdiği yenilik *Keynesyen Devrim* olarak nitelendirilmiştir. İşte bu noktada krizden çıkmak için devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiği yönündeki görüşlerle Keynesyen İktisat gündeme gelmiştir.

Keynesyen iktisat devlete dört önemli görev biçmiştir:⁴⁷

- ✓ **Harcanmayan gelirleri harcama görevi:** Toplam gelir, toplam harcamalardan büyük olunca fiyatlarda düşme meydana gelmekte, yatırım, istihdam ve toplam talep azalmaktadır. Keynes'e göre, tam istihdam denge milli geliri ile eksik istihdamda oluşan denge milli geliri arasındaki fark bütün sorunun kaynağıdır. Harcanmayan gelir, toplam talebin ve fiyatların azalmasına neden olmuştur. Yani, ekonomiyi deflasyonist bir krize sokmuştur. Fiyatlar düşerken ekonomide fiyatların daha da çok düşeceği beklentisine bağlı olarak özel kesim, yatırım harcamalarını; tüketicisi ise tüketim harcamalarını azaltmıştır. Bu döngüyü kırmak için Keynes, devletin harcanmayan geliri borçlanmasını ve yeniden harcamasını savunmuştur. Bu durumda kamu harcamalarında meydana

gelen bir artış, çarpan sayesinde milli gelirden kendisinden daha büyük bir artışa yol açacaktır.

- ✓ **Ekonomiyi likidite tuzağından kurtarma**
- ✓ **Etkin politikayı seçme**
- ✓ **Ekonomik büyümeyi sağlama**

Pump-Priming

Pump-Priming, su tulumbasını suya alıştırmak amacıyla tulumbaya konulan ilk sudur. Zira, tulumbadan su çekmeden önce tulumbanın pistonunun hava kaçırmasını önlemek için su dökülmesi gerekmektedir.

Pump-Priming anlayışı Keynes'in anlayışıyla paralellik arz etmektedir. Buna göre, kamu harcamaları yoluyla ekonomiye yeterince para aktarılması durumunda girişimcilerin gelecekle ilgili beklentileri olumlu yönde değişecek ve ekonomi tekrar canlanma aşamasına girecektir. Ekonominin canlanmasıyla birlikte tüketim ve yatırım harcamalarında artış meydana gelecektir. Tüketim ve yatırım harcamalarının artması ile çarpan ve hızlandırıcı mekanizması devreye girecek ve ekonomide gelir ve istihdam seviyesi artacaktır.⁴⁸

KEYNESYEN İKTİSADIN TEMEL VARSAYIMLARI

1. 1929 Krizi (Büyük Buhran):

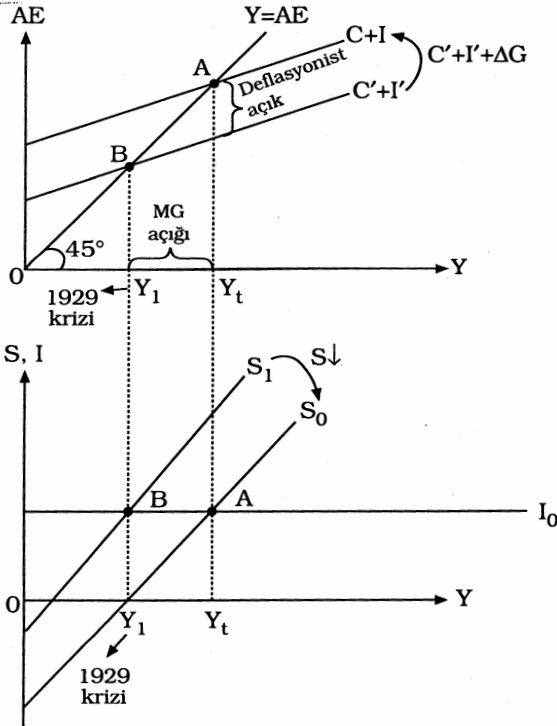
Keynes 1929 Krizi'nden çıkmak için devletin ekonomiye müdahale ederek özel kesimin harcama yetersizliğini, kamu harcamalarını artırmak suretiyle ikame etmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Özel kesimin harcama yetersizliği olması durumunda, toplam gelir toplam harcamadan büyük olmaktadır. Devlet, kamu harcamalarını artırmak suretiyle ekonomiye müdahale ettiğinde kamu harcaması çarpanı sayesinde ekonomi tam istihdama doğru yönelecektir. Dolayısıyla ekonomiyi eksik istihdam dengesinden tam istihdam dengesine yönlendirmek için genişletici maliye politikası uygulanması öngörülmüştür. Bu durumu aşağıdaki eşitlikle ifade etmek mümkündür.

⁴⁸ İsmail Türk, **Maliye Politikası**, Güncelleştirilmiş 14. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi, s.144.

Eşitlikte, AE toplam harcamaları, C özel tüketim harcamalarını, I özel yatırım harcamalarını, G kamu harcamalarını, X ihracatı ve M ithalatı göstermektedir.

$$AE = \underbrace{C \downarrow + I \downarrow}_{\text{Özel Kesim Harcamalarının Azalması}} + \underbrace{G \uparrow}_{\text{Kamu harcaması artırılarak telafi edilmelidir.}}$$

1929 Krizini ve krizden çıkış yollarını toplam harcama-toplam gelir dengesi ve tasarruf-yatırım dengesinin bir arada gösterildiği iki şekil yardımıyla ele almak mümkündür.

- ✓ Yukarıdaki şekilde başlangıç dengesi toplam harcamalar ile toplam talebin eşit olduğu A noktasında oluşmuştur. Bu noktaya tekabül eden gelir düzeyi Y_t , tam istihdam gelir düzeyini temsil etmektedir. Alttaki şekilde aynı denge düzeyi, tasarrufların yatırımlara eşit olduğu A noktasında gösterilmektedir.
- ✓ Herhangi bir nedenle özel kesimin tüketim ve yatırım harcamalarında azalma olduğunu varsayalım. Bu durumda üstteki şekilde toplam talep eğrisi aşağı doğru kayacak ve yeni denge B noktasında oluşacaktır. B noktasında denge gelir düzeyi Y_1 'dir. Y_1 gelir düzeyi, tam istihdam denge milli gelir düzeyinin altında olduğu için bir **eksik istihdam** dengesini ifade etmektedir. Dolayısıyla Y_1 'in temsil ettiği denge gelir düzeyinin 1929 Krizine tekabül ettiği ileri sürülebilir.
- ✓ Özel kesim harcamalarındaki azalmanın etkilerini alttaki şekil yardımıyla da ele almak mümkündür. Özel kesimin harcamalarının azalması, tasarrufların (gömelemeye giden miktarın) artması anlamına gelmektedir. Zira, harcanabilir gelir, tüketim ve tasarrufun toplamına eşittir ($Y_D = C + S$). Bu eşitlikte tüketim harcamalarında meydana gelen bir azalış, tasarrufların arttığını gösterir. Bu durumu şekilde S_0 tasarruf eğrisinin S_1 şeklinde yukarı doğru kayması ile gösterebiliriz. Tasarrufların artması ile birlikte yeni denge noktası B noktasında oluşmuştur. B denge noktasına tekabül eden gelir düzeyi Y_1 'dir. Y_1 gelir düzeyi, tam istihdam denge milli gelir düzeyinin altında olduğu için bir **eksik istihdam** dengesini ifade etmektedir. Dolayısıyla Y_1 'in temsil ettiği denge gelir düzeyinin 1929 Krizine tekabül ettiği ileri sürülebilir.
- ✓ Keynes bu şekilde oluşmuş olan bir eksik istihdam dengesinden ekonominin tam istihdam dengesine yönelebilmesi için devletin müdahale etmesi gerektiğini savunmuştur. Zira, 1929 Krizi Klasiklerin kendi kendini düzenleyen "**görünmez el**" mekanizmasının işlemediğini ortaya koymuştur. Bu yüzden de "**devletin görünen elinin**" ekonomiyi tam istihdama yönlendirmek için müdahale etmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

- ✓ Böyle bir durumda uygulanacak politika, özel kesimin harcama yetersizliğini ortadan kaldırmaya yönelik politikalar-
dır. Bu çerçevede genişletici para ve maliye politikası uygulanabilir. Ancak 1929 Krizi koşullarında ekonominin likidite tuzağında olduğu varsayıldığı için para politikası etkisizdir. Dolayısıyla geriye genişletici maliye politikası seçeneği kalmaktadır.
- ✓ Harcama yetersizliğini ortadan kaldırmak amacıyla devletin harcanmayan gelirleri harcaması gerektiği ileri sürülmektedir. Bunun için devlet harcanmayan gelirleri borçlanmalı ve harcamalıdır. Devletin yapmış olduğu harcamaların faydalı alanlara yapılmış olması önemli değildir. Devlet, gerekirse kuyu kazdırıp, kuyu kapattırmalıdır. Bu şekilde ekonomideki para miktarı artırılıp, ekonomik bir canlanma sağlanacaktır. Canlanmanın tesis edilmesiyle çarpan mekanizması sayesinde hasıladaki artış olacaktır.
- ✓ Yukarıda bahsedilen politikaların etkileri şekil üzerinde gösterilebilir. Devletin harcanmayan gelirleri borçlanması durumunda gömüleme çözülmesi yaşanacağı için tasarruf eğrisi S_0 şekline geri dönecek ve denge tekrar A noktasında sağlanacaktır. Devletin borçlandığı gelirleri harcaması sonucunda ise, $C'+I'$ eğrisi, $C'+I'+\Delta G$ şeklinde yukarı doğru kayacak ve denge tekrar A noktasında oluşacaktır. Dolayısıyla devletin ekonomiye yapmış olduğu müdahale sonucunda ekonomi eksik istihdam dengesinden (B noktası), tam istihdam dengesine (A noktası) yönelecektir.

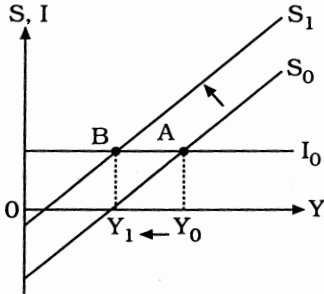
- ✓ Klasiklere göre 1929 Krizi'nin nedeni, **reel ücretlerin yüksek olmasıdır.**
- ✓ Keynes'e göre 1929 Krizi'nin nedeni, **Efektif Talep Yetersizliğidir.**
- ✓ Monetaristlere göre 1929 Krizi'nin nedeni, **para arzının yeterince ve zamanında artırılmamasıdır.**

2. Tasarruf Paradoksu:

Tasarruf yapmak bir birey için erdemli bir davranış olarak kabul edilirken, toplumun tamamı tasarrufa gittiğinde milli gelirde azalma meydana gelir. Çünkü tek başına bir birey, tüketimini kısma, hizmetçisini işten çıkarma gibi yollara başvurarak başkaları aleyhine olmak koşuluyla servetini artırabilir. Fakat, herkes aynı şekilde davrandığında, birisinin masrafı diğerinin geliri olduğu için genel gelir düzeyinde; yani, efektif talep düzeyinde düşme meydana gelecektir.⁴⁹ Normalde artan tasarrufların milli geliri artırması gerekirken, tasarrufların gömülemeye (iddihar) gitmesi durumunda milli geliri azaltıcı bir etki meydana gelir. Buna tasarruf paradoksu denir. Tasarruf paradoksu şu şekilde ortaya çıkar: Gelirde meydana gelen artış, tasarrufları artırır. Fakat tasarruflardaki artış, tüketimi, yatırımı ve milli geliri azaltır.

Tasarruf Paradoksunu şekil yardımıyla ele almak mümkündür:

Şekilde yatırımlar otonom olarak ele alındığı için yatay eksene paraleldir. Başlangıçta denge A noktasında oluşmuştur. A denge noktasında gelir Y_0 'dır. Tasarruflarda artış meydana geldiğinde S_0 tasarruf eğrisi, S_1 şeklinde sola doğru kaymakta ve yeni denge B noktasında oluşmaktadır. B denge noktasında gelir Y_1 'e düşmektedir. Dolayısıyla şekilde de görüldüğü gibi tasarruflardaki artış, milli gelirin azalmasına yol açmıştır.

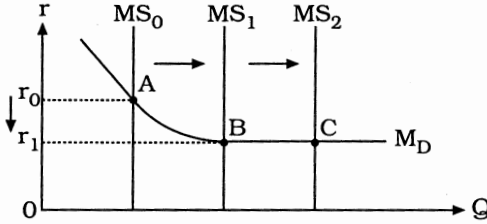
⁴⁹ Aren, *İstihdam Para ve İktisadi Politika*, s. 52.

Not: Tasarruftaki artışın tasarruf eğrisinin sola kaymasıyla (S_0 'dan S_1 'e) ifade edilmesi, dikey eksenle tasarrufun yer almasından kaynaklanmaktadır.

3. Likidite Tuzağı:

Keynes'e göre para arzını artırmak suretiyle faiz oranlarının düşebileceği asgari bir düzey bulunmaktadır. Faiz oranları bu asgari seviyesine düştüğünde para arzı artışı faiz oranını düşürmeyecektir. Faiz oranlarının asgari seviyesinde olduğu durumda para talebinin faiz esnekliği sonsuzdur. Yani, para talep eğrisinin yatay eksene paralel olduğu bu durumda ekonomi likidite tuzağındadır. Likidite tuzağında olan bir ekonomide para arzı artırılırsa, faiz oranları değişmeyeceği için para arzı artışı spekülasyon güdüsüyle atıl anekslere (gömülemeye) gidecektir. Zira, faiz oranları asgari seviyesindeyken, tahvillerin getirisi düşük olduğu için fiyatları yüksektir. Faiz oranları asgari seviyesindeyken iktisadi karar birimleri faizlerin normal düzeyine döneceği yönündeki beklentiye bağlı olarak spekülasyon güdüsüyle para taleplerini artıracaklardır. Likidite tuzağı olgusunu şekil yardımıyla göstermek mümkündür:

Para arzı dışsal bir değişken olarak kabul edildiği için dik olarak çizilmiştir. Şekilde para piyasası dengesi, para arz ve talebinin kesiştiği A noktasında oluşmuştur. A noktasında denge faiz oranı r_0 'dır. Ekonomi A noktasında dengede iken, para arzının artırıldığını varsayalım. Para arz eğrisi MS_0 , MS_1 şeklinde sağa doğru kayacaktır. Yeni denge B noktasında oluşurken, faiz oranı r_1 'e düşecektir. r_1 faiz oranı, asgari faiz düzeyini temsil etmektedir. Para talebinin faiz esnekliğinin sonsuz olduğu; yani para talep eğrisinin yatay eksene paralel olduğu B noktasından itibaren ekonomi likidite tuzağına girmiştir. Bu noktadan sonra para arzı artırılmaya devam edilirse, faiz oranında herhangi bir düşme meydana gelmeyecektir. Gerçekten de para arzı MS_2 şeklinde sağa doğru kaydırıldığında, faiz oranının r_1 seviyesinin altına düşmediği açıkça görülmektedir.

Değişkenler Arası İlişki Tablosu

Keynesyen sistemde değişkenlerden birinde meydana gelen değişimin para piyasasındaki muhtemel etkileri şu şekilde ifade edilebilir:

Değişkenler şunlardır:

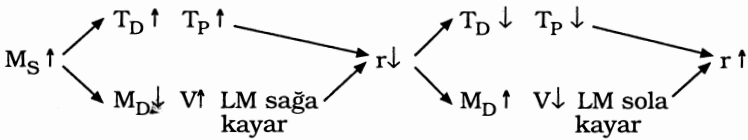
M_D = Para talebi M_S = Para arzı AD = Toplam talep

T_D = Tahvil talebi T_P = Tahvil fiyatı

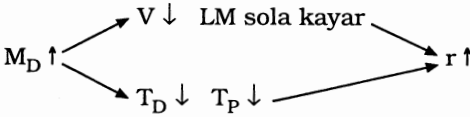
r = Faiz oranı V = Paranın dolanım hızı

Y = Çıktı veya gelir I = Yatırım

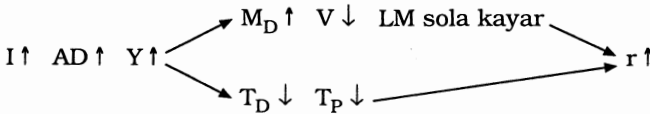
1. Para arzının arttığını varsayalım:

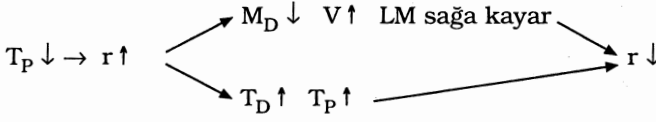
2. Para talebinin arttığını varsayalım:

3. Yatırımın arttığını varsayalım:

4. Tahvilin fiyatının azaldığını varsayalım:

4. Talep Yanlı İktisattır:

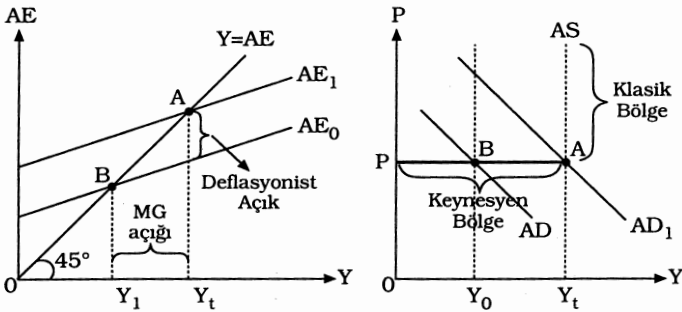
Keynesyen iktisat, ekonominin arz cephesi ile değil, talep cephesi ile ilgilidir. Bu durumda Keynesyen iktisadın ortaya çıktığı koşulların etkisi de önemlidir. Zira, 1929 Krizi koşullarında ekonomide bir arz problemi söz konusu değildi. Üretilen malların satılması, yani efektif talep yetersizliği söz konusu olduğu için Keynesyen iktisat politika önermelerini toplam talebi değiştirmeye dayalı olarak oluşturmuştur.

Bu çerçevede Keynesyen iktisada göre ekonomide enflasyonist bir durum varsa, toplam talebi daraltıcı; deflasyonist bir durum varsa, toplam talebi genişletici politikaların uygulanması gerekmektedir. Dikkat edilirse, arz problemi ile ilgilenilmemiştir. Bu yüzden Keynesyen iktisat, talep yanlı iktisattır.

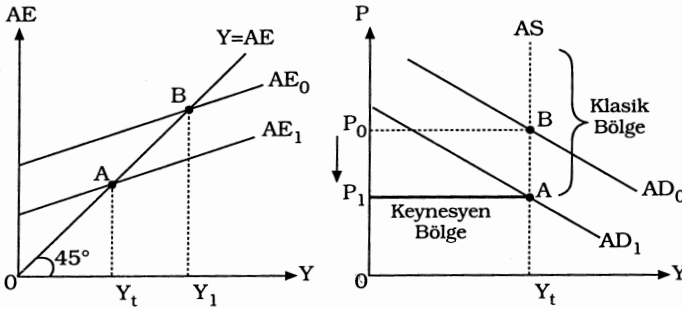
Deflasyonist Açık ✓	Enflasyonist Açık ✓
Toplam Talebi Genişletici Politikalar	Toplam Talebi Daraltıcı Politikalar
Genişletici Maliye Politikası	Daraltıcı Maliye Politikası
Kamu harcamalarının artırılması	Kamu harcamalarının düşürülmesi
Vergilerin düşürülmesi	Vergilerin yükselmesi
Transfer harcamalarının artırılması	Transfer harcamalarının düşürülmesi
$(G \uparrow, T_R \uparrow, T \downarrow)$	$(G \downarrow, T_R \downarrow, T \uparrow)$

Deflasyonist ve enflasyonist açık olması durumunda uygulanacak politikalar şekil yardımıyla da gösterilebilir:

✓ **Deflasyonist Açık Durumu:** Ekonomik denge tam istihdam gelir düzeyinin altında bir noktada oluşmuş ise, deflasyonist açık söz konusudur. Fiili gelir düzeyi ile tam istihdam milli gelir düzeyi arasındaki fark, milli gelir açığı olarak adlandırılır. Deflasyonist açığı ortadan kaldırmak için toplam talebi genişletici harcama politikalarının uygulanması gerekir. Bu durumu şekil yardımıyla ele almak mümkündür: Şekilde A noktası tam istihdam denge düzeyini ifade etmektedir. Ekonomide dengenin B noktasında oluştuğunu varsayalım. B noktasındaki denge, tam istihdam denge gelir düzeyinin altındaki bir denge olduğu için eksik istihdam dengesidir. Eksik istihdamda olan bir ekonomide toplam arz eğrisi yatay eksene paraleldir. Sağdaki şekilde toplam arz eğrisinin yatay eksene paralel olan kısmı Keynesyen bölgeyi; dikey eksene paralel olan kısmı Klasik bölgeyi temsil etmektedir. Sağdaki şekildeki B denge noktası da, bir eksik istihdam dengesidir. Bu durumda toplam talebi genişletici politikalar uygulayarak ekonomi tam istihdama yönlendirilebilir. Toplam talebi genişletici politikalar sonucunda AE_0 , AE_1 şeklinde yukarı doğru kayacak ve denge tam istihdamı temsil eden A noktasında oluşacaktır. Aynı durumu sağdaki şekilde daha açık biçimde görmek mümkündür. Toplam talebi genişletici politika sonucunda toplam talep eğrisi AD_0 , AD_1 şeklinde sağa doğru kayacak ve yeni denge tam istihdam denge gelir düzeyini ifade eden A noktasında oluşacaktır.

✓ **Enflasyonist Açık Durumu:** Ekonomik denge, tam istihdam gelir düzeyinin üstünde bir noktada oluşmuş ise, enflasyonist açık söz konusudur. Enflasyonist açığı ortadan kaldırmak için toplam talebi daraltıcı harcama politikalarının uygulanması gerekir. Bu durumu şekil yardımıyla ele almak mümkündür. Şekilde A noktası tam istihdam denge düzeyini ifade etmektedir. Ekonomide dengenin B noktasında oluştuğunu varsayalım. B noktasındaki dengede, tam istihdam denge gelir düzeyinin üstüne geliri çıkarmak kısa dönemde mümkün olmadığı için enflasyonist bir açık söz konusudur. Bu durumda toplam talebi daraltıcı politikalar uygulanarak ekonomi tam istihdama yönlendirilebilir. Toplam talebi daraltıcı politikalar sonucunda AE_0 , AE_1 şeklinde aşağı doğru kayacak ve denge tam istihdamı temsil eden A noktasında oluşacaktır. Aynı durumu sağdaki şekilde daha açık biçimde görmek mümkündür. Toplam talebi daraltıcı politika sonucunda toplam talep eğrisi AD_0 , AD_1 şeklinde sola doğru kaymış ve yeni denge tam istihdam denge gelir düzeyini ifade eden A noktasında oluşmuştur. Dolayısıyla fiyatlar düşerken, reel gelirde bir değişiklik olmamıştır. Bu şeklin ifade ettiği bir diğer şey ise, Keynesyen iktisadın enflasyonu tam istihdam sonrası bir olgu olarak görmesidir.

5. Keynesyen iktisatta üretim ve istihdamın temel belirleyicisi Toplam Taleptir:

Eksik istihdam olan bir ekonomide

- ✓ toplam talep artışı, gelirin artmasına,
- ✓ toplam talep azalışı gelirin azalmasına yol açmaktadır.
- ✓ Toplam talepteki dalgalanmalar ise, ekonomik istikrarsızlıklara neden olmaktadır. Örneğin, toplam talebin yetersiz olduğu durumlarda işsizlik; tam istihdama yakın bir ekonomide aşırı talebin bulunması durumunda enflasyon ortaya çıkmaktadır. Toplam talebin doğru yönetilmesi durumunda ise istikrara kavuşulabilir.⁵⁰
- ✓ Ekonomik istikrarsızların nedeni toplam talepteki dalgalanmalar değil, para arzındaki dalgalanmalardır. Para arzı bütüne oranından fazla olursa enflasyona, az olursa deflasyona yol açar.

Monetaristler bu duruma karşı çıkar. Çünkü:

- ✓ Monetaristlere göre, toplam talebin temel belirleyicisi **para arzıdır**. Şöyle ki, toplam talep ve dolayısıyla üretim, istihdam ve fiyatlar genel düzeyi para arzı tarafından belirlenmektedir.⁵¹

6. Genel Teori ve Keynes:

Keynes 1936 yılında yayınlanan **İstihdamın, Paranın ve Faizin Genel Teorisi** veya kısa adıyla **Genel Teori** olarak bilinen meşhur eserinde eksik istihdamın nedenleri, eksik istihdamdan çıkmak için hükümetlerin yapabilecekleri üzerinde durmuştur.

7. Kısa Dönemli Bir Analizdir:

Keynesyen iktisat kısa dönemli bir analizdir. Keynes'e göre, "uzun dönemde herkes ölüdür".

⁵⁰ Ataç, **Maliye Politikası**, s. 8.

⁵¹ Savaş, **Politik İktisat**, s. 215.

8. Çarpan Analizi Önemlidir:

Otonom harcamalarda meydana gelen bir artışın, milli geliri kaç katı artırdığını gösteren katsayıya çarpan adı verilmektedir. Çarpanın değeri (basit çarpanın değeri) şu şekilde ifade edilir:

$$k = \frac{1}{1 - c}$$

Keynesyen modelin ekonomiyi devletin müdahale etmesi gerektiğini ileri sürmesi ile çarpan arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Keynesyen iktisat, ekonominin eksik istihdamda olduğunu varsaymıştır. Eksik istihdamda olan bir ekonomide çarpan mekanizması etkin olacağı için devlet ekonomiyi müdahale etmelidir. Çünkü devletin yapmış olduğu toplam talebi artırıcı müdahaleler, çarpan kadar hasıla artışına yol açacaktır. Dolayısıyla tam istihdama kadar çarpan mekanizması etkindir. Tam istihdamdan sonra çarpan mekanizması etkinliğini yitirdiği için toplam talebi artırıcı politikalar sadece fiyatlar genel düzeyini artıracaktır.
- ✓ Klasik iktisat, ekonominin daima tam istihdamda olduğunu varsaymıştır. Tam istihdamda olan bir ekonomide çarpan mekanizması etkin olmayacağı için devletin ekonomiyi yapmış olduğu müdahaleler, sadece fiyatlar genel düzeyini artıracaktır.
- ✓ Klasikler ve Keynesyenlerin çarpan mekanizmasına biçtikleri rol, ekonominin tam istihdam veya eksik istihdamda olması ile ilgilidir.

9. Eksik İstihdam Dengesi:

Keynes'e göre, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi ekonominin tam istihdamda olması mutlu bir rastlantı sonucu olabilir. Ancak tam istihdam özel bir durumdur. Tam istihdamdan bir sapma olması durumunda, örneğin işsizliğin olması durumunda, ücretler ve fiyatlar esnek olmadığı için ekonomi tam istihdam dengesine geri dönmeyecek; yeni denge eksik istihdamda oluşacaktır. Dolayısıyla tam

istihdam, devamlı denge durumu değildir. Gerçekleşmesi mümkündür ama özel bir durumdur. Oysa ki, Keynes'e göre eksik istihdam da bir denge durumudur ve tam istihdama göre daha genel bir durumdur. Keynes, bu yüzden Klasik teoriye “**Özel Teori**”, tüm istihdam düzeylerini kapsayan kendi teorisine ise, “**Genel Teori**” adını vermiştir.⁵²

10. Ücretler ve Fiyatlar Rijittir:

Keynesyen iktisada göre, ücretler ve fiyatlar Klasik iktisatçıların ileri sürdüğü gibi esnek değil, rijittir (katı). Örneğin, bir işsizlik olması durumunda Klasik iktisadın ileri sürdüğü gibi tüm işsizler iş bulana kadar ücretlerde düşme meydana gelmeyecektir. Çünkü ücretlerin aşağı doğru düşmesini engelleyen sendikalar, asgari ücret yasaları, vb. kurumsal düzenlemeler söz konusudur.

11. Emek Arzı Ve Emek Talebi:

Keynes'e göre, **emek arzı nominal ücretin artan, emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonudur.**

- ✓ Emek arzı nominal ücretin artan bir fonksiyonudur. Nominal ücret (W) arttıkça işçiler emek arzlarını artırdığı için emek arzı artmakta; nominal ücretler azaldıkça işçiler emek arzını azalttığı için emek arzı azalmaktadır. İşçilerin nominal ücrete bağlı olarak emek arzını belirlemesinin nedeni parasal aldanma (Monetary illusion-parasal yanılgı) olarak belirtilmektedir.

$$L_s = f(W^{(+)})$$

$$W \uparrow L_s \uparrow \text{ ya da } W \downarrow L_s \downarrow$$

- ✓ Emek talebi reel ücretin azalan bir fonksiyonudur. Reel ücret arttıkça işverenler daha az işçi çalıştırmak isteyecekleri

⁵² Aren, **İstihdam Para ve İktisadi Politika**, s. 63.

için emek talebi azalmakta; reel ücret azaldıkça maliyetler azalmasına bağlı olarak emek talebi artmaktadır.

$$L_D = f\left(\frac{W}{P}\right)$$

$$\left(\frac{W}{P}\right)\uparrow L_D\downarrow \text{ ya da } \left(\frac{W}{P}\right)\downarrow L_D\uparrow$$

12. Tasarruf:

Keynesyen iktisada göre, tasarruf Klasiklerin ileri sürdüğü gibi faizin artan fonksiyonu değil, harcanabilir gelirin artan fonksiyonudur. Harcanabilir gelir arttığında tasarruflar artmakta, harcanabilir gelir azaldığında tasarruflar azalmaktadır.

$$Y_D\uparrow S\uparrow \text{ ya da } Y_D\downarrow S\downarrow$$

13. Tüketim:

- ✓ Keynes'e göre tüketim harcamaları, harcanabilir gelirin artan fonksiyonudur. Harcanabilir gelir arttıkça, tüketim harcamalar, artmakta; azaldıkça, azalmaktadır.
- ✓ Klasiklere göre, tüketim faizin azalan fonksiyonudur. Faizler arttıkça, tüketim harcamaları azalmakta; faizler azaldıkça, artmaktadır.
- ✓ Monetaristlere göre, tüketim sürekli gelirin artan fonksiyonudur. Sürekli gelir arttıkça, tüketim harcamaları artmakta; azaldıkça, azalmaktadır.

Tüketim Teorileri	
Harcanabilir gelirin, tasarrufa gitmeyen kısmı tüketime gitmektedir. Çünkü harcanabilir gelir, tasarruf ve tüketimin toplamına eşittir. ($Y_D = C + S$)	
Mutlak Gelir Hipotezi	J. M. Keynes
Nispi Gelir Hipotezi	J. Duesenberry
Yaşam Boyu Gelir Hipotezi	F. Modigliani, A. Ando ve R. Brumberg
Sürekli Gelir Hipotezi	M. Friedman
Tüketimi Sürükleme Hipotezi	A. Smithis

14. Yatırım:

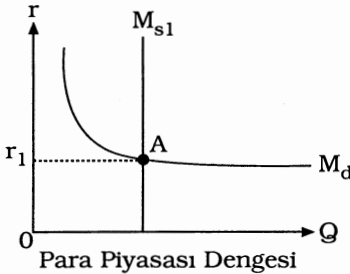
Keynesyen iktisada göre yatırım, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi faizin değil, beklentilerin bir fonksiyonudur. Diğer bir ifadeyle, yatırım, sermayenin marjinal etkinliği ve faiz oranına bağlıdır. İktisadi karar birimleri faiz oranları çok düşük olsa bile geleceğe yönelik olumsuz beklentilere sahip ise yatırım kararı almazlar. Yatırım kararı alırken sermayenin marjinal etkinliği ile faiz oranı arasında bir kıyaslama yaparlar. Sermayenin marjinal etkinliği ise bir yatırımdan ekonomik ömrü boyunca beklenen getirinin bugünkü değerini sermayenin maliyetine eşitleyen iskonto oranıdır.

- ✓ Sermayenin marjinal etkinliği faiz oranlarından büyükse yatırım kararı alırlar. ($SME > r$)
- ✓ Sermayenin marjinal etkinliği faiz oranlarından küçükse, yatırım kararı almaktansa parayı faize yatırmayı tercih ederler. ($SME < r$)
- ✓ Sermayenin marjinal etkinliği ile faiz oranları birbirine eşitse, yatırım yapma konusunda kararsız kalırlar. ($SME = r$)
- ✓ Keynes'e göre yatırım kararı verenlerle, tasarruf kararı verenler farklı kişilerdir. Bu yüzden planlanan (ex ante) ve gerçekleşen (ex post) yatırımlar birbirine eşit olmayacaktır.

- ✓ Sermayenin marjinal verimliliği artarsa, yatırım fonksiyonu sağa kayar.
- ✓ Sermayenin marjinal verimliliği azalırsa, yatırım fonksiyonu sola kayar.

15. Faiz:

- ✓ Klasiklere göre faiz, tüketimden vazgeçmenin bedelidir.
- ✓ Keynes'e göre faiz, tüketimden vazgeçmenin bedeli değil, likiditeden vazgeçmenin bedelidir.
- ✓ Klasiklere göre faiz oranı, tasarruf eğrisi ile yatırım eğrisinin kesiştiği noktada; yani, mal piyasası dengesinde oluşmaktadır.
- ✓ Keynes'e göre faiz, mal piyasası dengesinde değil, para arzı ve para talebinin eşit olduğu para piyasası dengesinde oluşmaktadır.
- ✓ Keynes'e göre para arzı dışsal olarak belirlendiği için dikey eksene paraleldir.
- ✓ Monetaristlere göre, para arzı dışsal olarak belirlenmektedir.
- ✓ Post-Keynesyenlere göre, para arzı içsel olarak belirlenmektedir.

- ✓ Klasikler, para arz ve talebinin faiz oranlarını belirleyeceği fikrine karşı çıkarlar. Onlara göre, para arz ve talebi paranın satın alma gücünü belirler.⁵³

⁵³ Parasız, "Para Arzı ve Para Talebi", s. 283.

16. Yatırımların Faiz Esnekliği:

- ✓ Klasiklere göre yatırımların faiz esnekliği yüksektir.
- ✓ Keynesyenlere göre yatırımların faiz esnekliği düşüktür. Dolayısıyla faiz oranlarında meydana gelen bir değişmeye yatırımların tepkisi nispeten düşük olacaktır.

17. Paranın Dolanım Hızı:

- ✓ Keynesyen iktisatçılara göre, paranın dolanım hızı istikrarsızdır. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir: Para arzında bir artış olursa, faiz oranları düşecektir. Faiz oranlarında meydana gelen düşme, para talebinin artmasına neden olacaktır. Para talebi artığında ise paranın dolanım hızı azalacaktır. Tersine, para arzında bir azalma olursa, faiz oranları yükselecektir. Faiz oranlarında meydana gelen yükselme parayı elde tutmanın alternatif maliyetini yükselteceği için para talebi azalacaktır. Para talebi azaldığında ise, paranın dolanım hızı artacaktır. Dolayısıyla paranın dolanım hızı sabit değildir; uygulanan politikaya göre değişiklik gösterebilir.

$$\begin{array}{l} \checkmark \quad \begin{array}{l} M_S \uparrow \quad r \downarrow \quad M_D \uparrow \quad V \downarrow \\ M_S \downarrow \quad r \uparrow \quad M_D \downarrow \quad V \uparrow \end{array} \quad \left| \begin{array}{l} \\ \end{array} \right. \text{İstikrarsız} \end{array}$$

- ✓ Klasik iktisatçılara göre paranın dolanım hızı kısa dönemde sabittir.
- ✓ Monetarist iktisatçılara göre, istikrarlı ve öngörülebilirdir.

18. Para Talebi:

- ✓ Klasik iktisatçılara göre para, yalnızca işlem amacıyla talep edilmektedir.
- ✓ Keynesyen iktisatçılara göre para, işlem, ihtiyat ve spekülasyon amacıyla talep edilmektedir.
 - İşlem amaçlı para talebi gelirin doğru yönlü bir fonksiyonudur.
 - İhtiyat amacıyla para talebi, öngörülmeyen olaylar için karar birimlerinin talep ettikleri para miktarını ifade eder.

İhtiyat güdüsüyle para talebi, genellikle gelirle doğru orantılı olarak ele alınmaktadır.

- Spekülatif amaçlı para talebi ise faizin ters yönlü bir fonksiyonudur. Faiz oranı artarsa, parayı elde tutmanın alternatif maliyeti ya da paranın getirisi arttığı için spekülatif güdüyle para talebi azalmaktadır. Tersine faiz oranı azalırsa, parayı elde tutmanın alternatif maliyeti ya da paranın getirisi azaldığı için para talebi artar. Bu durumu faiz oranı ve tahvil fiyatı arasındaki ilişki yardımıyla açıklamak mümkündür. Faiz oranı ve tahvilin fiyatı arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Faiz oranı yükseldiğinde tahvil fiyatları düşmekte; dolayısıyla para talebinde azalma, tahvil talebinde artış meydana gelmektedir. Tersine, faiz oranları düştüğünde tahvil fiyatları artmakta; dolayısıyla para talebi artmakta, tahvil talebi azalmaktadır.
- Keyneste para talebi sıfır opsiyonludur. Yani, karar birimleri servetlerinin hepsini para olarak ya da tahvil olarak (mübadele için gerekli olan hariç) tutmaktadır. Keynes, Konsol adı verilen bir tahvil türünden hareketle analizini geliştirmiştir. Keynes'e göre karar birimlerinin normal olarak kabul ettiği bir faiz düzeyi ve buna bağlı olarak tahvilin normal olarak algılanan bir fiyatı vardır. Piyasada oluşan faizler, normal olarak algılanan faiz düzeyinin altına düştüğünde, tahvilin fiyatı normal düzeyinin üstüne çıkmaktadır. Tahvil pahalandığı için tahvil talebi azalmakta, para talebi artmaktadır. Çünkü faizin normal olarak kabul edilen seviyesinin altına düşmesi ile birlikte beklentiler faizin normal seviyesine geri döneceği; yani, tahvilin fiyatının tekrar normal seviyesine düşeceği yönünde oluşacaktır. Tersine, piyasa faiz oranları normal olarak kabul edilen düzeyin üstüne çıktığında, tahvilin fiyatı normal olarak kabul edilenin altına düşmektedir. Tahvil ucuzladığı için tahvil talebi artmakta, para talebi azalmaktadır. Çünkü piyasa faiz oranlarının normal olarak kabul edilen seviyenin üstüne çıkması ile birlikte beklentiler, faizin normal seviyesine geri döneceği; yani, tah-

vil fiyatının tekrar normal seviyesine doğru artacağı yönünde oluşacaktır.⁵⁴

- ✓ Monetarist iktisatçılara göre para talebi, sürekli gelire, beşeri servete, beşeri olmayan servete ve beklenen enflasyon oranına bağlıdır.

19. Para Talebinin Faiz Esnekliği

- ✓ Klasik iktisatçılara göre, para talebi faize karşı duyarlı değildir. Yani, para talebinin faiz esnekliği sıfırdır. Para talebinin faiz esnekliği sıfırken, LM eğrisi dikey eksene paraleldir. LM eğrisi dikey eksene paralelken, para politikası tam etkindir.
- ✓ Keynesyen iktisatçılara göre, para talebinin faiz esnekliği yüksektir. Para talebinin faiz esnekliği yüksekken, LM eğrisi nispeten yatıktır. Para talebinin faiz esnekliği sonsuzken (likidite tuzağı durumu), LM eğrisi yatay eksene paraleldir. LM eğrisi yatay eksene paralelken, para politikası tam etkisizdir.
 - Para talebinin faiz esnekliği arttıkça, para arzı artışları karşısında faiz oranında meydana gelen düşme azalmaktadır. Faiz oranlarındaki düşmenin az olması ise yatırımların faizden az etkilenmesine neden olmaktadır.
 - Para talebinin faiz esnekliği azaldıkça, para arzı artışları karşısında faiz oranında meydana gelen düşme artmaktadır. Faiz oranlarındaki düşmenin yüksek olması ise yatırımların faizden çok etkilenmesine neden olmaktadır.
- ✱ Likidite tuzağının söz konusu olması durumunda para talebinin faiz esnekliği sonsuzdur. Para talebinin faiz esnekliği sonsuzken para arzı ne kadar artarsa artsın faiz oranlarında düşme meydana gelmez. Bu yüzden de likidite tuzağı durumunda, artan para miktarı spekülasyon güdüsüyle atıl ankeslere gider. Dolayısıyla likidite tuzağı durumunda yatırımların faiz esnekliği sıfırdır.
- ✓ Monetaristlere göre para, hem finansal aktiflerin, hem de reel aktiflerin ikamesi olduğu için para talebinin faiz esnekliği düşüktür.

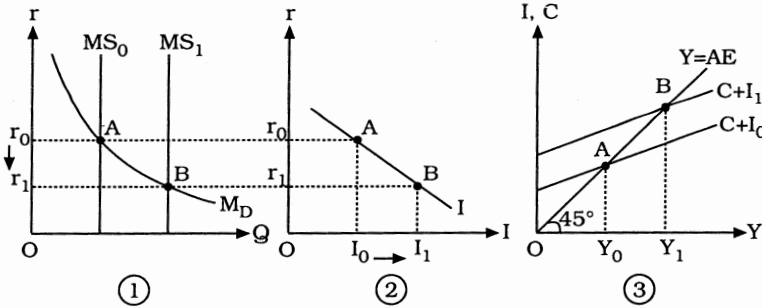
⁵⁴ Merih Paya, **Makro İktisat**, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1997, ss. 134-135.

20. Para Yansız Değildir:

Keynesyen iktisatçılara göre, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi para yansız değildir. Zira, para yalnızca işlem güdüsüyle değil, ihtiyat ve spekülasyon güdüsüyle de talep edilecektir. Paranın spekülasyon güdüsüyle talep edilmesi, paranın yansız olmadığının bir göstergesidir.

Para arzında meydana gelen bir artışın ekonomi üzerindeki etkisi şu şekilde özetlenebilir:

- Para arzı arttığında, karar birimleri ellerine geçen parayı tahvil alımına yönelteceklerdir. Tahvil talebinde artış olduğu için tahvilin fiyatı yükselecek, faiz oranları düşecektir.
- Faiz oranları düştüğü için yatırımlarda ve faize duyarlı diğer harcamalarda artış meydana gelecektir.
- Yatırımlarda meydana gelen artış, çarpan kadar milli gelirin artmasına neden olacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla ele almak mümkündür.⁵⁵

- ✓ Para piyasasındaki denge durumunu gösteren 1 numaralı şekil incelendiğinde başlangıç dengesinin A noktasında oluştuğu ve bu denge noktasına tekabül eden faiz düzeyinin r_0 olduğu görülmektedir. r_0 faiz düzeyine tekabül eden yatırım miktarı, yatırım ile faiz oranı arasındaki ilişkiyi gösteren

⁵⁵ Parasız, "Para Arzı ve Para Talebi", ss. 289-290.

2 numaralı şekilde I_0 'a tekabül etmektedir. Bu durumun sonucunda oluşan denge gelir düzeyi 3 numaralı şekilde Y_0 ile temsil edilmektedir.

- ✓ Şimdi para arzının arttığını varsayalım. Para razındaki artış, para arz eğrisinin MS_1 şeklinde sağa doğru kaymasına neden olacaktır. Yeni denge 1 numaralı şekilde B noktasında oluşurken faiz oranı r_1 'e düşecektir. Faiz oranındaki düşme yatırımları artıracaktır. 2 numaralı şekilde faiz oranının r_1 'e düşmesi sonucunda yatırımların I_1 'e çıktığı görülmektedir. Bu durumun hasıla üzerindeki etkisi 3 numaralı şekilde kendini göstermektedir. Yatırımlarda meydana gelen artış, çarpan kadar milli gelirin artmasına ve hasılanın Y_0 'dan Y_1 'e yükselmesine neden olmaktadır. 3 numaralı şekilde yatırımlarda meydana gelen artış, toplam talebi $C + I_1$ şeklinde yukarı doğru kaydırmış ve hasıla düzeyini Y_1 'e yükseltmiştir. Dolayısıyla para miktarında meydana gelen bir değişme reel değişkenleri etkilediği için para yansız değildir.

Not: Ancak para politikasının etkisiz olduğu tartışması ile paranın yansız olmadığı karıştırılmamalıdır. Keynesyen analize göre bu mekanizmanın ortaya çıkmasına engel olan bazı durumlar söz konusudur. Bunları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- Likidite tuzağı olgusu
- Yatırımların beklentilerin fonksiyonu olması
- Yatırımların faiz esnekliğinin düşük olması

21. Likidite Tercihi:

Keynes, bireylerin likidite tercihini açıklarken cari faiz oranı (r) ve sermayenin marjinal etkinliğinden yararlanmaktadır. Bu ilişki şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Sermayenin marjinal etkinliği faiz oranından büyükse ($sme > r$), girişimcilerin sermaye ihtiyacında artış meydana gelecektir. Sermaye ihtiyacında meydana gelen artış ise, faiz oranlarının artmasına yol açacak ve sermayenin marjinal etkinliği ve faiz oranı eşitlenecektir ($sme = r$).

- ✓ Sermayenin marjinal etkinliği faiz oranından küçükse ($sme < r$), girişimciler yatırım yapmak yerine faizi tercih ederler. Dolayısıyla yatırım amaçlı sermaye talebinde azalma meydana gelir. Bir yandan mevduatta artış meydana gelmesi, diğer taraftan kredi talebinin azalması sonucunda, faiz oranları azalır ve sermayenin marjinal etkinliği ile faiz oranları eşitlenir ($sme = r$).⁵⁶

22. Say Yasası'nı Reddi:

Keynesyen iktisatçılar, Say Yasası'nı reddetmişlerdir. Ekonomi depresyon halinde iken, toplam arz eğrisi yatay eksene paraleldir. Böyle bir durumda toplam talepte meydana gelen artışlar, doğrudan üretim artışına yönelecektir. Toplam talepte meydana gelen artışların doğrudan toplam arz artışına yönelmesi, fiyatların sabit kalmasına yol açacaktır. Dolayısıyla teknik bir ifadeyle, "*her arz kendi talebini değil*", "*her talep kendi arzını doğuracaktır*".⁵⁷ Keynes'e göre, üreticiler talep tahminlerini dikkate alarak üretim yaparlar. Bu yüzden de toplam arz toplam talebi değil, toplam talep toplam arzı belirlemektedir.

Bir ekonomide bir yıl içinde oluşan milli gelir tüketim ve tasarruf amaçlı gelirlerin toplamına eşittir.

$$Y = C + S \quad (1)$$

Bir yıl içinde oluşan toplam harcama ise, tüketim ve yatırım amaçlı toplam harcamalar toplamına eşittir.

$$AD = C + I \quad (2)$$

Ekonomik dengenin sağlanabilmesi için toplam gelir toplam harcama eşitliğinin sağlanması gerekmektedir.

$$AD = Y \text{ yada } C + I = C + S \quad (3)$$

Dolayısıyla bu eşitlikte $AD = Y$ eşitliğinin sağlanabilmesi için $I = S$ eşitliğinin sağlanması yeterlidir.

Bu ifadelere yer verdikten sonra bir ekonomide tasarrufların atıl ankeslere gitmesi durumunda ise tasarruflar yatırımları aşı-

⁵⁶ Demir, a.g.e., s. 58.

⁵⁷ Savaş, **Politik İktisat**, s. 126.

caktır ($S > I$) ki, bu durumda her arz kendi talebini doğurmayacaktır.⁵⁸ Gerçekten de Keynesyen analiz, tasarruflara Klasik ekonomiden farklı bir rol biçmiştir. Klasik iktisatçılara göre tasarruflarda meydana gelen artış faiz oranlarını düşürerek yatırımların artmasına neden olacaktır. Dolayısıyla tasarruflar büyümeye kaynaklık edecektir. Oysa ki, Keynesyen iktisat tasarrufların artması durumunda yatırımların azalacağını ve dolayısıyla milli gelirin düşeceğini ileri sürmektedir. Yani, tasarruflarda meydana gelen bir artış milli gelir üzerinde azaltıcı bir etki meydana getirerek tasarruf paradoksuna yol açacaktır.

Keynes, Say Yasası'na yönelik eleştirilerini şu şekilde ifade etmiştir:⁵⁹

- ✓ **Marjinal tüketim eğilimi:** Milli gelirdeki bir değişimin ne kadarlık kısmının tüketime gideceğini gösteren katsayıdır.
- ✓ **Tasarruf paradoksu:** Tasarrufların mutlaka yatırıma döneceği garantisi yoktur. Tasarruflar arttıkça tüketim ve milli gelirde azalma meydana gelecektir.
- ✓ **Spekülatif güdüyle para talebi:** Tüketim ve yatırıma gitmeyen atıl para, spekülatif güdüyle talep edilecek ve ekonominin daralmasına yol açacaktır. Ayrıca, gömülemenin ne zaman çözüleceği belli olmadığı için istikrarsızlığa neden olacaktır.

23. Büyümenin Motoru Harcamalardır:

Klasik iktisatçılara göre büyümenin motoru tasarruflardır. Tasarrufların yatırımları aşması durumunda faiz oranları düşer, yatırım artar ve tasarruf yatırım eşitliği yeniden sağlanır. Tersine, tasarrufların yatırımlardan az olması durumunda, faiz oranları yükselir, yatırımlar azalır ve tasarruf yatırım eşitliği tekrar sağlanır.

$$S > I \rightarrow S \uparrow r \downarrow I \uparrow \rightarrow S = I$$

$$S < I \rightarrow S \downarrow r \uparrow I \downarrow \rightarrow S = I$$

⁵⁸ Demir, a.g.e., s. 56.

⁵⁹ Demir, a.g.e., s. 56.

Keynes'e göre bu işleyiş farklı olacaktır. Tasarruflar yatırımları aşarsa milli gelirden bir azalma meydana gelir. Milli gelirin azalması durumunda ise tasarruflar azalır ve tasarruf-yatırım eşitliği tekrar sağlanır. Tersine, tasarruflar yatırımlardan küçük olursa, milli gelir artar. Milli gelirden meydana gelen artış ise tasarrufların artmasına ve tasarruf-yatırım eşitliğinin sağlanmasına yol açar.

$$S > I \rightarrow S \uparrow Y \downarrow S \downarrow \rightarrow S = I$$

$$S < I \rightarrow S \downarrow Y \uparrow S \uparrow \rightarrow S = I$$

Dolayısıyla tasarruflar yatırıma dönüşmeden de ekonomik denge meydana gelebilir. Ancak bu durumda ortaya çıkan denge bir eksik istihdam dengesi olacaktır. Bu durumda büyümenin motoru Klasik iktisatçıların ileri sürdüğü gibi tasarruflar değil, harcamalardır. Şöyle ki, harcamalarda meydana gelen bir artış, milli gelirden çarpan mekanizması sayesinde artışa yol açacaktır. Milli gelirdeki artış ise marjinal tüketim eğilimi ve sermayenin marjinal etkinliği sayesinde harcamaları tekrar artıracaktır. Dolayısıyla harcamalar kendi kendini finanse etmiş olur.⁶⁰

24. Harcama Denklemi Esas Alırlar:

Keynesyen iktisatçılar harcama denklemi esas alırlar. Buna göre,

$$AE = C + I + G + (X-M)$$

Denklemden AE, toplam harcamaları; C, özel kesim tüketim harcamalarını; I, özel kesim yatırım harcamalarını; G, kamu (devlet) harcamalarını; X, ihracatı ve M, ithalatı ifade etmektedir.

25. Mübadele Denklemi Kabul Etmezler:

Mübadele denklemi kabul etmezler. Hatırlanacağı üzere Mübadele Denklemi $MV = PT$ şeklinde ifade edilmektedir. Denklemden,

M: Her türlü para arzını

V: Bir paranın bir yılda kaç kere el değiştirdiğini ifade eden "paranın dolanım hızını"

⁶⁰ Demir, a.g.e., s. 57.

P: Fiyatlar genel düzeyini

T: Ekonomideki reel üretim düzeyini ifade etmektedir.

Klasiklere göre bu eşitlikte "V" ve "T" sabit olduğuna göre, para arzında(M) meydana gelecek bir değişiklik, fiyatlar genel düzeyinde(P) bir değişiklikle dengelenir. Diğer bir ifadeyle, para arzında meydana gelen bir değişiklik, aynı yönde ve aynı oranda fiyatlar genel düzeyini artırır. Örneğin Klasiklere göre, para arzında meydana gelen %10'luk bir artış/azalış, fiyatlar genel düzeyini %10 artırır / azaltır.

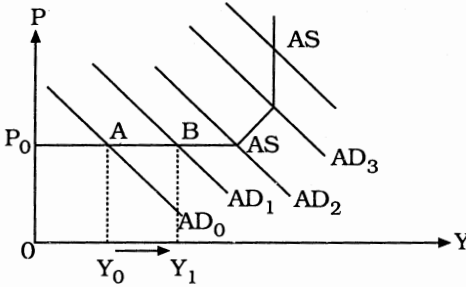
Keynesyen iktisatçıların mübadele denklemi vasıtasıyla açıklanan Miktar Teorisi'ni reddetmeleri ile ilgili olarak şu çıkarımlar yapılabilir:

- ✓ Paranın dolanım hızı (V) Klasiklerin ileri sürdüğü gibi kısa dönemde sabit değil, istikrarsızdır. Paranın dolanım hızının istikrarsız olduğu bir durumda para arzında meydana gelen bir değişikliğin fiyatlar genel düzeyi üzerindeki etkisi Klasiklerin öngördüğü gibi olmayacaktır.

$$\begin{array}{l} M_S \uparrow r \downarrow M_D \uparrow V \downarrow \\ M_S \downarrow r \uparrow M_D \downarrow V \uparrow \end{array} \left| \begin{array}{l} \\ \end{array} \right. \text{istikrarsız}$$

- ✓ T'nin sabit olduğu varsayımı, ekonominin daima tam istihdamda olduğu varsayımına dayanmaktadır. Oysaki Keynes'e göre, ekonomi eksik istihdamda da dengeye gelebilir. T'nin sabit olmadığı durumda para arzında meydana gelen bir değişimin fiyatlar genel düzeyi üzerindeki etkisi Klasiklerin öngördüğünden farklı olacaktır.
- ✓ Klasiklere göre, para arzında meydana gelen bir artış aynı yönde ve aynı oranda fiyatlar genel düzeyini artıracaktır. Keynes'e göre para arzında meydana gelen bir artışın fiyatlar genel düzeyi üzerindeki etkisi toplam arz eğrisinin şekline bağlıdır. Örneğin, ekonominin eksik istihdamda olduğu durumda para arzında meydana gelen bir artış fiyatlar genel düzeyini artırmayacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla göstermek mümkündür.⁶¹

⁶¹ Dinler, a.g.e., s.

Buna göre, başlangıçta ekonomi toplam arz (AS) ile toplam talebin (AD_0) kesiştiği A noktasında dengededir. Genişletici bir para politikası uygulanması durumunda AD_0 toplam talep eğrisi AD_1 şeklinde sağa doğru kayacaktır. Yeni denge B noktasında gerçekleşirken, hasıla Y_1 düzeyine çıkacak; ancak fiyatlar genel düzeyi değişmeyecektir. Dolayısıyla para arzında meydana gelen bir artış ekonomi eksik istihdam dengesindeyken, fiyatlar genel düzeyi üzerinde herhangi bir etkiye yol açmayacaktır.

26. Keynes Etkisi:

Keynes etkisine göre, fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen düşme reel para arzını artıracak ve LM eğrisi sağa doğru kayacaktır. LM eğrisinin sağa doğru kaymasıyla birlikte faiz oranları düşecektir. Faiz oranlarında meydana gelen düşme, yatırım miktarının ve toplam hasılanın artması ile sonuçlanacaktır.

Keynes Etkisi

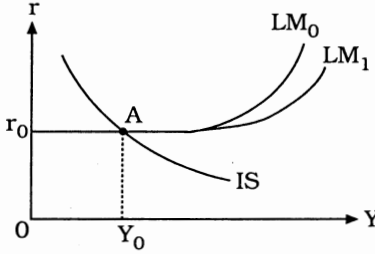
$$P \downarrow \rightarrow \frac{M}{P} \uparrow \rightarrow \text{LM sağa kayar} \rightarrow r \downarrow \rightarrow I \uparrow \rightarrow Y \uparrow$$

$$P \uparrow \rightarrow \frac{M}{P} \downarrow \rightarrow \text{LM sola kayar} \rightarrow r \uparrow \rightarrow I \downarrow \rightarrow Y \downarrow$$

Ancak Keynes'e göre bu sürecin işlemlerini engelleyen iki durum söz konusudur:

- ✓ Yatırımların faiz esnekliği düşüktür.
- ✓ Likidite tuzağı söz konusudur.

Likidite tuzağı varsayımı altında bu süreç ortaya çıkmayacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla göstermek mümkündür:

Şekilde dikey ekseninde nominal faiz oranı, yatay ekseninde nominal gelir yer almaktadır. LM eğrisinin yatay eksene paralel olduğu bölgede (para talebinin faiz esnekliğinin sonsuz olduğu bölgede), ekonomi likidite tuzağındadır. Başlangıç denge noktası LM_0 ve IS eğrilerinin kesiştiği A noktasıdır. A noktasında denge faiz oranı r_0 , denge hasıla düzeyi Y_0 'dır. Fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen bir düşme, reel para arzının artmasına neden olur. Reel para arzında meydana gelen artış ise, LM_0 eğrisinin LM_1 şeklinde sağa doğru kaymasına neden olur. Şekilde görüldüğü gibi, denge faiz oranı ve hasıla düzeyinde değişme meydana gelmez.

Keynes Etkisi	Pigou Etkisi
$P \downarrow \rightarrow \frac{M}{P} \uparrow \rightarrow LM \text{ sağa kayar} \rightarrow r \downarrow \rightarrow I \uparrow Y \uparrow$	$P \downarrow \rightarrow \frac{W}{P} \uparrow \rightarrow C \uparrow \rightarrow IS \text{ sağa kayar} \rightarrow Y \uparrow$
$P \uparrow \rightarrow \frac{M}{P} \downarrow \rightarrow LM \text{ sola kayar} \rightarrow r \uparrow \rightarrow I \downarrow Y \downarrow$	$P \uparrow \rightarrow \frac{W}{P} \downarrow \rightarrow C \downarrow \rightarrow IS \text{ sola kayar} \rightarrow Y \downarrow$

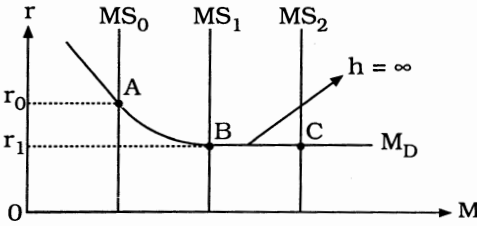
27. Para Politikasının Etkinliği:

Para politikasının etkinliği konusunda ilk Keynesyenler ile çağdaş Keynesyenler arasında görüş farklılıkları vardır.

a) İlk Keynesyenlere göre para politikası etkisizdir. Çünkü:

- ✓ Yatırımlar faizin değil, beklentilerin fonksiyonudur. Çok düşük faiz oranlarında bile iktisadi karar birimleri geleceğe yönelik olumsuz beklentilere sahip ise yatırım kararı almazlar.

- ✓ Yatırımların faiz esnekliği düşüktür. Para arzını artırmak suretiyle faizler düşürüle bile, yatırımların faizlerde meydana gelen değişmeye duyarlılığı düşüktür.
- ✓ Likidite tuzağı söz konusu olabilir. Para arzını artırarak faiz oranlarını sürekli düşürmek mümkün değildir. Çünkü ekonomi likidite tuzağında olabilir. Şöyle ki, Keynes'e göre faiz oranlarının para arzını artırmak suretiyle düşebileceği bir asgari düzey bulunmaktadır. Bu noktadan sonra para arzını artırmak suretiyle faiz oranlarını düşürmek mümkün değildir. Ekonominin likidite tuzağında olduğu böyle bir durumda gerçekleştirilecek para arzı artışı, spekülasyon güdüyle atıl anekslere gidecektir. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür.

Şekilde görüldüğü gibi para piyasasında başlangıç dengesi para arzı ile para talebinin kesiştiği A noktasında oluşmuştur. A noktasında faiz oranı r_0 'dır. Para arzının MS_0 'dan MS_1 'e artması ile birlikte faiz oranı r_1 'e düşmüştür. r_1 faiz oranı asgari düzeydir. Bu noktadan sonra para arzı artırıldığında ekonomi likidite tuzağına girdiği için para arzı artırıldığında faiz oranları düşmeyecektir. Nitekim para arzı MS_1 'den MS_2 'ye çıkarıldığında faiz oranları r_1 seviyesinde sabit kalmaktadır. Para arzında meydana gelen artış ise, spekülasyon güdüsüyle atıl anekslere gitmiştir. Para talebinin faiz esnekliğinin sonsuz olduğu likidite tuzağı durumunda faiz oranları düşmediği için yatırım ve dolayısıyla milli gelirde artış meydana gelmeyecektir. Dolayısıyla likidite tuzağı durumunda para politikası etkisizdir.

b) Çağdaş Keynesyenlere göre para politikası da etkilidir.

Ancak maliye politikası daha etkilidir. Çünkü maliye politikasının milli gelir üzerindeki etkisi daha açık ve doğrudan ortaya çıkmaktadır. Çağdaş Keynesyenler, enflasyon ve deflasyon durumunda para ve maliye politikalarının bir arada uygulanmasını tercih ederler. Deflasyonist bir açık söz konusu ise, genişletici para politikasının bütçe açığı politikası ile birlikte uygulanmasını öngörürler. Böylece devletin kamu harcamalarını genişletmek amacıyla ödünç verilebilir fonlar piyasasına girmesi sonucunda faiz oranlarındaki artış eğilimi, parasal genişleme ile azaltılabilecektir. Enflasyonist bir açık varsa, daraltıcı para politikası ile bütçe fazlası politikasının birlikte uygulanmasını isterler. Bu durumda ise, parasal daralma sonucunda faiz oranlarındaki artış eğilimi, daraltıcı maliye politikası ile azaltılabilecektir.⁶²

Deflasyonist Açık		Enflasyonist Açık	
Genişletici Maliye Pol.	+	Genişletici Para Politikası	
Veya		Veya	
Bütçe Açığı ($G \uparrow - T \downarrow$)	+	Genişletici Para Politikası	
		Daraltıcı Maliye Pol.	+
		Daraltıcı Para Politikası	
		Veya	
		Bütçe Fazlası ($G \downarrow - T \uparrow$)	+
		Daraltıcı Para Politikası	

İlk Keynesyenler ile çağdaş Keynesyenler arasındaki görüş farklılığının temelde iki nedeni bulunmaktadır:⁶³

- ✓ Birincisi, Keynes'in II. Dünya Savaşı sonrası durgunluk hipotezinin gerçekleşmemiş olması, aksine bir refah sürecinin gerçekleşmesidir. II. Dünya Savaşı sona erdiğinde bir çok iktisatçı, ekonomide bir durgunluğun olacağını öngörmekteydi. Çünkü savaş sonrası dönemde savunma harcamalarında meydana gelen azalmanın, özel kesim harcamaları ile denge-

⁶² Ataç, **Maliye Politikası**, ss. 10-11.

⁶³ Beyhan Ataç, "Modern Keynesyen Görüşte Maliye Politikası", **Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt II, Sayı 1, 01/1984, ss. 11-14.; Ataç, **Maliye Politikası**, s. 11.

* Türkçe literatürde dışlama etkisini, engelleme etkisi ve kalabalıklaşma etkisi olarak ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır.

lenemeyeceği düşünülmektedir. Ancak savaş sonrası dönemde beklentilerin tersine, refah ve büyüme dönemi yaşanmıştır. Ayrıca, II. Dünya Savaşı sonrasında milli gelir artmasına rağmen, tasarruf/gelir oranı nispi olarak sabit kalmıştır. Bu durum ise, Keynesyen iktisadın tasarruf paradoksu öngörüsü ile uyusmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, ilk Keynesyenlerin gelir arttığı zaman aşırı tasarruftan kaynaklanan durgunluk hipotezine uymamaktadır.

- ✓ İkincisi, II. Dünya Savaşı sonrası yapılan çalışmaların Keynesyen düşünceyi etkilemiş olmasıdır. Özellikle Monetarist yazından Keynesyen iktisada yönelik yapılan eleştiriler, bu durumda rol oynamıştır.

28. Maliye Politikası Etkindir:

Keynesyen iktisada göre maliye politikası etkindir. Maliye politikasının etkinliği vergi politikası ve kamu harcaması politikası açısından aşağıdaki şekilde ele alınabilir.

a) Vergi Politikası

Keynes'e göre tüketim, harcanabilir gelirin fonksiyonudur. Bu önerme maliye politikasının etkinliğine dayanak teşkil etmektedir. Vergi politikasının etkinliği, deflasyonist ve enflasyonist bir ekonomi için şu şekilde ifade edilebilir:

✓ Deflasyonist Ekonomi

Keynesyen iktisada göre vergilerde meydana gelen bir düşme harcanabilir geliri artıracaktır. Tüketim, harcanabilir gelirin fonksiyonu olduğu için harcanabilir gelirde meydana gelen artış, tüketimde bir artışa yol açacaktır. Tüketime artması ise yatırımların ve hasıla düzeyinin artması ile sonuçlanacaktır.

$$T \downarrow \rightarrow Y_d \uparrow \rightarrow C = f(Y_d) \uparrow \rightarrow I \uparrow Y \uparrow$$

✓ Enflasyonist Ekonomi

Keynesyen iktisada göre vergilerde meydana gelen bir artış harcanabilir geliri azaltacaktır. Tüketim, harcanabilir gelirin fonksiyonu olduğu için harcanabilir gelirde meydana gelen azalma, tü-

ketimde azalışa yol açacaktır. Tüketicinin azalması ise yatırımların ve hasıla düzeyinin azalması ile sonuçlanacaktır.

$$T \uparrow \rightarrow Y_d \downarrow \rightarrow C = f(Y_d) \downarrow \rightarrow I \downarrow \rightarrow Y \downarrow$$

b) Kamu Harcaması Politikası

Keynes'e göre kamu harcaması politikası çarpan mekanizması sayesinde ekonomideki istikrarsızlıkları gidermek amacıyla kullanılabilir. Kamu harcaması politikasının etkinliği deflasyonist ve enflasyonist bir ekonomi için şu şekilde ifade edilebilir:

✓ Deflasyonist Ekonomi

Keynesyen iktisada göre kamu harcamalarında meydana gelen bir artış, çarpan mekanizması sayesinde kendinden daha fazla bir milli gelir artışına neden olacaktır. Şöyle ki, kamu harcamaları arttırıldığında, tüketimde artış meydana gelecektir. Tüketimde meydana gelen artış ise yatırımların ve dolayısıyla hasılanın artmasına neden olacaktır. Dolayısıyla ekonomi eksik istihdamdan, tam istihdama yöneltilmiş olacaktır.

$$\underbrace{\Delta G \uparrow \rightarrow C \uparrow \rightarrow I \uparrow \rightarrow Y \uparrow}_{\Delta Y = k_g \times \Delta G}$$

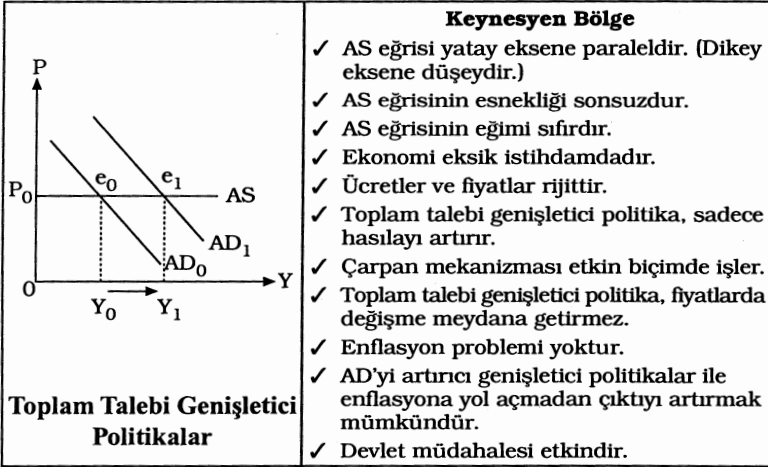
✓ Enflasyonist Ekonomi

Enflasyonist bir ekonomide daraltıcı maliye politikası uygulanmalıdır. Keynesyen iktisada göre, kamu harcamalarında meydana gelen bir azalma, çarpan mekanizması sayesinde enflasyonist açığı azaltacak ve ekonominin tam istihdam düzeyine yönelmesini sağlayacaktır. Şöyle ki, kamu harcamaları azaltıldığında, tüketimde azalma meydana gelecektir. Tüketimde meydana gelen azalma ise, talep fazlasının azalmasına yol açarak enflasyonist açığı ortadan kaldıracaktır.

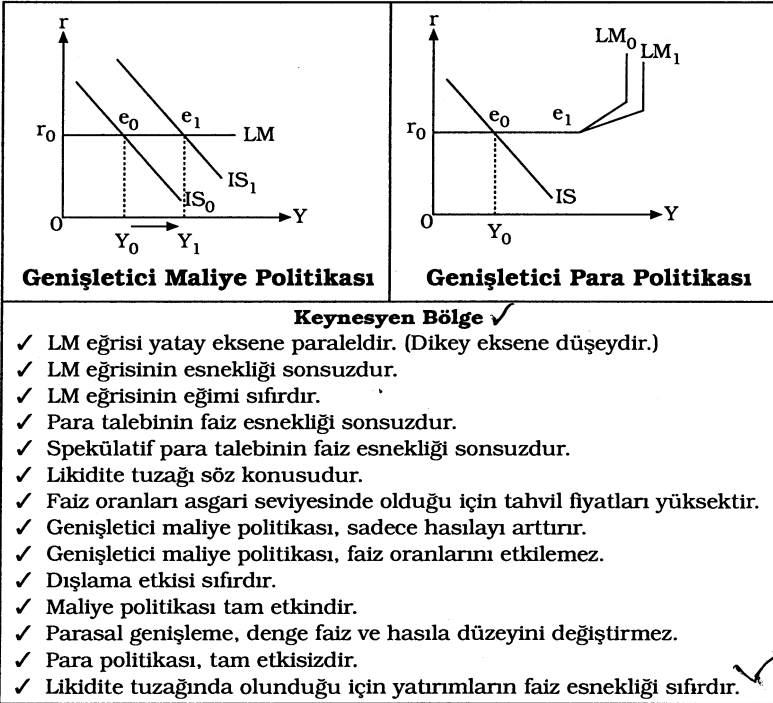
$$\underbrace{\Delta G \downarrow \rightarrow C \downarrow \rightarrow I \downarrow \rightarrow Y \downarrow}_{\Delta Y = k_g \times \Delta G}$$

Politika Değişkeni	Deflasyonist Açık	Enflasyonist Açık
Kamu Harcaması	* Genişletici Maliye Politikası uygulanır. $\Delta G \uparrow \quad C \uparrow \quad I \uparrow \quad AD \uparrow \quad Y \uparrow$ $\Delta G \uparrow \times k_g = \Delta Y \uparrow$	* Daraltıcı Maliye Politikası uygulanır. $\Delta G \downarrow \quad C \downarrow \quad AD \downarrow \quad Y \downarrow$ $\Delta G \downarrow \times k_g = \Delta Y \downarrow$
Transfer Harcaması	$\Delta T_R \uparrow \quad C \uparrow \quad I \uparrow \quad AD \uparrow \quad Y \uparrow$ $\Delta T_R \uparrow \times k_{TR} = \Delta Y \uparrow$	$\Delta T_R \downarrow \quad C \downarrow \quad AD \downarrow \quad Y \downarrow$ $\Delta T_R \downarrow \times k_{TR} = \Delta Y \downarrow$
Vergiler	$\Delta T \downarrow \quad Y_D \uparrow \quad C = f(Y_D) \uparrow \quad I \uparrow \quad AD \uparrow \quad Y \uparrow$ $\Delta T \downarrow \times k_T = \Delta Y \uparrow$	$\Delta T \uparrow \quad Y_D \downarrow \quad C = f(Y_D) \downarrow \quad AD \downarrow \quad Y \downarrow$ $\Delta T \uparrow \times k_T = \Delta Y \downarrow$

c) Keynesyen Toplam Arz Eğrisi ve Maliye Politikasının Etkinliği

d) LM Eğrisinin Keynesyen Bölgesi ve Para - Maliye Politikasının Etkinliği

29. Monetaristlere göre maliye politikası etkin değildir.

Bu durumun nedenleri şunlardır:

a) Tüketim Sürekli Gelirin Fonksiyonudur

Monetaristlere göre, vergi politikalarına dayalı olan bir maliye politikası etkili olmayacaktır. Çünkü, tüketim, Keynesyen iktisatçıların ileri sürdüğü gibi harcanabilir gelirin değil, sürekli gelirin fonksiyonudur. Sürekli gelir ise geçmiş, cari dönem geliri ve gelecekte elde edilmesi umulan normal gelirlerin ortalamasından oluşmaktadır. Cari dönem harcanabilir (kullanılabilir gelir) gelirin sü-

rekli gelir üzerindeki etkisi önemsiz düzeydedir.⁶⁴ Bu durum ise maliye politikasının etkinliği açısından oldukça önemlidir. Şöyle ki, vergileri azaltmak suretiyle cari harcanabilir geliri artırmak mümkündür. Ancak tüketim harcanabilir gelirin değil, sürekli gelirin (Y_P) fonksiyonudur. Vergi indirimi sonucu cari harcanabilir gelirden meydana gelen artış, sürekli geliri önemsiz bir biçimde etkileyecektir; sürekli gelirden meydana gelen önemsiz artış ise, tüketimi etkilemeyecektir. Zira, sürekli gelir (Y_P), geçmiş dönem geliri (Y_{T-1}), cari dönem harcanabilir geliri (Y_T) ve gelecek dönemde elde edilmesi umulan gelirin (Y_{T+1}) toplamına eşittir.

$$Y_P = f(Y_{T-1} + Y_T + Y_{T+1})$$

Bu fonksiyonda (Y_T) de bir artışa yol açacak, fakat bu artışın sürekli gelir üzerindeki etkisi önemsiz olduğu için tüketimi etkilemeyecektir.

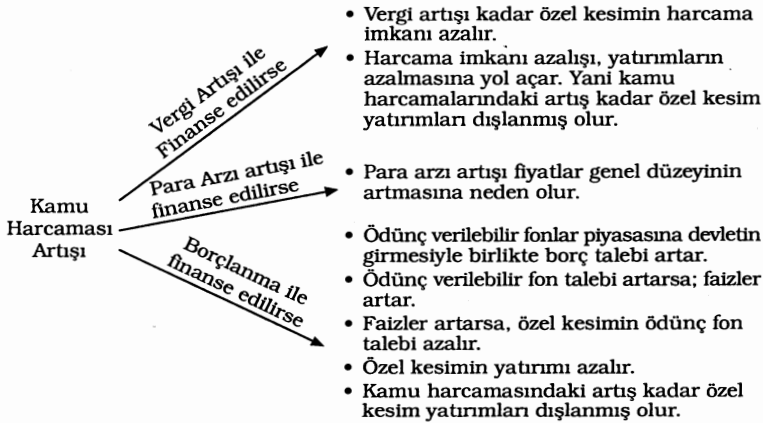
b) Monetarist Dışlama Etkisi

Monetarist yapıda kamu harcamalarının ortaya çıkardığı etki, nasıl finanse edildiği ile ilgilidir. Buna göre 3 tür finansman söz konusudur:

1) Vergi artışı

2) Para arzı artışı

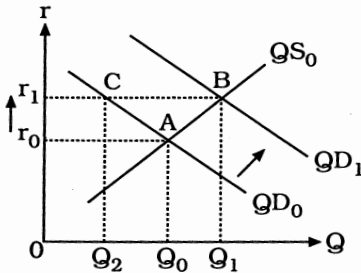
3) Boşlanma

64 Ataç, **Maliye Politikası**, s. 13.

Monetaristlere göre, genişletici maliye politikası uygulandığında dışlama etkisi görülmektedir. Şöyle ki, Monetaristler için yapılacak bir kamu harcamasının finansman biçimi önem arz etmektedir. Kamu harcamasının vergi artışı ile finanse edilmesi durumunda, özel kesimin harcayacağı fon miktarında bir azalma meydana gelecektir. Bu durum ise, özel kesim harcamalarının azalmasına yol açacaktır. Diğer bir ifadeyle, özel kesimin harcayacağı miktarı devlet harcamış olacak ve özel kesim yatırımlarında azalma meydana gelecektir (Dışlama etkisi).

Yapılacak bir kamu harcamasının borçlanma ile finanse edilmesi durumunda devlet halka tahvil satacaktır. Özel sektör tahvilleri ile rekabet halinde olan devlet tahvillerindeki artış, ödünç verilebilir fonlar piyasasında, ödünç verilebilir fon talebinin artmasına ve dolayısıyla faiz oranlarının yükselmesine neden olacaktır. Yükselen faiz oranları, faiz oranlarına duyarlı olan yatırımları ve tüketim harcamalarını azaltacaktır. Böylece, kamu harcamalarının genişletici etkisi, özel kesim harcamalarının azaltıcı etkisi ile dengelenecektir. Monetarist okul tarafından ileri sürülen bu görüşe Dışlama Etkisi⁶⁵ (Crowding-Out Effect) adı verilmektedir. Dolayısıyla, borçlanma ile finanse edilen maliye politikası etkisiz olmakta ve Monetarist yaklaşım tarafından eleştirilmektedir. Borçlanma politikasının etkinliğine ilişkin tartışma şekil yardımıyla daha anlaşılır kılınabilir.

Şekilde dikey eksen faiz oranını, yatay eksen ödünç verilebilir

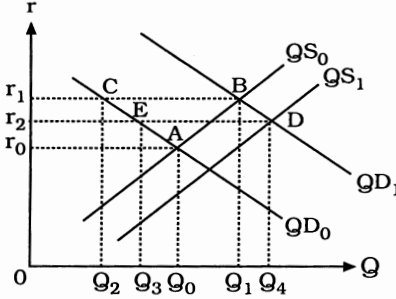
⁶⁵ Ataç, "Modern Keynesyen Görüşün Temelleri", s. 13.

fon miktarını; Q_S , ödünç verilebilir fon arzını; Q_D ödünç verilebilir fon talebini göstermektedir. Başlangıçta ödünç verilebilir fonlar piyasasında oluşan A denge noktasında, özel kesim tarafında denge faiz oranı r_0 'dan Q_0 kadar fon arz ve talep edilmektedir. Kamu harcamalarını genişletmeyi amaçlayan bir politika yapıcının ödünç verilebilir fonlar piyasasına girip, borçlandığını varsayalım. Bu durumda ödünç verilebilir fon talep eğrisi sağa doğru kayacak ve Q_{D1} şeklini alacaktır. Q_{D1} özel kesim ve kamu kesiminin toplam ödünç verilebilir fon talebini temsil etmektedir. Devletin borçlanma piyasasına girmesi sonucunda ödünç verilebilir fon talebi artarken, denge B noktasında oluşmuş, faiz oranları ise r_1 'e yükselmiştir. Yeni faiz oranı r_1 düzeyinden piyasada Q_1 kadar fon arz ve talep edilmektedir. Faiz oranlarının r_1 düzeyine yükselmesi ile birlikte özel kesim yatırımları daha riskli hale geldiği için özel kesimin ödünç verilebilir fon talebi C noktasının yatay eksene izdüşümü ile bulunan Q_2 düzeyine düşmüştür. Dolayısıyla, devletin borçlanma piyasasına girmesi sonucunda kamu harcamaları Q_0 - Q_1 kadar genişlerken, faiz oranlarında meydana gelen yükselme, özel kesim yatırımları için talep edilen fon miktarının Q_0 - Q_2 kadar düşmesine neden olmuştur. Yani, kamu harcamalarını genişletmek amacıyla uygulanan borçlanma politikasının ekonomi üzerinde herhangi bir genişletici etkisi olmamıştır.

i. Monetaristlere Keynesyen Cevap

Keynesyenler, Monetaristlerin ileri sürdüğü gibi bir dışlama etkisinin ortaya çıkmayacağını, dışlamanın kısmi olacağını ileri sürmektedirler. Şöyle ki, kamu harcamalarında meydana gelen artış, faiz oranlarında artışa yol açarak özel kesim harcamalarını düşürebilir. Ancak özel kesim harcamalarında meydana gelen daralma, kısa dönemde ortaya çıkacaktır.⁶⁶ Borçlanma ile finanse edilen bir maliye politikasının etkinliğine ilişkin bu tartışma şekil yardımıyla daha anlaşılır kılınabilir.

⁶⁶ Orhan ve Erdoğan, *Para Politikası*, 2007, s. 257.

Başlangıçta ödünç verilebilir fonlar piyasasında oluşan A denge noktasında, özel kesim denge faiz oranı r_0 'dan Q_0 kadar fon arz ve talep edilmektedir. Kamu harcamalarını genişletmek amacı içinde olan bir politika yapıcının ödünç verilebilir fonlar piyasasına girip borçlandığını varsayalım. Bu durumda ödünç verilebilir fon talep eğrisi sağa doğru kayacak ve QD_1 şeklini alacaktır. QD_1 özel kesim ve kamu kesiminin toplam ödünç verilebilir fon talebini temsil etmektedir. Devletin borçlanma piyasasına girmesi sonucunda ödünç verilebilir fon talebi artarken, denge B noktasında oluşmuş, faiz oranları ise, r_1 'e yükselmiştir. Yeni faiz oranı r_1 düzeyinden piyasada Q_1 kadar fon arz ve talep edilmektedir. Faiz oranlarının r_1 düzeyine yükselmesi ile birlikte özel kesim yatırımları daha riskli hale geldiği için özel kesimin ödünç verilebilir fon talebi C noktasının yatay eksene izdüşümü ile bulunan Q_2 düzeyine düşmüştür. Dolayısıyla devletin borçlanma piyasasına girmesi sonucunda kamu harcamaları Q_0 - Q_1 kadar genişlerken, faiz oranlarında meydana gelen yükselme, özel kesim yatırımları için talep edilen fon miktarının Q_0 - Q_2 kadar düşmesine neden olmuştur. Ancak bu süreç, kamu harcamalarının tamamıyla verimsiz alanlara yönlendirilmesi⁶⁷ durumunda söz konusu olabilir. Keynesçi iktisada göre kamu harcamalarında meydana gelen bir artış kamu harcaması çarpanına bağlı olarak milli gelir üzerinde artırıcı bir etki meydana getirecektir. Gelirde meydana gelen artış ise, tasarruf düzeyinin artması

⁶⁷ Orhan ve Erdoğan, **Para Politikası**, 2007, s. 253.

na neden olacaktır. Tasarrufların artması ise, ödünç verilebilir fon arzını artırarak, ödünç verilebilir fon arz eğrisinin QS_1 şeklinde sağa doğru kaymasına yol açacaktır. Yeni durumda denge D noktasında oluşurken, r_2 faiz oranından piyasada ödünç verilen miktar Q_4 'dür. r_2 faiz oranından özel kesim yatırımlarında meydana gelen azalma E noktasının yatay eksene izdüşümü olan Q_3 'e düşecektir. Dolayısıyla yeni durumda devletin borçlanma piyasasına girmesinin özel kesim yatırımları üzerindeki daraltıcı etkisi (Q_0-Q_3), kamu harcamalarının genişletici etkisinden (Q_0-Q_4) küçük olduğu için toplam etki genişleme yönünde olacaktır.

30. Keynesyen Parasal Aktarım Mekanizması:

Para arzında meydana gelen bir değişimin talep, hasıla ve fiyat düzeyinde meydana getirdiği etkiler “aktarım mekanizması” olarak adlandırılmaktadır. Keynesyen Parasal Aktarım Mekanizması şu şekilde işlemektedir:

- ✓ Para arzı artığında, ödünç verilebilir fon miktarında artış meydana gelmektedir. Ödünç verilebilir fon miktarında meydana gelen artış ise faiz oranlarının düşmesine ve yatırımların artmasına yol açmaktadır. Yatırım miktarında meydana gelen artış ise toplam talebin yükselmesine bağlı olarak hasıla düzeyinin artmasına neden olmaktadır.⁶⁸

$$M_S \uparrow \quad r \downarrow \quad I \uparrow \quad Y \uparrow$$

Dikkat edilirse, Keynesyen aktarım mekanizması hasıla düzeyini faizleri düşürüp, yatırımları artırarak dolaylı bir biçimde etkillemektedir. Bununla birlikte Keynes'e göre yatırımın faiz esnekliği düşük olduğu için bahsi geçen etki; yani, para politikasının etkinliği düşük olacaktır.

Monetarist Parasal Aktarım Mekanizması ise “doğrudan” aktarım mekanizmasını savunmaktadır. Buna göre para arzı artığında, bireylerin ellerinde tutmak istediklerinden fazla oluşan para, reel ve finansal aktiflere harcanacağı için ekonomik faaliyetleri doğrudan etkileyecektir. Diğer bir ifadeyle, Keynes'te para, ya tahvil ya da para olarak tutulurken; Monetaristlerde reel ve finansal aktifler ara-

⁶⁸ Orhan ve Erdoğan, Para Politikası, 2007, s. 170.

sında dağılabilmektedir. Bu yüzden de para arzındaki değişiklikler doğrudan toplam talep düzeyini etkilemektedir.⁶⁹

$$M_s \uparrow AD \uparrow Y \uparrow$$

31. Bütçe Açıkları:

Keynesyen iktisat, bütçe açıklarına karşı değildir. Keynesyen iktisada göre, bütçe politikası bir maliye politikası aracı olarak kullanılabilir. Ekonominin durgunluk içinde olduğu dönemlerde bütçe açığı vermek suretiyle ekonomik canlanma tesis edilebilir. Diğer taraftan, enflasyonist bir baskının olduğu dönemlerde ise bütçe fazlası vermek suretiyle, enflasyonist baskı kontrol altına alınabilir.

Keynesyen iktisada göre, bütçe açıklarının ekonomi üzerindeki olumsuz etkisi eksik istihdam durumunda değil, tam istihdam durumunda ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla tam istihdam seviyesine ulaşılan kadar bütçe açıkları özel kesim yatırımlarını azaltıcı bir etki meydana getirmeyecektir. Çünkü tam kapasite düzeyine varıncaya kadar talepte meydana gelen bir artış, belirli bir faiz düzeyinde özel kesim yatırımlarının artmasını sağlayacak ve ekonomi tam istihdama ulaşacaktır.⁷⁰ Tam istihdamdan sonra talepte meydana gelecek bir artış çarpan mekanizması işlemeyeceği için sadece fiyatlar genel düzeyini artıracaktır. Bu yüzden de Keynesyen iktisat tam istihdam düzeyine kadar bütçe açığı politikalarına izin vermektedir.

32. Borçlanma:

Devlet müdahalesine cevaz veren Keynesci iktisat, borçlanma politikasını olağanüstü ve geçici bir finansman aracı olarak değerlendiren Klasik okulun tersine, iktisadi dengesizlikleri gidermek için borçlanma politikasının etkin bir biçimde kullanılabileceğini ileri sürerek önemli bir araç konumuna getirmiştir.⁷¹ Keynes, devletin borçlanma yoluyla elde ettiği fonların faydasız işlerde harcan-

⁶⁹ İlyas Işıklar, **Para Teorisi ve Politikası**, 1. Baskı T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1583, 2004, s. 218.

⁷⁰ İhsan Günaydın, "Türkiye'de Kamu Kesimi Açıkları ve Enflasyon", **İktisat İşletme ve Finans**, Yıl: 16, Nisan 2001, s. 66.

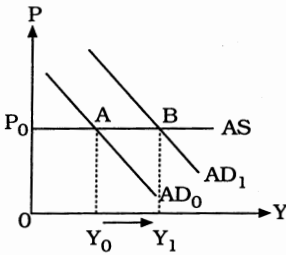
⁷¹ Erdem, a.g.e., s. 8.

ması durumunda bile toplumu zenginleştirdiğini ileri sürmüştür.⁷² Keynes 1929 Krizi'nin özel kesimin harcama yetersizliğinden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Bu durumda devlete, harcanmayan paraları borçlanma ve harcama görevi yüklemiştir. Bu harcamaların faydasız işlere gitmesi durumunda bile –örneğin kuyu kazdırılıp, kuyu kapatırılması- ekonomide bir canlanmaya neden olacağı ve buhrandan çıkılacağı ileri sürülmüştür.

33. Enflasyon Tam İstihdamdan Sonraki Bir Olgudur:

Keynesyen iktisat, eksik istihdamda olan bir ekonomi varsayımından hareket ettiği için enflasyonla pek ilgilenmemiştir. Keynesyenler enflasyonu tam istihdamdan sonraki bir olay olarak kabul etmişlerdir. Bu durumu şekil yardımıyla açıklamak mümkündür:

Şekilde görüldüğü gibi eksik istihdamda olan bir ekonomide toplam arz eğrisi yatay eksene paraleldir. Başlangıç dengesi toplam arz (AS) ve toplam talep (AD) eğrisinin kesiştiği A noktasında oluşmuştur. Denge noktasında fiyatlar genel düzeyi P_0 , hasıla düzeyi Y_0 'dır. Devletin ekonomiye müdahale ettiğini, örneğin toplam talebi genişletici bir politika uyguladığını varsayalım. Bu durumda AD_0 , AD_1 şeklinde sağa doğru kayacak ve yeni denge noktası B'de oluşacaktır. B denge noktasında hasıla düzeyi Y_1 'e yükselirken, fiyatlar genel düzeyinde bir değişme olmamıştır. Dolayısıyla ortaya bir enflasyon çıkmamıştır. Bu yüzden Keynesyen iktisat, enflasyonla pek ilgilenmemiştir.

⁷² Dündar Sağlam, "Bütçe Politikasının Teorik Kavramlarında ve Araçlarında Yeni Gelişmeler", **Banka ve Ekonomik Yorumlar**, Sayı:10, Yıl: 32, Ekim, 1995, s. 34.

34. Phillips Eğrisi Analizinin Keynesyen İktisat İçin Önemi ve Phillips Eğrisi Etrafında Gerçekleşen Tartışmalar:

Keynesyen iktisatçılar enflasyon ile pek ilgilenmemiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi Keynesyenler enflasyonu tam istihdamdan sonraki bir olay olarak kabul etmişlerdir. Bununla birlikte 1950'li yıllarda tam istihdam öncesinde zaman zaman enflasyonun hızlandığı görülmüştür.⁷³ Tam istihdam öncesi meydana gelen enflasyonu Keynesyen iktisat açıklamakta zorlanmıştır. İşte bu noktada enflasyon oranı ile işsizlik oranı arasında ters yönlü ilişki kuran (modifiye edilmiş) Phillips Eğrisi Keynesyen iktisadın imdadına yetmiştir. Çünkü Samuelson ve Solow tarafından orijinal Phillips Eğrisinin geliştirilmesi suretiyle oluşturulan Phillips Eğrisi bir iktisat politikası aracı olarak kullanılmak için tasarlanmış ve politikacılara işsizlik ve enflasyon arasında farklı tercihlerde bulunma anlamında entellektüel bir destek vermiştir. Zira, politika yapımcıların enflasyon ve işsizlik gibi konulara atfettikleri önem farklı olabilir. Örneğin, önceliklerini enflasyonu düşürmeye dayalı politikalar çerçevesinde oluşturan bir politika yapıcı ortaya çıkan işsizliği ya da önceliklerini işsizliği düşürmeye dayalı politikalar çerçevesinde oluşturan bir politika yapıcı enflasyonu, meşru bir temelde entelektüel bir destekle savunma imkanı bulmuştur.

34.1. Orijinal Phillips Eğrisi

Alban William Phillips 1958 yılında yayınlanan makalesinde 1861-1957 dönemi için İngiltere'de nominal ücretlerin artış oranı ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Bu çalışmasında 1861-1913 dönemi için elde edilen sonuçların, 1913-1948 ve 1948-1957 dönemleri için de geçerli olduğu sonucuna ulaşmıştır.⁷⁴ Phillips, herhangi bir teoriye dayanmaksızın, sadece istatistiksel verileri gözlemek suretiyle, nominal ücretlerdeki değişme oranı ile işsizlik oranı arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ileri sürmüştür.⁷⁵

⁷³ Orhan ve Erdoğan, **Para Politikası**, 2007, s. 156.

⁷⁴ Orhan ve Erdoğan, **a.g.e.**, s. 156.

⁷⁵ Savaş, **Politik İktisat**, s. 211.

Buna göre, Phillips bu çalışmasında nominal ücretlerdeki değişme oranı ile işsizlik oranı arasında

- ✓ ters yönlü,
- ✓ istikrarlı,
- ✓ doğrusal olmayan

bir ilişkinin olduğu sonucuna varmıştır.⁷⁶ Dolayısıyla Phillips Eğrisinin bugünkü yorumuna kaynaklık eden ve Phillips tarafından yapılan orijinal çalışma, nominal ücret artış oranı ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.

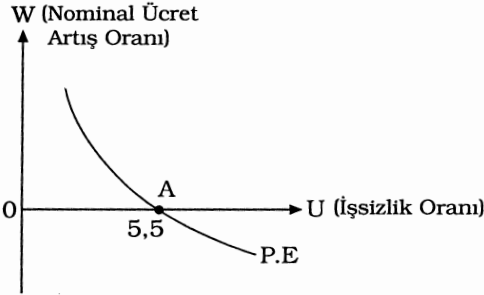
Nominal ücret artış oranı ile işsizlik oranı arasındaki ters yönlü ilişkiyi şekil yardımıyla göstermek mümkündür.

Şekil de dikey ekseninde nominal ücret artış oranı (W), yatay ekseninde işsizlik oranı (U) yer almaktadır. Doğrusal olmayan ve yatay eksenini kesen Phillips Eğrisinin iki temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar şunlardır:

- ✓ İşsizlik oranı friksiyonel işsizlik seviyesindeyken -bu oran % 5,5- nominal ücretlerde bir değişimin olmamasıdır.
- ✓ İşsizlik oranının değerindeki herhangi bir değişikliğe karşılık, nominal ücretlerdeki değişme oranının iki değerinin karşılık gelmesidir. Yani, işsizlik oranı düşerken parasal ücretlerde meydana gelen artış oranı hızlı; işsizlik oranı artarken, parasal ücretlerdeki artış oranı daha yavaş meydana gelecektir.⁷⁷

⁷⁶ Betül Tosun ve Tahir Büyükkakın, "Keynesyen Düşüncenin Gelişimi" **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, Sevim Görgün'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4099, Otuzsekizinci Seri, İstanbul: Emek Matbaacılık, 1998, s. 166.

⁷⁷ Tahir Büyükkakın, "Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma", **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 39, Ekim 2008, s. 137.

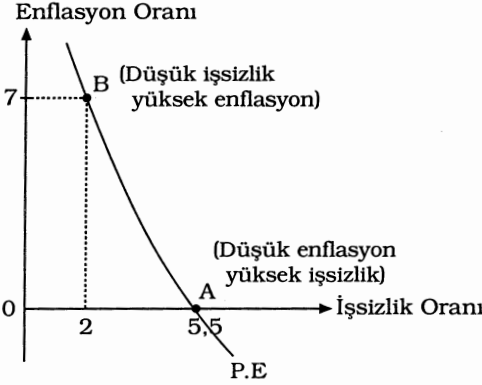

Şekilde görüldüğü gibi işsizlik oranının azalabilmesi nominal ücretlerin artmasına bağlıdır. Tersine, nominal ücretlerin artış oranı düştüğünde ise işsizlik oranı artmaktadır.

34.2. Modifiye Edilmiş Phillips Eğrisi: Keynesyen Phillips Eğrisi

Nominal ücretlerdeki değişim oranı ile işsizlik oranı arasındaki ters yönlü ilişkiye dayanan orijinal Phillips Eğrisi, Paul Samuelson ve Robert Solow tarafından “enflasyon oranı ile işsizlik oranı” arasındaki ilişkiyi gösterecek biçimde geliştirilmiştir. Samuelson ve Solow bu değişikliği yaparken Phillips’in daha önce ifade edilen işsizlik oranı düşerken parasal ücretlerde meydana gelen artış oranının daha hızlı; işsizlik oranı artarken, parasal ücretlerdeki artış oranının daha yavaş gerçekleşeceği mantığından hareket etmişlerdir. Buna göre Samuelson ve Solow, ortalama fiyatlar genel seviyesinin işsizlik oranı düşük olduğunda yükseleceğini; işsizlik oranı yüksek olduğunda ise düşeceğini ifade etmişler ve bu mantığa dayalı olarak bu değişikliği gerçekleştirmişlerdir. Dolayısıyla Samuelson ve Solow tarafından geliştirilen Phillips Eğrisi, enflasyon ile işsizlik arasında istikrarlı bir değiş-tokuş ilişkisini sunmuştur.⁷⁸ Bu durumu şekilde görmek mümkündür.

⁷⁸ Büyükkın, “Phillips Eğrisi: Yarı Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma”, s. 139.

Şekilde dikey eksen de fiyatlar genel düzeyi, yatay eksen de işsizlik oranı yer almaktadır. A noktasında işsizlik oranı 5,5 iken, enflasyon oranı sıfır düzeyindedir. Yani, fiyat istikrarının maliyeti % 5,5'luk bir işsizlik oranıdır. Eğer işsizlik oranı bu seviyenin altına düşürülmek istenirse, fiyatlar genel düzeyi yükselecektir. Dolayısıyla A ve B noktaları şekilde görüldüğü gibi farklı politika tercihlerini yansıtmaktadır. A noktası düşük enflasyon-yüksek işsizlik; B noktası düşük işsizlik-yüksek enflasyon şeklindeki bir politika tercihi ni yansıtmaktadır.

Phillips Eğrisi analizi, uygulanacak politika kombinasyonu konusunda politika yapıcıya önceliklerini belirleme imkânını vermektedir. Bu yüzden de Phillips Eğrisi çok kısa sürede meşhur olmuştur. Bu durumu şu ifadeler açık bir biçimde yansıtmaktadır:⁷⁹

"Ne Phillips ve ne de daha sonraki çalışmalar yüksek enflasyonun düşük işsizliğe sebep olduğunu göstermiştir. İktisat teorisinde de böyle bir sebep sonuç bağıllığının mevcudiyetini gösteren bir kanıt yoktur. Bununla beraber Phillips Eğrisi çok kısa zamanda bilimsel dergilerden Cumhurbaşkanlığı masasına kadar sıçramıştır. Bir yeni araştırmanın hem de sağlam olmamasına rağmen bu kadar kısa bir sürede birçok ülkede iktisat politikası ile ilgili

79 Savaş, **Politik İktisat**, s. 212.

resmi açıklamaların esası haline gelmesine daha önce hiç tanık olunmamıştır."

Phillips Eğrisinin iktisat politikası uygulamalarına temel alınması ile birlikte politika uygulamalarında işsizlik ve enflasyon oranı arasında tercihler yapılması durumuna gelinmiştir. Hangi politika kombinasyonunun uygulanacağı ise politika yapıcının önceliklerine bağlı olarak değişecektir. Phillips Eğrisi bu açıdan politika yapıcılara ideolojik önceliklerini göz önünde bulundurarak iktisat politikası oluşturma imkanı vermiştir.⁸⁰

34.3 Beklentilerle Geliştirilmiş Phillips Eğrisi

Beklentilere dayalı olarak adaptif beklentilere dayanarak geliştirilen Monetarist Phillips Eğrisi ve rasyonel beklentilere dayalı olarak gerçekleştirilen Yeni Klasik Phillips Eğrisi ele alınabilir.

a) Adaptif Beklentilerle Geliştirilmiş Phillips Eğrisi: Monetarist Phillips Eğrisi

Monetaristler yapmış oldukları çalışmalarda enflasyon ile işsizlik arasındaki istikrarlı değiş-tokuş ilişkisinin enflasyonist beklentilerin modele dahil edilmesi durumunda, kısa dönemde geçerli olabileceğini; ancak uzun dönemde geçerliliğini yitireceğini ileri sürmüşlerdir. Beklentilerin modele dahil edilmesi durumunda Phillips Eğrisi'nde kaymalar meydana gelecektir. Bu yüzden Phillips Eğrisinin bu yorumuna "*Beklentilerle Geliştirilmiş Phillips Eğrisi*" adı da verilmektedir. Dolayısıyla adaptif beklentilerin modele dahil edilmesi durumunda Keynesyen iktisatçıların ileri sürdüğünün aksine, Phillips Eğrisi analizi enflasyon ve işsizlik arasındaki farklı kombinasyonların tercih edildiği bir iktisat politika aracı olma gücünü yitirmektedir.⁸¹

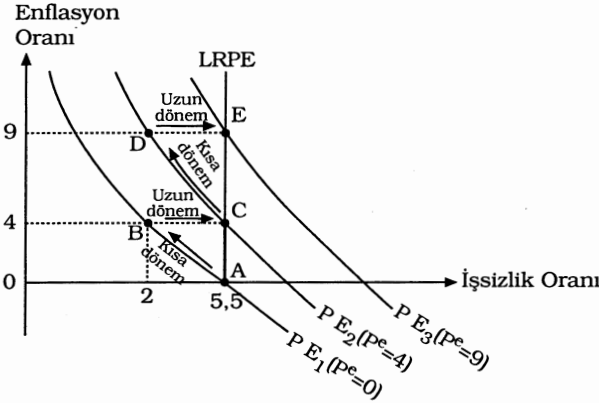
Phillips Eğrisi analizine beklentiler dahil edildiğinde işleyiş şu şekilde gerçekleşecektir:

Monetarist iktisatçılar beklentilerini adaptif (uyumcu-uyarlayıcı) beklentiler varsayımından hareketle gerçekleştirmektedirler.

⁸⁰ Büyükkakın, "Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma", s. 139.

⁸¹ a.g.e., s. 144.

Adaptif beklentiler, geçmiş dönem verilerinin kullanılarak cari döneme yönelik beklentilerin oluşturulmasıdır. Yine, analizi gerçekleştirmek için gerekli kavramlardan bir diğeri, Friedman tarafından geliştirilen “**Doğal İşsizlik Oranı**”dır.

Şekilde dikey eksen de enflasyon oranı, yatay eksen de işsizlik oranı yer almaktadır. A noktasında beklenen enflasyon oranı gerçekleşen enflasyon oranına eşittir ve aynı zamanda işsizlik oranı doğal seviyesindedir. Dolayısıyla PE_1 , sıfır enflasyon beklentisine dayalı olarak çizilen kısa dönem Phillips Eğrisini ifade etmektedir. Böyle bir durumda iken, politika yapıcının işsizliği doğal düzeyinin altına düşürmeyi hedeflediğini varsayalım. Bunun için gerçekleşen enflasyon oranının beklenen enflasyon oranını aşması gerekmektedir. Dolayısıyla politika yapıcının para arzını gerçekleşen enflasyon oranının beklenen enflasyon oranını aşacak ölçüde arttırması gerekmektedir. Para arzının artması ile birlikte toplam talepte bir artış meydana gelecektir. Toplam talepte meydana gelen artış ise firmaların üretimi arttırmasına ve dolayısıyla da işçilere daha yüksek ücret ödemelerine neden olacaktır. Ücretlerde meydana gelen artış ise cari ücret düzeyinden iş bulma imkanına sahip iken, ücretleri yeterli bulmadığı için çalışmayan doğal işsizleri çalışmaya teşvik edecektir. Böylece fiili işsizlik oranı doğal işsizlik oranının altına ine-

cek⁸² ve % 2 gibi bir değer alacaktır. Artık yeni denge B noktasında oluşmuştur. B noktasında işsizlik oranı % 2 iken enflasyon oranı % 4 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kısa dönemde Phillips Eğrisi analizi geçerliliğini korumuştur.

İşçiler bir süre sonra enflasyonun % 4'e yükseldiğini fark ettiklerinde yanıldıklarını anlayacak ve enflasyon beklentilerini değiştireceklerdir. Beklenen enflasyon oranının % 4 olması işçilerin daha yüksek ücretli iş aramak için işten çıkmalarına neden olacaktır. Dolayısıyla işsizlik oranı doğal seviyesine geri dönerken, enflasyon oranı % 4 düzeyinde kalacaktır. İşsizlik oranının doğal seviyesine geri dönmesi ile birlikte kısa dönem Phillips Eğrisi₁, sağa doğru kayacak ve Phillips Eğrisi₂ şeklini alacaktır. Yeni denge C noktasında oluşacaktır. C noktasında beklenen enflasyon oranı doğal işsizlik oranına eşit olduğu için fiili işsizlik oranı doğal işsizlik oranına eşittir.⁸³ Politika yapıcının, işsizliği doğal düzeyin altına düşürme yönünde ısrar etmesi durumunda işsizlik kısa dönemde tekrar düşecek (D noktası), enflasyon % 9'a yükselecektir. Uzun dönemde işsizlikteki düşme tekrar ortadan kalkarken, yüksek enflasyon devam edecektir (E noktası). Şekilde A, C ve E noktalarında beklenen enflasyon oranı, gerçekleşen enflasyon oranına eşit olduğu için işsizlik oranı doğal seviyesindedir. Bu noktalar birleştirilirse, Uzun Dönem Phillips Eğrisine ulaşılır. Dolayısıyla dik bir görünüm arz eden Uzun Dönem Phillips Eğrisi, enflasyon ile işsizlik arasında ilişki olmadığını göstermektedir.

Şekilde de görüldüğü gibi Phillips Eğrisi kısa dönemde geçerli iken, uzun dönemde geçerliliğini yitirmektedir. Bu yüzden de politika yapıcılar uzun dönemde doğal işsizlik oranı ile daha yüksek enflasyon veya daha düşük enflasyon arasında bir tercihte bulunacaktır.⁸⁴ Yani, uzun dönemde işsizlik doğal düzeyine geri dönecek, enflasyon ise uygulanan politikaya bağlı olarak gerçekleşecektir. Politika yapıcının para arzını artırarak işsizliği doğal düzeyinin altına düşürmesi durumunda ortaya çıkan sonuç şu şekilde gösterilebilir:

⁸² a.g.e., s. 145-146.

⁸³ a.g.e., ss. 145-146.

⁸⁴ a.g.e., s. 147.

	Kısa Dönem	Uzun Dönem
Enflasyon	Yüksek	Yüksek
İşsizlik	Doğal işsizlik oranının altında	Doğal işsizlik oranında

Tablo incelendiğinde, işsizliğin sadece kısa dönemde doğal düzeyin altına düştüğü, uzun dönemde doğal seviyesine geri döndüğü; enflasyonun ise, para arzı artışı ile yükseldiği; gerçekleşen enflasyonun beklenen enflasyona dönüşmesi ile birlikte, yüksek seviyesini koruduğu görülmektedir.

Adaptif beklentiler varsayımı altında, kısa dönemde tek bir Phillips Eğrisinden söz etmek mümkün değildir. Farklı enflasyon beklentileri için farklı Phillips Eğrileri söz konusudur. Daha açık bir ifadeyle, beklenen enflasyon oranlarındaki değişmelere bağlı olarak Phillips Eğrileri de parametrik olarak kaymaktadır. Nitekim şekil incelendiğinde PE_1 sıfır enflasyon beklentisini, PE_2 % 4 enflasyon beklentisini, PE_3 % 9 enflasyon beklentisini göstermektedir.

Adaptif Beklentiler Varsayımı Altında Phillips Eğrisinin Yer Değiştirmesi

- ✓ Beklenen enflasyon oranı artarsa, Phillips Eğrisi sağa doğru kayar.
- ✓ Beklenen enflasyon oranı azalırsa, Phillips Eğrisi sola doğru kayar

Beklenen ve gerçekleşen fiyat düzeyine bağlı olarak ortaya çıkan etkiler ve işleyiş mekanizması şu şekilde tablolastırılabilir:

$(P > P^e)$	Firmalar üretimini artırır. İstihdam artar, işsizlik azalır.	$(U < U_N)$
$(P < P^e)$	Firmalar üretimini azaltır. İstihdam azalır, işsizlik artar.	$(U > U_N)$
$(P^e = P)$	Firmalar üretimini değiştirmez. İşsizlik değişmez.	$(U = U_N)$

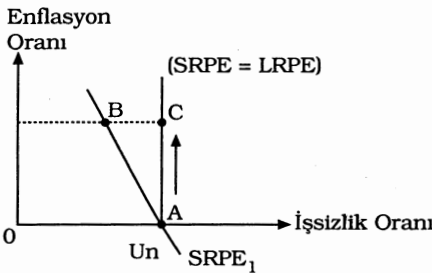
b) Rasyonel Beklentilerle Geliştirilmiş Phillips Eğrisi: Yeni Klasik Phillips Eğrisi

Adaptif beklentiler varsayımı altında iktisadi karar birimlerinin sürekli olarak beklenti hatalarında bulunduğu varsayılmaktadır.

Çünkü iktisadi karar birimleri beklentilerini geçmiş dönem verilerinden yararlanarak oluşturmaktadır. Cari dönemde meydana gelen değişiklikleri göz ardı etmektedir. Bunun ifade ettiği anlam şudur:

Politika yapıcının para arzını fiili enflasyonun beklenen enflasyonu aşacak biçimde artırdığı durumda kısa dönemde iktisadi karar birimleri beklenti hatasına düşecek ve bu hatalarını uzun dönemde telafi edeceklerdir. Ancak bu durumda fiili işsizlik oranı, doğal işsizlik oranının altına düşebilecektir.⁸⁵

Yukarıda ifade edilen mekanizmaya Yeni Klasik iktisatçılar katılmazlar. Çünkü adaptif beklentiler varsayımı altında iktisadi karar birimleri sistematik olarak hata yapmaktadırlar. Oysa ki, rasyonel beklentiler varsayımı altında iktisadi karar birimlerinin sistematik hata yapmaları ya da sürekli olarak aldatılmaları mümkün değildir. Yani, yaptıkları hataları düzelteceklerdir. Rasyonel beklentiler varsayımı altında iktisadi karar birimleri geçmiş dönem bilgilerinin yanı sıra cari dönemde elde edebildikleri tüm bilgiyi göz önünde bulundurarak beklenti oluştururlar. Dolayısıyla fiyat düzeyinde beklenen bir artış olduğunda, ücretler ve fiyatlar üzerine bu durum doğrudan yansiyacaktır. Beklenmeyen bir artışın olması durumunda kısa süreli bir aldatılma söz konusu olabilecektir. Ancak, iktisadi karar birimleri yeni verileri kullanarak beklenti hatalarını kısa sürede düzeltecektir. Bu durumu rasyonel beklentilere dayalı olarak geliştirilen Phillips Eğrisini inceleyerek görmek mümkündür:

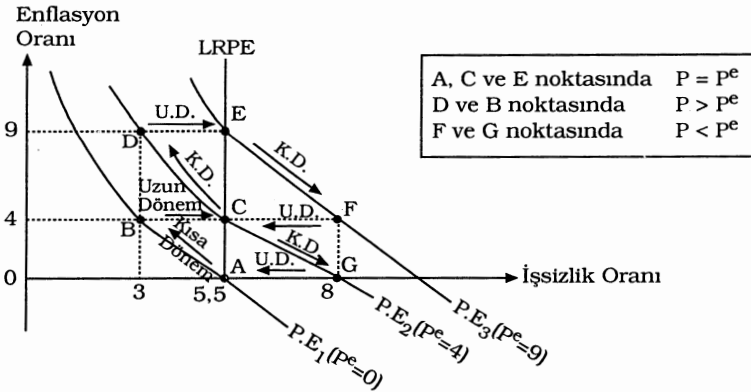
⁸⁵ a.g.e., s. 147.

Şekilde Yeni Klasik Phillips Eğrisi gösterilmektedir. A noktası doğal işsizlik oranını temsil etmektedir. Politika yapıcının işsizlik oranını doğal düzeyinin altına düşürmek amacıyla para arzını artırdığını varsayalım. Monetarist yaklaşıma göre, para arzının artması ile birlikte toplam talepte bir artış meydana gelecektir. Toplam talepte meydana gelen artış ise, firmaların üretimi artırmasına; bu ise işçilere daha yüksek ücret ödemelerine ve işsizliğin doğal düzeyinin altına düşmesine neden olacaktır. Çünkü gerçekleşen enflasyon oranı, beklenen enflasyon oranını aşmıştır. Dolayısıyla Phillips Eğrisi üzerinde A noktasından B noktasına geçilecek ve Phillips Eğrisi analizi kısa dönemde geçerli olacaktır.

Yeni Klasikler adaptif beklentiler varsayımı altında ortaya çıkan bu duruma karşı çıkarlar. Çünkü beklentiler adaptif değil, rasyoneldir ve rasyonel beklentiler varsayımı altında iktisadi karar birimlerinin sistematik hata yapmaları mümkün değildir. Politika yapıcının para arzını artırması ile birlikte iktisadi karar birimleri enflasyon ile ilgili beklentilerini gözden geçirirler. Şöyle ki, para arzının artması sonucunda fiyatlar genel düzeyinde artış meydana gelecektir. Fiyatlar genel düzeyinin artması ile birlikte reel ücretlerde azalma yaşanır. Reel ücretlerin azalması işveren açısından maliyetlerin azalması anlamına geldiği halde üretimi ve istihdamı artırmayı tercih etmeyecektir. Çünkü para arzı artışı ile birlikte enflasyon beklentisini revize eden işçilerin reel ücretlerinde meydana gelen azalmayı telafi etmek için eski reel ücret seviyelerini sağlayacak şekilde zam talebinde bulunacağını bilir. İşveren istihdam ve üretimi artırmadığı için işsizlikte azalma olmaz. Yani, işsizlik doğal düzeyinin altına düşmez, fakat fiyatlar genel düzeyi artar. Bu sonuç ise Phillips Eğrisi analizinin kısa dönemde bile geçerli olmayacağını ortaya koymaktadır. Yeni Klasiklere göre, Kısa Dönem Phillips Eğrisi üzerinde A noktasından B noktasına bir geçiş meydana gelmez. A noktasından direkt C noktasına geçilecektir. Yeni Klasiklere göre Phillips Eğrisi, hem kısa dönemde hem de uzun dönemde dikey eksene paraleldir. Diğer bir ifadeyle, Phillips Eğrisi analizi, hem kısa dönemde, hem uzun dönemde geçerli değildir.

c) Adaptif ve Rasyonel Beklentiler Varsayımı Altında Politika Kombinasyonları

Phillips Eğrisi analizi, işsizliği ve enflasyonu düşürmeye yönelik olarak ayrı bir biçimde de ele alınabilir. Yukarıdaki örnekte işsizliğin azaltılması politika tercihi üzerinde duruldu. Bu noktada önce işsizliğin, sonra enflasyonun azaltılması şeklinde iki ayrı biçimde Phillips Eğrisi analizinin üzerinde durulabilir. Bu durumu şekil yardımıyla daha açık bir biçimde ifade etmek mümkündür:

i. İşsizliğin Azaltılması Durumunda İşleyiş

Başlangıçta denge A noktasındayken politika yapıcının işsizliği azaltmak için genişletici bir politika uyguladığını varsayalım. Yukarıda bu işleyişin nasıl olacağı açıklandığı için burada tekrara yer verilmemiş, Phillips Eğrisinin hareketine dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Adaptif Beklentiler Varsayımı Altında:

- ✓ Kısa dönemde A noktasından B noktasına geçilecektir. Yani, PE_1 üzerinde sol yukarıya doğru bir hareket meydana gelecektir.
- ✓ Uzun dönemde ise, PE_1 , PE_2 şeklinde sağa doğru kayacaktır. Yani, B noktasından C noktasına geçilecektir.
- ✓ C noktasında iken, politika yapıcı işsizliği azaltma konusun-

da ısrar ederse, kısa dönemde C noktasından D noktasına geçilecektir. Yani, PE_2 üzerinde sol yukarıya doğru bir hareket meydana gelecektir.

- ✓ Uzun dönemde ise PE_2 , PE_3 şeklinde sağa doğru kayacaktır. Yani, D noktasından E noktasına geçilecektir.

Rasyonel Beklentiler Varsayımı Altında:

- ✓ Kısa dönemde A noktasından C noktasına geçilecektir. Phillips Eğrisi, kısa dönemde bile dik bir görünüm arz edecektir.
- ✓ C noktasında iken, politika yapıcı işsizliği azaltma konusunda ısrar ederse, C noktasından E noktasına geçilecektir.
- ✓ Rasyonel beklentiler varsayımı altında, Phillips Eğrisi hem kısa dönemde, hem de uzun dönemde diktir. A, C ve E noktaları birleştirildiğinde uzun dönem Phillips Eğrisine ulaşılır.

ii. Enflasyonun Azaltılması Durumunda İşleyiş

Enflasyonun azaltılması durumundaki işleyişi gösterebilmek için en yüksek enflasyon düzeyini temsil eden E noktası başlangıç dengesi olarak seçilmiştir. Ekonomi E noktasında iken % 9'luk bir enflasyona ve % 5,5'luk bir doğal işsizlik oranına sahiptir. E noktasındayken politika yapıcının enflasyonu azaltmak için daraltıcı bir politika uyguladığını varsayalım.

Adaptif Beklentiler Varsayımı Altında:

- ✓ Para arzında meydana gelen azalma, toplam talebin azalmasına; toplam talebin azalması ise fiyatların düşmesine yol açacaktır. Fiyatlarda meydana gelen düşme ise reel ücretleri artırarak maliyetlerin artmasına neden olacaktır. Zira, beklenen enflasyon oranı % 9 iken, gerçekleşen enflasyon oranı % 4'tür. Doğal olarak maliyet artışı, üretimin ve istihdamın azalmasına neden olacaktır. Bu durumda ise, işsizlik oranı doğal işsizlik oranının üstünde % 8 şeklinde gerçekleşecektir. Yani, kısa dönemde PE_3 üzerinde E noktasından F noktasına geçilecektir.
- ✓ Bir süre sonra işçiler enflasyonun % 4 olduğunu fark ederek bekledikleri reel ücret seviyesini sağlayan daha düşük bir

nominal ücret düzeyinde çalışmayı kabul edeceklerdir. Yani, beklenen enflasyon oranının değiştiği uzun dönemde Phillips Eğrisi PE_3 , PE_2 şeklinde sola doğru kayacaktır. Denge C noktasında oluşmakta, işsizlik oranı doğal işsizlik oranına geri dönerken, enflasyon % 4 düzeyinde kalmaktadır.

- ✓ C noktasında iken, politika yapıcı enflasyonu azaltma konusunda ısrar ederse, kısa dönemde C noktasından G noktasına geçilecektir. Yani, PE_2 üzerinde sağ aşağıya doğru bir hareket meydana gelecektir.
- ✓ Uzun dönemde ise PE_2 , PE_1 şeklinde sola doğru kayacaktır. Yani, C noktasından A noktasına geçilecektir.

Rasyonel Beklentiler Varsayımı Altında:

Para arzında meydana gelen azalma, toplam talebin azalmasına; toplam talebin azalması ise fiyatların düşmesine yol açacaktır. Fiyatlarda meydana gelen düşme ise reel ücretleri ve maliyetleri artıracaktır. Para arzında meydana gelen azalmanın reel ücretleri yükselttiğini hem işçiler, hem de işverenler öngörecektir. Bu durumda, reel ücretlerdeki yükselmeye işveren üretimi azaltarak cevap vermek yerine, işçilerin nominal ücretlerini eski reel ücret seviyelerini sağlayacak şekilde azaltacaktır. Reel ücretlerinin arttığını bilen işçiler bu duruma karşı çıkmayacaktır. Dolayısıyla politika yapıcının enflasyonu azaltmak amacıyla para arzını daraltması durumunda fiili işsizlik, doğal işsizlik oranının üstüne çıkmayacak, sadece fiyatlar genel düzeyi düşecektir. Yani, E noktasından, direkt C noktasına geçilecektir. Enflasyonu azaltmaya yönelik olarak politika yapıcının para arzını tekrar daraltması durumunda, C noktasından A noktasına geçilecektir. Rasyonel beklentiler varsayımı altında enflasyon işsizlik değiş-tokuşu kısa dönemde bile söz konusu olmayacaktır. Yani, rasyonel beklentiler varsayımı altında Phillips Eğrisi, hem kısa dönemde, hem de uzun dönemde dik bir görünüm arz edecektir.

Phillips Eğrisi Analizine İktisat Okullarının Bakışları		
	Kısa Dönem	Uzun Dönem
Keynesyen Yaklaşım	✓ Geçerlidir. ✓ Enflasyonla işsizlik arasında <u>değiş-tokuş</u> vardır. ✓ Phillips Eğrisi <u>negatif</u> eğimlidir.	✓ Keynesyen analiz, kısa dönemlidir.
Monetarist Yaklaşım	✓ Geçerlidir. ✓ Enflasyonla işsizlik arasında <u>değiş-tokuş</u> vardır. ✓ Phillips Eğrisi <u>negatif</u> eğimlidir. ✓ <u>Beklenen enflasyon</u> <u>değişmemiştir.</u> ✓ <u>Adaptif beklentiler</u> söz konusudur. ✓ İşsizlik doğal işsizlik oranından sapmıştır.	✓ Geçersizdir. ✓ Enflasyonla işsizlik arasında <u>değiş-tokuş</u> yoktur. ✓ Phillips Eğrisi <u>diktir.</u> ✓ Beklenen enflasyon <u>değişmiştir.</u> ✓ Adaptif beklentiler söz konusudur. ✓ Doğal işsizlik oranı söz konusudur.
Yeni Klasik Yaklaşım	✓ Geçersizdir. ✓ Enflasyonla işsizlik arasında <u>değiş-tokuş</u> yoktur. ✓ Phillips Eğrisi <u>diktir.</u> ✓ Rasyonel beklentiler söz konusudur. ✓ Doğal işsizlik oranı söz konusudur.	✓ Geçersizdir. ✓ Enflasyonla işsizlik arasında <u>değiş-tokuş</u> yoktur. ✓ Phillips Eğrisi <u>diktir.</u> ✓ Rasyonel beklentiler söz konusudur. ✓ Doğal işsizlik oranı söz konusudur.

Not: Her ülkede ücretlerin işsizlik haddine karşı duyarlılığı değişik olduğu için Phillips Eğrisinin şekli ülkeden ülkeye farklılık gösterir.

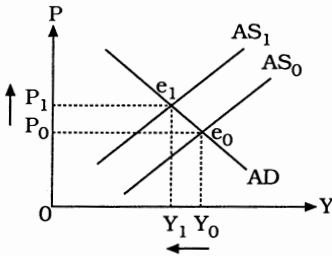
35. Phillips Eğrisi Analizinin Çöküşü: Stagflasyon Krizi

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonraki dönemde Keynesyen İktisat, genç akademisyenlerin tam bir bağlılığını kazandı. 1960'larda bu genç akademisyenler pek çok üniversitede profesör olarak görev yapmaya başladılar. Hatta etkileri öylesine yayılmıştı

ki, seçkin bir monetarist olan Milton Friedman 1965'de "Şimdi hepimiz Keynesciyiz" ifadesini kullanmıştır. Ancak, 1960 ve 1970'lerin ağırlıklı olarak Keynesyen ekonomi politikaları kendi yıkımlarının tohumlarını ekmiştir.⁸⁶ Bu dönemde ortaya çıkan Stagflasyon Krizi Keynesyen iktisadın büyük prestij kaybetmesine yol açmıştır.

Stagflasyon olgusu, işsizliğin ve enflasyonun birlikte görüldüğü durumu ifade etmektedir. Stagflasyon durumunda, toplam arzda meydana gelen bir daralmadan dolayı hem işsizliğin artması, hem de fiyatlar genel düzeyinin yükselmesi söz konusudur. 1970'li yıllarda petrol fiyatlarında meydana gelen artış, girdi maliyetlerinin artmasına; girdi maliyetlerinde meydana gelen artış, üretim maliyetlerinin yükselmesine yol açmıştır. Artan maliyetler ise toplam arzın azalması ile sonuçlanmıştır. Toplam arz eğrisinin sola doğru kayması durumunda, fiyatlarda yükselme, üretimde de azalma meydana gelecektir. Yani, hem fiyatlar genel düzeyi yükselecek, hem de üretilen çıktı düzeyi düşüğü için bir durgunluk yaşanacaktır.

Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür:

Herhangi bir nedenle -petrol fiyatlarındaki artışla- toplam arzda meydana gelen azalma, toplam arz eğrisinin AS_0 konumundan AS_1 'e kaymasına neden olmuştur. Bu durumda ise hem denge fiyat düzeylerinde bir yükselme (enflasyon); hem de gelir düzeyinde bir düşüş (işsizlik) yaşanmıştır. Gelir düzeyinde meydana gelen düşüş, üretimin azalmasından kaynaklanmaktadır. Üretim azaldığında ise

⁸⁶ Bruce R. Bartlett, "Arza Dayalı İktisat", (Çev. Süreyya Sakıncı), **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Sayı: 2, Şubat 1987, s. 33.

doğal olarak işsizlik artacaktır. Dolayısıyla işsizlik ve enflasyonun bir arada görüldüğü stagflasyon durumu ortaya çıkmıştır.

Keynesyen teoriye göre böyle bir durumun olması mümkün değildir. Çünkü Phillips Eğrisi enflasyon ile işsizlik arasındaki ters yönlü ilişkiye dayanmaktadır. Biri yüksek ise diğ erinin düşük olması gerekir. Böylece, Keynesyenler krizden çıkmak için hangi reçeteyi teklif edecekleri hususunda ş aşkınlığa uğramışlardır. Ş öyle ki, enflasyonu önlemek için bütçe fazlası (daraltıcı maliye politikası) politikası önerilirken, işsizliği önlemek için bütçe açığı (genişletici maliye politikası) politikası önerilmektedir. Barış zamanında Amerikan tarihinin en büyük bütçe açığı gerçekleşmişken işsizliği azaltmak için daha fazla harcama yapmak enflasyonun daha da artmasına yol açacaktı. Diğer taraftan enflasyonu azaltmak için bütçe açığını azaltmaya gitmek, işsizliğin daha da artmasına yol açacaktı. Bu politika çatışması yüzünden Keynesyenler durumu düzelterek bir öneri sunamadıkları için kısa bir süre sonra birçok kişi tarafından Keynesyen iktisadın ölümü ilan edilmiştir.⁸⁷ Dolayısıyla Stagflasyon krizi, dar anlamda Phillips Eğrisi analizinin ç ökmesine, geniş anlamda Keynesyen iktisadın zora girmesine neden olmuştur. Keynesyen iktisadın gözden düşüşünü A. Blinder şu ç arpıcı dille ifade etmektedir:

*“80’li yıllara kadar Keynesyen olduğunu açıklayan 40 yaşının altında bir Amerikan akademisyen makro iktisatçısını bulmak güçtü”.*⁸⁸

Keynesyen iktisadın gözden düşmesi, daha önceden Keynesyen iktisadın egemenliği nedeniyle ö ne çıkamayan iktisat teorilerinin tartışma ortamına girmesine yol açmıştır. Stagflasyon krizi ile beraber Monetarizm, Arz Yanlı İktisat ve nihayet Yeni Klasik İktisat teorileri gündeme gelmiştir.⁸⁹

⁸⁷ Bartlett, a.g.m., s. 33.

⁸⁸ Tosun ve Büyüakın, a.g.m., s. 171.

⁸⁹ Tezer ÖÇAL, Ö. Faruk ÇOLAK, **Para Teori ve Politika**, Ankara: Nobel Kitabevi, 1999, s. 381.

KEYNESYEN OKUL İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Keynesyen iktisatçılara göre, nominal ücretlerin ve fiyatların karşılıklı etkileşiminden ortaya çıkan süreç nasıldır?

☒ A) Enflasyon meydana getiricidir.
B) Enflasyonu önleyicidir.
C) Tam rekabetçidir.
D) Devlet tarafından belirlenir.
E) Ekonomik büyümenin motorudur.

(KMS, 2001)

2. Keynesyen yaklaşıma göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Para talebinin faiz esnekliği düşüktür.
B) Faiz oranları yükseldiği zaman paranın dolaşım hızı azalır.
C) Faiz oranları düştüğü zaman paranın dolaşım hızı artar.
D) Faiz oranlarındaki değişme paranın dolaşım hızını etkilemez.
☒ E) Faiz oranları yükseldiği zaman paranın dolaşım hızı artar.

(KMS, 2001)

3. Keynesyen iktisadın yorumlanmasına yönelik beş grup görüş içinde Hicks-Hansen çizgisinde gelişen IS-LM açıklaması aşağıdakilerden hangisidir?

☒ A) Ücret-fiyat yapışkanlıkları
B) Esneklik kötümserliği (hidrolik Keynesçilik)
C) İrrasyonel beklentiler ve / veya kalıcı dinamik dengesizlik
D) Dönemler arası koordinasyon bozukluğu
E) Para ve diğer varlıklar arasında ikamenin yokluğu

(KPSS, 2002)

4. Keynesyen Teoriye göre aşağıdakilerden hangisi söz konusudur?

- A) İşsizlik geçici bir olgudur.
- B) Fiyatlar ve ücretler esnektir. → *Kesir*
- C) Say kanunu geçerlidir.
- ☒ D) Tasarruflar harcanabilir gelir düzeyiyle doğrudan ilişkilidir.
- E) Denge faiz oranındaki değişiklikler her zaman tasarrufları yatırımlara eşitler.

(KPSS, 2002)

5. I) Yatırımlar ✓

- II) Faiz oranları
- III) Otonom vergiler

Keynesyen yaklaşıma göre, para arzı artışı yukarıdakilerden hangilerini artırır?

- ☒ A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

(KPSS, 2002)

6. 1930'larda yaşanan Büyük Buhran sonucunda aşağıdaki makro ekonomik yaklaşımlardan hangisi ağırlık kazanmıştır?

- A) Yeni Klasik yaklaşım
- B) Rasyonel beklentiler
- C) Moneterist yaklaşım
- ☒ D) Keynesyen yaklaşım
- E) Yeni Keynesyen yaklaşım

(KPSS, 2005)

7. **Makroiktisatta, işsizlikten tam istihdam dengesine geçmek için ileri sürülen "İşsizlik ortamında nominal ücretler azalırsa emek maliyetleri ve fiyatlar düşer. Bu gelişme ile para piyasasında reel para arzı artar, faiz düşer. Bunun sonucunda yatırım harcamaları artar, gelir düzeyi tam istihdam sağlanıncaya kadar yükselir." şeklindeki mekanizmaya ne ad verilir?**

A) Hızlandıran etkisi
 B) Çarpan etkisi
☒ C) Keynes etkisi
 D) Nominal katılık (rigidity) etkisi
 E) Reel balans (servet) etkisi

(KPSS, 2006)

8. **Mutlak gelir hipotezi aşağıdakilerden hangisine aittir?**

☒ A) Keynes
 B) Ricardo
 C) Say
 D) Hirschman
 E) Tobin

(KPSS, 2008)

9. **Keynes'e göre, tüketim harcamaları aşağıdakilerden hangisinin istikrarlı bir fonksiyonudur?**

☒ A) Harcanabilir gelir
 B) Net gelir
 C) Şirket gelirleri
 D) Gayrisafi gelir
 E) Milli gelir

(KPSS, 2008)

10. **Keynes, ekonominin durgunluktan çıkması ve tam istihdam düzeyinin sağlanabilmesi için aşağıdaki politikalardan hangisini tercih etmiştir?**

A) Genişletici para politikası
☒ B) Genişletici maliye politikası
 C) Daraltıcı para politikası
 D) Daraltıcı maliye politikası
 E) Para arzının sabit bir oranda artırılması

(KPSS, 2008)

11. Keynesyen görüşün para talebi teorisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Kişiler ihtiyat amacıyla para talep ederler.
- B) Kişiler spekülâtif amaçla para talep ederler.
- C) Para talebi ve dolayısıyla paranın dolanım hızı değişkendir.
- ☒ D) Para kişilere fayda sağlayan bir lüks maldır.
- E) Kişiler işlem amacıyla para talep ederler.

(KPSS, 2008)

12. Keynesyen modele göre diğer değişkenler sabitken vergilerin artırılması aşağıdakilerden hangisine neden olur?

- ☒ A) Toplam talep eğrisini sola doğru kaydırır.
- B) Toplam talep eğrisini sağa doğru kaydırır.
- C) Toplam arz eğrisini sağa doğru kaydırır.
- D) Toplam arz eğrisini sola doğru kaydırır.
- E) Toplam talep ve toplam arz eğrilerinin yerini değiştirmez.

(Kaymakamlık, 2000)

13. Grafikselle gösterimde, Keynesyen toplam arz fonksiyonunun yatay eksene paralel kısmında enflasyon oranı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Artmaktadır.
- B) Yüksek bir değerde sabit hale gelmiştir.
- C) Doğal enflasyon oranına eşittir.
- D) Doğal enflasyon oranından düşüktür.
- ☒ E) Enflasyonda bir değişme olmaz.

(Kaymakamlık, 2000)

14. Phillips Eğrisi ilişkisi aşağıdakilerden hangisi üzerine kurulmuştur?

- A) Enflasyona neden olan teknolojik değişimler
- B) Döviz kurlarındaki dalgalanmalar
- ☒ C) Ücretlerin ve fiyatların değişmesini engelleyen kurumsal faktörler
- D) Enflasyona neden olan para arzı artışları
- E) Enflasyona neden olan bütçe açıkları

(Kaymakamlık, 2001)

15. Keynesyen modelde istihdam düzeyinin temel belirleyicisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tüketim düzeyi
- B) Faiz hadleri
- C) Fiyatlar
- D) Ücretler
- ☒ E) Toplam talep düzeyi

(Kaymakamlık, 2001)

16. Keynesyen ve Monetarist görüşlere göre, kısa dönemde para stokunun büyüme hızında ortaya çıkan bir artış aşağıdakilerden hangisine neden olur?

- A) Kısa dönem Phillips Eğrisinin sağa kaymasına
- B) Kısa dönem Phillips Eğrisinin eğiminin değişmesine
- C) Kısa dönem Phillips Eğrisi üzerinde aşağı doğru hareket edilmesine
- ☒ D) Kısa dönem Phillips Eğrisi üzerinde yukarı doğru hareket edilmesine
- E) İşsizlik oranında bir artışın, enflasyon oranında bir düşüşün söz konusu olmasına

(Kaymakamlık, 2005)

17. Keynesyen tüketim yaklaşımı ile yaşam boyu tüketim teorisi arasındaki en önemli fark aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Keynesyen teoride cari tüketimin cari gelire bağlı olduğu kabul edilirken, yaşam boyu gelir teorisinde cari tüketimin yaşam boyu elde edilecek gelir beklentisine bağlı olduğu varsayılır.
- B) Keynesyen teoride cari tüketimin cari gelire bağlı olduğu kabul edilirken, yaşam boyu gelir teorisinde cari tüketimin hane halkının yaşamı boyunca edindiği servetine bağlı olduğu varsayılır.
- C) Keynesyen teoride para arzındaki artışların gelir düzeyi artışı yoluyla cari tüketimi artıracığı varsayılırken, yaşam boyu gelir teorisinde para arzındaki artış yaşam boyu serveti etkilemediğinden cari tüketimi değiştiremeyeceği varsayılır
- D) Keynesyen teoride fiyat düzeyi artışının cari tüketimi azaltacağı varsayılırken, yaşam boyu gelir teorisinde fiyat düzeyi artışının servet artışı yoluyla cari tüketimi artıracığı varsayılır.
- E) Keynesyen teoride fiyat düzeyi artışının servet artışı yoluyla cari tüketimi artıracığı varsayılırken, yaşam boyu gelir teorisinde fiyat düzeyi artışının cari tüketimi azaltacağı varsayılır.

(Kaymakamlık, 2005)

18. Keynesyen modelde, aşağıdakilerden hangisi planlanan tüketimde bir artışa neden olur?

- A) Faiz oranlarındaki bir artış
- B) Gelir vergisinde bir azalma
- C) Harcanabilir gelirden bir azalma
- D) Genel fiyatlar düzeyinde bir artış
- E) Servet düzeyinde bir artış

(Kaymakamlık, 2006)

19. Keynes'e göre kısa dönemde yatırım harcamalarının temel belirleyicileri aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) Ücretler ve faiz oranları
- B) Milli gelir düzeyi ve ücretler
- ☒ C) Ekonomiye ilişkin beklentiler ve faiz oranları
- D) Ekonomiye ilişkin beklentiler ve işsizlik oranı
- E) İstihdam ve ücretler

(Kaymakamlık, 2006)

20 Maliye politikasında ortaya çıkacak dışlama etkisinin nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yatırımların faiz esnekliği sıfır olduğundan maliye politikasının yatırım artışı yaratmaması
- B) Para talebinin faiz esnekliği sonsuz olduğundan maliye politikasının yatırım artışı yaratmaması
- C) Para talebinin faiz esnekliği sıfır olduğundan maliye politikasının yatırım artışı yaratmaması
- D) Marjinal tasarruf eğilimi 1'e yakın olduğundan yatırımların artmaması
- ☒ E) Maliye politikası ile artan para talebinin yarattığı faiz oranı artışının yatırımı daraltması

(Kaymakamlık, 2006)

21. Keynesyen iktisatçılara göre ekonominin, toplam arz eğrisinin hangi bölgesinde yer alma olasılığı daha yüksektir?

- A) Nispeten daha az yatay olan "kısmen esnek fiyat" bölgesinde
- ☒ B) Büyük ölçüde yatay olan "sabit fiyat" bölgesinde
- C) Tamamen dik olan "tam esnek fiyat" bölgesinde
- D) Eğri üzerinde herhangi bir noktada
- E) Toplam arz eğrisinin pozitif eğime sahip olduğu bölgesinde

(İdari Yargı, 2001)

22. Keynesyen modelde deflasyonist açığı gidermek için aşağıdaki yollardan hangisi izlenmelidir?

- ☒ A) Hükümet harcamaları artırılmalıdır.
- B) Transfer ödemeleri azaltılmalıdır.
- C) Gelir ve tüketim azaltılmalıdır.
- D) Vergi oranı artırılmalıdır,
- E) Selektif kredi işlemleri uygulanmalıdır.

(İdari Yargı, 2005)

23. Keynesyen harcama yaklaşımına göre, aşağıdakilerden hangisi deflasyonist açığı gidermenin yollarından biridir?

- A) Para arzının artırılması
- B) Devlet harcamalarının azaltılması
- C) Vergi oranlarının yükseltilmesi
- D) Transfer ödemelerinin azaltılması
- ☒ E) Devlet harcamalarının artırılması

(İdari Yargı, 2006)

24. Keynesyenlere göre, bir merkez bankası için işsizliği düşürmenin en önemli maliyeti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Üretimde yaşanan düşüşler
- B) Yüksek reel ücretler
- ☒ C) Enflasyon
- D) Yeni para basma ve dağıtma maliyetleri
- E) Şeffaf ve hesap verebilir olmak için merkez bankasının atması gereken adımlar

(Sayıştay, 2008)

25. Keynesyen iktisata göre aşağıdaki önermelerden hangisi doğrudur?

- A) Her arz kendi talebini yaratır.
- B) Efektif talepteki değişimin toplam çıktı üzerinde bir etkisi yoktur.
- ☒ C) Toplam çıktı düzeyini belirleyen en önemli değişken efektif taleptir.
- D) Toplam arzdaki değişimler toplam harcamaları etkilemez.
- E) Toplam talepteki değişimler potansiyel milli geliri etkiler.

(Sayıştay, 2008)

26. Aşağıdakilerden hangisi genişletici maliye politikasının işsizlik oranında bir azalmaya neden olacağını ileri sürer?

- A) Parasalcı Okul
- B) Klasik Okul
- ☒ C) Keynesyen Okul
- D) Rasyonel Beklentiler Okulu
- E) Arz Yanlı İktisatçılar Okulu

(Kamu İhale Kurumu, 2006)

27. Keynesgil yaklaşıma göre, faiz oranında bir düşüşün ödemeler bilançosunda yaratacağı sonuç ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- ☒ A) Yatırımlar, milli gelir ve ithalat artar; sermaye hesabı açık verir.
- B) Yatırımlar ve milli gelir artar, ithalat azalır; sermaye hesabı fazla verir.
- C) Yatırımlar azalır, milli gelir ve ithalat artar; cari işlemler hesabı fazla verir.
- D) Yatırımlar azalır, milli gelir ve ithalat artar; cari işlemler hesabı açık verir.
- E) Yatırımlar ve ithalat azalır, milli gelir artar; cari işlemler hesabı fazla verir.

(Kamu İhale Kurumu, 2006)

28. Likidite tercihi teorisine göre, para arzının azalması sonucu aşağıdakilerden hangisi meydana gelir?

- A) Faiz oranları düşer. B) Faiz oranları yükselir.
C) Faiz oranları değişmez. D) Likidite tercihi artar.
E) İşlem amaçlı para talebi artar.

(Sayıştay, 2003)

29. Aşağıdakilerden hangisi Keynesyen iktisadın temel ilgi alanlarından biri değildir?

- A) Enflasyon B) İşsizlik
C) Toplam talep D) Hükümet harcamaları
E) Faiz oranları

(Sayıştay, 2006)

30. Keynes ve Keynes sonrası iktisatçılara göre, eksik istihdamın bir yönünü teşkil eden işsizlik ile bir bakıma sonucu sayılabilecek olan gelir seviyesindeki düşüklüğün en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Efektif talep noksanlığı B) Efektif arz noksanlığı
C) Efektif talep fazlalığı D) Efektif arz fazlalığı
E) Efektif talebin efektif arza eşitliği

(Sayıştay, 2006)

31. Keynes'e göre, ekonominin istihdam düzeyini belirleyen en önemli unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplam gelir düzeyi
B) Faiz oranı
C) Fiyat ve ücretlerin düzeyi
D) Mal ve hizmetler için olan toplam talep düzeyi
E) Kamu harcamaları

(Sayıştay, 2007)

32. Keynesyen modelde otonom tüketim harcamalarının artması sonucunda toplam talep fonksiyonu ve IS eğrisi nasıl değişir?

<u>Toplam talep fonksiyonu</u>	<u>IS eğrisi</u>
☒ A) Yukarı kayar.	Sağa kayar.
B) Yukarı kayar.	Sola kayar.
C) Aşağı kayar.	Sağa kayar.
D) Aşağı kayar.	Sola kayar.
E) Yukarı kayar.	Değişmez.

(SSK, 2000)

33. Keynesyen okula göre faizin tanımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tüketimden vazgeçmenin bedelidir.
 B) Gömülemekten vazgeçmenin bedelidir.
 C) Kamu harcamalarını artırmanın bedelidir.
 D) Yatırımdan vazgeçmenin bedelidir.
☒ E) Likiditeden vazgeçmenin bedelidir.

(SSK, 2000)

34. Ekonominin likidite tuzağı içinde olduğu bir durumda ekonomiyi canlandırmak için aşağıdakilerden hangisi uygulanabilir?

- A) Para arzının artırılması
 B) Para arzının azaltılması
☒ C) Devlet harcamalarının artırılması
 D) Devlet harcamalarının düşürülmesi
 E) Hem para arzının hem de devlet harcamalarının düşürülmesi

(ÇSGB, 2000)

35. Maliye politikasının 1930'lu yıllarda çözüm aradığı sorun aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Savaşın finansmanı
- ☒ B) Tam istihdamın sağlanması
- C) İktisadi kalkınmanın gerçekleşmesi
- D) Enflasyonun düşürülmesi
- E) Stagflasyonun önlenmesi

(T. İş Kur., 2000)

36. Aşağıdakilerden hangisi Keynesyen ve Klasik makroiktisat teorileri arasındaki temel farklardan biridir?

- A) Keynesyenler toplam arzın önemini, Klasikler ise toplam talebin önemini vurgulamıştır.
- B) Keynesyenler ekonominin sadece tam istihdam üretim düzeylerinde dengede olabileceğini vurgularken, Klasikler buna katılmamaktadır.
- ☒ C) Keynes'e göre planlanan yatırımlar, tam istihdam gelir düzeyinin hanehalkı tarafından tasarruf edilmek istenen kısmına eşit olmayabilir.
- D) Keynes'e göre, ücretlerin ve fiyatların esnek olması nedeniyle ekonomi tam istihdam üretim seviyesine ulaşma eğilimindedir.
- E) Klasikler toplam talep yönetimi politikalarının gerekliliğini vurgularken, Keynesyenler ekonominin tam istihdam üretim düzeylerine kendiliğinden dönme eğilimini ön plana çıkarmışlardır.

(Ziraat Bankası, 2007)

37. Keynesyen teoriye göre elde para tutmanın fırsat maliyeti yüksekse aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- ☒ A) Faiz oranları yüksektir ve spekülâtif para talebi düşer.
- B) Faiz oranları yüksektir ve spekülâtif para talebi yükselir.

C) Talep edilen tahvil miktarı azalır.

D) Faiz oranları düşüktür ve spekülâtif para talebi düşer.

☒ E) Faiz oranları düşüktür ve spekülâtif para talebi yükselir.

(Ziraat Bankası, 2007)

38. Keynes'e göre toplam harcamaların en az değişkenlik gösteren unsuru aşağıdakilerden hangisidir?

A) İthalat

B) Stoklar

☒ C) Devlet harcamaları

☒ D) Toplam yatırımlar

☒ E) Tüketim

(Mali Hizmet Uzman Yard., 2008)

39. Klasik ve Neo-klasik iktisatçıların otomatik denge fikrine karşı çıkan Keynes'in vardığı nokta nedir?

A) Ekonomi tam çalışma durumunda tutulmak zorundadır.

B) Eksik çalışma durumunda denge sağlanamaz.

C) Eksik çalışma dengesizlikle eş anlamlıdır.

☒ D) Eksik çalışma dengesine ulaşmak mümkündür

E) Devlet üretim yaparak dengeyi sağlamak zorundadır.

(Türk Telekom Teftiş)

40. Keynesyen modelde denge gelir düzeyi nerede belirlenir?

A) Tam istihdam noktasında

B) Marjinal tasarruf eğiliminin marjinal yatırım eğilimine eşit olduğu noktada

C) Gerçekleşen tasarrufların gerçekleşen yatırımlara eşit olduğu noktada

D) Planlanan tasarrufların planlanan yatırımlara eşit olduğu noktada

E) Marjinal tüketim eğiliminin marjinal tasarruf eğilimine eşit olduğu noktada

(TEDAŞ/TKB, 2000)

41. Keynesyenlere göre, bir ekonomide uygulanan vergi indirim politikasının etkili olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplam talebi teşvik etmesi
- B) Toplumu çalışmaya teşvik etmesi
- C) Toplumu yatırıma teşvik etmesi
- D) Toplumu tasarrufa teşvik etmesi
- E) Toplumu üretime teşvik etmesi

(TEDAŞ/TKB, 2000)

42. Keynesyen modelde aşağıdakilerden hangisi para talebi ile ters yönlü bir ilişki içerisindedir?

- A) Gelir
- B) Tasarruf
- C) Yatırım
- D) Tüketim
- E) Faiz oranı

(TKB, 2000)

43. Keynesyen modele göre, diğer değişkenler sabitken net ihracatın artması aşağıdakilerden hangisine neden olur?

- A) Toplam arz eğrisini sola kaydırır.
- B) Toplam talep eğrisini sola doğru kaydırır.
- C) Toplam arz eğrisini sağa doğru kaydırır.
- D) Toplam talep eğrisini sağa doğru kaydırır.
- E) Toplam talep ve toplam arz eğrilerinin yerini değiştirmez.

(UBTKB/TCDD/TKB, 2000)

44. Özellikle 1930'lu yıllarda ekonomide hüküm süren buhran süresince maliye politikası yoluyla aşağıdakilerden hangisi sağlanmaya çalışılmıştır?

- A) Savaşın finansmanı
- B) Bütçenin denk tutulması
- C) Ticaretin serbestleştirilmesi

- D) İstihdam seviyesinin azaltılması
- E) İşsizlik seviyesinin düşürülmesi

(Sayıştay, 2006)

45. Phillips Eğrisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Ücretlerin işsizlik haddine karşı duyarlılığı her ülkede değişik olduğu için Phillips Eğrisinin şekli ülkeden ülkeye farklılık gösterir.
- B) Phillips Eğrisi yıllık fiyat artışları ile işsizlik oranı arasındaki pozitif ilişkiyi gösterir.
- C) Ücretlerin tam esnek olduğu durumlarda Phillips Eğrisi yatay eksene paraleldir.
- D) Ücretler tam esnek ise Phillips Eğrisi friksiyonel işsizlik seviyesinde çizilen düşey doğrudan uzaklaşır.
- E) Phillips Eğrisi friksiyonel işsizlik eğrisiyle çakıştığında, sadece maliyet enflasyonundan bahsedilebilir.

(KMS 2001, Maliye)

46. Kapalı ekonomide spekülasyon güdüsüyle para talebi faiz esnekliğinin sonsuz olduğu durumda, gelir düzeyini artırmak için izlenecek maliye politikası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Para arzının artırılması
- B) Para arzının kısılması
- C) Kamu harcamalarının artırılması
- D) Kamu harcamalarının kısılması
- E) Vergi oranlarının artırılması

(KPSS 2004, Maliye)

47. Devlet borçlanmasının kötü olduğu, zorunlu olmadıkça bu yola başvurulmaması gerektiği, zorunluluk duyulduğunda da ancak asgari boyutta devlet borçlanmasına gidilmesinin uygun olacağı görüşü, aşağıdaki olayların hangisinden sonra terk edilmiştir?

- A) 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılışı
- B) 1929 - 1930 Dünya Ekonomik Krizi
- C) 1973 Petrol Krizi
- D) 1978 Petrol Krizi
- E) Türkiye'deki Şubat 2001 Bankacılık Krizi

(KPSS 2004, Maliye)

48. Phillips Eğrisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Phillips Eğrisinin şekli ülkeden ülkeye farklılık gösterir.
- B) Phillips Eğrisi yıllık fiyat artışlarındaki bir azalmanın ancak işsizlik oranının artması pahasına sağlanabileceğini gösterir.
- C) Ücretler tam esnek ise, Phillips Eğrisi friksiyonel işsizlik seviyesinde çizilen düşey doğru ile çakışır.
- D) Phillips Eğrisi friksiyonel işsizlik seviyesinde dik bir doğru olarak çizilmişse sadece talep enflasyonu söz konusu olabilir.
- E) Ücretler tam esnek ise Phillips Eğrisi yatay eksene paralel bir eğri olarak çizilir.

(KPSS 2005, Maliye)

49. Durgunluk döneminde telafi edici harcamaların "pump-priming" kuramına göre yapılması ne demektir?

- A) Ekonomiye yeterli para aktarılmasıyla artan tüketim ve yatırım harcamalarının çarpan ve hızlandıran etkisiyle ekonomik canlanmayı sağlaması
- B) Kamu harcamalarının mali disiplin içerisinde tutularak karşılığı olmayan hiçbir harcamanın yapılmaması
- C) Kamu harcamalarının sadece yatırıma yönlendirilmesi ve tüketim harcamalarından kaçınılması

- D) Toplam harcamaların artırılması, ancak tüketim harcamalarına ağırlık verilerek ekonomik canlanmanın sağlanması
- E) Kamu harcamalarının bileşiminde transfer harcamalarına ağırlık verilmesi

(KPSS 2006, Maliye)

50. 1929 Dünya Bunalımı'nın maliye düşüncesi üzerindeki temel etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ekonomik faaliyetlerin güçlendirilmesi için vergilerin mutlaka düşük tutulması gerektiği düşüncesinin güçlenmesi
- B) Bütün ekonomik faaliyetlerin piyasa mekanizmasına bırakılması gerektiği inancının güçlenmesi
- C) Devlet bütçesinin küçültülerek maliyenin sadece kamu hizmetlerinin finansmanına indirgenmesi
- D) Devletin çoğunlukla ekonomik faaliyetlerde başarısız olduğunun teyit edilmesi
- E) Liberal anlayışı yansıtan tarafsız devlet yaklaşımının yerini müdahaleci devlet yaklaşımına bırakması

(KPSS 2007, Maliye)

51. Aşağıdakilerden hangisi J. M. Keynes'in 1929 Dünya Bunalımı üzerindeki gözlemlerinden yola çıkarak ortaya koyduğu Genel Teori'nin varsayımlarından biri değildir?

- A) Ekonomi klasik iktisatçıların iddia ettikleri gibi her zaman tam istihdam düzeyinde dengede değildir.
- B) Faizin temel fonksiyonu klasik iktisatçıların ileri sürdüklerinin aksine yatırım-tasarruf eşitliğini sağlamaktır.
- C) Ücret düzeyinin düşmesiyle istihdam hacminin her zaman yükselmesi beklenemez.
- D) Piyasaya arz olunan her mal kendi talebini yaratmaz.
- E) Ekonominin tam istihdam düzeyinin altında dengede bulunduğu zamanlarda, özel harcamalarla kamu harcamaları birbiriyle rekabet halinde değildir.

(KPSS 2007, Maliye)

52. Keynesyen harcama yaklaşımına göre, aşağıdakilerden hangisi deflasyonist açığı gidermenin yollarından biridir?

- A) Para arzının artırılması
- B) Devlet harcamalarının azaltılması
- C) Vergi oranlarının yükseltilmesi
- D) Transfer ödemelerinin azaltılması
- E) Devlet harcamalarının artırılması

(İdari Yargı, 2006)

53. Ekonominin tam istihdam seviyesinde olabilmesi için aktif para ve maliye politikalarının kullanılması gerektiğine inanan iktisat okulu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Klasik
- B) Yeni Klasik
- C) Keynesçi
- D) Monetarist
- E) Avusturya

(İç Denetçilik, 2009)

54. Modigliani'nin Yaşam Devresi ile Friedman'ın Sürekli Gelir modelleri aşağıdakilerden hangisi ile ilgilidir?

- A) Hükûmet harcamaları çoğaltanıyla
- B) Dengeli bütçe çoğaltanıyla
- C) İş gücü arzıyla
- D) Yatırım harcamalarıyla
- ☒ E) Tüketim harcamalarıyla

(KPSS 2009, İktisat)

55. Aşağıdakilerden hangisi sermayenin marjinal verimliliğindeki düşmenin bir sonucudur?

- A) Sermayenin yıpranma oranının artması
- B) Reel faiz oranlarının düşmesi
- C) Sermayenin reel maliyetinin yükselmesi

D) Yatırım fonksiyonunun sağa kayması

☒ E) Yatırım fonksiyonunun sola kayması

(KPSS 2009, İktisat)

56. Aşağıdakilerden hangisi, modern anlamda maliye politikasının ortaya çıkış kaynağı olarak kabul edilir?

A) 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışı

B) 1970'lerdeki petrol krizleri

☒ C) 1929-1930 depresyon yıllarının yol açtığı tartışmalar

D) 1980'den başlayarak özelleştirme uygulamalarının yaygınlaşması

E) 2002'de Avrupa Birliği'nde tek para birimine geçiş yapılması

(KPSS 2003, Maliye)

57. Para talebinin faiz esnekliğinin yüksek olduğu durum ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

☒ A) Maliye politikası tam etkindir.

B) Para politikası tam etkindir.

C) Maliye politikası tam etkisizdir.

D) Hem para, hem de maliye politikası tam etkindir.

E) Hem para, hem de maliye politikası tam etkisizdir.

(SGK, 2008)

58. Keynes'e göre, tam istihdamı engelleyen en önemli etken aşağıdakilerden hangisidir?

A) Likidite tuzağının varlığı

☒ B) Parasal ücretlerin katılığı

C) Tasarruf yatırım tutarsızlığı

D) Para hayalinin olması

E) İşçilerin reel ücretlere bakması

(SGK, 2008)

59. Parasal ücretlerin sabit olduğu Keynesyen modelde, eksik istihdam durumunda para stoğundaki bir artış çıktı miktarı ve fiyatlar genel düzeyini nasıl etkiler?

<u>Çıktı miktarı</u>	<u>Fiyatlar genel düzeyi</u>
A) Artar	Düşer
B) Artar	Yükselir
C) Sabit kalır	Yükselir
D) Artar	Sabit kalır
E) Belirsizdir	Yükselir

(KİK, 2009)

60. Keynes'e göre kısa dönemde yatırım harcamalarının temel belirleyicileri aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) Ücretler ve faiz oranları
- B) Milli gelir düzeyi ve ücretler
- ☒ C) Ekonomiye ilişkin beklentiler ve faiz oranları
- D) İstihdam ve ücretler

(Milli Emlak Denetmenlik, 2008)

61. İthal mallarının fiyatlarındaki artış ve bunun yaratacağı maliyet artışları Phillips eğrisini nasıl etkiler?

- A) Konumu ve eğimi değişmez.
- B) Yukarı kayar.
- C) Aşağı kayar.
- D) Dikey eksene paralel hâle gelir.
- E) Yatay eksene paralel hâle gelir.

(KİK, 2009)

The Cape

1. A	10. B	19. C	28. B	37. A	46. C	55. E
2. E	11. D	20. E	29. A	38. E	47. B	56. C
3. A	12. A	21. B	30. A	39. D	48. E	57. A
4. D	13. E	22. A	31. D	40. D	49. A	58. B✓
5. A	14. C	23. E	32. A	41. A	50. E	59. D
6. D	15. E	24. C	33. E	42. E	51. B	60. C
7. C	16. D	25. C	34. C	43. D	52. E	61. A
8. A	17. A	26. C	35. B	44. E	53. C	
9. A	18. B	27. A	36. C	45. A	54. E	

kamu harcamalarının finansman
börçlenme ile olursa dışlanma
para basımı ile olursa enflasyon

6. MONETARİST (PARASALCI) OKUL

1960'lı yıllardan sonra Keynesyen iktisada tepki olarak ortaya çıkan önemli bir iktisadi akımdır. En önemli temsilcisi **Milton Friedman**'dir. Friedman'ın "**Kapitalizm ve Özgürlük**" isimli meşhur bir kitabı bulunmaktadır. Karl Brunner, Allan Meltzer ve Allan Walters tanınmış Monetaristler arasındadır.⁹⁰

TEMEL VARSAYIMLARI

1. Friedman'a göre, ekonomideki en önemli moneter faktör, dolaşımdaki para miktarıdır.⁹¹

2. Monetaristlerin ünlü temsilcisi Milton Friedman'a göre, "Enflasyon her zaman ve her yerde parasal bir olgudur." Dolayısıyla Monetaristlere göre, enflasyonun temel nedeni para arzındaki artışlardır.

3. Kamu harcamalarının enflasyonist olup olmayacağı, kamu harcamalarının nasıl finanse edildiği ile ilgilidir. Örneğin, kamu harcamalarının para arzı artırılarak finanse edilmesi durumunda enflasyon ortaya çıkarken, borçlanma yoluyla finanse edilmesi durumunda dışlama etkisi ortaya çıkmaktadır.

4. Monetarist iktisatçılara göre, para lüks bir maldır. Lüks mallar için para talebinin gelir esnekliği birden büyüktür.

5. Ekonomideki istikrarsızlıkların temel kaynağı yanlış uygulanan para politikalarıdır. Buna göre,

✓ 1929 Krizi'nin nedeni, para arzının yeterince ve zamanında artırılmamasıdır.

⁹⁰ Süreyya Hıç, "Keynes Karşısı Başlıca Görüşler, Maliye ve Para Politikaları", **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, Sevim Görgün'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4099, Otuzsekizinci Seri, İstanbul: Emek Matbaacılık, 1998, s. 73.

⁹¹ İsmail Hüsrev Tokin, "Milton Friedman'ın Monetarizmi", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Yıl: 18, Sayı: 8, Ağustos 1981, s. 36.

para lüks maldır gelir esne-

- ✓ 1973 Krizi'nin nedeni, para arzının gereğinden fazla artırılmasıdır.⁹²
- ✓ 1973 Krizi'nin nedenini Geleneksel Keynesçiler ise, politika uygulamaları konusundaki başarısızlığa ve yeteri kadar ince ayar tutturulamamasına bağlamışlardır. Stagflasyon krizine çözüm olarak, gelirler politikasını önermişlerdir.⁹³

6. Para arzı dışsal bir değişkendir.

7. Para arzı sabit bir orana göre artırılmalıdır:

Bu oran ise reel büyüme oranı kadar olmalıdır. Yani, Monetaristler kurala dayalı para politikasını önermektedirler. Çünkü bu durumda, para miktarı, fiyatlar genel seviyesi, istihdam, üretim ve milli gelir faktörleri arasında bir ahenk kurulmuş olur.⁹⁴ Para arzının reel büyüme oranından fazla artırılması durumunda enflasyon ile; para arzının reel büyüme oranından düşük artırılması durumunda deflasyon ile karşılaşılacaktır. Bu durumu mübadele denkleminin dinamik tarzda yorumu ile göstermek mümkündür. Büyüme oranının % 2 olduğu bir yılda para arzının % 5 artırıldığını varsayalım.

$$\Delta Ms + \Delta V = \Delta P + \Delta y \quad (1)$$

$$\Delta P = (\Delta Ms + \Delta V) - \Delta y \quad (2)$$

2 Nolu denklem, enflasyon oranında meydana gelen değişimin, paranın satın alma gücündeki değişim ($\Delta Ms + \Delta V$) ile reel üretim arasındaki farka eşit olduğunu göstermektedir. Paranın dolaşım hızının istikrarlı olduğu; yani, değişim oranının sıfır olduğu göz önüne alınırsa, 3 nolu denkleme ulaşılır.

$$\Delta P = \Delta Ms - \Delta y \quad (3)$$

3 Nolu denklem, para arzının milli geliri aşan kısmının enflasyona yol açacağını ifade etmektedir.⁹⁵ Yani, üretim miktarı % 2 artarken, para arzı % 5 artarsa, enflasyon oranı % 3 olacaktır.

⁹² Dinler, a.g.e.

⁹³ Tosun ve Büyükkakın, a.g.m., s. 169.

⁹⁴ Tokin, a.g.m., s. 39.

⁹⁵ Savaş, **Politik İktisat**, s. 223.

$$\Delta P = \% 5 - \% 2$$

$$\Delta P = \% 3$$

8. Adaptif Beklentiler:

Monetaristler, adaptif (uyumcu-uyarlayıcı) beklentiler varsayımını kabul etmektedirler. Adaptif beklentiler, geçmiş dönem verilerine dayanarak geleceğe yönelik beklenti oluşturulmasıdır.

9. Doğal İşsizlik Oranı:

“Doğal işsizlik oranı” kavramı, Milton Friedman tarafından geliştirilmiştir. Doğal işsizlik oranı, bir ekonominin normal çalışma düzeyinde iken var olan işsizlik oranıdır. Doğal işsizlik oranı, aynı zamanda şu şekilde de ifade edilebilir:

$$\text{Doğal İşsizlik Oranı} = \text{Friksiyonel İşsizlik} + \text{Yapısal İşsizlik}$$

Friedman’a göre, para politikası uygulamak suretiyle uzun dönemde işsizliği doğal seviyesinin altına düşürmek veya üstüne çıkarmak mümkün değildir. Zira, kısa dönemde Phillips Eğrisi, negatif eğimli iken, uzun dönemde yatay eksene diktir. Yani, genişletici bir para politikası ile kısa dönemde işsizliği doğal seviyesinin altına düşürmek mümkünken, uzun dönemde işsizlik doğal seviyesine geri dönmektedir. Dolayısıyla beklenen enflasyonun gerçekleşen enflasyona eşit olduğu durumda ekonomi durağan durum dengesinde olduğu için fiili işsizlik oranı doğal işsizlik oranına eşittir.

Not: Monetaristler, stagflasyon olgusunu “doğal işsizlik oranı” yardımıyla açıklamışlardır.

10. Sürekli Gelir Hipotezi:

- ✓ Milton Friedman tarafından geliştirilmiştir. Friedman’a göre sürekli gelir, ekonomik statünün ve servetin iyi bir göstergesidir.
- ✓ Halkın tüketimi Keynesyenlerin ileri sürdüğü gibi cari harcanabilir gelire göre değil, sürekli gelire göre belirlemektedir.
- ✓ Sürekli gelirden sapmaların geçici olduğu kabul edilirse, tüketim kararlarında değişiklik yapılmamaktadır. Friedman,

sürekli geliri ele alırken reel değişkenleri kullanmıştır.

$$Y = Y_p + Y_g$$

- ✓ Denklemden Y , fiili geliri; Y_p , sürekli geliri; Y_g , geçici geliri temsil etmektedir.
- ✓ Tüketim, sürekli gelirin fonksiyonudur. Sürekli geliri, uyumcu beklentiler aracılığıyla hesaplamaktadır. Fonksiyondaki "c", sürekli gelire bağlı olarak ortaya çıkan marjinal ve ortalama tüketim eğilimini ifade etmektedir. "c" aşağı yukarı sabit bir katsayı olarak kabul edildiği için sürekli gelir arttığında tüketim de oransal olarak artar. Bu duruma oransallık hipotezi adı verilmektedir.

$$C = cY_p$$

- ✓ Friedman sürekli geliri, geçmiş, cari ve gelecek dönemde elde edilmesi umulan gelirlerin ağırlıklı ortalaması olarak tanımlamıştır. Geçmiş dönem gelirleri ağırlıklı ortalama içinde geriye doğru gittikçe azalmaktadır.
- ✓ Cari gelirde artış meydana geldiğinde ise gelir artışının sürekli mi yoksa geçici mi olduğu düşüncesine bağlı olarak tüketim önemsiz seviyede artmaktadır. Gelir artışı sürekli ise uzun dönemde tüketim artmaktadır.
- ✓ Kısa dönemde gelir artışının sürekliliği konusundaki kuşku- lar, marjinal tüketim eğiliminin uzun dönemdeki değerinden farklı olmasına yol açmaktadır. Çünkü kısa dönemdeki gelir artışlarının bir kısmı geçicidir. Uzun dönemde marjinal tüketim eğilimi sürekli gelire bağlı olarak belirlendiği için kısa dönemdeki marjinal tüketim eğiliminden büyüktür.⁹⁶

11. Para Politikasının Etkinliği:

Monetaristler, Klasik miktar teorisini ($MV = Py$) artış hızları cinsinden ifade ederek para politikasının etkinliği üzerinde durmaktadırlar. Buna göre miktar teorisi artış hızları cinsinden şu şekilde ifade edilebilir:

⁹⁶ Eren, "Tüketim ve Yatırım", şu kitapta: K. Yıldırım, M. Özer (ed), **İktisat Teorisi**, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 773, 2003, ss. 255-256.

$$\frac{\Delta M}{M} + \frac{\Delta V}{V} = \frac{\Delta P}{P} + \frac{\Delta y}{y} \quad (1)$$

$\frac{\Delta M}{M}$ = Para stokunun artış oranı, $\frac{\Delta V}{V}$ = Paranın el değiştirme hızının artış oranı, $\frac{\Delta P}{P}$ = Fiyatlar genel düzeyinin artış oranı (enflasyon), $\frac{\Delta y}{y}$ = Büyüme oranı

Kısa dönemde kişilerin gelir, zevk ve tercihlerinin önemli ölçüde değişmeyeceği varsayıldığı için paranın dolanım hızı sabittir (istikrarlıdır). Bu durumda 1 nolu eşitliği, 2 nolu eşitlikte şu şekilde yazmak mümkündür:

$$\frac{\Delta M}{M} = \frac{\Delta P}{P} + \frac{\Delta y}{y} \quad (2)$$

İlişki 2 nolu eşitlikteki gibi ifade edildiğinde ortaya şu sonuçlar çıkmaktadır:

- ✓ Büyüme oranı $\left(\frac{\Delta y}{y}\right)$ sabit kalmak koşuluyla para arzındaki yüzde değişme, fiyatlar genel düzeyini aynı yönde ve aynı oranda artırır.
- ✓ Para arzındaki yüzde değişme ile büyüme oranlarındaki yüzde değişme eşitse $\left(\frac{\Delta M}{M} = \frac{\Delta y}{y}\right)$ fiyat istikrarı korunur. Yani, enflasyon problemi ortaya çıkmaz.
- ✓ Para arzındaki artış oranı büyüme oranındaki artış oranından büyük ise enflasyon meydana gelir. $\frac{\Delta M}{M} > \frac{\Delta y}{y} = \text{enflasyon}$
- ✓ Para arzındaki artış oranı, büyüme oranındaki artış oranından küçük ise deflasyon meydana gelir. $\frac{\Delta M}{M} < \frac{\Delta y}{y} = \text{deflasyon}$ ⁹⁷

⁹⁷ Demir, a.g.e., s. 80.

12. Maliye Politikası Etkili Değildir:

Monetaristlere göre maliye politikası etkili değildir. Maliye politikası bilindiği üzere temelde kamu harcamaları ve kamu gelirleri (vergiler) politikasına dayanmaktadır. Bu çerçevede Monetaristler maliye politikasının etkili olmamasını aşağıdaki gibi açıklarlar.

a) Vergi Politikası

Monetaristlere göre, vergi politikasına dayalı olan bir maliye politikası etkili olmayacaktır. Çünkü, tüketim, Keynesyen iktisatçıların ileri sürdüğü gibi harcanabilir gelirin değil, sürekli gelirin fonksiyonudur. Sürekli gelir ise geçmiş, cari dönem geliri ve gelecekte elde edilmesi umulan normal gelirlerin ortalamasından oluşmaktadır. Cari dönem harcanabilir (kullanılabilir gelir) gelirin sürekli gelir üzerindeki etkisi önemsiz düzeydedir.⁹⁸ Bu durum maliye politikasının etkinliği açısından oldukça önemlidir. Şöyle ki:

- ✓ Keynesyen iktisada göre vergilerde meydana gelen bir düşme harcanabilir geliri artıracaktır. Tüketim, harcanabilir gelirin fonksiyonu olduğu için harcanabilir gelirde meydana gelen artış, tüketimde bir artışa yol açacaktır. Tüketicinin artması ise yatırımların ve hasıla düzeyinin artması ile sonuçlanacaktır.

$$T \downarrow \rightarrow Y_D \uparrow \rightarrow C = f(Y_D) \uparrow \rightarrow I \uparrow Y \uparrow$$

- ✓ Monetaristler bu duruma karşı çıkarlar. Çünkü vergileri azaltmak suretiyle cari harcanabilir geliri artırmak mümkündür. Ancak tüketim harcanabilir gelirin değil, sürekli gelirin (Y_p) fonksiyonu olduğu için harcanabilir gelirde meydana gelen artış, sürekli geliri önemsiz bir biçimde etkileyecek; bu durum ise tüketimi etkilemeyecektir. Zira, sürekli gelir (Y_p), geçmiş dönem geliri (Y_{T-1}), cari dönem harcanabilir geliri (Y_T) ve gelecek dönemde elde edilmesi umulan gelirden (Y_{T+1}) oluşmaktadır. Vergilerde meydana gelen değişim $Y_p = f(Y_{T-1} + Y_T + Y_{T+1})$ bu fonksiyonda (Y_T) de bir artışa yol açacak, fakat bu artışın sürekli gelir üzerindeki etkisi önemsiz

⁹⁸ Ataç, **Maliye Politikası**, s. 13.

olduğu için tüketimi etkilemeyecektir. Dolayısıyla uygulanan maliye politikası etkili olmayacaktır.

$$T \downarrow \rightarrow Y_D \uparrow \rightarrow \bar{C} = f(Y_p) \rightarrow \bar{I} \rightarrow \bar{Y}$$

b) Kamu Harcaması Politikası

Monetaristlere göre, genişletici bir kamu harcaması politikası etkin değildir. Çünkü devletin kamu harcamalarını genişletmek için borçlanması ya da vergileri artırması durumunda özel kesim yatırımlarında azalma meydana gelecektir.

- ✓ Devletin kamu harcamalarını genişletmesi amacıyla borçlanma piyasasına girmesi durumunda, ödünç verilebilir fon talebinde bir artış meydana gelecektir. Ödünç verilebilir fon talebinde meydana gelen artış ise faiz oranlarının artmasına yol açacaktır. Artan faiz oranları, yatırımları daha riskli hale getireceği için özel kesimin fon talebinin ve dolayısıyla özel kesim yatırımlarının azalmasına neden olacaktır. Diğer bir ifadeyle, uygulanan kamu harcaması politikası özel kesim yatırımları üzerinde bir dışlama etkisine yol açacağı için maliye politikası etkin değildir. Bu süreç şu şekilde ifade edilebilir:

Keynesyen Mekanizma $\Delta G \uparrow \rightarrow C \uparrow \rightarrow I \uparrow \rightarrow Y \uparrow$ $\Delta Y = k_g \times \Delta G$	Maliye politikası etkilidir.
Monetarist Mekanizma $\Delta G \uparrow \rightarrow Q_D \uparrow \rightarrow r \uparrow \rightarrow \Delta I \downarrow$ $\Delta G \uparrow = \Delta I \downarrow$	Maliye politikası etkili değildir.

- ✓ Devletin kamu harcamalarını genişletmek amacıyla vergileri artırması durumunda ise devletin almış olduğu vergiler kadar özel kesim yatırımlarında azalma meydana gelecektir. Çünkü vergi mükelleflerinin harcayacağı fonları devlet har-

Para dolanım hızı istikrarlı
ama sabit değil.

camış olacaktır.⁹⁹ Bu yüzden de vergi artışı politikası etkin değildir.

13. Paranın Dolanım Hızı:

Paranın dolanım hızı ne Klasiklerin ileri sürdüğü gibi kısa dönemde sabit, ne de Keynesyenlerin ileri sürdüğü gibi istikrarsızdır. Monetaristlere göre paranın dolanım hızı istikrarlı ve öngörülebilir. Friedman'ın Miktar Teorisi yorumunda paranın dolanım hızı, "sürekli gelirin" istikrarlı bir fonksiyonu olarak ele alınmıştır. Zaman içinde sürekli gelirdeki değişmeye bağlı olarak paranın dolanım hızı değişmektedir. Bu durum şu şekilde ele alınabilir:¹⁰⁰

- ✓ Sürekli gelir arttıkça, paranın dolanım hızı azalmaktadır. Para talebinin gelir esnekliği birden büyük kabul edildiği için gelirden meydana gelen artış, para talebinde daha büyük bir artışa neden olmaktadır. Para talebi arttığında ise paranın dolanım hızı azalmaktadır.
- ✓ Sürekli gelir azaldıkça, paranın dolanım hızı artmaktadır. Para talebinin gelir esnekliği birden büyük kabul edildiği için gelirden meydana gelen azalış, para talebinde daha büyük bir azalışa yol açmaktadır. Para talebi azaldığında ise paranın dolanım hızı artmaktadır.

Sonuç olarak Friedman'a göre, paranın dolanım hızı kısa dönemde değişebilmekte, uzun dönemde ise sabit değerini almaktadır. Paranın dolanım hızının kısa dönemde değişmesi sonucunda, para arzı kısa dönemde nominal değişkenlerin yanı sıra reel değişkenleri de etkilemektedir. Fakat uzun dönemde paranın dolanım hızının sabit değerini alması ile birlikte reel değişkenler üzerindeki etkisi ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla sadece nominal değişkenler üzerindeki etkisi kalmaktadır. Yani, sadece fiyatlar genel düzeyi artmaktadır.¹⁰¹

⁹⁹ Orhan ve Erdoğan, a.g.e., s. 182.

¹⁰⁰ Parasız, "Para Arzı ve Para Talebi", s. 291.

¹⁰¹ Hiç, a.g.m., s. 80.

14. Emek Arzı ve Emek Talebi:

Monetaristlere göre emek arzı beklenen reel ücretin emek talebi reel ücretin fonksiyonudur.

15. Para Arzı Milli Gelir İlişkisi:

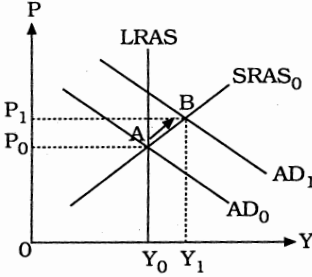
- ✓ Monetaristlere göre para arzında meydana gelen bir artış kısa dönemde milli geliri, uzun dönemde fiyatlar genel düzeyini artırmaktadır. Diğer bir ifadeyle, para arzında meydana gelen bir artış kısa dönemde reel değişkenler üzerinde, uzun dönemde sadece fiyatlar genel düzeyi üzerinde etkilidir.
- ✓ Para arzının milli gelir üzerindeki etkisi, 6-9 ay sonra; fiyatlar genel düzeyi üzerindeki etkisi ise, milli gelir üzerindeki etkisinin ortaya çıkmasından 6-9 ay sonra ortaya çıkmaktadır.
- ✓ Dolayısıyla para arzında meydana gelen artış, 6-9 ay içinde milli geliri artırırken, fiyatlar genel düzeyini 12-18 ay içinde artırmaktadır.¹⁰²

Bu mekanizma şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Para arzı artırıldığında talepte bir artış meydana gelir. Para arzındaki artış karşısında enflasyon beklentisini revize etmeyen karar birimleri tahminlerinde yanılığa düşerler. Şöyle ki, firmalar üretimlerini, işçiler çalışmalarını artıracaklardır. Bu yüzden de kısa dönemde para arzı artışı çıktının; yani, milli gelirin artmasına neden olacaktır. Bununla birlikte, bir süre sonra işçiler enflasyon konusundaki yanılgılarının farkına varacak ve enflasyon beklentilerini değiştirecektir. Yanıldıklarını fark eden işçiler çalışmalarını azaltacaktır. Dolayısıyla gelirde meydana gelen artış ortadan kalkacaktır. Yani, para arzındaki artış reel milli gelir üzerinde geçici bir artışa yol açacaktır. Fakat enflasyon oranı yüksek seviyesinde devam edecektir.¹⁰³ Bu durumda Friedman'a göre ekonominin dengesi toplam arz ve toplam talep eğrileri yardımıyla da gösterilebilir:¹⁰⁴

¹⁰² Orhan ve Erdoğan, a.g.e., s. 181.

¹⁰³ Beyhan Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", **Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt VI, Sayı 2, 1988, s. 337.

¹⁰⁴ A. Klamer, **The New Classical Macroeconomics**, p. 17'den aktaran, Hiç, a.g.m., s. 82.

Şekilde başlangıç denge noktası A noktasıdır. A noktasında denge fiyatı P_0 ve gelir düzeyi Y_0 'dır. Y_0 , doğal işsizlik oranına teka-bül eden reel gelir düzeyini göstermektedir. Politika yapıcının toplam talebi artırmak amacıyla para arzını artırdığını varsayalım. Toplam talep eğrisi AD_0 , AD_1 şeklinde sağa doğru kayacaktır. Yeni denge B noktasında oluşmaktadır. Bu durumda, fiyatlar P_1 'e, reel gelir Y_1 'e yükselecektir. Dolayısıyla kısa dönemde hem fiyatlar genel düzeyi hem de çıktı düzeyinde artış meydana gelir. Reel gelir artışı, işsizliğin doğal seviyesinin altına düştüğü anlamına gelmektedir. Bu durumun ortaya çıkması, fiyat beklentilerinin yanlış değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Adaptif beklentiler varsayımı altında fiyat beklentisi P_0 'dır. Gerçekleşen fiyatın P_1 olduğunun fark edilmesi belli bir zaman alacaktır. Uzun dönemde fiyat beklentisinin P_1 olarak değişmesi sonucunda denge noktası, uzun dönem toplam arz eğrisi üzerinde gerçekleşecektir. Dolayısıyla beklentilerin sonradan düzeltilmesi; yani, yanlıştan dönülmesi sonucunda toplam talepteki artış, uzun dönemde reel geliri ve istihdamı artırmayacak; sadece fiyatlar genel düzeyini yükseltecektir.

Para politikasının etkileri konusunda Klasiklerle Monetaristlerin ayrıldığı nokta, Monetaristlerin fiyatların hızla ve kolay bir biçimde ayarlanacağına inanmamalarıdır. Diğer bir ifadeyle, ayarlama sürecinin zaman alması, para politikasının kısa dönemde meydana getirdiği etkinin, niçin uzun dönemde oluşan etkiden farklı olduğunu açıklamaktadır.¹⁰⁵

105 Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 337.

16. Para Talebi:

Monetarist para talebi teorisi, Friedman'ın miktar teorisini yeniden yorumlaması ile ortaya çıkmıştır. Sonradan "Modern Miktar Teorisi" olarak nitelendirilen bu yaklaşım, parayı aktif bir değer ve servet edinme yöntemlerinden biri olarak ele almıştır.¹⁰⁶ Modern Miktar Teorisi'ni açıklamak için Cambridge Denkleminde yola çıkılabilir:

$M = kPT$ şeklindeki Cambridge Denkleminde kT yalnız bırakıldığında denklem şu şekilde ifade bulur:

$$\frac{M}{P} = kT$$

Yukarıdaki eşitliğin sol yanı reel para arzını, sağ yanı reel para talebini ifade etmektedir. Monetaristlere göre, reel para talebi, sürekli gelire (Y_P), beşeri servet miktarına (w), beşeri olmayan servetin getirisine (r) ve enflasyon ile ilgili beklentilere (E) bağlıdır. Yukarıdaki eşitlikte denklemin sağ tarafında reel para talebini ifade eden kT teriminin yerine reel para talebi fonksiyonu yazılabilir.

$$\frac{M}{P} = f(Y_P, w, r, E)$$

Para talebini belirleyen bu etkenlerin özellikleri şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Para talebini belirleyen önemli bir faktör, sürekli gelirdir. Sürekli gelir, geçmiş, cari ve gelecek dönemde elde edilmesi umulan gelirin bir ortalamasıdır. Tüketim kararları sürekli gelire bağlı olarak belirlenir. Sürekli gelir istikrarlı olduğu ve iktisadi karar birimleri sürekli gelirlerini bildiği için para talebi sürekli olarak konjonktürel hareketlerden fazla etkilenmez.¹⁰⁷
- ✓ Friedman, para talebi fonksiyonunda serveti de ele almıştır. Bu fonksiyonda servet, beşeri servet ve beşeri olmayan servet şeklinde ikiye ayrılmıştır. Beşeri serveti sürekli olarak

¹⁰⁶ Savaş, Politik İktisat, s. 217.

¹⁰⁷ Dinler, a.g.e., s. 422.

gelire dönüştürmek mümkün değildir. Örneğin, işsizlik dönemlerinde beşeri serveti gelire dönüştürmek mümkün olmadığı için likit değildir. Dolayısıyla toplam servet içinde beşeri servetin payı arttıkça para talebi artacak; azaldıkça, azalacaktır. Çünkü bu şekilde davranmakla beşeri servetin gelire dönüştürülemediği dönemler için güvence oluşturulur.

- ✓ Beşeri olmayan servet, hisse senedi, tahvil, bina, arsa, dayanıklı tüketim malları gibi unsurları içerebilir. Beşeri olmayan servetin bu servet unsurları arasında nasıl paylaştırılacağı getirilerine bağlıdır. Bu yüzden de tahvilin getirisi olan faiz ve hisse senedinin getirisi olan temettü ile para talebi arasında ters yönlü ilişki bulunmaktadır. Beşeri olmayan servetin getirisi arttıkça (azaldıkça), para talebi azalmaktadır (artmaktadır).
- ✓ Para talebi fonksiyonunda yer alacak bir diğer değişken, enflasyon ile ilgili beklentilerdir.¹⁰⁸ Enflasyonun artacağı yönünde bir beklenti varsa, para talebi azalacaktır. Diğer taraftan, enflasyonun düşeceği yönünde bir beklenti varsa, para talebi artacaktır.

Modern ve Klasik Miktar Teorisi arasında üç önemli fark bulunmaktadır:¹⁰⁹

- ✓ Paranın dolanım hızı, Klasik Miktar Teorisi'ndeki gibi sabit kabul edilmez. Modern Miktar Teorisi'nde paranın dolanım hızı, faiz oranı, beklenen enflasyon oranı gibi gözlemlenmesi mümkün belirli sayıda değişkenin istikrarlı bir fonksiyonudur.
- ✓ Denklemdaki MG ifadesi, Klasik Miktar Teorisi'ndeki gibi cari işlemlerin nominal değerini ifade etmez. MG, devamlı gelir olup, servetin yerine kullanılmıştır.
- ✓ Klasik Miktar Teorisi'nde para talebini sadece milli gelir dü-

¹⁰⁸ Savaş, **Politik İktisat**, s. 217.

¹⁰⁹ Savaş, **Politik İktisat**, s. 218.

zeyi belirlerken; Modern Miktar Teorisi'nde para talebini milli gelire ilave olarak faiz oranı da belirlemektedir.

- ✓ Monetarist iktisatçılara göre para talebi, sürekli gelire, beşeri servete, beşeri olmayan servete ve beklenen enflasyon oranına bağlıdır.
- ✓ Klasik iktisatçılara göre para, yalnızca işlem amacıyla talep edilmektedir.
- ✓ Keynesyen iktisatçılara göre para, işlem, ihtiyat ve spekülasyon amacıyla talep edilmektedir.

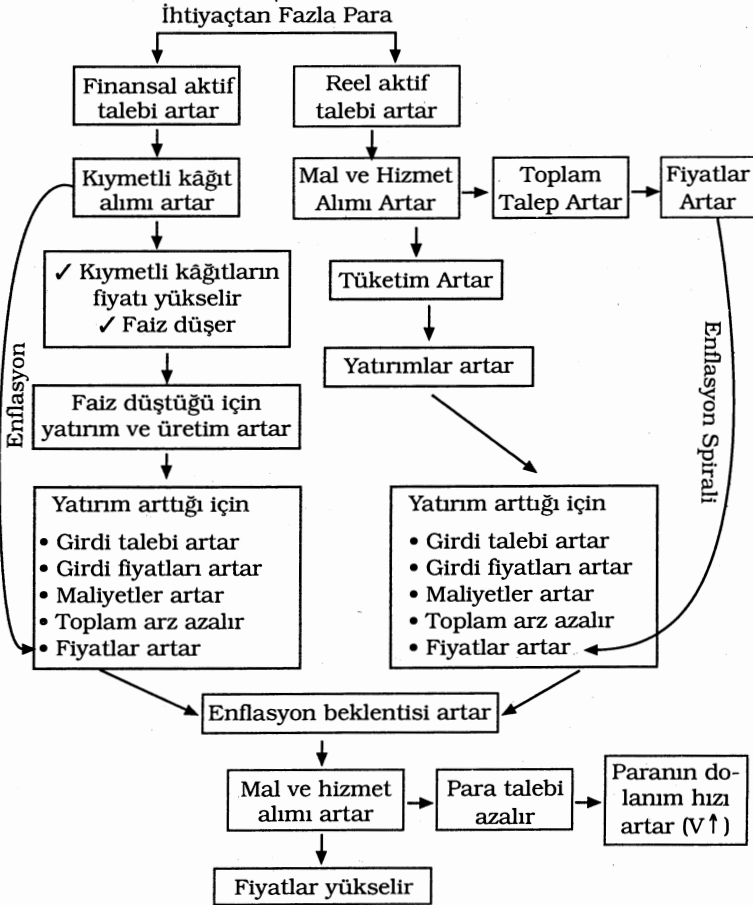
17. Modern Miktar Teorisi:

- ✓ Klasik miktar teorisine göre, para arzında meydana gelen bir değişiklik aynı yönde ve aynı oranda fiyatlar genel düzeyini artırır. Örneğin Klasiklere göre, para arzında meydana gelen % 10'luk bir artış/azalış, fiyatlar genel düzeyini % 10 artırır / azaltır.
- ✓ Modern miktar teorisine göre, para arzında meydana gelen bir artış aynı yönde fakat daha yüksek oranda fiyatlar genel düzeyini artırır. Örneğin, para arzında meydana gelen %10'luk bir artış fiyatlar genel düzeyini %10'dan daha fazla artırır. Bu durumun ortaya çıkışını şu şekilde ifade etmek mümkündür:¹¹⁰

110 Dinler, a.g.e., ss. 419-420.

Para Arzının Arttığını Varsayalım

Para talebini belirleyen faktörler sabitken elde tutulmak istenen para miktarı artar.

Bu mekanizmadaki önemli bir nokta enflasyon beklentisinin artmasına bağlı olarak para talebinin azalması, mal ve hizmet harcamalarının artmasıdır. Para talebinin azalması ile birlikte paranın dolanım hızında artış meydana gelir. Bu ilişki Cambridge Denklemi'deki gibi ele alınırsa, para arzındaki % artışın, fiyatlar genel düzeyinde daha yüksek bir artışa yol açacağı görülecektir.

$$M = kPT$$

$k = \frac{1}{V}$ şeklinde ifade edilmektedir. Paranın dolanım hızı (V) arttığında, k küçülmektedir. Yukarıda bahsedilen ilişkiden dolayı paranın dolanım hızı arttığında k küçülecektir. Ekonomi tam istihdam düzeyinde varsayıldığı için T sabittir. Bu durumda para arzında meydana gelen bir artış durumunda T sabit kalıp k küçüldüğü için eşitliğin devam edebilmesi fiyatlar genel düzeyinin daha fazla artmasına bağlıdır.

$$M (\%10 \uparrow) = \left(k \downarrow = \frac{1}{V \uparrow} \right) P (\uparrow \%15) \bar{T}$$

18. Vergi Sistemi:

Friedman'a göre, vergi yapısı maliye politikasının gücünü belirler. En iyi vergi sistemi **kaynaktan kesilen artan oranlı gelir vergisidir**. Böyle bir sistem, verginin tespitiyle toplanması arasındaki zaman farkını kısaltarak, toplam vergiler içinde dolaylı vergilerin payını azaltır.

19. Enflasyon-İşsizlik Değiş Tokuşu:

Monetaristlere göre enflasyon ile işsizlik arasındaki değiş-tokuş sadece kısa dönemde geçerlidir. Uzun dönemde işsizlik eski seviyesine (doğal seviyesine) geri dönerken, enflasyon düşmemektedir. Dolayısıyla uzun dönemde enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki söz konusu değildir. Monetaristlere göre,

- ✓ Kısa dönem Phillips Eğrisi negatif eğimlidir.

* Örnekteki rakamlar farazidir.

- ✓ Kısa dönemde tek bir Phillips Eğrisi yoktur. Farklı enflasyon beklentilerine tekabül eden farklı Phillips Eğrileri söz konusudur.
- ✓ Beklenen enflasyon oranı değiştiğinde, kısa dönem Phillips Eğrisi parametrik bir biçimde kayarken, yeni denge uzun dönem Phillips Eğrisi üzerinde oluşmaktadır.
- ✓ Uzun dönem Phillips Eğrisi diktir. Yani, dikey eksene paraleldir.

20. Ekonomi İstikrarlıdır:

Monetaristlere göre ekonomi istikrarlıdır. Devlet adalet, güvenlik, diplomasi gibi temel hizmetleri üstlenmelidir. Friedman'a göre, devletin sosyal ve diğer amaçlarla ekonomiye yapmış olduğu müdahaleler ters ve yanlış sonuçlara neden olmaktadır. Bu nedenle devlet küçültülmeli ve denk bütçe uygulamasına gidilmelidir.¹¹¹ İktisadi istikrarın sağlanması devletin müdahalesi ile gerçekleştirilemez. İktisadi istikrar için istikrarlı bir para politikası uygulanmalıdır.¹¹²

¹¹¹ Hiç, a.g.m., s. 83.

¹¹² Demir, a.g.e., s. 79.

MONETARİST (PARASALCI) OKUL İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Aşağıdaki yaklaşımlardan hangisi, kısa dönemde üretim ve fiyat üzerindeki değişmelerin temel kaynağının para arzındaki değişmeler olduğunu ileri sürer?

A) Rasyonel Beklentiler
B) Parasalcı
C) Arz Yönlü İktisat
D) Keynesyen
E) Yeni Keynesyen

(KMS, 2001)

2. Monetarist görüşe göre uzun dönemde, nominal para arzı iki katına çıkarsa fiyatlar genel düzeyi nasıl değişir?

A) İki kat artar.
B) İki kattan daha fazla artar.
C) İki kattan daha az artar.
D) İki kat azalır.
E) Herhangi bir değişiklik olmaz.

(KMS, 2001)

3. Monetaristlere göre, tahvil satışı yoluyla finanse edilen devlet harcamalarındaki bir artışın, reel üretim üzerindeki etkisiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Hem kısa hem de uzun dönemde güçlüdür.
B) Ne kısa ne de uzun dönemde güçlüdür.
C) Sadece uzun dönemde güçlüdür.
D) Sadece kısa dönemde güçlüdür.
E) Kısa dönemde etkili değilse de uzun dönemde güçlüdür.

(KPSS, 2008)

E
Dikkat
etki

4. Para arzının istikrarlı olarak sabit oranda artırılması görüşü aşağıdaki okulların hangisi tarafından ortaya atılmıştır?

- A) Post Keynesyen B) Yeni Keynesyen
C) Keynesyen D) Yeni Klasik
E) Parasalcı

(KPSS, 2008)

5. Monetaristlere göre, beklenen enflasyon oranı düştüğünde kısa dönem Phillips Eğrisi nasıl değişir?

- A) Dikey hale gelir. B) Yatay hale gelir.
C) Sola doğru kayar. D) Sağa doğru kayar.
E) Etkilenmez.

(Kaymakamlık, 2006)

6. Sürekli gelir hipotezi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Sabit çoğaltan kavramına dayanmaktadır.
B) Sabit marjinal tüketim eğilimi kavramına dayanmaktadır.
C) Toplam üretim ile toplam talep arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.
D) Marjinal tüketim eğiliminin neden sabit olmadığını açıklar.
E) Say yasasına dayanır.

(Kaymakamlık, 2006)

7. Monetarist iktisatta uzun dönem Philips Eğrisi aşağıdaki-lerden hangisini gösterir?

- A) Faiz oranı ve reel gelir arasında negatif yönlü bir ilişkiyi
B) Enflasyon ve işsizlik oranları arasında negatif yönlü bir ilişkiyi
C) İşsizlik ve beklenen enflasyon oranı arasında negatif yönlü bir ilişkiyi

- D) Enflasyon ve beklenen enflasyon oranı arasında negatif yönlü bir ilişkiyi
- ☒ E) Enflasyon ve işsizlik arasında bir ilişki olmadığını

(Kaymakamlık, 2008)

8. Monetaristlere göre, devlet harcamalarının ekonomik faaliyet hacmi üzerinde güçlü bir etkiye sahip olması aşağıdaki durumların hangisinde mümkündür?

- A) Devlet harcamaları tahvil satışıyla finanse ediliyorsa
- B) Devlet harcamaları vergilerdeki bir artışla finanse ediliyorsa
- C) Devlet harcamalarına vergilerdeki bir indirim eşlik ediyorsa
- ☒ D) Devlet harcamaları para stokundaki bir artışla finanse ediliyorsa
- E) Devlet harcamalarına ihracattaki bir artış eşlik ediyorsa

(İdari Yargı, 2005)

9. Monetaristlere göre uzun dönem Philips Eğrisinin şekli nasıldır?

- A) Negatif eğimlidir ancak kısa dönem Philips Eğrisinden daha diktir.
- B) Negatif eğimlidir ancak kısa dönem Philips Eğrisinden daha yatayıdır.
- C) Negatif eğimlidir ve kısa dönem Philips Eğrisinden daha yatay veya daha dikey olabilir.
- D) Yatayıdır.

- ☒ E) Dikeydir.

(Sayıştay, 2008)

10. Monetaristlere göre, enflasyonun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- ☒ A) Para arzı artış hızının gereğinden yüksek olması
- B) Yatırım talebindeki istikrarsızlık

- C) Borçlanmanın maliyetini artıran yüksek faiz oranları
- D) Paranın dolanım hızının kısa dönemde değişmesi
- E) Para talebindeki istikrarsızlık

(Sayıştay, 2008)

11. **Monetaristlere göre, aşağıdakilerden hangisinin kısa dönemde Phillips Eğrisini sola doğru kaydırması beklenir?**

- A) Devlet harcamalarında bir azalmanın
- B) Beklenen enflasyon oranında bir düşüşün
- C) Vergilerde bir artışın
- D) İhracatta bir azalmanın
- E) Para arzında bir azalmanın

(Kamu İhale Kurumu, 2006)

12. **Monetaristlere göre enflasyonun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Maliye politikasının sıklıkla kullanılması
- B) Toplam arzı etkileyen negatif şoklar
- C) İstikrarsız para talebi
- D) Dış ticaret fazlaları
- E) Para arzındaki artışlar

(Sayıştay, 2007)

13. **Kısa dönem Philips Eğrisi üzerinde, beklenen enflasyon ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?**

- A) İşsizlik oranından bağımsız olarak sabit kalır.
- B) İşsizlik azaldıkça artmaktadır.
- C) İşsizlik azaldıkça azalmaktadır.
- D) Ekonominin performansına göre artmakta veya azalmaktadır.

- E) İşsizlik oranından bağımsız olarak azalmakta veya artmaktadır.

(ÇSGB, 2000)

14. Monetarist görüşe göre, IS ve LM eğrilerine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) IS ve LM eğrilerinin her ikisi de oldukça diktir.
B) IS eğrisi oldukça dik, LM eğrisi yatayıdır.
C) IS ve LM eğrilerinin her ikisi de oldukça yatayıdır.
D) LM eğrisi oldukça dik, IS eğrisi görece yatayıdır.
E) LM eğrisi dik, IS eğrisi her zaman yatayıdır.

(Ziraat Bankası, 2007)

15. Keynesyenlerin ve Monetaristlerin para talebinin faiz esnekliği konusundaki görüşleri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Keynesyenler bu esnekliğin değerinin düşük, Monetaristler ise yüksek olduğunu söylemektedir.
B) Keynesyenler bu esnekliğin değerinin görece yüksek, Monetaristler ise düşük olduğunu söylemektedir.
C) Keynesyenler bu esnekliğin değerinin ekonomik faaliyet hacmini etkilemede önemsiz olduğunu söylemekte, Monetaristler ise buna katılmamaktadır.
D) Hem Keynesyenler hem de Monetaristler bu esnekliğin değerinin ekonomik faaliyet hacmini etkilemede önemsiz olduğunu söylemektedir.
E) Monetaristler bu esnekliğin değerinin ekonomik faaliyet hacmini etkilemede önemsiz olduğunu söylemekte, Keynesyenler ise buna katılmamaktadır.

(Mali Hizmet Uzman Yard., 2008)

16. Monetaristlere göre para talebinin gelir esnekliği (E) kaç kabul edilir?

- A) $E = 0$ B) $E < 1$ C) $E = 1$
 D) $E > 1$ E) $E = \infty$

(TKB, 2000)

17. Negatif eğimli Phillips Eğrisi modeline göre, işsizlik oranının doğal oranın üzerine çıktığı durumda reel ücretler, iş gücü maliyeti ve toplam çıktı düzeyi nasıl değişir?

	<u>Reel Ücretler</u>	<u>İşgücü Maliyeti</u>	<u>Toplam çıktı Düzeyi</u>
A)	Azalı	Azalı	Artar
B)	Azalı	Artar	Azalı
C)	Artar	Artar	Azalı
D)	Artar	Azalı	Artar
E)	Değişmez	Değişmez	Değişmez

(Kaymakamlık, 2006)

18. Monetarist iktisatçılara göre ekonomik istikrar için nasıl bir politika izlenmelidir?

- A) Faiz oranları düşük tutulmalıdır.
 B) Para arzı sabit bir oranda artırılmalıdır.
 C) Genişletici maliye politikası uygulanmalıdır.
 D) Gelirler politikası uygulanmalıdır.
 E) Talep politikası kullanılmalıdır.

(Vakıflar Bankası, 2008)

19. Stagflasyon olgusunu doğal işsizlik oranı ile açıklayan yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Klasik yaklaşım B) Neo-Klasik yaklaşım
 C) Keynesyen yaklaşım D) Post-Keynesyen yaklaşım
 E) Monetarist yaklaşım

(KMS 2001, Maliye)

20. Monetaristlere göre, ekonomik istikrarsızlık döneminde para arzı aşağıdakilerden hangisine bağlı olarak artırılmalıdır?

- A) Dış ticaret açığına
- B) Nüfus artış oranına
- C) Bütçe açığının büyüklüğüne
- D) Alınan dış yardım miktarına
- E) Ekonominin büyüme oranına

(KPSS 2004, Maliye)

21. Aşağıdakilerden hangisi Monetaristlerin maliye politikası ile ilgili yaklaşımlarından biridir?

- A) Kamu harcamaları ve gelirleri toplam talebi doğrudan etkileyebilir.
- B) Maliye politikasının para arzından bağımsız uygulanmaması gerekir.
- C) Maliye politikası ekonomiyi etkileyen güçlü bir araçtır.
- D) Kamu harcamaları ve gelirleri toplam talebi dolaylı etkileyebilir.
- E) Kamu harcamaları ve gelirleri ekonomik istikrarsızlığı önlemede yararlı araçlardır.

(KPSS 2005, Maliye)

22. Monetaristlere göre devlet harcamalarındaki bir artışın kısa dönemde etkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Fiyatlar genel düzeyi artar, toplam çıktı değişmez.
- B) Fiyatlar genel düzeyi artar, toplam çıktı azalır.
- C) Hem fiyatlar genel düzeyi hem de toplam çıktı artar.
- D) Fiyatlar genel düzeyi değişmez, toplam çıktı artar.
- E) Fiyatlar genel düzeyi artar, toplam çıktı üzerindeki etkisi belirsizdir.

(KPSS 2009, İktisat)

23. Para politikasıyla ilgili olarak Keynesyen ve Monetarist görüşler arasındaki temel fark aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Monetaristlere göre para politikası etkilidir, Keynesyenlere göre ise bu politika ekonomik faaliyet hacmini etkileyemez.
- B) Keynesyenlere göre para politikası etkilidir, Monetaristlere göre ise bu politika ekonomik faaliyet hacmini etkileyemez.
- C) Monetaristler ekonomide para politikası yoluyla bir ince ayar yapılması gerektiğini düşünürlerken Keynesyenler bu görüşe destek vermezler.
- D) Keynesyenler para politikasının enflasyon üzerinde etkili olacağını savunurken Monetaristler bu görüşe destek vermezler.
- E) Monetaristler para arzının bir kurala bağlı olarak sabit bir oranda büyümesi gerektiğini düşünürlerken Keynesyenler böyle bir kurala karşı çıkarlar.

(KPSS 2009, İktisat)

24. Monetaristlerin özel sektörün dışlanması (dışlama etkisi) ve likidite tuzağına yaklaşımlarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Likidite tuzağının önemli olduğunu belirtmişler ancak dışlama etkisi üzerinde fazla durmamışlardır.
- B) Dışlama etkisinin önemli olduğunu belirtmişler ancak likidite tuzağı üzerinde fazla durmamışlardır.
- C) Hem likidite tuzağının hem de dışlama etkisinin önemini vurgulamışlardır.
- D) Ne likidite tuzağına ne de dışlama etkisine fazla bir önem vermemişlerdir.
- E) Gerek likidite tuzağının gerekse de dışlama etkisinin ekonominin seyrine göre önemli veya önemsiz olabileceğini belirtmişlerdir.

(Kaymakamlık, 2009)

25. Monetarist görüşe göre, para arzındaki bir artış sonucunda uzun dönemde fiyatlar genel düzeyi ve reel millî gelir nasıl değişir?

	<u>Fiyatlar Genel Düzeyi</u>	<u>Reel Millî Gelir</u>
A)	Yükselir	Artar
B)	Yükselir	Azalı
C)	Düşer	Artar
D)	Yükselir	Değişmez
E)	Değişmez	Değişmez

(KPSS 2009, İktisat)

- 26.** I. Doğal işsizlik oranı
II. Beklenen enflasyon
III. Toplam talep

Kısa dönem Phillips Eğrisi, enflasyonla işsizlik arasındaki ilişkiyi incelerken yukarıda sıralanan değişkenlerden hangilerini sabit kabul eder?

- A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

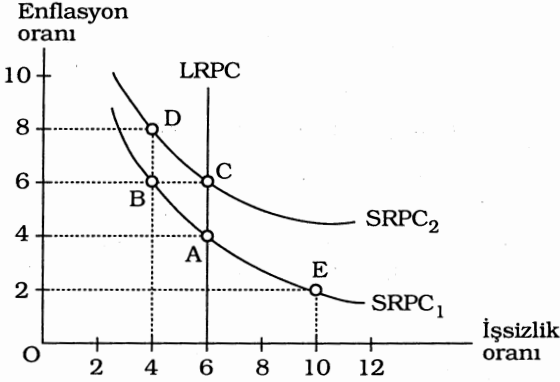
(Halk Bankası 2009, İktisat Soruları)

27. Monetarist iktisatta paranın dolanım hızıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Faiz oranıyla aynı yönde değişir, ancak gelir ile böyle bir ilişkisi yoktur.
B) Hem faiz oranıyla hem de gelire aynı yönde değişir.
C) Kısa dönemde değişkendir, buna karşın uzun dönemde sabittir.
D) Kısa dönemde değişkendir, uzun dönem için bir şey söylenemez.
E) Sabittir.

(KİK, 2009)

28.

Kısa ve uzun dönem Phillips Eğrilerini (sırasıyla, SRPC ve LRPC) gösteren yukarıdaki grafiğe göre, ekonomi A noktasında iken enflasyon oranının beklenmedik şekilde %6'ya çıkması durumunda ekonomi hangi noktaya kayar?

- A) A noktasında kalır B) B C) C D) D E) E

(Halk Bankası Uzm. Yar., 2009)

29. Friedman'a göre "parasal kural" önerisinin dayanaklarından biri olan para arzındaki değişmelerin nominal milli gelire etkisinde oluşan gecikme süresi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1-2 ay B) 2-4 ay C) 4-6 ay D) 6-9 ay

(Milli Emlak Uzmanlık, 2007)

1. B	7. E	13. B	19. E	25. B
2. B	8. E	14. D	20. E	26. B
3. E	9. E	15. B	21. B	27. E
4. B	10. A	16. D	22. C	28. B
5. C	11. B	17. A	23. E	29. D
6. D	12. E	18. B	24. D	

7. YENİ KLASİK İKTİSAT

1970'li yıllarda Keynesyen iktisada karşı ortaya çıkan iktisadi yaklaşımlarından biridir.

Rasyonel Beklentiler Yaklaşımı da denilmektedir. Çünkü Yeni Klasik iktisatta, rasyonel beklentiler varsayımı çok önemli bir yere sahiptir.

En önemli temsilcileri şunlardır: John F. Muth, Robert Lucas, Robert Barro, Thomas Sargent ve Neil Wallace.

✓ **John F. Muth:** Rasyonel beklentiler varsayımını geliştirmiştir. Rasyonel beklentiler varsayımı ilk kez Muth'un 1961 yılında yayınladığı "Rational Expectations and the Theory of Price Movements" adlı makalesinde yer almıştır. Buna göre, iktisadi karar birimleri zamanla bir iktisadi değişkenin nasıl bir süreç ile oluştuğunu öğrenir ve öğrendikleri bu bilgiyi ilgili değişkene ilişkin beklentileri düzenlemek amacıyla kullanırlar. İktisadi karar birimleri, iktisadi değişkenle ilgili beklentilere ilişkin tüm mevcut bilgiyi kullanarak süreci meydana getiren değişken hakkında bilgi sahibi olurlar. Bu durumda beklentilerde hata olmayacaktır.¹¹³

✓ **Robert Lucas:** Lucas arz eğrisini geliştirmiştir. Lucas'a göre, milli gelir düzeyi üzerinde etkili olan politika, şok politikadır. Diğer bir ifade ile Lucas, para ve maliye politikalarının iktisadi birimleri şaşırtacak bir biçimde uygulanmasını milli geliri artırmanın tek yolu olarak görmüştür. Lucas Arz Fonksiyonu, $Y = f(P-P_e)$ olarak ifade edilebilir. Bu denklemde Y milli geliri, P fiili enflasyonu, P_e ise beklenen enflasyonu göstermektedir. Buna göre milli gelir, fiili enflasyonun ve bekle-

¹¹³ Hasan İslatince, "Rasyonel Beklentiler Teorisinin Rasyonelliği Tartışmaları", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, Yıl: 2002, s. 18.

nen enflasyonun bir fonksiyonudur. Bu bağlamda milli gelir artışları, fiili enflasyonun beklenen enflasyondan yüksek olmasına bağlıdır. Yani, milli gelirin artması için fiili enflasyonun beklenen enflasyondan yüksek ($P > P_e$) olması gerekmektedir. Dolayısıyla Lucas arz fonksiyonuna göre, reel hasılayı artırmanın yolu gerçekleşen enflasyonu beklenen enflasyon oranının üstüne çıkarmaktır.

Politika Etkinsizliği Teoremi, Lucas tarafından geliştirilmiştir. Politika Etkinsizliği Teoremine göre *“en iyi politika, politikasızlıktır”*.

- ✓ **Thomas Sargent ve Neil Wallace:** “Hoş Olmayan Monetarist Aritmetik (Unpleasant Monetarist Arithmetic)”i geliştirmiştir. “Tatsız Aritmetik veya nahos aritmetik” biçiminde ifade edenler de bulunmaktadır.

“Hoş Olmayan Monetarist Aritmetik”, uzun dönemde bütçe açıklarının borçlanarak finanse edilmesinin, para basımıyla finansmanına göre daha enflasyonist olduğunu ileri sürmektedir. Diğer bir ifadeyle, “nihayetinde para basarak finanse edilecek bir bütçe açığı, borçlanma yerine, başlangıçta para basarak finanse edilirse daha az enflasyonist olacaktır. Zira, en başta bütçe açığı küçükken para basılmış olsaydı ortaya çıkacak enflasyon, belli bir süre borçlanmaya gidilmesi ve borçlanma imkanı kalmadığı için para basılması sonucu ortaya çıkan enflasyondan küçüktür. Bu aritmetik bütçe açığı olması durumunda, borçlanmak yerine daha az enflasyonist olduğu için parasal finansmanı önermektedir. Monetaristler ise enflasyonun büyük ölçüde para basımından kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Dolayısıyla bu aritmetik, bütçe açığı olması durumunda para basımını önerdiği için Monetaristler açısından hiç de hoş değildir. “Hoş Olmayan Monetarist Aritmetik”, parasal finansmandan kaçınılmasının uzun dönemde daha fazla enflasyona yol açacağını ifade etmektedir. Burada politika yapıcı, bugünkü düşük enflasyon mu yoksa gelecek dönemdeki yüksek enflasyon mu sorusuna cevap vermek durumunda kalır.

Borçlanmanın para basmaya göre daha enflasyonist olması, devletin borçlanma imkanının devam edip etmeyeceğine bağlıdır. Devletin borçlanma imkanı sona ererse, para basmak zorunlu hale gelecektir. Devletin borçlanma imkanının sona ermesi ise, reel büyüme hızı ve reel faiz oranı arasındaki ilişkiye bağlıdır.¹¹⁴

- a. Reel faiz oranı, reel büyüme oranından büyükse, borç stoğu / GSMH oranı gittikçe artacak ve belli bir noktadan sonra borçların sürdürülebilirliği imkanı ortadan kalkacaktır. Bu durumda parasal finansman zorunlu hale gelecektir. Dolayısıyla "Hoş Olmayan Monetarist Aritmetik" de sözü edilen durumun ortaya çıkabilmesi reel faiz oranının büyüme oranından büyük olması koşuluna bağlıdır.
- b. Reel faiz oranı, reel büyüme oranından küçükse, borç stoğu / GSMH oranı gittikçe azalacak ve borçlanma sürdürülebilecektir.
- c. Reel faiz oranı, reel büyüme oranına eşitse, borç stoğu / GSMH oranı sabit kalacak ve borçlanma sürdürülebilecektir.

- ✓ **Robert Barro:** Ricardocu Denklik Teoremi'ni geliştirmiştir. Ricardocu Denklik Teoremi, ilk defa David Ricardo tarafından ortaya konmasına rağmen hak ettiği ilgiyi Barro'nun 1974 yılında tekrar ele alması ile bulmuştur. Buna göre kamu harcamasının borçlanma ile finanse edilmesi durumunda, borcun faiz ile birlikte ödenmesi için ileride vergi yükünün artması gerekir. Dolayısıyla asıl sorun vergi ile borç arasında değil, cari dönemdeki vergi politikası ile gelecekteki vergi politikası arasında bir tercih yapmakla ilgilidir. Hükümetin kamu harcamalarını, borçlanma (gelecekteki vergiyle) ile finanse ettiğini varsayalım. Bu durumda iktisadi karar birimleri cari dönemde daha çok paraya sahip olmasına rağmen, gelecekte daha fazla vergi vermek zorunda kalacakla-

¹¹⁴ Kemal Yıldırım ve Doğan Karaman, **Makroekonomi**, 3. baskı, Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, Yayın No: 145, 2003, ss. 388-391

ından gelecekteki daha yüksek vergi yükünü finanse etmek için tasarruflarını artırır. Dolayısıyla hükümetlerin ilave harcamaları, vergi verenlerin ilave tasarrufları ile dengelenecek ve toplam talepte herhangi bir değişme meydana gelmeyecektir.¹¹⁵ Dolayısıyla kamu borçlanması, tüketim ve toplam talep üzerinde bir etkiye neden olmayacağı için maliye politikası etkili olmayacak; yani, uygulanacak bir borçlanma politikası hasıla üzerinde herhangi bir etki meydana getirmeyecek, sadece tasarruf düzeyinde artış olacaktır.

TEMEL VARSAYIMLARI

1.

- a. 1929 Krizini Yeni Klasikler beklentiler üzerinden açıklamaktadırlar. Buna göre, halk elinde tuttuğu çok sayıda hisse senedini satmak için borsaya hücum edince, borsada hisse senetlerini satın almama yönünde bir eğilim meydana gelmiştir. Halkın bu eğilimi fark etmesiyle birlikte beklentilerini revize etmiş ve elindeki hisse senetlerini satabilmek için borsaya daha çok hücum etmiştir. Bu hücumun sonucunda borsa, negatif beklentiden doğan risk payını da ödemek zorunda kalarak çökmüştür. Diğer bir ifadeyle, hisse senetlerinin borsada ödenmeyecekleri yönündeki ihtimal sezildiği için ödenememiştir.¹¹⁶
- b. İktisadi karar birimleri, ekonomik kararlarını verirken yatırım, tüketim gibi sadece reel faktörleri temel alırlar. Parasal ve nominal faktörlere karşı çıkarlar.¹¹⁷
- c. Emek arz ve talebi reel ücretin fonksiyonudur.
- d. Phillips Eğrisi analizi hem kısa dönemde hem de uzun dönemde geçersizdir. Yani, enflasyon ile işsizlik arasında kı-

¹¹⁵ Ahmet Çetin, "Kamu Borçlarının Makroekonomik Etkileri: Ampirik Bir Analiz", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, Nisan 2005, s. 68.

¹¹⁶ Scott and Nigro, 1982'den aktaran Demir, a.g.e., s. 94.

¹¹⁷ İslatince, a.g.m., s. 17.

sa dönemde bile değiş-tokuş ilişkisi söz konusu değildir. Yeni Klasiklere göre Phillips Eğrisi kısa dönemde bile yatay eksene diktir.

e. Yeni Klasikler, Klasiklerden iki temel noktada ayrılır:¹¹⁸

- ✓ Hem mal ve hizmet, hem de faktör fiyatlarının esneklik süreci ile ücretlerle fiyatların esneklik süreci eşanlı ve hemen oluşur.
- ✓ Klasik iktisattaki tam istihdam düzeyindeki denge fikri yerini, doğal işsizlik oranındaki dengeye bırakmıştır.

f. Aktivist bir iktisat politikası milli geliri artırıcı bir etki meydana getiriyorsa, öngörülme (sürpriz-şok-beklenmeyen-ılan edilmeyen tahmin hatası yaptıran) bir politika dır.

g. Bir ekonomide hasılanın doğal seviyesinden sapmalar, iktisadi karar birimlerinin beklenti hatası yapmasına bağlıdır. Beklentilerinde yanılmaları durumunda ekonomi doğal hasıla düzeyinden sapabilecektir. Ekonomide dalgalanmalara yol açan bu hatalar, tesadüfi olarak gerçekleşmektedir. Tesadüfi dalgalanmaları ise önceden öngörmeye ve önlemeye imkan yoktur. Bu nedenle ekonomik istikrarı sağlamak için aktivist para ve maliye politikası uygulamaya gerek yoktur.¹¹⁹ Tahmin hatalarının ekonomik denge üzerindeki etkilerini hem doğal hasıla oranı, hem de doğal işsizlik oranını göz önüne alarak şu şekilde ifade edebiliriz:

- ✓ Gerçekleşen enflasyon oranı (P), beklenen enflasyon oranından büyükse (P^e), fiili işsizlik oranı (U), doğal işsizlik oranından (U_N) küçük, fiili hasıla düzeyi (Y) doğal hasıla düzeyinden (Y_N) büyük olur.
- ✓ Gerçekleşen enflasyon oranı, beklenen enflasyon ora-

118 Beyhan Ataç, "Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar" şu kitapta: Engin Ataç (ed), **Maliye Politikası**, 4. Baskı, Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 835, 2007, s. 13.

119 Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 346.

nından küçükse, fiili işsizlik oranı, doğal işsizlik oranından büyük, fiili hasıla düzeyi, doğal hasıla düzeyinden küçük olur.

- ✓ Gerçekleşen enflasyon oranı, beklenen enflasyon oranına eşitse, fiili işsizlik oranı, doğal işsizlik oranına; fiili hasıla düzeyi doğal hasıla düzeyine eşit olur.

Gerçekleşen - Beklenen Fiyat Düzeyi	İşsizlik	Hasıla
$(P > P^e)$	$(U < U_N)$	$(Y > Y_N)$
$(P < P^e)$	$(U > U_N)$	$(Y < Y_N)$
$(P = P^e)$	$(U = U_N)$	$(Y = Y_N)$

h. Rasyonel beklentiler yaklaşımında, Keynesyen ve Monetarist sistemden daha gelişmiş bir beklenti kavramı söz konusudur. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir:¹²⁰

- ✓ Keynes'e göre, üreticilerin yatırım kararlarında geleceğe yönelik beklentiler önemlidir.
- ✓ Monetaristlerin adaptive beklentilerinde ise geçmiş tecrübelerden yola çıkarak geleceğe yönelik beklenti oluşturulmaktadır. Tecrübelerinin geleceğe yönelik tahminlere yansması belli bir zaman almaktadır.
- ✓ Rasyonel beklentilerde ise bugünkü davranışlarını etkileyen temel öge geleceğe yönelik beklentilerdir.

2. Rasyonel Beklentiler Varsayımı:

Rasyonel beklentiler varsayımı geçmiş dönem verilerinin yanı sıra cari dönem verilerinin de kullanılarak beklenti oluşturulmasıdır. Yeni Klasiklere göre, iktisadi karar birimleri rasyonel beklentilere sahiptir. Rasyonel beklentiler varsayımı altında iktisadi karar birimleri sürekli olarak aldatılamazlar. Yani, sistematik hata yapmazlar. Rasyonel beklentiler varsayımı, iktisadi karar birimlerinin

¹²⁰ Ataç, "Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar", s. 13.

kesinlikle hata yapmayacağını değil, gerekli bilgilere sahip olmaları durumunda benzer hataları uzun süre tekrarlamayacaklarını ifade etmektedir.¹²¹ Politika yapanların reel değişkenler üzerinde etki meydana getirebilmesi, halkı aldatma pahasına söz konusu olacaktır. Ancak iktisadi karar birimlerinin aldatıldığını fark etmesi uzun zaman almaz. Yeni bilgileri hızla değerlendirip, tahmin hatalarında düzeltmeye giderler.

3. Piyasaların Süpürülmesi (Temizlenmesi) Varsayımı:

Yeni Klasiklere göre, ücretler ve fiyatlar tam olarak esnektir ve piyasada rekabet tam olarak gerçekleşmektedir. Ekonomide bir dengesizlik olması durumunda esnek ücret ve fiyat mekanizması sayesinde ekonomi kendiliğinden dengeye gelecektir. Dengesizlik ortadan kalktığında ise piyasalar süpürülmüş (temizlenmiş) olur.¹²² Örneğin, işsizlik olması durumunda tüm işsizler iş bulana kadar ücretler düşecektir. İşsizlik durumunda daha düşük ücretle işsizler çalışmaya razı olacakları için işsizlik kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla bu ekonomide işsizlik, iradi işsizliğe eşit olacaktır. Ya da arz fazlası olması durumunda malların fiyatında düşme meydana gelecek ve satılmayan mal kalmayacaktır.

4. Politika Etkinsizliği Teoremi:

Yeni Klasiklere göre, iktisadi karar birimleri uygulanan iktisat politikalarını yakından takip etmektedir. Uygulanan politikanın sonucunu beklemeden, politika uygulanır uygulanmaz kendi durumlarını yeniden gözden geçirirler. Örneğin, politika yapıcının işsizliği azaltmak amacıyla genişletici bir para politikası uyguladığını varsayalım. Bu durumda iktisadi karar birimleri para arzı artışının enflasyona yol açacağını hesaplarlar. Bu hesap doğrultusunda iktisadi karar birimleri durumlarını revize ederler. Para arzı artışına iktisadi karar birimlerinin muhtemel tepkileri şu şekilde olabilir:

- ✓ Para arzı arttığında, faiz oranlarında bir azalma meydana geleceği için ödünç fon arz edenler daha yüksek faiz oranı

¹²¹ Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 343.

¹²² Ataç, **Maliye Politikası**, s. 18.

talep edecektir. Çünkü para arzı arttığında fiyatlar genel düzeyi yükseldiği için faiz oranlarında reel olarak bir azalmanın meydana geleceğini öngöreceklidir. Ödünç fon arz edenlerin daha yüksek faiz oranı isteme yönündeki tepkisini, ödünç fon talep edenler olumlu karşılayacaktır. Zira, ödünç fon talep edenler para arzı sonrasında talep edilen yüksek faiz oranının, para arzı artmadan önceki eski faiz oranı ile reel olarak aynı olduğunu bilmektedirler.¹²³

- ✓ İşçiler reel ücretinin düşeceğini tahmin ederek işverenden zam talebinde bulunurlar. İşveren ise fiyat artışları sonucunda gelirinin arttığını ve enflasyondan dolayı işçilerin reel ücretinin düştüğünü bildiği için ücret artış talebine olumlu cevap verecektir. İşçilerin nominal ücretleri eski reel ücret seviyesi sağlayacak biçimde artırılacak ve işçiler para arzı artışı yaşanmadan önceki reel ücret seviyesinde çalışmaya devam edeceklidir. Dolayısıyla işçiler çalışmalarını, işveren ise emek talebini ve üretimi artırmayacağı için işsizlikte azalma, hasılda artış meydana gelmeyecek; sadece fiyatlar genel düzeyini arttıracaktır.

Dolayısıyla rasyonel beklentiler varsayımı, piyasaların temizlenmesi varsayımı ile birleştirildiğinde, politika yapıcıya uygulanacak politikaların belirlenmesi ve bunlarda değişikliğe gidilmemesi tavsiye edilmektedir. Böylece iktisadi karar birimleri tahminlerinde yanılmayacağı için tahmin hatalarından dolayı oluşan piyasa aksaklıkları meydana gelmeyecek ve ekonomik denge kendiliğinden sağlanacaktır.¹²⁴ Sonuç olarak, Yeni Klasiklere göre, genişletici para ve maliye politikaları ile çıktı düzeyini artırmak mümkün değildir. Bu yüzden de, **“en iyi politika, politikasızlıktır.”**

5. Aktivist İktisat Politikanın Başarı Şansı:

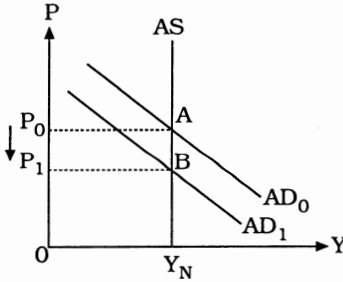
Bir politikanın başarısı, politika yapıcının kredibilitesine bağlıdır. Politika yapıcının kredibilitesi, güvenilirliği ile doğru orantılıdır. Güvenilirlik arttıkça, kredibilite artmakta; güvenilirlik azaldıkça,

¹²³ Ataç, “İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar”, s. 345.

¹²⁴ Tosun ve Büyükkın, a.g.m., ss. 174.

kredibilite azalmaktadır. Bu yüzden de bir politikanın başarılı olması önceden ilan edilmesine ve politika yapıcının kredibilitesine bağlıdır.

Örneğin, Merkez Bankası'nın anti-enflasyonist bir politika uygulayacağını ve bu çerçevede para arzını daraltacağını ilan ettiğini varsayalım. Bu durumda Merkez Bankası açısından sözünü tutma ve tutmama şeklinde seçenekler söz konusu iken, iktisadi ajanlar açısından ise politika yapıcının ilan ettiği politikayı uygulayacağına ya da sözünü tutacağını inanma ve inanmama gibi seçenekler söz konusudur. Bu şekilde dinamik bir sürecin söz konusu olması, politika yapıcının kredibilitesinin önemini ortaya koymaktadır. Politika yapıcının kredibilitesinin yüksek olması durumunda, kamuoyunda sözünü tutacağı yönünde bir beklenti söz konusu olur ve uygulanan politika hedeflerine ulaşır. Bu durumu şekil yardımıyla göstermek mümkündür.

Şekilde başlangıç denge noktası toplam arz ve toplam talep eğrisinin kesiştiği A noktasıdır. A noktasında denge hasıla düzeyi gelirlerin doğal seviyesindeki hasıla düzeyine eşittir. Böyle bir durumda politika yapıcının daraltıcı para politikası uygulaması, toplam talep eğrisinin AD_1 şeklinde sola doğru kaymasına ve yeni dengenin B noktasında oluşmasına neden olur. B noktasında fiyatlar, P_1 düzeyine düşerken hasıla da herhangi bir düşme meydana gelmeyecektir. Yani, anti-enflasyonist politika başarıya ulaşmış olacaktır. Bu süreç basit bir biçimde şu şekilde ortaya çıkacaktır:

- ✓ Para arzı azaltıldığında fiyatlar genel düzeyi düşecektir.

- ✓ Fiyatlar genel düzeyi düştüğünde reel ücretler artacaktır.
- ✓ İşveren açısından reel ücretlerin artması maliyetlerin artması anlamına gelmektedir. Ancak bu durumda işveren üretimi azaltma yoluna gitmeyecektir. Bu politika daha önceden ilan edildiği için işveren ücretleri düşürme talebinde bulunacak; işçiler de bu duruma karşı koymayacaklardır. Zira, işçiler de daraltıcı para politikası sonucunda reel ücretlerinin arttığının farkındadırlar.
- ✓ Bu mekanizmanın sonucunda hasılanın doğal seviyesinde bir azalma olmazken, sadece fiyatlar genel düzeyinde azalma meydana gelir. Yani, politika hedefine ulaşır.
- ✓ Bu açıdan ekonomik istikrarı hedefleyen bir politika yapıcı, uygulayacağı politikaları sık sık değiştirmemeli, en azından sürprizler yapmamalı, şeffaflık ve güvenilirliğe önem vermeli-dir. İlan edilen politikaya bağlı kalınması durumunda “zaman tutarsızlığı” problemi önlenmiş olacaktır. Aksi takdirde, sürekli aldatılan karar birimleri tecrübelerinden de yola çıkarak politika yapıcının sürpriz yapma olasılığını beklentilerine dahil edecek ve bu da uygulanan politikanın başarı şansını yitirmesine neden olacaktır.

6. Tahmin Hataları Eksik İstihdama Neden Olabilir:

Yeni Klasik iktisatçılara göre, gayri iradi işsizlik söz konusu değildir. Zira, ücretler ve fiyatlar tam esnektir. İşsizlik olması durumunda tüm işsizler iş bulana kadar reel ücretler düşer ve işsizlik ortadan kalkar. Dolayısıyla Yeni Klasiklere göre, işsizlik olgusu iradi biçimde meydana gelir.

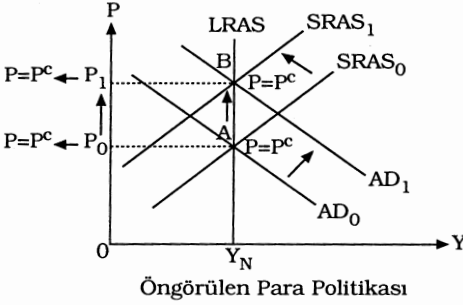
Yeni Klasik İktisat, eksik istihdamın (yüksek işsizliğin) temel nedeni olarak tahmin hatalarını göstermektedir. Yeni klasik iktisatçılara göre, bireyler adaptif beklentiler altında değil, rasyonel beklentilere göre karar verirler. Çalışanların ekonomik koşulları yanlış algılamaları durumunda eksik istihdam sorunu ortaya çıkabilir. Örneğin, işçilerin gelecekte para arzının artacağı yönünde bir beklenti oluşturduğunu varsayalım. Bu durumda işçiler için beklenen enflasyon oranı yükselecek ve bu yüksek beklenen enflasyon oranı-

nı göz önüne alarak ücret sözleşmesi yapacaklardır. Ancak politika yapıcı beklenenin aksine para arzını artırmazsa, gerçekleşen enflasyon oranı beklenen enflasyon oranından düşük çıkacaktır. İşçiler yüksek enflasyon beklentisine göre sözleşme imzaladıkları için reel ücretlerinde yükselme meydana gelecektir. Reel ücret düzeyinde meydana gelen artış, maliyetleri artırmak suretiyle üretimi ve istihdamı azaltacaktır.

7. Öngörülen Para Politikası:¹²⁵

Rasyonel beklentiler varsayımına göre, çalışanların para arzı ile fiyatlar genel düzeyi arasındaki ilişkinin sonuçlarını öğrenecekleri ileri sürülmektedir. Para arzında bir artış öngörülüyorsa, bu durumun sonucunda enflasyonun ortaya çıkacağı da öngörülebilecektir. Ücretler ve fiyatlar tam ve mükemmel bir biçimde uyarlanabildiği için para arzı artışları neticesinde ortaya çıkan fiyat artışlarına ücret artışları hızlı bir biçimde uyarlanacaktır. Bu durumda para arzı artışı, üretim veya çıktı artışına ve işsizlik azalışına yol açmayacaktır. Sadece fiyatlar genel düzeyini (enflasyonu) artıracaktır. Çünkü rasyonel beklentilere bağlı olarak karar veren iktisadi karar birimleri, fiyat artışlarını cari dönemdeki değişimlere bağlı olarak önceden tahmin edecekler ve fiyat artışlarına ücret artışları hızlı bir biçimde uyarlanacaktır. Diğer bir ifadeyle, reel ücretlerde bir değişim olmaksızın nominal ücretlerde artış meydana gelir. Reel ücret düzeyi değişmediği için üretim, istihdam ve hasıla düzeyinde herhangi bir değişiklik meydana gelmez. Dolayısıyla **öngörülen para politikaları çıktı düzeyinde herhangi bir değişiklik meydana getirmez**. Çünkü beklenen para politikaları işçiler ya da firmaların tahmin hatası yapmasını engelleyecektir. Tahmin hatalarının olmadığı durumda, beklenen fiyat düzeyi, gerçekleşen fiyat düzeyine eşit olduğu için gerçekleşen hasıla düzeyi doğal hasıla düzeyine eşit olacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür.

¹²⁵ Öngörülen ve öngörülmeyen para politikası için bakınız, Orhan ve Erdoğan, a.g.e., ss. 210-211.

Şekilde başlangıç denge noktası A seviyesidir. A noktasında denge hasıla düzeyi Y_N , denge fiyat düzeyi P_0 'dır. Dikkat edilirse, P_0 fiyat düzeyi gerçekleşen fiyat düzeyidir ve aynı zamanda beklenen fiyat düzeyine eşittir ki bu noktada gerçekleşen hasıla düzeyi doğal hasıla düzeyine eşittir. Ekonomi A noktasında dengede iken, politika yapıcının hasılayı doğal seviyesinin üzerine çıkarmak amacıyla para arzını artırdığını varsayalım. Para arzında meydana gelen artış, toplam talep eğrisinin AD_0 konumundan AD_1 konumunu alacak şekilde sağa doğru kaymasına neden olur. Toplam talepte meydana gelen artış, fiyatlar genel düzeyinin artmasına yol açacaktır. Fiyatlar genel düzeyinin artması ise reel ücretleri düşürecektir. Bu durumu 1 nolu eşitlikte görmek mümkündür.

$$\text{Reel Ücret} = \left(\frac{W}{P} \right) \downarrow \quad (1)$$

Ancak para arzı artışı öngörülen bir durum olduğundan işçiler, para arzı artışının reel ücretlerinde azalışa yol açacağını tahmin ederler ve hemen ücret artış talebinde bulunurlar. Yani, fiyat artışlarını hızlı bir biçimde nominal ücret artışları takip eder. Bu durumda 1 numaralı eşitlikteki pay kısmında yer alan nominal ücretlerde artış gözlenir ve reel ücret düzeyi değişmeksizin eski seviyesine hızlı bir biçimde geri döner. (Bu hızlı dönüş çıktı seviyesinde bir değişikliğe yol açmayacak bir uyarılama sürecini ifade etmektedir.)

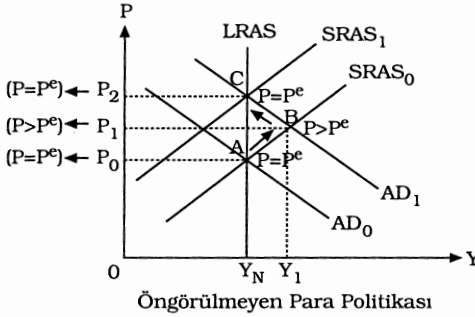
$$\text{Reel Ücret} = \left(\frac{W \uparrow}{P \uparrow} \right) \quad (2)$$

Ücretlerde meydana gelen artış, firma açısından maliyetlerin artması anlamına geldiği için işveren ya da firmalar üretimi artırma kararı almazlar. Maliyetlerde meydana gelen artış, Kısa Dönem Toplam Arz Eğrisinin (SRAS₀) sola doğru kayarak SRAS₁ konumunu almasına neden olur. Yeni denge B noktasında oluşmaktadır. B noktasında fiyatlar genel düzeyi P_1 'e çıkmış; hasıla düzeyinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. B noktasında beklenen fiyat düzeyi gerçekleşen fiyat düzeyine eşit olduğu için gerçekleşen hasıla düzeyi doğal hasıla düzeyine eşittir. Zira, para arzı artışı ile birlikte gerçekleşen fiyat düzeyi P_1 'e çıkmış; yanı sıra fiyat bekleyişleri de P_1 şeklinde revize edilmiş ve bu durumu takiben ücret artış talepleri gelmiştir. Yani, istihdam düzeyinde bir artış (işsizlik oranında bir azalış) ve sonrasında hasıla düzeyinde bir artış meydana gelmemiştir. Dolayısıyla öngörülen para politikası çıktı düzeyini artırmaz.

A ve B noktaları birleştirildiğinde uzun dönem toplam arz eğrisine (LRAS) ulaşılır. Uzun dönem toplam arz eğrisi üzerinde beklenen fiyat düzeyi gerçekleşen fiyat düzeyine, gerçekleşen hasıla düzeyi ise doğal hasıla düzeyine eşittir.

8. Öngörülme-yen Para Politikası:

Öngörülme-yen para politikası çıktı düzeyini kısa dönemde artırmaktadır. Çünkü öngörülme-yen politikalar nedeniyle tahmin hataları ortaya çıkmaktadır. Merkez Bankası tarafından yapılan parasal sürprizler, gerçekleşen fiyat düzeyinin beklenen fiyat düzeyinden yüksek olmasına neden olacaktır. Gerçekleşen fiyat düzeyinin beklenen fiyat düzeyinden yüksek olması reel ücretlerin düşmesine ve maliyetlerinde azalma olan firmaların üretimlerini artırmalarına neden olacaktır. Dolayısıyla gerçekleşen hasıla düzeyi doğal hasıla düzeyinin üstüne çıkacaktır. Ancak iktisadi karar birimlerinin tahmin hatası çok uzun süre devam etmemektedir. Rasyonel beklentiler varsayımı gereği iktisadi karar birimleri elde ettikleri yeni bilgilerle bu tahmin hatalarını kısa süre içinde düzelteceklerdir. Parasal sürprizlerin enflasyon oranını yükselteceğini tahmin ederek, durumlarını revize edeceklerdir. Bu düzeltme ile birlikte çıktı düzeyindeki artış ortadan kalkacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla açık biçimde göstermek mümkündür.

Şekilde başlangıç denge noktası A seviyesidir. A noktasında denge hasıla düzeyi Y_N , denge fiyat düzeyi P_0 'dır. A noktasında gerçekleşen fiyat düzeyi beklenen fiyat düzeyine; gerçekleşen hasıla düzeyi de doğal hasıla düzeyine eşittir. Ekonomi A noktasında denge iken, politika yapıcının hasılayı doğal seviyesinin üzerine çıkarmak amacıyla para arzını sürpriz bir biçimde artırdığını varsayalım. Para arzında meydana gelen artış, toplam talep eğrisinin AD_0 konumundan AD_1 konumunu alacak şekilde sağa kaymasına neden olur. Yeni denge B noktasında oluşur. B noktasında fiyatlar P_1 olurken, hasıla düzeyi Y_1 olur. P_1 fiyat düzeyinde gerçekleşen fiyat düzeyi beklenen fiyat düzeyinden büyük olduğu için ($P > P^e$), Y_1 gerçekleşen hasıla düzeyin doğal hasıla düzeyinden büyüktür ($Y > Y_N$). Gerçekleşen fiyat düzeyinin beklenen fiyat düzeyinden büyük olması, reel ücretleri düşürecektir. Ancak para arzı artışı öngörülmeyen bir durum olduğundan işçiler, para arzı artışının reel ücretlerinde azalmaya yol açacağını hemen tahmin edemezler. Tahmin hatası içinde olan işçiler, ücret artış talebinde bulunmazlar. Bu durumda maliyetlerinde azalma olan firmalar üretim miktarını artırırlar. Üretim miktarının artması ile hasıla düzeyinde artış meydana gelir.

Bununla birlikte, kısa bir süre sonra işçiler reel ücretlerinin düştüğünü fark edecekler ve zam talebinde bulunacaklardır. İşçilerin zam talebi, maliyetlerin artmasına yol açacağı için Kısa Dönem Toplam Arz Eğrisinin ($SRAS_0$) sola doğru kayarak $SRAS_1$ konumunu almasına neden olur. Fiyat artışlarına, ücret artışları tam olarak uyarlanacağı için yeni denge C noktasında oluşacaktır. C noktasında fiyatlar genel düzeyi P_2 'ye çıkmış; hasıla düzeyi doğal düzeyine

geri dönmüştür. C noktasında beklenen fiyat düzeyi gerçekleşen fiyat düzeyine eşit olduğu için gerçekleşen hasıla düzeyi doğal hasıla düzeyine eşittir. Zira, para arzı artışının fiyat artışına yol açtığını fark etmeleri ile birlikte fiyat beklentileri revize edilmiş ve bu durumu takiben ücret artış talepleri gelmiştir. Dolayısıyla öngörülme- yen para politikası çıktı düzeyini kısa süreli olarak artırmıştır.

A ve C noktaları birleştirildiğinde uzun dönem toplam arz eğrisine (LRAS) ulaşılır. Uzun dönem toplam arz eğrisi üzerinde beklenen fiyat düzeyi gerçekleşen fiyat düzeyine, gerçekleşen hasıla düzeyi ise doğal hasıla düzeyine eşittir.

Yeni Klasiklere Göre Para Politikasının Etkinliği				
	Öngörülen Para Politikası (Kısa ve Uzun Dönem Durumu)		Öngörülme- yen Para Politikası (Kısa Dönem Durumu)	
	Para Arzı Artışı	Para Arzı Azalışı	Para Arzı Artışı	Para Arzı Azalışı
Beklenti Durumu	$P = P^e$	$P = P^e$	$P > P^e$	$P < P^e$
Fiyatlar Genel Düzeyi	Artar.	Azalır.	Artar.	Azalır.
Çıktı	Değişmez. ($Y=Y_N$)	Değişmez. ($Y=Y_N$)	Artar. ($Y>Y_N$)	Azalır. ($Y<Y_N$)
Uzun Dönem Durumu				
			✓ Fiyatlar genel seviyesi yükselir.	✓ Fiyatlar genel seviyesi düşer.
			✓ Hasıla, doğal hasıla düzeyi- ne geri döner. ($Y=Y_N$)	✓ Hasıla, doğal hasıla düzeyi- ne geri döner. ($Y=Y_N$)

9. Aktivist Maliye Politikaları:

Yeni Klasiklere göre, uygulanan bir maliye politikası uzun dönemde üretim ve istihdamı artırıcı bir etki meydana getirmeyecektir. Şöyle ki, dengede olan bir ekonomide kamu harcamalarında meydana gelen bir artışın borçlanma ile finanse edilmesi durumun-

da özel tüketim ve yatırımlarda bir azalma meydana gelecektir. Diğer taraftan, kamu harcamalarının vergi artışı ile finanse edilmesi durumunda ise toplam üretimde bir azalma meydana gelecektir. Çünkü vergi artışı ile birlikte işçiler emek arzını, işverenler de emek talebini azaltacaktır.¹²⁶

10. Yeni Klasiklerle Monetaristler Arasındaki Farklar:

- ✓ Monetaristler, adaptif beklentileri kabul ederken, Yeni Klasikler rasyonel beklentileri kabul etmektedir.
- ✓ Monetaristler tarafından kabul edilen adaptif beklentilerde, önce hata yapılmakta, beklentiler sonra revize edilmektedir. Yeni Klasiklerde tam bilgi koşulları altında rasyonel beklentiler, fiyat oluşumunun bir parçasıdır.¹²⁷
- ✓ Monetaristlere göre, adaptif beklentiler altında ayarlama süreci yavaş bir biçimde gerçekleşeceği için kısa dönemde para politikası çıktı düzeyini artırabilir. Yeni Klasiklere göre, ayarlama süreci piyasalar arasında eş anlı ve hızlı bir biçimde gerçekleşeceği için öngörülen politikalar kısa dönemde bile çıktı düzeyini artırmaz. Çıktı düzeyinin kısa dönemli olarak artması, parasal sürprizlere bağlıdır.
- ✓ Monetaristlere göre, Phillips Eğrisi analizi kısa dönemde geçerli, uzun dönemde geçersizdir. Yani, Kısa Dönem Phillips Eğrisi negatif eğimli, Uzun Dönemli Phillips Eğrisi diktir. Yeni Klasiklere göre, Phillips Eğrisi analizi hem kısa, hem de uzun dönemde geçerli değildir. Yani, Phillips Eğrisi, kısa dönemde bile diktir.
- ✓ Monetaristlere göre, iktisadi istikrarsızlığın nedeni yanlış uygulanan para politikaları iken, Yeni Klasiklere göre, tahmin hatalarıdır.

11. Yeni Klasik İktisadın Eleştirileri

Yeni Klasik iktisadın, rasyonel beklentiler varsayımı altında iktisadi karar birimlerinin sistematik hata yapmayacağı ve aldatılamayacakları yönündeki varsayımlarına bazı eleştiriler yapılmıştır.

¹²⁶ Ataç, **Maliye Politikası**, s. 19.

¹²⁷ Hiç, a.g.m., ss. 83-84.

Bunları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- ✓ Rasyonel ihmalkarlık söz konusu olabilir. İktisadi ajanlar, bilgi edinmenin marjinal maliyeti, marjinal faydasını aştığı zaman ilgisiz davranabilirler.
- ✓ Rasyonellik fikrinin inanılmaz olduğu yönünde bir diğer eleştiri bulunmaktadır. Buna göre, iktisadi karar birimleri mevcut bütün bilgiyi kullanacak ve tam olarak anlayacak kadar gerçekten zeki olabilir mi sorusu sorulmaktadır. Bu eleştiri karşısında rasyonel beklentiler hipotezinin, her bireye müracaat etmediği; daha çok ortalama beklentilerin rasyonel olduğu ileri sürülmüştür. Yani, bazı araçlar aşırı tahminlerde, diğer bazıları yeterli olandan az tahminde bulunabilir; ancak, bu durum piyasadaki beklentilerin olumlu olmadığı anlamına gelmez. Ayrıca rasyonellik fikrinin inanılmaz olduğunu varsaymak, iktisadın en temel varsayımı ile ters düşmek anlamına gelmektedir.¹²⁸
- ✓ İktisadi karar birimlerinin hepsinin tam bilgi sahibi olması ve herhangi bir yanılma olmadan hükümet politikalarını tahminlerine dahil etmeleri pek gerçekçi görülmemiştir. Gerçekte, mutlaka bilgi noksanlığı ve yanılma payı olacağı ileri sürülmüştür. Bu eleştiriye karşı şu şekilde cevap verilmiştir:¹²⁹ Rasyonel beklentiler varsayımı, beklentiler oluşurken hangi değişkenlerin önemli olduğunu bireylerin otomatik olarak bildiğini varsaymamaktadır. Rasyonel beklentiler ortalama olarak ve belirli bir zaman geçtikten sonra iktisadi karar birimlerinin süreci, geçmiş deneyimlerinden yola çıkarak öğreneceklerini varsaymaktadır. Dolayısıyla geçmiş bilgiyi, mevcut bilgi ile birleştirerek beklentiler düzenlenecektir.
- ✓ Fiyatlarda tam esneklik ve esnek fiyatlar sayesinde tüm piyasaların Walrasgil mikro genel denge sürecini gerçekleştirmesi de pek gerçekçi görülmemiştir. Buna göre, fiyatlar ve ücretler mutlaka belli ölçüde sert olacaktır.¹³⁰ Nitekim,

¹²⁸ İslatince, a.g.m., s. 20.

¹²⁹ İslatince, a.g.m., s. 21.

¹³⁰ Hiç, a.g.m., ss. 85-86.

uzun süreli sözleşmelerin varlığı emek arz edenler ve firmaların sözleşme süresi boyunca revizyona gitmesini engeller. Dolayısıyla para arzı artışını fark etmiş olsalar bile, sözleşmelerinin varlığı ücretlerin ve mal fiyatlarının hızlı bir biçimde uyarlanmasına engel olmaktadır.

- ✓ Ekonomide gerçekleşen son derece karmaşık olaylar uzmanlık bilgisi gerektirir. Merkez Bankası'nın para arzını artırması iktisadi değişkenleri nasıl etkileyeceğinin bilinmesi ve buna dayalı öngörü yapılabilmesi belli bir eğitim ve uzmanlık bilgisi gerektirir. Ayrıca bir ülkede resmi gazeteyi, Merkez Bankası yayınlarını, Hazine yayınlarını, günlük gazeteleri, uzman yorumlarını kaç kişi düzenli olarak takip eder? ABD'deki başkanlık seçimlerinin Türkiye'ye yansımalarını kaç kişi doğru olarak analiz edebilir? Doğal olarak bu tür analizler uzmanlık bilgisi gerektirmektedir. Rasyonel beklentiler hipotezi, bu eleştiriye ise şu şekilde cevap vermektedir:¹³¹ Hipotez, iktisadi karar birimlerinin hepsinin bilgiyi kendi kendisine toparlayıp, kendi başına beklenti oluşturduğunu varsaymamaktadır. Çoğu zaman, karar birimleri kendileri ile ilgili beklentileri başkalarına düzeltirmektedir. Örneğin, karar birimleri enflasyon beklentilerini, Merkez Bankası ve finans departmanlarının beklentilerine dayanarak düzenlemektedir. Diğer taraftan iş gücü piyasasında sendikalar, uzman bilgisi veya danışmanlık hizmeti almak suretiyle enflasyon beklentisi oluşturmakta ve buna bağlı olarak sözleşmelerini düzenlemek amacıyla görüşmelere başlamaktadır.
- ✓ Rasyonel beklentiler hipotezine yapılan bir diğer eleştiri ise hipotezin test edilebilir olup olmadığı ile ilgilidir. Bu hususta verilen açık cevap, beklentilerin doğal olarak ölçülemez olarak görülmesine karşılık; beklentilerin ekonomik modellerle düzenlenerek test edilmesine yönelik gerçekleştirilen sayısız denemenin mevcut olduğu noktasında toplanmaktadır.¹³²

¹³¹ İslatince, a.g.m., s. 20.

¹³² İslatince, a.g.m., s. 21.

YENİ KLASİK İKTİSAT İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Lucas arz eğrisinin geçerli olduğu bir ekonomide işsizlik oranının doğal düzeyin altına indirilebilmesi için aşağıdakilerden hangisi gerekir?

A) Para arzının artırılması
B) Para arzının azaltılması
C) Döviz kurunun önceden açıklanması
D) Gerçekleşen enflasyonun beklenen enflasyondan daha düşük olması
E) Gerçekleşen enflasyonun beklenen enflasyondan daha yüksek olması

(KPSS, 2002)

2. Lucas arz denkleminin geçerli olduğu bir ekonomide, kısa dönemde işsizliğin azalması aşağıdaki durumların hangisinde ortaya çıkar?

A) Enflasyon düzeyi beklenen enflasyon düzeyinin üzerine çıktığında
B) Enflasyon düzeyi beklenen enflasyon düzeyinden daha düşük olduğunda
C) Reel büyüme hızı enflasyondan düşük olduğunda
D) Para arzı artış hızı reel büyüme hızından yüksek olduğunda
E) Para arzı artış hızı reel büyüme hızına eşit olduğunda

(KPSS, 2003)

3. $E\pi_t$ beklenen enflasyon, π_t gerçekleşen enflasyon, Y_t gerçekleşen üretim, Y_t^* doğal veya potansiyel üretim, z_t iş gücünün üretkenlik (verimlilik) artışı 1, a ve b katsayılarıdır ve $a > 0$, $0 < a \leq 1$ ve $0 < b < 1$ geçerlidir.

Buna göre, aşağıdaki denklemlerden hangisi bekleyişleri içeren Philips Eğrisini gösterir?

A) $p_t = 1 (Y_t - Y_t^*) - aE\pi_t + bz_t$

☒ B) $p_t = 1 (Y_t - Y_t^*) + aE\pi_t - bz_t$

C) $p_t = -1 (Y_t - Y_t^*) - aE\pi_t - bz_t$

D) $p_t = -1 (Y_t - Y_t^*) + aE\pi_t - bz_t$

E) $p_t = 1 (Y_t - Y_t^*) + aE\pi_t + bz_t$

(KPSS, 2006)

- 4. Rasyonel beklentileri içeren Yeni Klasik modele göre, para arzında % 5 düzeyinde gerçekleşen bir azalma sonucunda fiyat düzeyi ve çıktı düzeyi nasıl değişir?**

Fiyat Düzeyi

Çıktı Düzeyi

A) Azalır

Azalır

B) Değişmez

Azalır

☒ C) Azalır

Değişmez

D) Azalır

Artar

E) Değişmez

Değişmez

(KPSS, 2008)

- 5. İktisadi ajanlar rasyonel beklentilere sahipse aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?**

A) Enflasyon ortaya çıkmaz.

B) İşsizlik oranı sıfır olur.

C) Önceden ilan edilen genişletici bir para politikası ekonomik faaliyet hacmini artırır.

☒ D) Önceden ilan edilen genişletici bir para politikası, ekonomik faaliyet hacmini etkilemez.

E) Önceden ilan edilen genişletici bir para politikası ekonomik faaliyet hacmini sadece ekonomik durgunluk dönemlerinde artırabilir.

(Kaymakamlık, 2006)

6. Lucas arz fonksiyonu yaklaşımına göre, çıktı düzeyini azaltmak için merkez bankasının hangi politikayı uygulaması gerekir?

- A) Para arzında % 5'lik bir artış ilan etmeli ve para arzını % 5 artırmalıdır.
- B) Para arzında % 5'lik bir azalış ilan etmeli ve para arzını % 5 azaltmalıdır.
- C) Para arzını ilan etmeden, beklenmedik biçimde % 5 artırmalıdır.
- ☒ D) Para arzını ilan etmeden, beklenmedik biçimde % 5 azaltmalıdır.
- E) Para arzını değiştirmeden yatırımları % 5 oranında değiştirmelidir.

(İdari Yargı, 2006)

7. Üretici ve tüketici herkesin piyasa göstergelerini yakından izleyerek ve ellerindeki bütün bilgileri kullanarak gelecekle ilgili beklentilerini şekillendirdiğini varsayan kuram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ricardian emek kuramı
- B) Hicks sermaye kuramı
- C) Azalan marjinal verimler kuramı
- ☒ D) Rasyonel beklentiler kuramı
- E) Yeni klasik mikro ekonomi kuramı

(KPSS 2004, Maliye)

8. Yeni Klasik Yaklaşımına göre, para arzındaki beklenmedik bir azalma sonucunda kısa dönemde çıktı düzeyi ve fiyatlar genel düzeyi nasıl değişir?

<u>Çıktı Düzeyi</u>	<u>Fiyatlar Genel Düzeyi</u>
☒ Azalır	Düşer
B) Azalır	Değişmez
C) Değişmez	Düşer
D) Artar	Düşer
E) Değişmez	Yükselir

(KPSS 2009, İktisat)

9. “En iyi iktisat politikası, politikasızlık politikasıdır.” görüşü aşağıdaki iktisatçılardan hangisine aittir?

- A) Keynes B) Laffer C) Phillips
☒ D) Lucas E) Hansen

(SGK, 2008)

10. Yeni Klasik Yaklaşımına göre işsizlik hangi biçimde ortaya çıkabilir?

- ☒ A) İradi işsizlik B) Gayri-iradi işsizlik
 C) Yapısal işsizlik D) Teknolojik işsizlik
 E) Mevsimsel işsizlik

(Kaymakamlık, 2009)

11. Rasyonel Bekleyişler Teorisine göre, bireyler fiyat beklentilerini aşağıdakilerden hangisini temel alarak oluştururlar?

- A) Geçmişteki fiyat artış oranlarının ağırlıklı ortalamasını
 B) Cari yıldaki fiyatların bir yıl sonra da süreceği varsayımını
 C) Cari yıldaki fiyatların ağırlıklı ortalamasının geçmiş yıllardaki fiyatların ağırlıklı ortalamasına bölümünü
 D) Geçmiş yıllardaki fiyatların ağırlıklı ortalamasının cari yıldaki fiyatların ağırlıklı ortalamasına bölümünü
☒ E) Fiyatların oluşumuna ilişkin eldeki bilgilerin tümünü

(Kaymakamlık, 2009)

12. İktisadi ajanların rasyonel beklentilere ve para politikası hakkında doğru bilgiye sahip olmaları durumunda, Philips Eğrisiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Yatay olur. B) Eğimi oldukça düşük olur.
 C) Eğimi oldukça yüksek olur. ☒ D) Dikey olur.
 E) İstikrarsız olur.

(Kaymakamlık, 2009)

13. Barro - Ricardo etkisine göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Kamu bütçe açığı halkın gelir artış beklentilerini uyarır.
- B) Kamu bütçe açığı vergi mükelleflerinin verginin etkisini dengeleme gücünü azaltır.
- C) Kamu bütçe açığı ile yatırım hacmi arasında pozitif ilişki vardır.
- ~~D)~~ Kamu bütçe açığı reel faiz oranını etkilemez.
- E) Kamu bütçe açığı faiz oranını ters yönde etkiler.

(Halk Bankası Uzm. Yar., 2009)

14. Rasyonel Beklentiler Yaklaşımının teorik temeli aşağıdaki iktisatçıların hangi ikisinin yapmış olduğu çalışmalara dayanır?

- A) John Muth ve Robert Lucas
- B) John Maynard Keynes ve Milton Friedman
- C) Alfred Marshall ve Thomas Sargent
- ~~D)~~ Leon Walras ve James Tobin

(Milli Emlak Uzmanlık, 2008)

1. E	3. B	5. D	7. D	9. D	11. E	13. D
2. A	4. C	6. D	8. A	10. A	12. D	14. D

The Cape

8. KEYNESYEN AKIMA BAĞLI İKTİSADİ OKULLAR

1970'li yıllarda ortaya çıkan stagflasyon krizi ile birlikte bir taraftan Keynesyen politikaların yetersizliği ortaya çıkmış; diğer taraftan klasik iktisat teorisi yeni yorumlarla yeniden canlanmaya başlamıştır. Bu çerçevede Keynesyen okul içinde de birbirinden farklı akımlar ortaya çıkmıştır.¹³³ Keynesyen yaklaşımın gelişimi ele alındığında Keynes sonrasında ortaya çıkan ve Keynesyen iktisada bağlı olarak kabul edilen iktisadi yaklaşımların farklılıklar arz ettiği görülmektedir. Bu çerçevede Geleneksel Keynesyen akım sonrasında birbirinden farklılıklar arz eden yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. A. Blinder, Keynesyen olmanın manasını açıklamak için altı temel ilke olduğunu ileri sürmüştür. Buna göre Keynesçiliğin özü ilk üçü pozitif, sonraki üçü normatif altı temel ilkeden oluşmaktadır:¹³⁴

- ✓ Toplam talep hem kamu kesiminin hem de özel kesimin ekonomik kararlarından etkilenmekte ve bazen dalgalanmalar göstermektedir.
- ✓ Toplam talebi değiştiren öngörülen ve öngörülmeyen değişimler, kısa dönemde en büyük etkisini reel çıktı ve istihdam düzeyi üzerinde göstermektedir.
- ✓ Fiyatlar ve ücretler piyasaları temizlemek için hızlı bir biçimde hareket etmediği için mal piyasaları ve özellikle de emek piyasaları şoklara yavaş cevap verirler. Yani, uyarılama hızlı bir biçimde gerçekleşmez.
- ✓ Keynesyenlerin istihdam ve işsizliğin optimal olması konusunda özel bir iddiaları söz konusu değildir.

133 Ataç, **Maliye Politikası**, s. 21.

134 Tosun ve Büyükkın, a.g.m., s. 166.

- ✓ İş çevrimlerinin genişlemesini önlemek için aktif iktisat politikalarının uygulanması gerekir.
- ✓ Enflasyondan ziyade işsizliğin önlenmesi önemlidir.

Bu çerçevede Keynesyen iktisat çerçevesinde ortaya çıkan iktisadi okulları, Neo Klasik Keynesci Sentez, Cambridge Keynesciliği, Dengesizlik İktisadı, Yeni Keynesyen İktisat ve Post-Keynesyen İktisat şeklinde ifade etmek mümkündür. Bu yaklaşımlardan Yeni Keynesyen ve Post Keynesyen okul, ayrı başlıklar altında incelenecek; diğerlerine kısaca değinilecektir.

i) Neo Klasik Keynesci Sentez

Neo Keynesci İktisat olarak da bilinmektedir. Kurucuları J. Hicks ve F. Modigliani'dir. Uzun dönemde çok iyi biçimde çalışan Neo Klasik iktisattan, kısa dönemde aksak çalışan IS-LM analizinden yararlanılmıştır. Sisteme Phillips (1958) ve Lipsey (1960) tarafından Phillips Eğrisi; 1962 yılında IS-LM modeline Mundell ve Fleming tarafından uluslararası ekonomik ilişkiler dahil edilmiştir. Neo Klasik İktisat ve Keynesyen iktisadı sentezleyen, Neo-Klasik Keynesci Sentez çerçevesinde şunlar modele dahil edilmiştir:¹³⁵

- ✓ Yaşam boyu gelir hipotezi
- ✓ Portföy analizine bağlı olarak parasal intibak mekanizması
- ✓ İşlem amacıyla para talebinin de işlem maliyetlerine bağlı olarak faiz oranlarına duyarlı olduğu görüşü

ii) Cambridge Keynesciliği

1960'lara bir araştırma programında Roy F. Harrod'un çizgisi; uzun dönem büyüme teorisi ve içsel devresel dalgalanmalar hakim olmuştur. Cambridge Keynesciliğine göre, tasarruflar yatırımı değil, yatırımlar tasarrufları belirlemektedir. Cambridge Keynesciliği temelde şu özellikleri ifade etmektedir:¹³⁶

¹³⁵ Eren, "Klasik ve Keynesci Makro Analiz", s. 235.

¹³⁶ Eren, "Klasik ve Keynesci Makro Analiz", s. 236.

- ✓ Cambridge Keynescilerine göre, bugünkü kararlar üzerinde geçmiş tarih ve gelecek hakkındaki beklentiler önemlidir.
- ✓ Gelir bölüşümü, iktisadi büyüme oranı ile direkt olarak bağlantılıdır. Yatırım oranının kontrol edilmesi, gelir bölüşümü ve kâr oranının kontrolünü de sağlamaktadır.
- ✓ Nominal ücretler dışsal olarak, kurumsal faktörler tarafından belirlenir. Firmalar, fiyat alıcısı değildir. Rekabet, fiyat rekabetinden ziyade yatırım ve tüketim harcamaları çerçevesinde odaklaşmaktadır.
- ✓ Geçmiş bilinir, gelecek belirsizdir.

iii) Dengesizlik Keynesciliği

R. Clower ve A. Leijonhufvud'a göre Keynes'in önemi, analize dengesizliği dahil etmesidir. Bununla birlikte, dengesizliği öne çıkarmaları nedeniyle Keynesyen iktisatçılar tarafından sempati ile karşılanırken, Keynes'i Walrasçı gelenek çerçevesinde inceledikleri için eleştirilmişlerdir. Buna göre, Walrasçı müzayedeci koordinasyonu sağlayamaz. Çünkü tasarruf yapanlarla, yatırım yapanlar farklı kişilerdir. Haber alma eksik ve maliyetli olduğu için Leijonhufvud, beklentilerin hatalı olabileceğini ileri sürmüştür. Haber alma konusundaki farklılıklardan dolayı dengesizlik ortaya çıkabilir.¹³⁷

¹³⁷ Eren, "Klasik ve Keynesci Makro Analiz", s. 237.

The Cape

9. YENİ KEYNESYEN İKTİSAT

İsim babası M. Parkin olan Yeni Keynesyen iktisadın en önemli temsilcileri, A. Okun, M. Parkin, S. Fischer, E. Phelps, J. Taylor, J. Stiglitz, A. Blinder, J. Yellen, G. Mankiw, G. Akerlof, O. Blanchard, L. Ball ve D. Romer'dır.¹³⁸

1. Temel Varsayımları:

- ✓ Yeni Klasik İktisat'a tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yeni Klasik İktisat, Keynesyen iktisadın mikro temellerden yoksun olduğu yönünde eleştirilerde bulunmuştur. Bunun için Yeni Keynesyen iktisatçılar mikro iktisadi düzeyde firmaların kârlarını, tüketicilerin refahlarını maksimize etme çabalarını ve bunların makro iktisadi anlamda meydana getirdiği ters sonuçları incelemişlerdir.¹³⁹
- ✓ Rasyonel beklentiler varsayımını kabul etmektedirler. Diğer bir ifadeyle, Yeni Keynesyenlere göre beklentiler rasyonel olabilir.¹⁴⁰ Ancak ücretler ve fiyatlar yapışkan olduğu için bir dengesizlik olması durumunda piyasalar süpürülmeyecek; yani dengesizlik kendiliğinden ortadan kalkmayacaktır. Bu durumu bir örnek ile şu şekilde izah etmek mümkündür: Politika yapıcının işsizliği azaltmak amacıyla para arzını artırdığını ve bu para arzı artışının iktisadi karar birimleri tarafından öngörüldüğünü varsayalım. Yeni Klasiklere göre, para arzı arttığı için reel ücretlerinde düşme olacağını tahmin eden işçiler zam isteyecek; işveren ise reel ücretlerdeki azalmayı maliyetlerinde bir düşme olarak değerlendirip üretimi artırmak yerine işçilerin zam talebini eski reel ücret se-

¹³⁸ Tosun ve Büyükbakan, a.g.m., s. 179.

¹³⁹ Ataç, "Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar", s. 15.

¹⁴⁰ Orhan ve Erdoğan, a.g.e., s. 129.

viyelerini sağlayacak şekilde yerine getirecektir. Yeni Keynesyen bakış açısı ile bu durum değerlendirilirse, süreç şu şekilde gelişecektir. İşçiler para arzı artışından dolayı reel ücretlerinin düşeceğini tahmin etseler bile, reel ücretlerindeki düşmeyi telafi edecek şekilde nominal ücretlerinde artış sağlamaları belli bir gecikme ile ortaya çıkar. Zira, işçiler zam istediklerinde, işveren onlara yapmış oldukları ücret sözleşmesini hatırlatacaktır. Dolayısıyla sözleşmelerin varlığı reel ücretlerde meydana gelen azalmaya nominal ücretlerin belli bir gecikme ile uyarlanmasına neden olacaktır. Aynı şey hammadde veya mal fiyatlarının enflasyondan dolayı revize edilmek istenmesi durumunda da ortaya çıkacaktır. Yani, iktisadi karar birimleri rasyonel olsalar bile, ücret ve fiyatların yapışkan olmasına yol açan nedenlerden dolayı ayarlama belli bir zaman gerektirecektir. Yeni Klasikler rasyonel beklentiler varsayımına dayandığı için Yeni Keynesyenlerle bu ortak bir noktadır.

- ✓ Neo Klasik Sentez ile aralarındaki temel fark, makro yaklaşımların mikro kökenlerine dayanmaktadır. Şöyle ki, Neo Klasik Sentez, makro problemlere çözüm önerirken, piyasa ekonomisinin zayıflıklarını veri almaktadır. Diğer taraftan, Yeni Keynesyenler makro problemlerin hangi mikro davranışlardan kaynaklandığını ele almakta; yani, makro denge-sizliklerin mikro uzantılarını incelemektedirler.
- ✓ “Temiz olmayan piyasa modeli” de denilmektedir.¹⁴¹ Yeni Klasiklere göre ücretler ve fiyatlar esnek, ayarlama ise eşanlı ve hemen olduğu için piyasalar temizlenecektir. Ancak Yeni Keynesyenlere göre ücretler ve fiyatlar esnek değil, yapışkandır. Bu yüzden de dengeden bir sapma olması durumunda Yeni Klasiklerin öngördüğü gibi mükemmel bir biçimde ayarlama olmayacak; yani piyasalar süpürülmeyecektir.
- ✓ Hem öngörülen, hem de öngörülmeyen para politikaları çıktı düzeyini artırmaktadır. Ancak öngörülmeyen para politikaları çıktı düzeyini daha fazla artırmaktadır.¹⁴²

¹⁴¹ Ataç, “Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar”, s. 15.

¹⁴² Orhan ve Erdoğan, a.g.e., s. 221.

- ✓ Öngörülme-yen para politikasının çıktı düzeyini artırması Yeni Klasikler tarafından da kabul edildiği için bu bir ortak noktadır.
- ✓ Yeni Keynesyenler, Yeni Klasiklerin bazı görüşlerini kabul etmektedirler. Bunlar, rasyonel beklentiler, doğal işsizlik oranı, doğal gelir düzeyi¹⁴³ ve öngörülemez para politikasının çıktı düzeyini etkilediğidir.
- ✓ Para politikasının çıktı düzeyini artırması, ilk Keynesyenlerden ayrıldıkları bir noktadır.

2. Ücretlerin ve Fiyatların Yapışkan Olmasının Nedenleri:

Ücretlerin ve fiyatların yapışkan olma nedenleri şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Etkin ücret teorileri
- ✓ Zımni sözleşmeler teorisi
- ✓ Süre teorileri
- ✓ İçerdekiler – dışarıdakiler modeli
- ✓ Koordinasyon yetersizlikleri
- ✓ Fiyatların karışık ayarlanması
- ✓ Toplam talep dışsallıkları
- ✓ Uzun dönemli sözleşmeler
- ✓ Menü (katalog) maliyetleri

a) Etkin Ücret Teorileri

Etkin ücret teorisi verimlilik ile işçinin aldığı reel ücret arasında bir ilişki kurmaktadır. Bu durumda ücretler, çalışanların vasıfları konusunda bir gösterge olmaktadır. Emek fazlasının bulunması, firma için ücretleri düşürmenin bir gerekçesi olmayacaktır. Çünkü firma, düşen ücretlerin verimliliği olumsuz etkileyeceğinden çe-

¹⁴³ Ercan Eren, **Makro İktisat**, 4. Basım, İstanbul: Avcıol Basım, 2006, s. 225.

kinmektedir. Bu nedenle talep daralması karşısında firma ücretlerde kısıntıya gitmeyecektir.¹⁴⁴ Çünkü ücretlerin düşmesi durumunda işçinin verimliliği, işyerine bağlılığı, sadakati gibi unsurlarda azalma olacaktır. Ücretlerin verimliliğinin düşmesini engelleyen firmalar ücretleri etkin bir düzeyde sabitleme yoluna gitmektedir.

b) Zımni Sözleşmeler Teorisi

Zımni Sözleşmelere Arthur Okun, Smith'in ünlü cümlesini hatırlatacak biçimde "görünmez tokalaşma" demektedir.¹⁴⁵ Buna göre ücretler, işçi ile işveren arasında yazılı bir anlaşmaya dayanmadan örtük bir biçimde belirlenir. Ücretleri belirlerken konjonktürel dalgalanmalar dikkate alınmaz. Örneğin, ekonomi genişleme aşamasında iken, ücretleri yükseltme yönünde bir eğilim olmayacağı gibi; daralma aşamasında da ücretleri düşürme gibi bir eğilim olmayacaktır. Dolayısıyla ücretler uzun dönemli bir perspektife bağlı olarak belirlenir.¹⁴⁶ Diğer bir ifadeyle, işçiler çalıştıkları dönemlerde piyasa oranının üstünde reel ücretler elde etmektedirler.¹⁴⁷

c) Süre Teorileri

İşverenler uzun süre işsiz kalmış kişileri yeteneklerinde bir körelme olduğunu düşünerek düşük ücret düzeyinden de olsa çalıştırmak istemezler.¹⁴⁸

d) İçerdekiler – Dışarıdakiler Modeli

İşsizlik olması durumunda firmalar işsizleri işe alıp çalıştırmak yerine halihazırda çalışan işçileri çalıştırmak eğilimindedirler. Zira, eski işçileri işten çıkarmanın ve yeni işçilerin tecrübe kazanmasının belli bir maliyeti bulunmaktadır. Bu yüzden içerdeki eski çalışanlarına belli bir reel ücret düzeyinde ücret ödemeye razı olurlar. Ayrıca içerdeki çalışan sendikali işçiler, ücretlerin aşağı doğru düşme-

144 David Begg and Stanley Fisher, **Makro İktisat**, Çev: Vildan SERİN, İstanbul: Alkım Yayınları, 2001 s. 564; Ataç, "Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar", s. 15.

145 İlker Parasız, **Makro Ekonomi**, 6. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1996, s. 278.

146 Orhan ve Erdoğan, **a.g.e.**, ss. 213-216.

147 Ataç, "Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar", s. 15.

148 Orhan ve Erdoğan, **a.g.e.**, ss. 213-216.

sini önlerler.¹⁴⁹ Yine, içerdeki - dışardakiler modeline göre, dalma dönemlerine bazı işçilerin işine son verilerek dışardakiler durumuna geçebilirler. Ekonomi genişlemeye başladığında ise içerdeki çalışanlar kendi ücretlerine zam yapılması durumunda daha fazla çalışmak istediklerini ifade ederek, dışardakilerin işe geri dönmesini engelleyebilirler.¹⁵⁰ İçerdeki gücü dönüş maliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Dönüş maliyetleri şunlardır:

- ✓ Kiralama
- ✓ Teşvik maliyetleri
- ✓ Emek piyasasında araştırma yapma maliyetleri
- ✓ İş ilanı verme
- ✓ İstihdam koşullarını görüşme
- ✓ Tazminat ve mahkeme masraflarını kapsayan işten ayırma maliyetleri

Dönüş maliyetleri göz önüne alındığında dışardakiler daha az cazip hale gelmektedir. Dönüş maliyetlerine ilaveten içerdeki dışardakilere göre daha fazla bilgiye sahip olması, dışardakilerin zamanla yeteneklerinin körelmesi daha düşük ücretle dahi çalıştırılma konusunda cazibelerini yitirme nedenleridir.¹⁵¹

c) Koordinasyon Yetersizlikleri

Koordinasyon yetersizliğini birkaç açıdan ele almak mümkündür:¹⁵²

Firmaların tümünün fiyatlarını artırmada koordine edilmesi mümkün değildir. Para stokunda bir artış meydana geldiğinde firmalar kendi ürünlerine yönelik talepte bir artış olduğunu düşünerek önce üretimlerini, sonrada fiyatlarını artıracaktırlar. Dolayısıyla fiyat artışı yavaş bir biçimde meydana gelecektir.

İşçiler ve sendikalar arasında da koordinasyon yetersizliği olabilir. İşçiler ücretleri ile ilgili karar verirken, diğer firmaların ve sek-

¹⁴⁹ Orhan ve Erdoğan, a.g.e., ss. 213-216.

¹⁵⁰ Ataç, "Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar", s. 15.

¹⁵¹ Eren, "Klasik ve Keynesci Makro Analiz", s. 242.

¹⁵² Yıldırım ve Karaman, a.g.e., ss. 282-283.

törlerin ücret düzeylerini de göz önünde bulundururlar. Bir firmanın işçilerini daha düşük ücrete razı edebilmesi, işçiler diğer sektör ve firmalardaki ücret düzeyini gözlemlediği için güçtür. Bu yüzden de ücret ayarlaması yavaş biçimde gerçekleşecektir.

f) Fiyatların Karışık Ayarlanması

Bir ekonomide fiyatlar mükemmel bir biçimde eş anlı ve koordineli bir biçimde ayarlanamaz. Fiyatların ayarlanması karmaşık bir zamanlama ile ortaya çıkmaktadır. Çünkü firmalar fiyatı ilk yükselten firma durumuna düşmek istemezler. Firmaların fiyatları yükseltirken diğerinin yükseltmesini beklemesi fiyat ayarlamalarının yavaş bir biçimde gerçekleşmesine neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, firmalar kendi fiyat ayarlamalarını yapmadan önce, başkalarının fiyat değişikliklerini öğrenmek isterler.¹⁵³ Dolayısıyla fiyat ayarlamaları eş anlı ve hemen değil, belli bir gecikme ile gerçekleşir.

g) Toplam Talep Dışsallıkları

Firmalardan birinin fiyatlarını ayarlaması durumunda diğer firmaların ürünlerine yönelik talebin üzerinde bazı etkiler meydana gelecektir. Firmalar fiyat ayarlamalarına giderken bu durumu da dikkate aldıkları için ayarlama yavaş meydana gelecektir.¹⁵⁴

h) Uzun Dönemli Sözleşmeler

Uzun dönem ilişkileri ve sözleşmelerin varlığını iki şekilde ele almak mümkündür:

İşçi ile işveren arasındaki ücret sözleşmeleri genellikle uzun dönemli -yıllık- olarak gerçekleştirilmektedir. Bu durumda herhangi bir fiyat artışı olması durumunda ücretler belli bir gecikme ile uyarlanabilecektir.

Firmaların kendi aralarındaki ilişkiler de uzun dönemli olarak gerçekleşmektedir. Örneğin mal ya da hammadde alım-satımları sözleşmeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Fiyatlarda bir değişme olması durumunda, bunu ilgili mal veya hammadde fiyatlarına yansıtabilmek için sözleşme döneminin sona ermesi gerekmek-

¹⁵³ Eren, **Makro İktisat**, s. 226.

¹⁵⁴ Yıldırım ve Karaman, a.g.e., s. 283.

tedir. Dolayısıyla, fiyat ve ücret ayarlamaları yavaş bir biçimde gerçekleşmektedir.

i) Menü (Katalog) Maliyetleri

Menü maliyetleri firmaların fiyatlarını sıkça ayarlamasının önünde önemli bir engeldir. Fiyatlarını değiştiren bir firma, fiyat değişikliği ile ilgili belli maliyetler üstlenecektir. Fiyat değişikliği durumunda tüketicilere yeni fiyat kataloglarının gönderilmesi, satış personeline yeni fiyat listelerinin dağıtılması, yeni menüler bastırılması gibi maliyetler üstlenecektir. Örneğin, turistik hizmet veren bir otel fiyatlarını değiştirmesi durumunda çalıştığı seyahat acentelerine fiyat değişikliği ile ilgili yeni listeler göndermesi, gazetelere yeni ilanlar vermesi, yeni broşürler bastırması gibi maliyetlere katlanmak zorunda kalacaktır. Bu yüzden firmalar sık sık fiyatları değiştirmek istemezler. Fiyat değişikliklerini belli aralıklarla gerçekleştirirler.

3. Histerezis Etkisi ve İşsizlik:

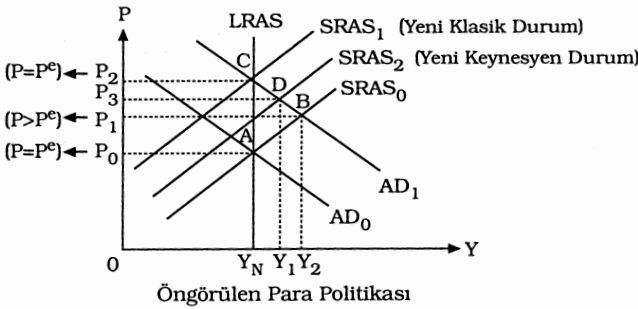
Histerezis etkisi, aslında bir fizik kavramıdır. Histerezis, bir değişkenin geçici olarak dışsal bir şoka maruz kalması durumunda, dışsal şok ortadan kalktığında bile değişkenin eski seviyesine geri dönmemesidir. Dolayısıyla işsizlik histerezisi şu şekilde tanımlanabilir: Geçici olarak ortaya çıkan bir şoktan dolayı fiili işsizlik oranının doğal işsizlik oranının üstüne çıkması durumunda, şok ortadan kalktığında işsizliğin doğal seviyesine geri dönmemesidir. Daha yüksekte yeni bir doğal işsizlik oranı belirlenmesidir. Diğer bir ifadeyle, fiili işsizlik oranındaki değişimler, doğal işsizlik oranını etkileyebilmektedir. Bu durumun nedeni şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Yeni duruma adapte olma: Durgunluğu izleyen genişleme dönemlerinde işsizliğin eski seviyesine dönmemesi anlamına gelmektedir.
- ✓ İçerdekiler – dışarıdakiler problemi: Durgunluğu izleyen genişleme dönemlerinde içerdeki sendikalı çalışanların ücretlerini artırma yönündeki talepleri, dışarıdakilere talebin artmasına engel olmaktadır.¹⁵⁵

¹⁵⁵ Eren, "Klasik ve Keynesci Makro Analiz", s. 242.

4. Öngörülen Para Politikası:¹⁵⁶

Yeni Keynesyenlere göre, **öngörülen para politikaları da çıktı düzeyini artırır.** Çünkü ücretler ve fiyatlar Yeni Klasiklerin ileri sürdüğü gibi esnek değil, yapışkandır. Ücretlerin ve fiyatların yapışkan olduğu varsayımı altında rasyonel karar birimleri para arzındaki bir artışı öngörmüş olsalar bile, fiyat artışlarına ücret artışlarının uyarlanması belli bir gecikme ile olacaktır. Yani, uyarılama hemen ve mükemmel bir biçimde gerçekleşmeyecektir. Fiyat artışları neticesinde ücret artışları meydana gelecektir. Ancak bu artışlar, para arzının fiyatlar genel düzeyi üzerindeki etkisini tam olarak ortadan kaldırmaya eşit bir düzeyde olmayacaktır. Çünkü etkin ücret teorileri, koordinasyon yetersizlikleri, fiyatların karışık ayarlanması, menü maliyetleri ve diğer sebeplerden dolayı ayarlama tam olarak olmayacak ve kısa dönem toplam arz eğrisindeki sola kayma Yeni Klasiklerin öngördüğünden daha az olacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla görmek mümkündür.

Şekilde başlangıç denge noktası A noktasıdır. A noktasında denge hasıla düzeyi Y_N , denge fiyat düzeyi P_0 'dır. P_0 fiyat düzeyinde gerçekleşen fiyat düzeyi, beklenen fiyat düzeyine eşittir ki bu noktada gerçekleşen hasıla düzeyi doğal hasıla düzeyine eşittir. Ekonomi A noktasında dengede iken, politika yapıcının hasılayı doğal seviyesinin üzerine çıkarmak amacıyla para arzını artırdığını varsaya-

¹⁵⁶ Öngörülen ve öngörülmeyen para politikası için bakınız, Orhan ve Erdoğan, a.g.e., ss. 219-221.

lm. Para arzında meydana gelen artışı toplam talep eğrisinin AD_0 konumundan AD_1 konumunu alacak şekilde sağa doğru kayması- na neden olur. Toplam talepte meydana gelen artış, fiyatlar genel düzeyinin artmasına yol açacaktır. Bu durumda ortaya çıkacak etkiyi Yeni Klasik ve Yeni Keynesyen açıdan aynı şekil üzerinde göstermek konunun anlaşılması açısından daha faydalı olacaktır.

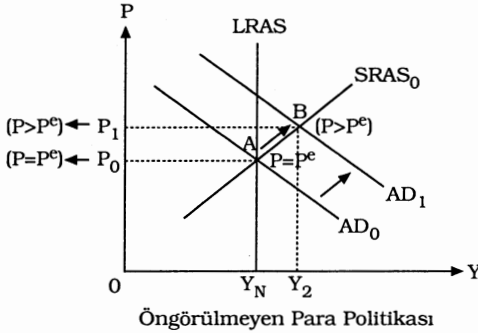
✓ **Yeni Klasik İşleyiş:** Fiyatlar genel düzeyinin artması, reel ücretleri düşürecektir. Para arzı artışı öngörülen bir durum olduğunda işçiler reel ücretlerindeki azalışı telafi etmek için hemen ücret artış talebinde bulunurlar. Reel ücret düzeyi değişmeksizin eski seviyesine hızlı bir biçimde geri döner. Ücretlerde meydana gelen artış, firma açısından maliyetlerin artması anlamına geldiği için işveren ya da firmalar üretimi artırma kararı almazlar. Maliyetlerde meydana gelen artış, Kısa Dönem Toplam Arz Eğrisinin ($SRAS_0$) sola doğru kayarak $SRAS_1$ konumunu almasına neden olur. Yeni denge C noktasında oluşmaktadır. A'dan C'ye geçiş öngörülen bir politika olduğu için çok hızlı biçimde gerçekleşmiştir. Kısa dönem toplam arz eğrisindeki sola kayış, uzun dönem toplam arz eğrisi üzerine dönmeye yol açan bir büyüklüğe eşittir. Bu açıdan $SRAS_0$ - $SRAS_1$ aralığındaki kayma, Yeni Klasik iktisadın öngörülen para politikası durumundaki varsayımını ifade etmektedir. Yeni Klasik durumda A noktasından hızlı bir biçimde C noktasına geçilmektedir. Hasıla düzeyi doğal seviyesinin üstüne çıkarılamazken, fiyatlar genel düzeyi P_2 olmaktadır.

✓ **Yeni Keynesyen İşleyiş:** Fiyatlar genel düzeyinin artması, reel ücretleri düşürecektir. Para arzı artışı öngörülen bir durum olduğunda işçilerin reel ücretlerindeki azalışı, fiyat artışlarına mükemmel bir biçimde uyarlamaları mümkün değildir. Zira, ücretler ve fiyatlar esnek değil, yapışkandır. Uzun dönemli sözleşmeler, etkin ücret teorileri, koordinasyon yetersizlikleri, fiyatların karışık ayarlanması, menü maliyetleri ve diğer sebeplerden dolayı ayarlama, fiyat artışlarının etkisini tam olarak ortadan kaldıracak düzeyde olmayacak ve kısa dönem toplam arz eğrisindeki sola kayma Yeni

Klasiklerin öngördüğünden daha az olacaktır. Diğer bir ifadeyle maliyetlerde meydana gelen artış, Kısa Dönem Toplam Arz Eğrisinin ($SRAS_0$) Yeni Klasiklerin öngördüğü gibi $SRA-S_0-SRAS_1$ aralığı kadar değil, daha az bir düzeyi temsil eden $SRAS_0-SRAS_2$ aralığı (B-D) kadar sola kaymasına neden olacaktır. Bu durumda yeni denge D noktasında oluşmaktadır. D noktasında fiyatlar genel düzeyi Yeni Klasiklerin öngördüğü P_2 fiyat düzeyinden daha düşük bir fiyat düzeyi olan P_3 seviyesinde; hasıla düzeyi ise, doğal seviyesinin üstünde Y_1 gibi bir noktada oluşmaktadır. Dolayısıyla Yeni Keynesyenlere göre, öngörülen para politikası çıktı düzeyini Y_N-Y_1 aralığı kadar artırmıştır.

5. ÖngörülmeYen Para Politikası:

Yeni Keynesyenlere göre, öngörülmeYen para politikası çıktı düzeyini öngörülen para politikasından daha fazla artırmaktadır. Çünkü öngörülmeYen politikalar nedeniyle tahmin hataları ortaya çıkmaktadır. Merkez Bankası tarafından yapılan parasal sürprizler, gerçekleşen fiyat düzeyinin beklenen fiyat düzeyinden yüksek olmasına neden olacaktır. Gerçekleşen fiyat düzeyinin beklenen fiyat düzeyinden yüksek olması reel ücretlerin düşmesine ve maliyetlerinde azalma olan firmaların üretimlerini artırmalarına neden olacaktır. Dolayısıyla gerçekleşen hasıla düzeyi, doğal hasıla düzeyinin üstüne çıkacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla açık biçimde göstermek mümkündür.

Şekilde başlangıç denge noktası A seviyesidir. A noktasında denge hasıla düzeyi Y_N , denge fiyat düzeyi P_0 'dır. A noktasında gerçekleşen fiyat düzeyi, beklenen fiyat düzeyine; gerçekleşen hasıla düzeyi de doğal hasıla düzeyine eşittir. Ekonomi A noktasında denge iken, politika yapıcının hasılayı doğal seviyesinin üzerine çıkarmak amacıyla para arzını sürpriz bir biçimde artırdığını varsayalım. Para arzında meydana gelen artış, toplam talep eğrisinin AD_0 konumundan AD_1 konumunu alacak şekilde sağa doğru kaymasına neden olur. Yeni denge B noktasında oluşur. B noktasında fiyatlar P_1 olurken, hasıla düzeyi Y_2 olur. P_1 fiyat düzeyinde gerçekleşen fiyat düzeyi, beklenen fiyat düzeyinden büyük olduğu için ($P > P^e$), Y_2 gerçekleşen hasıla düzeyi, doğal hasıla düzeyinden büyüktür ($Y_2 > Y_N$).

Şekil dikkatli bir biçimde incelendiğinde öngörülmeven para politikasının çıktı düzeyinde meydana getirdiği artış ($Y_N - Y_2$), öngörülen para politikasının çıktı düzeyinde meydana getirdiği artıştan ($Y_N - Y_1$) büyüktür.

$$(Y_N - Y_2) > (Y_N - Y_1)$$

Yeni Klasik ve Yeni Keynesyenlere Göre Para Politikasının Etkinliği		
Genişletici Para Politikası Durumu		
	Öngörülen Para Politikası	Öngörülmeyen Para Politikası
Yeni Klasikler	Kısa ve Uzun Dönem Durumu ✓ Gerçekleşen fiyat, beklenen fiyata eşittir ($P=P^e$). ✓ Fiyatlar genel düzeyi artar. ✓ Çıktı düzeyi değişmez. ($Y=Y_N$) ✓ Öngörülen para politikası etkin değildir.	Kısa Dönem ✓ Gerçekleşen fiyat, beklenen fiyattan büyüktür ($P>P^e$). ✓ Fiyatlar genel düzeyi yükselmiştir. ✓ Çıktı düzeyi artar. ($Y>Y_N$) ✓ Öngörülmeyen para politikası kısa dönemde etkindir. Uzun Dönem ✓ Gerçekleşen fiyat, beklenen fiyata eşittir ($P=P^e$). ✓ Fiyatlar genel düzeyi artar. ✓ Çıktı düzeyi doğal seviyesine geri döner ($Y=Y_N$) ✓ Öngörülmeyen para politikası uzun dönemde etkin değildir.
Yeni Keynesyenler	✓ Gerçekleşen fiyat, beklenen fiyattan büyüktür ($P>P^e$). ✓ Fiyat ayarlamaları yavaş gerçekleşir. ✓ Çıktı düzeyi artar. ($Y>Y_N$) ✓ Öngörülen para politikası etkindir. Ancak öngörülmeyen para politikasına göre daha az etkindir.	✓ Gerçekleşen fiyat, beklenen fiyattan büyüktür ($P>P^e$). ✓ Fiyatlar genel düzeyi yükselmiştir. ✓ Çıktı düzeyi artar. ($Y>Y_N$) ✓ Çıktı düzeyi öngörülmeyen para politikası durumunda daha fazla artar. ✓ Öngörülmeyen para politikası etkindir. Ancak öngörülen para politikasına göre daha fazla etkindir.

6. Para ve Sermaye Piyasası İle İlgili Görüşleri:

Yeni Keynesyenlerin para ve sermaye piyasası ile ilgili görüşleri asimetrik bilgi, ahlaki tehlike ve ters seçim çerçevesinde açıklanabilir.

Asimetrik bilgi problemini ele almak için limon problemi olarak nitelendirilen ikinci el otomobil piyasası örneğinden yararlanırlar. Limon, Amerikan argosunda, ikinci el piyasada satın alınan ve sonra ciddi sorunları olduğu anlaşılan otomobil anlamına gelmektedir. Buna göre, ikinci el otomobil piyasasından otomobil alacak kişi otomobilin fiyatını doğru olarak değerlendiremez. Çünkü otomobilin durumu ile ilgili olarak tam bilgiye sahip değildir. Bu yüzden otomobil satın almak isteyen kişi, otomobile iyi durumdaki bir otomobilin fiyatı ile kötü durumdaki bir otomobilin fiyatının arasında bir fiyat olan **ortalama fiyatı** vermek ister.

Satıcılar açısından iki ayrı durum ortaya çıkacaktır. İyi durumdaki otomobil sahipleri, kendi otomobillerinin durumunun iyi olduğunu bildikleri için, ortalama fiyatı otomobilin gerçek değerini yansıtan bir fiyat olarak görmeyip, ortalama fiyattan otomobilini satmak istemeyecektir. Diğer taraftan, limon otomobillerin sahipleri, otomobillerinin limon durumunda olduğunu bildikleri için limon otomobilin fiyatından yüksek olan ortalama fiyattan otomobillerini satmaya memnun olacaklardır. Dolayısıyla iyi durumdaki otomobiller ortalama fiyattan satılmak istenmediği için, ikinci el otomobil piyasasında bir süre sonra limon otomobiller satılacaktır. Bu durum "*ters seçim (kötü seleksiyon)*" olarak ifade edilmektedir. İkinci el otomobil piyasasından iyi durumdaki otomobillerin çekilmesi ve limon otomobillerin sayısının artması ile birlikte ikinci el otomobil piyasası fonksiyonlarını tam olarak yerine getiremeyecektir.

Yeni Keynesyen iktisatçılar menkul değerler piyasalarını, ikinci el otomobil piyasalarına benzetmektedirler. Buna göre, menkul değerler piyasasında iyi durumdaki şirketler ve kötü durumdaki (limon şirketler) olmak üzere iki tip şirket bulunmakta ve firmaların ihraç ettiği hisse senetleri ortalama fiyattan satılmaktadır. Ortalama fiyat, iyi durumdaki bir şirketin kendi hisse senedine biçmiş olduğu fiyattan düşük; limon şirketin kendi hisse senedine biçmiş olduğu değerden yüksek bir fiyattır. İyi durumdaki şirket yetkilileri, kendi firmalarının durumunu iyi bildikleri için satılan hisse senetlerinin geleceğini de iyi bilmektedirler. Bu nedenle iyi firmaların kağıtlarını arz edenler, ortalama fiyattan satış yapmak istemeyeceklerdir. Ancak alıcılar firmaların durumunu tam olarak bilmedikleri

için kağıtların orta kalitede olduğunu düşünecek ve ortalama fiyatı önereceklerdir. Diğer taraftan, kötü durumdaki şirket yetkilileri, ortalama fiyattan hisse senedi ihraç etmeye razıdırlar. Çünkü onlar kendi şirketlerinin durumunu, alıcıların tersine iyi bilmektedirler.¹⁵⁷ Ancak, rasyonel olan karar birimleri kötü firmalara ait hisse senetlerini satın almak yerine, satın alma faaliyetlerini durdurmayı tercih edecekleridir. Dolayısıyla menkul kıymetler piyasasının işleyişinde aksaklık meydana gelir ve firmaların sermaye artırma istekleri için fon temin etme rolünü tam olarak üstlenemez. Şu halde asimetrik bilgi altında, yatırımcılar ters seçim yapacaklardır. Çünkü hisse senedi satın almak isteyen yatırımcılar, iyi şirket ile kötü şirket arasındaki ayrımı yapabilecek enformasyona sahip olsaydı, iyi durumdaki şirketin kendi hisse senedi için belirlemiş olduğu değere karşı direnç göstermeyecekti. Böylelikle iyi durumdaki şirketler piyasaya daha çok hisse senedi ihraç edip, daha etkin finansman imkanına kavuşabileceklerdi. Dolayısıyla limon probleminin yaşanmaması için asimetrik bilginin olmaması gerekir.

Asimetrik bilgi ile ilgili olarak ele alınması gereken bir diğer konu *“ahlaki tehlike (moral hazard)”* olgusudur. Ahlaki tehlike, tahvil veya hisse senedi ihraç eden şirketlerin, faaliyetlerini borç geri ödemelerini düzenli biçimde yapacak şekilde yürütmemesi, yatırımlarını çok riskli alanlara yapmaları ya da almış oldukları fonları eski borçlarını ödemek amacıyla kullanmaları durumunda ortaya çıkar. Dolayısıyla ahlaki tehlikeye daha çok kötü durumdaki limon şirketler yol açmaktadır.¹⁵⁸

Yukarıda bahsedilen süreç şu şekilde özetlenebilir:

- ✓ Yatırımcının iyi durumdaki şirket ile kötü durumdaki şirketi tam olarak ayırt edememesi, **asimetrik bilgi**dir.
- ✓ İyi durumdaki şirketin hisse senedi için belirlediği değeri çok görüp satın almaktan vazgeçmesi ve kötü durumdaki limon şirketin hisse senedini satın alması ya da menkul kıymetler piyasasındaki satın alımlarını durdurması, **ters seçim**dir.

¹⁵⁷ Paya, s. 354-356.

¹⁵⁸ Orhan ve Erdoğan, **a.g.e.**, ss. 217-218.

- ✓ Limon şirketin yapmış olduğu ihraçlar sonucunda temin ettiği menkul kıymetleri, eski borçlarını ödemek için kullanması veya yüksek riskli alanlara yatırması, **ahlaki tehlike**dir.
- ✓ Ahlaki tehlike, asimetrik bilgi ve ters seçim problemi, para ve sermaye piyasalarında kredi tayinlamasına yol açmaktadır.

YENİ KEYNESYEN İKTİSAT İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Yeni Keynesyen iktisat kuramının rasyonel beklentiler kuramından ayrıldığı nokta aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Para arzında öngörülmeven değışikliklerin reel çıktı (hasıla) etkisi yaratması
- B) İşgücünün artan marjinal verimliliğinin söz konusu olması
- C) Ücretlilerin sistematik öngörü hataları yapması
- D) Ücretlerin kısa dönemde sözleşmeler nedeniyle katı olması
- E) Optimal politikalarda zaman tutarsızlığı problemi olması

(KPSS, 2006)

2. Aşağıdakilerden hangisi Yeni Keynesyen yaklaşımın geliştirdiği hipotezlerden biridir?

- A) Kısa dönemde, reel değışkenler yalnızca beklenmedik para politikası ile değıştirilebilir.
- B) Kısa dönemde para politikası, bekleniyor olsa bile reel değışkenleri etkileyebilir.
- C) Kısa dönemde, işsizlik ile enflasyon arasında bir değış tokuştan söz edilemez.
- D) Parasal fiyat ve ücretler bütünüyle esnektir.
- E) Parasal fiyat ve ücretler hem kısa hem de uzun dönemde sabittir.

(Sayıştay, 2006)

3. Yeni Keynesyen teoriye göre, aşağıdakilerden hangisi nominal fiyat ve ücret katılıklarına yol açmaz?

- A) Katalog maliyetleri
- B) Etkin ücret uygulaması
- C) Uzun dönemli sözleşmeler
- D) Zımni sözleşmeler
- E) Fiyatların müzayede süreciyle belirlenmesi

(Kamu İhale Kurumu, 2006)

4. Yeni Keynesyen İktisat Teorisinin, Rasyonel Beklentiler Teorisinden farklı olmasına yol açan önerme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kısa dönemde ücretler toplu sözleşmeler nedeniyle sabittir.
- B) Para stokunda beklenmeyen (öngörülmeyen) değişikliklerin çıktı üzerinde reel etkileri vardır.
- C) Emegın marjinal verimliliğı artmakta olduğı için potansiyel gelir artışı söz konusudur.
- D) Çalışanlar (işçiler) sistematik öngörü hatası yaparlar.
- E) Mal ve iş gücü piyasalarında uzun dönemde fiyatlar ve ücretler aşağı doğru esnek değildir.

(TBMM Uzmanlık, 2002)

5. Katı (yapışkan) ücret modeline göre aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Beklenen ve gerçekleşen reel ücret düzeyleri farklı olabilir.
- B) Kısa dönem toplam arz eğrisi emek piyasasındaki aksaklık nedeniyle pozitif eğimlidir.
- C) Gerçekleşen fiyat düzeyi beklenen fiyat düzeyinden yüksek ise istihdam azalır.
- D) Uzun dönem arz eğrisi üzerinde beklenen ve gerçekleşen fiyat düzeyleri eşittir.

- E) Gerçekleşen fiyat düzeyi beklenen fiyat düzeyinden yüksek ise gerçekleşen reel ücret hedeflenen düzeyden düşük olur.

(Ziraat Bankası, 2008)

6. Çağdaş Keynesyenlere göre, stagflasyon açıklaması aşağıdaki varsayımlardan hangisine dayanmaz?

- A) Talep yönünden gelen şokların ekonomiyi sürekli etkilemesi
- B) Arz yönünden gelen şokların ekonomiyi sürekli etkilemesi
- C) Ücretlerin aşağıya doğru esnek olmaması
- D) Fiyatların aşağıya doğru esnek olmaması
- E) Devlet bütçesinin fazla vermesi

(KPSS 2003, Maliye)

7. Yeni Keynesyen iktisatçılara göre, aşağıdakilerden hangisi nominal ücretlerin yapışkan olmasına yol açar?

- A) Sistematiik beklenti hataları
- B) Sistematiik olmayan beklenti hataları
- C) Bireylerin yaptığı seçimlerin irrasyonel olması
- D) İşveren ve işçiler arasındaki zımni kontratlar
- E) Hükûmetin asgari ücret uygulaması

(KPSS 2009, İktisat)

8. Yeni Keynesyen Okula göre, para arzındaki beklenen bir artışın milli gelir ve istihdam üzerinde pozitif bir etkiye sahip olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Beklentiler rasyonel olmadığından bireylerin genel fiyat değişimlerini nispi fiyat değişimleri olarak görmeleri
- B) Beklentiler rasyonel olsa bile ekonomide bulunan nominal fiyat ve ücret katılıkları ya da yapışkanlıklarının varlığı

- C) İşçilerin para aldanması içinde olmaları yüzünden nominal ücret artışını reel ücret artışı olarak görmeleri
- D) Para arzındaki artışların yarattığı fiyat artışlarının ortaya çıkardığı reel balans etkisi
- E) Para arzındaki artışların yarattığı fiyat artışlarının doğal işsizlik oranını değiştirmesi

(KPSS, 2009)

9. I. Yeni Klasik Model

II. Yeni Keynesyen Model

III. Reel Konjonktür Modeli

Mevcut verilere göre vergilerde beklenmeyen bir değişikliğin ekonomik durgunluğa neden olduğu belirlenmiştir. Bu durum yukarıdaki konjonktür teorilerinden hangilerinin görüşlerini destekler?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

(Halk Bankası Uzm. Yar., 2009)

10. Yeni Keynesyen teoriye göre, aşağıdakilerden hangisi nominal fiyat ve ücret katılıklarına yol açmaz?

- A) Katalog maliyetleri
- B) Etkin ücret uygulaması
- C) Zımni sözleşmeler
- D) Fiyatların müzayede süreciyle belirlenmesi

(Milli Emlak Denetmenlik, 2008)

11. Çağdas Keynesyenler'e göre, stagflasyon olgusunun açıklanması, aşağıdaki varsayımlardan hangisine dayanmaz?

- A) Devlet bütçesinin fazla vermesi
- B) Fiyatların ve ücretleri aşağıya doğru esnek olmaması
- C) Arz yönlü şokların ekonomiyi sürekli etkilemesi
- D) Talep yönlü şokların ekonomiyi sürekli etkilemesi

(Milli Emlak Denetmenlik, 2007)

1. D	3. E	5. C	7. D	9. D	11. A
2. B	4. A	6. B	8. B	10. D	

10. POST KEYNESYEN İKTİSAT

Post-Keynesyen iktisatçılar Keynes'in temel fikirlerine önem vermiş, asıl keynesci iktisatçıların kendileri olduğunu iddia etmişlerdir. Neo-Klasik Sentez'in Keynes'in görüşlerini temsil etmediğini ileri sürmüşlerdir. Post-Keynesyen iktisatçılar belirsizlik ve zaman sorununu ele almış Monetarizmi ve Rasyonel Beklentileri reddetmişlerdir. Devletin etkin, ekonominin ise istikrarsız olduğunu ileri sürmüşlerdir.

En önemli temsilcileri, Michael Kalecki, Sdney Weintraub, Paul Davidson, Joan Rabinson'dur. Post-Keynesyen iktisatçıların piyasanın işleyiş bozukluklarına ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlara bakışları farklıdır. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir:¹⁵⁹

- ✓ Weintraub, enflasyonun nedeni olarak artan ücret maliyetlerini göstermektedir.
- ✓ Davidson, Neo-Keynesyenleri suçlayarak Keynes'in gelecekteki olayların tahmin edilmesi yönündeki belirsizlik fikrini ihmal ettiğini ileri sürmektedir. Zira, beklentiler kısa dönemli iktisadi davranışların belirlenmesi açısından önemlidir. Belirsizlik durumunda, beklentiler dalgalandığı için gelir ve istihdam düzeyinde dalgalanmalar olmaktadır.
- ✓ Rabinson'a göre, geleneksel iktisatçılar gelir dağılımıyla ilgili bir teoriye sahip değildir. Buna göre, çeşitli grupların gelirden daha fazla pay almak amacıyla giriştiği mücadele bir çok sorunun kaynağı olarak gösterilmektedir. Çünkü, ücret ve kârlar arasındaki dağılım, tüketim ve yatırım kararlarını etkilemede önemli bir rol oynamaktadır.

TEMEL VARSAYIMLARI

Post-Keynesyenlere göre, Klasiklerin ileri sürdüğü gibi kendi kendine işleyen mekanizmalar sayesinde ekonomi kendiliğinden

159 Ataç, **Maliye Politikası**, ss. 21-23.

dengeye gelmeyecektir. Ekonomi, Klasiklerin öngördüğünün tersine istikrarsızdır. Çünkü, monopol ve oligopol şeklindeki örgütlenmelerden dolayı dengeden küçük bir sapma olması durumunda bu gittikçe artan bir sapmaya dönüşecektir. Monopol ve oligopol şeklindeki örgütlenmelerin varlığı, mal ve hizmetlerin fiyatlarının piyasada arz ve talep tarafından serbest bir biçimde belirlenmesini engeller. Bu fiyat belirleme süreci, firmalar ve baskı grupları tarafından normatif kurallar ya da pazarlık yoluyla belirlenir. Devlet bu dengesizliği düzenlemek amacıyla üretim ve dağıtım müdahale etmelidir.¹⁶⁰ Örneğin, ücretler ve kârlar arasındaki gelir dağılımı mücadelesi, tüketim ve yatırım kararlarını etkilemede önemli bir role sahip olmakta ve birçok çağdaş iktisadi sorunun temelinde bu durum yatmaktadır.

1. Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı:

Neo-klasik iktisatçılara göre, ekonomik büyüme ve gelir dağılımının temel belirleyicisi nispi fiyatlardaki değişimlerken; Post-Keynesyen teoriye göre, yatırımlardır. Post-Keynesyenler tarafından bir ekonomide yatırımlardaki değişimlerden dolayı ortaya çıkan gelir etkisinin, nispi fiyatlardaki değişimlerden kaynaklanan ikame etkisinden daha önemli olduğu ileri sürülmektedir. Diğer bir ifadeyle, hem toplam talep, hem de sektörel talepteki değişimler, nispi fiyatlardaki değişimlerden ziyade, gelirdeki değişimlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁶¹

2. Yatırımların Kaynağı Kârlardır:

Post-Keynesyenlere göre, yatırımların kaynağı tasarruflar değil, kârlardır. Tasarruflar genellikle gayrimenkul alımına giderken, firmalar yeni yatırımları finanse etmek amacıyla kârlarını artırmaya ve kâr dağıtımını yapmamaya çalışırlar. Bu yüzden fiyat, ortalama maliyet toplamına yeni yatırımları da finanse edecek bir kâr marjı eklenerek bulunur. Diğer bir ifadeyle, firmalar fiyatı belirlerken, maliyetlere yeni yatırımları finanse edecek bir kâr marjı (mark-up fiyatlama) ilave edilir. Firmaların kâr marjını artırmak için fiyatları

¹⁶⁰ Demir, a.g.e., ss. 84-85.

¹⁶¹ Tosun ve Büyükkakın, a.g.m., s. 177.

artırması, sendikaların üyelerinin reel ücretleri azaldığı için ücretleri artırmak istemesine yol açar. Ücret ve fiyat arasındaki bu rekabet enflasyonun ortaya çıkmasına neden olur. Dolayısıyla istikrarsızlığa engel olmak için ücretler ile kârlar arasında bir denge kurmak gerekmektedir.¹⁶²

3. Belirsizlik:

Post-Keynesyen iktisatçılar yapılan analizlere belirsizlik unsurunun dahil edilmemesini eleştirmişlerdir. Çünkü Post-Keynesyenlere göre, beklentiler ekonomik davranışlar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Fakat, genellikle beklentiler, belirsizlik koşullarında dalgalanmaktadır. Bu dalgalanmalar ise gelir ve istihdam düzeyinin dalgalanmasına yol açmaktadır.¹⁶³

4. Enflasyon:

Post-Keynesyenler, enflasyonun temel nedeni olarak para arzı artışlarını değil, gelir bölüşümü mücadelesini göstermektedir. Buna göre, oligopolcü firmaların ve güçlü sendikaların bulunduğu bir ekonomide meydana gelen dışsal bir şok fiyatların yükselmesine neden olacaktır. Fiyatların yükselmesi, ücretlerin artması yönünde baskı oluşturacak ve ücretler artacaktır. Ücret artış talepleri ise kârları baskı altına alacağı için oligopolcü firmalar ürettikleri malların fiyatlarını artıracak ve enflasyonist bir süreç yaşanacaktır.¹⁶⁴ Dolayısıyla Post-Keynesyenlere göre, sürekli yükselen enflasyonun nedeni ücret maliyetleridir. Ücret maliyetlerinin artmasından kaynaklanan bir enflasyonu önlemek için gelirler politikası uygulanmasını önermişlerdir. Uygulanan gelirler politikası ekonominin sürekli bir özelliği olursa, ücret-maliyet enflasyonu önlenecektir. Ayrıca, enflasyonu önlemek amacıyla ücret ve fiyat kontrolleri politikası da uygulanabilir. Ancak ücret ve fiyat kontrolleri geçici önlemlerdir. Bir ekonomide sürekli olarak uygulanmaları mümkün değildir. Bu yüzden de kalıcı gelirler politikasının uygulanması daha önemlidir.¹⁶⁵

¹⁶² Demir, a.g.e., s. 85.

¹⁶³ Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 353.

¹⁶⁴ Tosun ve Büyükkın, a.g.m., s. 178.

¹⁶⁵ Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 350.

Dolayısıyla Post-Keynesyenlere göre, enflasyon her zaman aşırı mal talebinden kaynaklanmadığı için geleneksel para ve maliye politikaları ile önlemek mümkün değildir. Enflasyon büyük ölçüde gelirin ve üretimin dağıtımındaki temel anlaşmazlıktan (rekabetten) kaynaklanmaktadır. Geleneksel para ve maliye politikaları kullanılarak meydana getirilecek ekonomik daralma, dağıtılacak gelir ve üretimin azalmasına ve enflasyonun altında yatan sosyal gerginliğin de artmasına neden olmaktadır. Bu durum enflasyon ile para arzı arasındaki ilişkilerden yararlanarak şu şekilde ifade edilebilir:

$$M = P + Y \quad (1)$$

M uzun dönemde para talebindeki artışı, P fiyatlar genel seviyesindeki değişmeyi ve Y reel üretimdeki artışı ifade etmektedir. Buna göre 1 nolu denklem, para talebindeki artışın, fiyatlar genel düzeyindeki artış ile reel üretimdeki artışın toplamına eşit olduğu anlamına gelmektedir.

Enflasyon ise nominal ücretlerdeki artış oranı (W) ile prodüktivite artış oranı (Z) arasındaki farka eşittir. Bu durumu 2 nolu denklem ile göstermek mümkündür:

$$P = W - Z \quad (2)$$

Bu durumda üç ilişki ortaya çıkmaktadır.

- ✓ Nominal ücret artış oranı, prodüktivite artış oranından büyükse ($W > Z$), ortaya enflasyon çıkmaktadır.
- ✓ Nominal ücret artış oranı, prodüktivite artış oranından küçükse ($W < Z$), ortaya deflasyon çıkmaktadır.
- ✓ Nominal ücret artış oranı, prodüktivite artış oranına eşitse ($W = Z$), fiyat istikrarı sağlanmıştır.

1 nolu denklemde P yerine 2 nolu denklemdeki karşılığı olan $W - Z$ yazılırsa 3 nolu denkleme ulaşılabilir.

$$M = W - Z + Y \quad (3)$$

3 nolu denklem prodüktivite artış oranı (Z) sabit olmak kaydıyla, nominal ücretler (W) artarken Merkez Bankası para arzını artırmazsa (M), gelir düzeyinde azalma meydana gelir. Çünkü para arzı artmazsa, faiz oranlarında artış meydana gelecektir. Artan faiz oranları ise yatırımların azalmasına, işsizliğin artmasına yol açacaktır. Dolayısıyla gelir azalacaktır.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Demir, a.g.e., s. 87.

11. ARZ YANLI İKTİSAT

1970'li yıllarda ortaya çıkan stagflasyon olgusu karşısında Keynesci reçetelerin geçersiz olduğunu savunan bir diğer yaklaşım, arz yanlı yaklaşımdır. Arz yanlı iktisat, üretime (arza) yönelik ilkelere yeniden gündeme getirmeyi amaçlamaktadır.¹⁶⁷ Diğer bir ifadeyle, gerçek gelir ve arz arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Buna göre, bir ekonomide gerçek gelirin artışı, arzın artmasına bağlı olmakta, vergi indirimi politikası ile bu ilişki etkilenebilmektedir.¹⁶⁸

Bu görüş 1970'lerden sonra özellikle ABD'de dönemin Başkanı Ronald Reagan yönetiminin başta olduğu yıllarda büyük ilgi görüp, uygulama alanı bulduğu için "*Reaganomics*" olarak da adlandırılmaktadır.

Arz Yanlı İktisat, Keynesyen İktisadın toplam talebi ön plana alan yaklaşımına tepki olarak ortaya çıkmış ve arz koşullarının daha önemli olduğunu ileri sürmüştür.

Arz Yanlı İktisat yaklaşımı, iktisadi hayatta rekabetin ve teknolojik yeniliklerin geliştirilmesi için daha az devlet düzenlemesi ve özel sektöre daha fazla imkan tanımak için kamu ekonomisinin boyutlarının küçültülmesi gereği üzerinde durmuştur.¹⁶⁹

TEMEL VARSAYIMLARI

1. Kamu Harcaması ve Bütçe Politikası:

Arz Yanlı iktisat, enflasyonu Keynesci politikaların teşvik ettiği açık bütçe uygulamaları ile yatırım ve üretimi olumsuz etkileyen yüksek vergiler ile açıklamaktadırlar. Dolayısıyla, artan kamu har-

¹⁶⁷ Vural Savaş, **Politik İktisat**, 2. bası, İstanbul: Beta Yayınevi, 1994, s. 246.

¹⁶⁸ Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 349.

¹⁶⁹ Cihan Bulut, **Kamu Açıkları**, İstanbul: DER Yayınları, 2002, s. 13.

camaları bütçe açıklarının artmasına yol açmaktadır. Artan bütçe açıkları ise, enflasyonist olmaktadır. Açık bütçe uygulamasından dolayı ortaya çıkan enflasyonu önlemek için

- ✓ denk bütçe politikası uygulanması,
- ✓ yatırımın ve üretimin teşvik edilmesi için vergi oranlarının düşürülmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.¹⁷⁰

Açık bütçenin enflasyonist olması, nasıl finanse edildiğine bağlıdır. Bütçe açıkları, para arzı artırılarak finanse edilirse, enflasyonist olacaktır. Para arzı artışı, ekonominin büyümesine bağlı olarak yavaş ve istikrarlı bir biçimde artırılmalıdır. Bütçe açıklarını finanse etmek için para basılmamalıdır.¹⁷¹

Arz Yanlı İktisada göre, artan kamu harcamalarının borçlanma ile finansmanı halinde ödünç verilebilir fonlar piyasasında faiz oranlarında yükselme meydana geleceği için özel kesim yatırımlarında azalma olacaktır. Sermaye birikiminde meydana gelen bu azalma ise zamanla büyümenin azalmasına neden olacaktır.

Kamu harcamalarının vergi artışı ile finanse edilmesi durumunda ise çalışmanın, üretim, yatırım ve tasarruf yapmanın cazibesi azalacak ve dolayısıyla çalışmaya oranla boş zamanın, yatırım oranla cari tüketimin fiyatı değişecektir. Çünkü vergi oranlarının yükseltilmesi durumunda kişilerin kullanılabilir gelirlerinde düşme meydana geleceği için çalışmak ile vergi sonrası gelir arasındaki ilişki zayıflayacaktır. Bu durumda, örneğin üreticiler, aylıklık yapma gibi vergiye tabii olmayan davranışlara yöneleceklerdir.¹⁷² Dolayısıyla vergi miktarında meydana gelen artış, üretimin ya da toplam arzın azalmasına yol açmakta; toplam arzdaki azalma ise enflasyonist olmaktadır.

2. Transfer Harcaması Politikası:

Arz Yanlı iktisadi yaklaşımı benimseyenler, transfer harcamalarındaki artışın ortaya çıkardığı etkiyi vergi artışının ortaya çıkar-

¹⁷⁰ Demir, a.g.e. s. 88.

¹⁷¹ Savaş, *Politik İktisat*, s. 255.

¹⁷² Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 349.

dığı etkiye benzetmektedirler. Örneğin transfer harcamalarının artırıldığını varsayalım. Bu durum, harcamalardan yararlanmak isteyenlerin gelirlerini düşük tutması yönünde teşvike yol açacaktır. Dolayısıyla transfer harcamalarından yararlanmak isteyen bireylerin, verimli faaliyetlere girişme yönündeki teşviklerinde azalma meydana gelir.¹⁷³

3. Para Politikası ve Enflasyon:

Arz Yanlı İktisada göre, enflasyonun temel nedeni, para arzının reel üretim artışından daha yüksek oranda artmasıdır. Dolayısıyla para arzı sabit bir oran dahilinde artarken, buna uygun bir vergi politikası uygulanırsa, enflasyon artışı düşük düzeyde seyredecektir. Örneğin, para arzı artışı sabit bir düzeyde artarken, vergi politikası tasarruf ve yatırımı teşvik edici, üretimi ve istihdamı artırıcı şekilde uygulanırsa, fiyatlardaki artış da düşük düzeyde gerçekleşecektir.¹⁷⁴

4. Vergi Politikası:

Arz Yanlı İktisatçılara göre, vergi oranları ekonomideki nispi fiyat yapısını bozarak ve üreticilerin tercihlerini değiştirerek kaynak dağılımını bozmaktadır. Doğal olarak ortaya çıkan bu olumsuz etki, faktör sahiplerinin emek ve sermaye arz etme güdüsünü de etkileyecektir. Vergiden dolayı ortaya çıkan nispi fiyat değişimleri ekonomi üzerinde şöyle bir etkiye neden olacaktır:

- ✓ **Çalışma ve Boş Zaman:** Vergi oranları azaltıldığında boş zaman tercihinde azalış, çalışma tercihinde artış meydana gelirken; vergi oranları artırıldığında boş zaman tercihinde artış, çalışma tercihinde azalış meydana gelmektedir.
- ✓ **Tüketim ve Tasarruf:** Vergi oranları azaltıldığında tüketim tercihlerinde azalış, tasarruf ve yatırım tercihlerinde artış meydana gelirken; vergi oranları artırıldığında tüketim tercihlerinde artış, tasarruf ve yatırım tercihlerinde azalış gerçekleşir.

¹⁷³ Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 349.

¹⁷⁴ Ataç, "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", s. 350.

- ✓ **Kayıtçı ve Kayıtdışı Ekonomi:** Vergi oranları azaltıldığında kayıtçı ekonomide artış, kayıtdışı ekonomide azalış meydana gelirken; vergi oranları artırıldığında kayıtçı ekonomide azalış, kayıtdışı ekonomide artış gerçekleşmektedir.¹⁷⁵

5. Tasarrufun Teşviki:

Arz Yanlı İktisadın temel görüşü kişisel tasarruf ve işletme yatırımını özendirmek için vergi teşviklerinin kullanılması üzerinde odaklanmıştır.

6. Politika Uygulaması:

Yukarıda ifade edilenlerden çıkarılan iki sonuç vardır:

Vergi oranlarını düşürerek üretimi, yatırımı ve vergi gelirini artırmak mümkündür. Kamu harcamaları artırılmamalıdır çünkü artan kamu harcamaları bütçe açıklarına, bütçe açıkları ise enflasyona yol açar.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus, yatırım, üretim ve istihdam artışı sağlamak için vergilerin ve kamu harcamalarının birlikte azaltılmasıdır.

- ✓ Vergiler azaltılırken, kamu harcamalarında azalma olmaz ise ortaya bütçe açığı çıkar. Bütçe açığı ise enflasyonu artırır. Keynesyen politika ise bu durumun tersini ileri sürmektedir. Keynesyenlere göre, vergilerde meydana gelen bir azalma, harcanabilir gelirden artışa yol açacaktır. Tüketim, harcanabilir gelirin fonksiyonu olduğu için harcanabilir gelirdeki artıştan etkilenecektir. Tüketimdeki artış, yatırımı ve hasılayı artıracaktır. Dikkat edilirse, Arz Yanlı iktisadın vergi indirimi politikasına vurgu noktası ile Keynesyen iktisadın vurgu noktası farklıdır. Arz Yanlı iktisat, vergi oranlarını düşürerek ekonominin arz cephesini hareketlendirmeyi hedeflerken; Keynesyen iktisat toplam talep cephesini harekete geçirmeyi planlamaktadır.
- ✓ Kamu harcamaları azalırken vergiler azalmazsa, bir taraftan kamu sektörü üretimden dışlanmakta; diğer taraftan vergi-

¹⁷⁵ Demir. a.g.e., s. 88.

ler özel sektörün üretim artışını engelleyici bir unsur olmakta ve ekonomi durgunluğa girmektedir.¹⁷⁶

7. Vergi Politikası İle Kamu Harcaması Politikasının Karşılaştırılması:

Keynesyen iktisat, kamu harcamalarında meydana gelen bir artışın kamu harcaması çarpanına bağlı olarak hasılayı artıracığını ileri sürmektedir. Ayrıca kamu harcaması çarpanının değeri, vergi çarpanının değerinden büyük olduğu için kamu harcaması politikasının hasıla üzerindeki etkisi, vergi politikasının hasıla üzerindeki etkisinden daha büyüktür.

Arz Yanlı İktisada göre, vergi indirimlerinin ekonomi üzerinde meydana getirdiği etki, devlet harcamalarının ekonomi üzerinde meydana getirdiği etkiden daha büyüktür. Bu duruma neden olan etkileşim süreci şu şekilde ifade edilebilir:¹⁷⁷

- ✓ Gelir vergisi oranları azaltıldığında kişilerin tasarruf isteği artar. Tasarruftaki artış, faiz oranın düşmesine, yatırım miktarının artmasına neden olur. Diğer taraftan, gelir vergisindeki azalma emek talebini ve çalışma gayretini artırır.
- ✓ Gelir vergisi oranlarının düşük olması, toplu sözleşmeler esnasında ücret artış talebinin düşük olmasına yol açar.
- ✓ Kurumlar vergisi azaltıldığında yatırımların kârlılığı artacak ve dolayısıyla kurumun tasarruf gücünde artış meydana gelecektir.
- ✓ Hem kişilerin, hem de kurumların tasarruflarındaki artış, likiditelerinin artmasına, borç alma isteklerinin azalmasına neden olur. Bu durum ise faiz oranlarının düşmesi ve yatırımların artması ile sonuçlanır.
- ✓ Yatırım /GSMH oranının artması ise üretkenliği artırır.
- ✓ Üretimin artması, arz yetersizliğinden dolayı ortaya çıkan

¹⁷⁶ Lepage, 1983, ss. 177-178'den aktaran Demir, a.g.e., s. 89.

¹⁷⁷ Savaş, **Politik İktisat**, ss. 251-252.

enflasyonist baskıyı hafifletir ve enflasyon oranının düşmesine neden olur.

- ✓ Enflasyonun azalması geliri, dolaylı olarak da tüketimi, üretimi ve istihdamı artırır.
- ✓ Enflasyonun azalması, faiz oranlarını düşürerek yatırımları teşvik eder.

8. Arz Yanlı İktisat – Keynesyen İktisadın Karşılaştırması:

- ✓ Arz Yanlı İktisat, Keynesyen makroekonomik aletleri kullanarak farklı noktalara vurgu yaptığı için “Arza Dayalı Maliye Politikası” olarak da adlandırılmaktadır.
- ✓ Keynesyen görüş, talepte meydana gelen bir artışın arzı artıracağını ve böylece ekonomik büyümeyi hızlandıracağını ileri sürmektedir.
- ✓ Arz Yanlı İktisat ise ekonomik büyüme amacına yönelik yatırım ve sermaye birikim güdülerinin engellendiği durumda toplam talepteki artışın büyüme ile değil, enflasyon ile sonuçlanacağını ileri sürmektedir.
- ✓ Keynesyen iktisatçılar, vergilerin yükseltilmesinin ekonomiye zarar vereceğini ileri sürerler. Çünkü yükselen vergiler harcanabilir geliri; dolayısıyla satın alma gücünü, tüketimi ve talebi azaltmaktadır.
- ✓ Keynesyen iktisada göre, bütün vergi indirimleri aynı sonucu verir. Ortalama vergi oranlarının, marjinal vergi oranlarının, kurumlar vergisinin veya gelir vergisinin düşürülmesi sonuç itibarıyla fark etmez. Bunun hangi şekilde yapıldığı önemli değildir. Önemli olan, toplam vergi indirimi hacmidir. Bu durum tek başına maliye politikasının oluşturduğu dürtünün toplam talebi ne ölçüde uyaracağını belirler. Neticede Keynesyenlere göre, vergilerin indirilmesi ile aynı miktarda kamu harcamalarının artırılması arasında bir fark yoktur. Yani, ikisi de toplam talebi aynı düzeyde ($kg > kt$) olmamakla birlikte etkilemektedir.

- ✓ Arz Yanlı İktisada göre, vergi indirimi yapılması veya harcama artışı yapılması arasında çok fark vardır. Benzer olarak değişik vergi indirimi türlerinin etkileri arasında da çok fark bulunmaktadır. Vergi indirimleri ve harcamalardaki artışlar, bütçe açıklarına yol açtığı için sadece enflasyonu artırır, arz için herhangi bir şey yapmaz. Çünkü bütçe açıklarının ya borçlanma, ya da para basarak finanse edilmesi gerekecektir. Dolayısıyla vergi indirimi politikası uygulanırken, bütçe açığına yol açmaması için harcama politikasına dikkat edilmelidir.
- ✓ Arz Yanlı İktisada göre, vergi indirimi politikası, yatırımı, çalışma arzusunu ve tasarrufları maksimum uyaracak şekilde düzenlenmelidir. Bunun için de marjinal vergi oranlarında indirimin tercih edilmesi gerekmektedir. Marjinal vergi oranı, kazanılan her ilave birim gelir üzerine konulan vergidir. Çünkü marjinal vergi indirimi, nispi fiyat yapısını değiştirir. Halkın boş zamandan vazgeçerek çalışmaya, tüketimden vazgeçerek yatırıma yönelmesine neden olur. Benzer olarak, yatırım vergi teşvikleri yerine, kârlılık oranını etkileyen kurumlar vergisi oranındaki indirimler lehindedirler.¹⁷⁸

9. Vergi Oranı İle Vergi Hasılatı Arasındaki İlişki: Laffer Eğrisi:

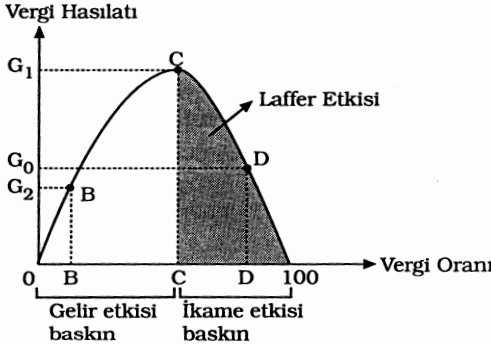
Arz Yanlı iktisada göre, vergi oranları ile vergi gelirleri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Vergi oranları ile vergi gelirleri arasındaki ilişki Arthur Laffer tarafından ortaya konulan Laffer Eğrisi ile anılmaktadır. Laffer Eğrisinin ortaya koyduğu mantık, 14. yüzyılda İbni Haldun tarafından yazılan Mukaddime adlı II Ciltlik çalışmada da ortaya konduğu için Haldun-Laffer Eğrisi olarak isimlendirenler de bulunmaktadır.

Laffer Eğrisi, vergi indirimlerinin vergi hasılatını azaltmayacağı ve bütçe açıklarını artırmayacağını göstermektedir.¹⁷⁹ Bu duru-

¹⁷⁸ Bartlett, a.g.m., ss. 33-39.

¹⁷⁹ Roland A. Kriger, "Arz -Yönlü İktisat", (Çev. Coşkun Can Aktan), **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 1992, s. 420.

mu şekil yardımıyla göstermek mümkündür.

- ✓ Laffer Eğrisine göre, vergi gelirlerinin sıfır olduğu iki düzey vardır. Birincisi, vergi oranları sıfırken hiç vergi alınmayacağı için vergi gelirleri sıfırdır. İkincisi, vergi oranları % 100 iken vergi gelirleri sıfırdır. Çünkü devlet elde edilen gelirin tamamını vergi olarak aldığı için üretim ve yatırım yapmaktan vazgeçilecektir.
- ✓ Laffer Eğrisine göre vergi oranı ile vergi geliri arasındaki ilişki belli bir noktaya kadar doğru orantılı, daha sonra ters orantılıdır. Yani, belli bir noktaya kadar vergi oranları artırıldıkça vergi gelirleri artmakta (şekilde C noktası); bir noktadan sonra vergi oranları artmaya devam ederse, vergi gelirleri azalmaktadır (Şekilde C noktasından sonrası).
- ✓ C noktası, maksimum vergi gelirinin elde edilmesini sağlayan optimum bir orandır. Vergi indirimi politikasının geçerli olabilmesi için vergi oranlarının optimum oranın üstünde olması gerekir. Ancak bu optimum vergi oranını tam olarak tespit etmek oldukça zordur. Çünkü Laffer Eğrisinin hangi noktasında bulunduğunu tespit etmek mümkün değildir. Bu güçlük ise uygulanacak politikanın başarı olasılığını düşürmektedir.
- ✓ Ekonomide vergi oranları C noktasının üstündeyse örneğin D gibi bir vergi oranı söz konusu ise vergi oranlarını C noktasına kadar düşürerek vergi hasılatını artırmak mümkün-

dür. Şekilde görüldüğü gibi Laffer Etkisinin ortaya çıkabilmesi için vergi oranlarının taralı olarak gösterilen alana tekabül etmesi; yani, C noktasından daha yüksek olması gerekmektedir.

- ✓ Vergi oranları C noktasında veya onun altında B gibi bir noktada ise vergi oranları azaltıldığında vergi gelirleri düşmektedir.
- ✓ Vergi oranları ile ilgili olarak ortaya çıkan bir diğer problem ise vergi indiriminin genişliğidir. Örneğin ekonomideki vergi oranları D düzeyinde iken D-C aralığı kadar bir vergi indirimi vergi gelirlerini arttıracaktır. Ancak indirim bu orandan daha geniş tutulursa, vergi gelirlerinde azalma meydana gelecektir.
- ✓ Vergi indirimlerine çalışma ve yatırım yapma arzusunun göstereceği tepkiyi ölçmek oldukça zordur.¹⁸⁰
- ✓ Vergi indirimleri sonucunda ortaya çıkan iki etki çıkmaktadır. Bunlardan biri, ikame etkisi; diğeri gelir etkisidir.
- ✓ Bireyler çalışma ve boş zaman arasında tercih yapmaktadırlar. Vergi oranlarında meydana gelen bir artış, net ücreti azalttığı için boş zaman, çalışmaya ikame edilecektir. Tersine, vergi oranlarında meydana gelen bir azalma net ücreti arttıracığı için çalışma, boş zamana ikame edilecektir. Bu durum ikame etkisini ifade etmektedir. Dolayısıyla C noktasından sonra vergi oranları artırıldığında net ücret azaldığı için çalışma yerine boş zaman ikame edilecektir. Tersine C noktasının sağında bir alanda vergi oranları C noktasına kadar düşürüldüğünde, net ücret arttığı için boş zaman yerine çalışma ikame edilecektir. Arz Yanlı İktisadı savunanlar, ikame etkisine ağırlık vermektedirler. Çünkü vergi oranlarını düşürerek, net tasarruflar da artışa yol açan kazançların yükseltilmesi hedeflenmektedir.
- ✓ Diğer karşıt etki, gelir etkisidir. Boş zaman gelir arttıkça talebi artan, gelir azaldıkça talebi azalan bir normal mal olarak düşünülebilir. Buna göre vergi oranları arttığında harcanabi-

180 Savaş, **Politik İktisat**, s. 250.

lir gelirden azalma meydana gelecektir. Boş zaman normal mal olarak düşünüldüğünde harcanabilir gelirden meydana gelen azalma, boş zaman talebinin azalmasına yol açacaktır. Tersine de geçerlidir. Bu durumda gelir etkisi şu şekilde ifade edilebilir: Vergi oranlarında bir yükselme olması durumunda kişilerin eski gelir düzeylerini koruyabilmek için daha fazla çalışmak zorunda kalmasına vergilemenin gelir etkisi denilmektedir. C noktasının solundaki bir alanda vergi oranları artırıldığında kişi gelir seviyesini korumak isteyen kişiler, gelir etkisine bağlı olarak daha çok çalışmak durumunda kalacaklardır. Dolayısıyla C noktasına kadar vergi oranları artırıldığında, vergi geliri artmaktadır. Tersine, marjinal vergi oranlarında meydana gelen bir düşüş, belli miktardaki bir harcanabilir gelire ulaşmak için gerekli olan çalışma süresini azaltacağından çalışmak yerine boş zaman talebinde artış meydana gelecektir. C noktasının solundaki alanda marjinal vergi oranları düşürüldüğünde, belli miktardaki harcanabilir gelire ulaşmak için daha az çalışmak yeterli olacağından boş zaman talebinde artış meydana gelecektir. Dolayısıyla C noktasının solunda vergi oranları düşürüldükçe çalışma gayreti azalacağı için vergi hasılatı azalacaktır.¹⁸¹

	İkame Etkisi	Gelir Etkisi	$\dot{I}.E > G.E$	$\dot{I}.E < G.E$	$\dot{I}.E = G.E$
$T \downarrow$	Vergi Hasılatı $\uparrow$	Vergi Hasılatı $\downarrow$	Vergi Hasılatı $\uparrow$ L. Eğrisi, negatif eğimlidir. Laffer Etkisi geçerlidir.	Vergi Hasılatı $\downarrow$ Laffer Eğrisi, pozitif eğimlidir.	Vergi Hasılatı değişmez. Vergi Hasılatı maksimumdur. Laffer eğrisinin eğimi sıfırdır.
$T \uparrow$	Vergi Hasılatı $\downarrow$	Vergi Hasılatı $\uparrow$	Vergi Hasılatı $\downarrow$ L. Eğrisi, negatif eğimlidir. Laffer Etkisi geçerlidir.	Vergi Hasılatı $\uparrow$ Laffer Eğrisi, pozitif eğimlidir.	Vergi Hasılatı değişmez. Vergi Hasılatı maksimumdur. Laffer eğrisinin eğimi sıfırdır.
	İkame etkisine göre, vergi oranı ile vergi hasılatı arasında ters yönlü ilişki vardır. Gelir etkisine göre, vergi oranı ile vergi hasılatı arasında doğru yönlü ilişki vardır.				

181 Kriger, a.g.m, s. 422.

10. Phillips Eğrisi Analizinin Geçerliliği:

Arz Yanlı İktisada göre, Phillips Eğrisi analizi geçerli değildir. Phillis Eğrisi analizine göre işsizlik oranının düşük olması, yüksek enflasyon pahasına söz konusu olacaktır. Arz Yanlı iktisada göre bu görüş yanlıştır. Çünkü istihdam, tasarruf ve sermaye birikimini olumsuz etkileyen unsurların ortadan kaldırılması (yani işsizliğin azalmasına yol açan politikalar), enflasyonun artmasını önleyecektir. Enflasyonun temel sebebi, reel üretim artışından daha hızlı biçimde artan para arzıdır.¹⁸²

11. Uygulama Sonuçları:

Arz Yanlı İktisat yaklaşımı, 1980'li yıllarda ABD'de Reagan döneminde uygulama alanı bulmuştur. Fakat beklenilenin tersi sonuçlarla karşılaşmış, ABD'de yüksek bütçe açıkları yaşanmıştır. Şöyle ki, ABD'de Reagan yönetimi, 1981 yılı başında bir dizi önlemler almıştır. Bu önlemleri şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- ✓ Üç aşamada marjinal gelir vergisi oranlarının % 23'e düşürülmesi
- ✓ Sermaye kazançlarından alınan vergi oranlarının % 70'den % 50'ye düşürülmesi
- ✓ Yatırımları teşvik amacıyla firmalara hızlandırılmış amortisman ayırma imkanının sağlanması
- ✓ Yatırımlar için vergiden muaf bazı kredi imkanlarının oluşturulması

Bu önlemler, tasarruf ve yatırımı teşvik etmek amacına yöneliktir. İlave olarak, devletin işletmeler üzerindeki denetleyici müdahaleleri de azaltılmıştır. Bu dönemde izlenen politikaların sonuçları ise şu şekilde ifade edilebilir:

Ücretlerin vergi sonrası net geliri artırılmış olmasına rağmen, emek arzının marjinal vergi oranlarındaki değişmelere tepkinin yeterince yüksek olmadığı görülmüştür. Diğer taraftan, vergi oranlarının indirilmesi, toplam vergi gelirlerini azaltmıştır. Vergi gelirlerin-

¹⁸² Savaş, **Politik İktisat**, s. 255.

de meydana gelen azalmadan kaynaklanan kayıp, 1982 yılından başlayarak 1986'ya kadar giderek büyüyen bütçe açıklarına neden olmuştur. 1986 yılından sonra kamu harcamaları azaltılmak suretiyle bütçe dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Yine, dönem boyunca arz yanlı iktisat politikalarının tasarruf oranını da arzu edilen seviyede artırmadığı görülmüştür.¹⁸³

Benzer olarak İngiltere'de 1979 sonrası Thatcher dönemindeki uygulama sonuçları da beklenildiği gibi olmamıştır. Thatcher döneminde bütçe açığı vermemek için indirilen dolaysız vergiler yerine dolaylı vergilere yüklenilmiştir. Bunun sonucunda İngiltere'de gelir vergisindeki indirimlere rağmen vergi yükü 1979-1980 öncesi dönemindeki düzeyin üstüne çıkmıştır. Thatcher, özelleştirmeler yoluyla vergi yükünün indirileceği yönünde söz vermesine rağmen bunu gerçekleştirmemiştir. Türkiye'deki uygulamanın sonuçları ise, ABD ve İngiltere örneğinden farklı olmamıştır. Özal döneminde vergi yükünü azaltmaya yönelik çabalar sonucunda 1984-1985 yıllarında son 40 yılın en düşük vergi yükleri elde edilmiştir. Zaten vergi yükü düşük olan Türkiye için bu durum, iç borçlanmanın denetimsiz bir biçimde tırmanmasına, ücretlilere hem dolaysız hem de dolaylı yükler getiren fon sisteminin mali yükü alt üst etmesine neden olmuştur. Yine, dolaylı vergilerin bugün vergi gelirleri içinde yüksek bir orana sahip olması o dönemden kalan kötü bir miras olarak ifade edilmektedir.¹⁸⁴

183 Erol Çakmak, "Uluslar arası Karşılıklı Ekonomik Bağımlılık Çerçevesinde ABD Bütçe ve Cari İşlem Açıkları Üzerine Bir Değerlendirme", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1-2, Yıl: 1992, ss. 163-164.

184 Oğuz Oyan, "Vergi Politikasında Yazbozlar" *Türk-İş Yılığ*, 1999/1, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türk-İş Araştırma Merkezi, s. 112.

ARZ YANLI İKTİSAT İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Laffer eğrisi aşağıdakilerden hangisinde verilen iki ekonomik değişken arasındaki ilişkiyi gösterir?

A) Faiz ile para talebi
B) Vergi oranları ile vergi hasılatı
C) Enflasyon ile işsizlik
D) GSYİH ile bütçe açığı veya fazlası
E) Bütçe açığı ile dış ticaret açığı

(KPSS, 2005)

2. Aşağıdakilerden hangisi arz yanlı iktisadın temel önermesidir?

A) Yüksek oranlı vergiler ve devletin ekonomiye müdahalesi ekonomik faaliyetleri olumsuz etkiler.
B) Ekonomideki dalgalanmaların temel nedeni, ücret ve fiyatların esnek olmasıdır.
C) Ekonomideki çıktı düzeyi, beklenen ve gerçekleşen fiyat düzeyi farkına bağlıdır.
D) Vergi oranlarında bir artış daima vergi gelirlerini artırır.
E) Firmaların daha fazla yatırım yapmaları devletin ekonomiye daha fazla müdahale etmesiyle sağlanır.

(Sayıştay, 2006)

3. Aşağıdakilerden hangisi arz ekonomisi taraftarlarına göre, bir ekonomide uygulanan vergi indirimi politikasının etkili olmasının nedenlerinden biri değildir?

A) Toplumu üretime teşvik etmesi
 B) Toplumu çalışmaya teşvik etmesi
 C) Toplumu yatırıma teşvik etmesi
 D) Toplumu tasarrufa teşvik etmesi
 E) Toplam talebi teşvik etmesi

(SSK, 2000)

4. Arz yönlü iktisat politikalarını savunan iktisatçılara göre mal ve hizmetleri artırmanın en iyi yolu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Para arzının artırılması
 B) Devlet eliyle yapılan üretimin artırılması
 C) Fiyatların doğrudan devlet eliyle kontrol edilmesi
 D) Ücretlerin doğrudan devlet eliyle kontrol edilmesi
 E) Emek ve sermaye arzının artırılması ve yatırımların teşvik edilmesi

(TEDAŞ/TKB, 2000)

5. Aşağıdakilerden hangisi vergilemede optimal nokta aşılmıca vergi oranının azaltılmasının vergi hasılatını artıracığını savunur?

A) A. Wagner
 B) J. M. Keynes
 C) A. Smith
 D) R. Musgrave
 E) A. Laffer

(Sayıştay, 2007)

6. A. Laffer'in vergi oranları ile vergi gelirleri arasında kurduğu ilişkiye göre, aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Optimal vergi oranından daha yüksek oranlarda vergilendirilmeye gidilmesi halinde vergi gelirleri daha yüksek olacaktır.
- B) Vergilemede optimal nokta aşıldıkça vergi oranının düşürülmesi vergi hasılatını artırır.
- C) Optimal vergi oranı aşıldıktan sonra vergi oranının artırılması üretimi artıracaktır.
- D) Vergilerin düz oranlı olması halinde optimal vergi oranı yeterli vergi geliri sağlamayacak ve bütçe açıkları ortaya çıkacaktır.
- E) Vergilerin artan oranlı olması halinde ikinci dilimden sonraki oran artışları vergi gelirlerini düşürecektir.

(KPSS 2009, Maliye)

- 7. I. İşgücü arzı**
II. Kullanılan sermaye miktarı
III. Reel GSYİH

Arz yönlü iktisatçılara göre yukarıdakilerden hangileri vergi indirimlerinin etkilediği değişkenlerdir?

- A) Yalnız III
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

(Halk Bankası Uzm. Yar., 2009)

1. B	3. E	5. E	7. E
2. A	4. E	6. B	

12. KAMU TERCİHİ TEORİSİ: ANAYASAL İKTİSAT

Kamu tercihi teorisini, politika biliminin ekonomik analizi olarak tanımlayanlar varken¹⁸⁵, politikaların ekonomi teorisi, yeni politik iktisat, kolektif karar alma teorisi, piyasa dışı karar alma teorisi gibi adlarla da tanımlayanlar bulunmaktadır.¹⁸⁶ Kamu tercihi teorisi, siyaset biliminin temel konularını iktisat biliminin araçları ve teknikleri yardımlarıyla analiz etmektedir¹⁸⁷.

Kamu tercihi teorisi alanındaki en önemli çalışmalar ise, Virginia Politik İktisat Okulu'nun kurucuları olan James Buchanan ve Gordon Tullock'a aittir¹⁸⁸. Bu iki yazarın 1962 yılında "Oybirliğinin Hesabı" adlı çalışması bu alanda en önemli eserlerden biri olarak nitelendirilebilir¹⁸⁹.

Kamu tercihi teorisine bulunduğu katkılardan dolayı 1986'da Nobel İktisat Ödülü'nü alan Buchanan'a göre kamu tercihi teorisi şu şekilde tanımlanmaktadır¹⁹⁰:

"Kamu Tercihi Teorisi, esas olarak ekonomi teorisinde oldukça ayrıntılı analizler için geliştirilmiş araç ve metotları almakta ve bunları politik sürece ve kamu sektörüne uygulamaktadır. Kamu tercihi,

-
- 185 James M. Buchanan, "Kamu Tercihi ve Kamu Maliyesi", (Çev. Coşkun C. Aktan), Bursa: **Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: X, Sayı: 1-2, Nisan-Kasım 1989, s. 129.
- 186 Coşkun C. Aktan, **Anayasal İktisat**, İstanbul: İz Yay., 1997, s. 16.
- 187 Vural F. Savaş, "İktisat Politikası Anayasası", **Maliye Yazıları**, No: 16, Ocak-Şubat 1989, s. 16.
- 188 Ömer Alp, **Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat, İktisat Politikası**, Der: Vildan Serin, İstanbul: Alfa Yay., 1998, s. 499.
- 189 Gordon Tullock, "Kamu Tercihi", (Çev. Coşkun C. Aktan), **Maliye Yazıları**, Sayı: 46, Ocak-Şubat 1995, s. 96.
- 190 James M. Buchanan, "Politikaların Ekonomik Analizi: Kamu Tercihi Teorisi", (Çev. Coşkun C. Aktan), **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Sayı: 3, Mart 1990, s. 39.

siyasi karar alma sürecinde rol alan kimselerin, örneğin seçmenlerin, politikacıların ve bürokratların davranışlarını gözlemlediğimiz veya gözlemleyeceğimiz sonuçların bileşimi ile ilişkilendirmeye çalışmaktadır.”

Kamu tercihi teorisi, devletin ekonomiye müdahale etmesini öneren refah iktisadının savunduğu, “piyasanın başarısızlığı”, ilkesine karşılık, “kamu ekonomisinin başarısızlığı” ilkesinden hareket etmektedir.¹⁹¹ Piyasa başarısızlığını ortadan kaldırmak için devlet müdahalelerinin artırılması, kamu ekonomisinin başarısızlığını gündeme getirmektedir. Kamu tercihi görüşünü savunanlar, hem bireylerin, hem de devletin hak, yetki, güç ve sorumluluklarını mümkün olduğu ölçüde keskin çizgilerle belirlenmesi gerektiğini ileri sürmüşler ve bu çerçevede Anayasal İktisat teorisini geliştirmişlerdir.¹⁹²

Kamu tercihi teorisinin gelişimine paralel olarak ortaya çıkan anayasal iktisat, devletin gücü ve yetkilerinin anayasal çerçevede sınırlandırılmasını¹⁹³, serbest pazar ve piyasa mekanizmasının savunulduğu günümüzde kamu tercihinin küçültülmesini temel hedef olarak görmektedir. Bunun için ise iktisadi kuralların belirli ve esnek ölçülerde anayasa ile belirlenmesi gereği üzerinde durulmaktadır.¹⁹⁴

Kamu tercihi teorisyenleri, kamu ekonomisinde ekonomik karar birimlerinin (siyasal iktidar, bürokrasi v.s.) tıpkı piyasa ekonomisindeki karar birimleri gibi, rasyonel tercihlerde bulunduğu ve temel amaçlarının özel çıkarlarını maksimize etmek olduğunu savunmaktadır.¹⁹⁵

191 Coşkun C. Aktan, “Devletin Büyümesi ve Devletin Başarısızlığının Anatomisi”, **Anayasal İktisat**, Ed. C. C. Aktan, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2002, s. 113.

192 Coşkun C. Aktan, **Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat**, Ankara: Takav Matbaası, 1994, ss. 131-132.

193 Aytaç Eker, “Ekonomik Anayasa Sempozyumu: Konuşma Metni”, **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992.

194 Enver Ören, “Ekonomik Anayasa Sempozyumu: Konuşma Metni”, **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992.

195 Coşkun C. Aktan, **Ekonomik Anayasa**, TİSK İnceleme Yay., Say: 19, s. 19.

Siyasi iktidarlar anayasal kurallarla sınırlanmadığı zaman, seçmen ile politikacı arasındaki oy verme-çıkar sağlama ticareti, hem seçmen hem de politikacı tarafından sürdürülmek istenecektir. Demokrasiyi yozlaştırmada politikacı kadar seçmen de aynı derecede sorumludur. Bunun için anayasal sınırlamalar, siyasi iktidarı seçmenden gelecek baskılara karşı koruyacaktır. Anayasal iktisadın temel amacı, ekonomik alanda insan davranışlarını sınırlayan ve insana kendi dışından empoze edilen sınırları incelemektir.¹⁹⁶

TEMEL VARSAYIMLARI

Kamu Tercihi Teorisi'nin teorik temellerini oluşturan üç önemli varsayım bulunmaktadır:

1. Metodolojik Bireycilik:

Metodolojik bireycilik ilkesine göre, toplumda bütün ekonomik ve sosyal kararlar bireysel tercihlere göre belirlenir. Bu yaklaşıma göre, birey bir takım kolektif kurum ya da varlıklardan daha üstün bir değere ve konuma sahiptir. Buchanan'a göre, Anayasal İktisat Teorisi, ekonomi teorisi gibi metodolojik olarak bireycidir.¹⁹⁷ Temel birimler, partiler, devletler veya uluslar gibi organik birimler değil, seçimde bulunan çeşitli eylem ve davranış motifine sahip olan kişilerdir. Bu açıklama çerçevesinde Kamu Tercihi Teorisi, esasen politikanın bireyci teorisi adını almaktadır.¹⁹⁸

Bilindiği üzere, piyasaların kendiliğinden işleyen sürecinde mübadele özgürlüğüne sahip birey davranışları olduğu gibi, politika ise belirli toplumsal tercihleri belirleyen seçmen davranışları vardır. Buradan hareketle, metodolojik bireycilik ilkesi, piyasada mevcut mal ve hizmetler arasında seçim yapan bireyle, sandık başında çeşitli adaylar veya partiler arasında seçim yapan bir birey

¹⁹⁶ Vural Savaş, **Anayasal İktisat**, 3.b., İstanbul: Avcıol Basım Yayım, 1997, ss. 55-57.

¹⁹⁷ Savaş, **Anayasal İktisat**, s. 60.

¹⁹⁸ Coşkun, C. Aktan. **Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat**, Ankara: Takav Matbaası, 1994, ss. 60-62.

arasında, davranış yönünden herhangi bir fark olmadığını ileri sürmektedir.¹⁹⁹

Anayasal iktisatta bireysellik, bir analiz yöntemi olarak kullanıldığı zaman buna metodolojik bireycilik adı verilir. Metodolojik bireycilik, insan faaliyetlerinin toplumsal ve özel diye ikiye ayrılmasına kesinlikle karşıdır. Bir karar veren veya seçim yapan varlıklar olarak, özel veya toplumsal bütün davranışların gerisinde bireyler bulunmaktadır. İktisat teorisinde bireysel seçimler sonucu bireyin fayda maksimizasyonuna ulaştığı öne sürülür²⁰⁰.

Metodolojik Bireysellik İlkesi, kamu tercihi rollerine sahip kişilerin davranışlarını açıklamada fayda maksimizasyonunu da ele almaktadır. Seçmenler, bürokratlar, yargıçlar, parlamento üyeleri, bu roller içerisinde belli kurallara tabi olarak kendi faydalarını maksimize etmeye çalışan diğer tüm kişilere çok benzer şekilde hareket etmektedirler.²⁰¹ Dolayısıyla bireyler, toplumsal mevki ve görevleri ne olursa olsun kişisel çıkarlarını gözeten, hesaplayan ve seçen varlıklardır.²⁰²

2. Ekonomik İnsan (Homoeconomicus) veya Bireysel Rasyonellik:

Ekonomik insan (Homoeconomicus) modelinde bireyin kendi çıkarını artırma dışında davranacağı düşünülemez, aksine o kendisinin veya temsil ettiği kesiminin net çıkarını artırma doğrultusunda faaliyette bulunacaktır. Bu ekonomik alanda olduğu kadar, ekonomik olmayan alanda, yani politikada da geçerlidir.²⁰³

Teoriye göre, bireyler rasyonel ve tutarlı tercihlere sahiptirler. Kamu ekonomisinde de piyasa ekonomisinde olduğu gibi özel çıkara-

199 Uğur Eser, "İktisat Politikası Anayasası ve Bir Anayasal Reform Önerisi Üzerine Bazı Düşünceler", **Toplum Bilim**, Birikim Yay., No: 51-52, Cüz 1990, s. 41.

200 Savaş, **Anayasal İktisat**, ss. 60-62.

201 James M. Buchanan, "Kamu Ekonomisinin Yetersizliği Teorisi ve Kamu Tercihi", **Maliye Yazıları**, Sayı: 25-27 Temmuz-Aralık 1990, s. 50.

202 Vural F. Savaş, "Ekonomik Anayasa ve Anayasal Ekonomi", **Görüş**, Sayı: 3, Mayıs 1992, s. 36.

203 Enver A. Güvel, **Politik İktisat ve Akıl**, İstanbul: Alfa Yay., 1998, s. 177.

rın maksimizasyonu ilkesi geçerlidir. Bireyler, piyasa ilişkilerinde alıcı ve satıcı olarak oynadıkları rollerden, siyasi ortamda oy verici, vergi ödeyici, kamu hizmetlerinden yararlanıcı, politikacı veya bürokrat olarak oynadıkları rollere geçtiklerinde, bireylerin kişilik dönüşümüne uğramayacakları eşyanın tabiatının doğal bir sonucudur.²⁰⁴

Rasyonel ekonomik insan görüşü, karar alma sürecinde bulunan aktörlerin; seçmenlerin, siyasal partilerin, bürokrasinin çıkar ve baskı gruplarının davranışlarını açıklama imkanı verecektir.

Karar alma sürecinde rol alan aktörlerden **seçmenler**, siyasal tercihlerini belirlerken, siyasal iktidarın kendisine kısa dönemde ne tür bir ekonomik fayda sağlayacağı beklentisi ile hareket etmektedir.²⁰⁵ Bir başka deyişle, oylarını kendilerine en fazla fayda sağlayacağına inandıkları siyasi partiye vermektedirler.

Seçmenler, kullanacakları oylarla ilgili olarak bilgilendirme arzusunda değildirlir. Bunda seçmenin refahını artırmak için kullandığı oyun etkisinin çok az olduğunu bilmesinin önemli bir rolü vardır. Seçmenlerin bilgisi üzerinde yapılan ampirik çalışmalar da seçmenlerin konuyla ilgilenmediklerini doğrulamaktadır. Ancak seçmenlerin bu genel bilgisizliği simetrik bir görünüm sergilememektedir. Zira seçmenler, herhangi bir özel çıkar konusunda bilgi alma istekliliği gösterirler. Örneğin bir çiftçi, seçimlerde siyasetçilerden nükleer savaş programları duymaktansa, tarımla ilgili olanları duymayı yeğleyecektir.²⁰⁶

Bir diğer aktör olan **siyasal partiler de** faydalarını maksimize etme çabası içindedirler. Diğer bir ifadeyle, politikacılar da onlara görevi veren seçmenlerden daha başkalarını düşünen ve daha idealist değildir.²⁰⁷ Şöyle ki, politikacılar, kendilerine en çok oy

204 James M. Buchanan, "Anayasal İktisat", (Çev. İsmail Aktürk), **Maliye Yazıları**, No: 19-21, Temmuz-Aralık 1989, s. 121.

205 Uğur Eser, "Anayasal İktisat Yada Yeni Liberalizmin İktisadi Kriz Kuramı Üzerinde Düşünceler", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Sayı: 136, Ekim 1991, s. 18.

206 Aktan, **Anayasal İktisat**, s. 106.

207 Douglas Kinnear, Kamu Tercihi Teorisi, Anayasal İktisat, (Çev. Gazi Sonkur), Edit. C. C. Aktan, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2002, s. 32.

kazandıracak ve böylece yeniden seçilmeyi garanti edecek ekonomik programı sunmaya özen gösterirler. Bir başka deyişle, harcamaları, marjinal harcamaların kazandıracığı oyun, marjinal vergi artışıyla finanse edeceği oy kaybına eşit olduğu noktaya kadar artıracaktır.

Siyasal karar alma sürecini etkileyen aktörlerden bir diğeri olan **kamu bürokrasisi**, siyasal iktidar ile seçmenler arasında bir aracı durumundadır. Dolayısıyla bürokrasi, politik karar alma mekanizmasında etkinliğin sağlanması açısından önemli bir görev üstlenmektedir. Bürokratlar da faydalarını maksimize etmeye yönelik bütçe maksimizasyonu sağlayarak büronun hacmini genişletmek ve bu suretle maaş ve diğer yan giderlerini, prestijlerini, patronaj güçlerini ve siyasal iktidara bilgi sunmaktaki tekelci konumlarını sürdürme çabası içindedirler.²⁰⁸

Siyasal karar alma sürecini etkileyerek fayda elde etmeye çalışan **çıkarcı ve baskı gruplarını** yukarıda sayılan aktörlere ilave etmek gerekmektedir. Bu gruplar, karar alma sürecinde lobicilik yaparak kararların lehlerine olacak biçimde çıkması için çaba sarf ederler. Diğer bir ifadeyle, siyasal iktidarı ve bürokrasiyi etkileyerek çıkar sağlamaya, yani rant kollamaya çaba gösterirler.²⁰⁹

Bu çabalar çoğunlukla, siyasal alana baskı şeklinde belirmektedir. Seçimle başa gelmiş bir meclis, kaynakları bazı gruplara dağıtmak ve diğerlerine vergi koymaya yönelik ne kadar fazla yetkiye sahip ise lobilerden gelen siyasal baskıya hedef olması da o kadar ihtimal dahilinde olacaktır. Böylece bu tür grupların oy güçleri, çıkarlarını en iyi koruyan politikalar ve politikacıları desteklemek için kullanılacak ve siyasi partiler tarafından önerilen politika paketleri de bu grupların en geniş kesimine fayda ve imtiyazlar sağlayacak şekilde dizayn edilecektir.²¹⁰

208 Mustafa Sakal, "Siyasal Karar Alma Sürecinde Rol Alan Faktörler ve Roller", **Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 1, 1998, s. 224

209 Aktan, **Çağdaş Liberal Düşünce ve Politik İktisat**, ss. 132-134.

210 Eaman Butler, **Hayek**, (Çev. Yusuf Z. Çelikkeya), Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yay., No:7, 1996, s. 162.

Dolayısıyla siyasal karar alma sürecinde rol alan aktörlerin çıkarlarını maksimize etmeye yönelik çabalarını şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- Siyasal iktidarların “oy maksimizasyonu”,
- Bürokratların “bütçe maksimizasyonu”,
- Çıkar ve baskı gruplarının “rant maksimizasyonu”,
- Seçmenlerin ise “fayda maksimizasyonu”,

peşinde olduklarını ileri sürmektedir.

3. Politikanın Mübadele Olduğu Varsayımı (Katalaksi):

Kamu tercihi literatüründe politikanın da bir mübadele olduğu görüşü, eski yunan kökenli bir kelime olan katalaksi olup; mübadele, sözleşme ve ticaret anlamına gelmektedir.²¹¹

Kamu tercihi teorisi, politikayı güç açısından değil, taraflar arasında bir gönüllü değişim olarak görmekte ve değişim paradigması açısından modellemektedir.²¹² Hatırlanacağı üzere, birey piyasaya bir mal veya hizmeti, bir başka mal veya hizmet ile değiştirmek için girmektedir. Buna benzer olarak toplumsal isteklerin oluşumunda da mübadeleden oluşan bir yapı bulunmaktadır. Buna “politik mübadele” adı verilmektedir.

Politik değişim, ekonomik değişimden çok daha karmaşık bir sürece sahiptir. Çünkü ekonomik değişimde iki değişim olmasına karşılık politik değişim süreci, toplumun bütün üyelerini içermektedir.²¹³

Politik süreçte ver oyunu-al dilediğini felsefesi ile kendini gösteren bu anlayış, hem seçmenin hem de politikacının benimsediği

211 James M. Buchanan, “Kamu Tercihi Yaklaşımı”, **Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat**, (Çev. Mehmet Tosuner), Yay. Hazırlayan: Aytaç Eker – Coşkun C. Aktan, İzmir: Akhiselam Matbaası, 1992, s. 31.

212 Güvel, **Politik İktisat ve Akıl**, s. 177.

213 Enver A. Güvel, “Demokrasi, Piyasa Ekonomisi ve Liberal Düşünce Geleneği”, **Liberal Düşünce Dergisi**, Cilt: 3, Sayı 12, www.liberal-dt.org.tr/dergiler.htm.

karşılıklı bir mübadele biçimi ortaya çıkarmıştır.²¹⁴ Ancak piyasa-daki mübadelede herkes kendinden sorumlu olduğu halde, politikadaki mübadelede uyulması zorunlu bazı kurallar bulunmaktadır. Bu kurallar, bireylerin hedefledikleri çıkarlar veya benimsedikleri değerlerle ilgili olmayıp, alternatif çıkarlarını kollarken karşılaştıkları kurumsal ve yasal şartlarla ilgilidir.²¹⁵

4. Anayasal İktisat Önerisine Yöneltilen Eleştiriler:

Devletin ekonomik alandaki güç, yetki, görev ve fonksiyonlarının anayasal normlarla sınırlandırılmasını savunan anayasal iktisat, son yıllarda büyük ilgi kaynağı olmuştur. Bununla birlikte, bu ilgi anayasal iktisat taraftarlarının artmasının yanı sıra eleştirileri de gündeme getirmiştir. Bu eleştiriler şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Ekonomi politikalarının genel çerçevesinin katı anayasal kurallarla belirlenmesi ile birlikte, siyasi partilere büyük ölçüde tek tip ekonomi politikası empoze edilecektir. Buna göre, siyasi partilerin ekonomik politikalar alanında böyle bir anayasal kısıtlamaya uğraması, partileri birbirine benzer bir ekonomi politikası izlemeye zorlayacaktır. Seçmenler için de tercih yapma imkanı ortadan kalkacaktır. Anayasal sınırlamalar yüzünden programını tam olarak uygulama imkanı bulamayan bir iktidar partisi ise kolaylıkla bu başarısızlığını anayasaya yıkabilecektir.
- ✓ Ekonomik hayatı düzenleyen kuralların anayasada yer alması, yargı organının politize olmasına neden olacaktır. Kanunilik ve yerindelik denetimi arasındaki sınır çizgisini çizmek daha da zorlaşacaktır. Diğer taraftan, yargı organının yapısı ve uzmanlık alanı, birçoğu teknik nitelik taşıyan ekonomik konular hakkında sağlıklı değerlendirmeler yapılması için uygun değildir.²¹⁶

214 Vural F. Savaş, "Anayasalarda Ekonomik Haklar ve Özgürlüklere: T.C. Anayasaları Örneği", **Maliye Yazıları**, Sayı: 24, Mayıs-Haziran, 1990, s. 11.

215 **Anayasal İktisat**, (Çev. Arif Ersoy), Yay. Hazırlayan: Aytaç Eker – Coşkun C. Aktan, İzmir: Akiselim Matbaası, 1992, s. 370.

216 Ergun Özbutun, "Anayasa Huku Açısından Ekonomik Anayasa", **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992, ss. 4-6.

✓ Kamu harcamalarının ve ekonomiye kamu müdahalesinin artmasını, politikacıların ve bürokratların kişisel çıkarlarını maksimize etmeye yönelik davranışları ile izah etmek, sorunu çok basite indirgemek olacaktır. Bunların artmasında, toplumların iktisadi, sosyal ve siyasal yapısında meydana gelen değişiklikler belirleyici olmuştur. Örneğin Keynesyen politikalar, 1929 bunalımının meydana getirdiği tahribatı gidermek için uygulanmış ve bunda başarılı olmuştur. Bugün Keynesyen politikalar etkinliğini yitirmişse, bunun sebebi müdahaleye ihtiyaç olmaması değil; değişen iktisadi sorunlara değişik türden müdahaleler gerekmesidir. Dolayısıyla iktisat politikası önlemlerinin niteliği, değişen koşullara göre ayarlanmalıdır. Önlemlerin etkin olabilmesi için ise esnek olması gerekir. Müdahale araçlarının, nitelik ve niceliğinin anayasa ile belirlenmesi, piyasaya müdahaleyi ortadan kaldırmadığı gibi, pekiştirip dondurarak piyasa ekonomisini dar bir kalıba sokmuş olur. Bu durumda ya piyasa ekonomisi tamamen etkisiz hale gelir, ya da siyasi otorite düşük etkinliğe sahip dolambaçlı yollarla müdahaleyi yaymaya çalışır. Bir diğer durum ise anayasanın uygulanmamasıdır. Neticede, iktisat politikasının anayasal kurallar tarafından belirlenmesi, müdahalenin dolambaçlı yollarla maksat dışı kullanımına engel olamayacağı için politik ve ekonomik yozlaşmayı önleyemez.²¹⁷

- ✓ Yine anayasal iktisatçılar tarafından ileri sürülen fikirlerin temelde sağ ideolojiyi, devletin resmi ideolojisi haline getirme amacıyla olduğu ileri sürülmektedir.
- ✓ Devletin ekonomik sınırlarının anayasada belirlenerek hükümetlerin asli görevleri olan politika alanlarını daraltmak, politikacıları mekanik görev yapan teknisyenler konumuna getirecektir.

²¹⁷ Sevim Görgün, "Anayasal Borçlanma Politikası ve Devletin Borçlanma Yetkisinin Sınırlandırılması", **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992, ss. 150-151.

- ✓ Meclisin, meclis üstündeki bir güç tarafından denetlenmesi, meclis tasarruflarının anayasal hedef olması anlamına gelecektir. Meclisin alacağı kararlara anayasal sınırların getirilmesi anti-demokratik seçkinci, tepeden inme bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir.²¹⁸
- ✓ Anayasal iktisat, siyasal alanı sınırlandırarak toplumu depolitize etmekte ve yaşanan ekonomik ve politik yozlaşmanın nedenlerini devletin ekonomi içindeki ağırlığına bağlamaktadır. Ancak böyle bir yaklaşımın; yani, siyasal-kamusal alanı sınırlandırarak çözüm bulmanın büyük bir yanılgı olacağını ileri sürenler de bulunmaktadır.²¹⁹ Bunun yerine toplumun katılımına açık, işlerliği olan demokratik rejimin yerleştirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, politik gücü bireylerin doğrudan doğruya kullanabildikleri, politik yaşama aktif ve doğrudan katılabildikleri çoğulcu katılımcı bir toplum ve demokrasi bilincini yerleştirmek gerekmektedir.²²⁰

218 Coşkun C. Aktan, "Anayasal İktisat ve Ekonomik Anayasa Önerilerine Yönelik Eleştiriler ve Karşı Cevap", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Aralık 1996, s. 12-27.

219 Mehmet H. Bilgin, "Politik Yozlaşma ve Anayasal İktisat", **İktisat Dergisi**, Sayı: 376, Şubat, 1998, s. 67.

220 Eser, a.g.m., s. 46.

KAMU TERCİHİ TEORİSİ: ANAYASAL İKTİSAT İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Anayasal iktisat yaklaşımına göre, devletin mali yetkilerini sınırlandıran anayasal hükümler neden gereklidir?

- A) Anayasal garanti altına alınan sosyal devlet ilkesinin hayata geçirilmesinin ancak bu şekilde mümkün olması
- B) Ekonomik dalgalanmalardan dolayı gerekli olan maliye politikalarının uygulanmasının anayasal yetki gerektirmesi
- C) Bütçe uygulamaları sırasında politikacı ve bürokratlar anayasal yetkiye ihtiyaç duyduklarından, bu yetkinin garanti altına alınması
- D) Anayasaya mali yetkileri sınırlandıran hükümler konmadığı takdirde politikacı ve bürokratların yetkilerini kötüye kullanabilmesi
- E) Anayasal yetki olmadığı takdirde, bakanlar kurulunun aldığı kararların geçersiz olması

(KPSS 2008, Maliye)

2. Kamu müdahalelerinin anayasa ile sınırlandırılmasını öneren Anayasal iktisat yaklaşımının temsilcileri aşağıdakilerden hangileridir?

- A) Pigou, Dalton
- B) A.Smith, D. Ricardo ve Maithus
- C) J.Buchanan, Tullock ve Hayek
- D) Samuelson, R. Musgrave

(Milli Emlak Denetmenlik, 2008)

1. D

2. C

13. REEL KONJONKTÜR TEORİSİ

1. Temel Varsayımlar:

- ✓ 1980'li yıllardan itibaren ortaya çıkmışlardır.
- ✓ En önemli temsilcileri Kydland, Prescott, King ve Plosser'dır.
- ✓ Ekonomide meydana gelen istikrarsızlıkların temel nedeni, teknolojik şoklardır. Reel Konjonktür teorisinde parasal şokların yerini, temel bir dürtü olarak teknolojik şoklar almaktadır.
- ✓ Reel üretimin belirlenmesinde arz yanlı faktörlerin; yani produktivite ve teknolojinin önemi üzerindedir.
- ✓ Reel konjonktür teorisi, konjonktür dalgalanmalarının temelinde ekonomik büyüme ile ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Bu yüzden ekonomik büyüme ve ekonomik konjonktürün birlikte ele alınması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Ekonomik büyümenin nihai belirleyicileri olarak, teknolojik ilerleme, nüfus artışı, emek gücünün katılım oranı gibi reel etmenleri göstermektedirler. Bu faktörlerde meydana gelen kısa dönemli değişimler ise reel üretimde konjonktürel dalgalanmalara neden olabilir. Bu durum da uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde geri bildirim (feedback) etkisi meydana getirecektir.²²¹

2. Paranın Yansızlığı:

Reel konjonktür teorisinin temel özelliği, paranın yansızlığıdır. Reel Konjonktür teorisine göre, para hem kısa, hem de uzun dönemde yansızdır. Bununla birlikte Yeni Keynesyenler, Monetaristler ve Yeni Klasikler para arzının ekonomi üzerindeki rolüne yer ver-

²²¹ Parasız, **Para Teorisi ve Politikası**, ss. 162-165.

mektedirler.²²² Örneğin;

- ✓ Monetaristlere göre, ekonomideki istikrarsızlıkların temel nedeni yanlış uygulanan para politikalarıdır. Enflasyonun nedeni, para arzının reel büyüme oranından fazla artırılması; deflasyonun nedeni, para arzının reel büyüme oranından daha az artırılmasıdır.
- ✓ Yeni Keynesyenlere göre, hem öngörülen para politikası, hem de öngörülmeyen para politikası çıktı düzeyini artırır. Ancak öngörülmeyen para politikası çıktı düzeyini daha fazla artırır.
- ✓ Yeni Klasiklere göre, öngörülen para politikası çıktı düzeyini etkilemezken, öngörülmeyen para politikası çıktı düzeyini kısa süreli olarak artırmaktadır. Dolayısıyla sürpriz niteliğindeki parasal genişlemelerin çıktı düzeyini kısa süreli olarak etkileyebileceği kabul edilmiştir. Yani, parasal sürprizlerle, iktisadi karar birimleri yanıltılabildiği ölçüde para politikası etkili olacaktır.

3. Paranın İçselliği:

Kydland ve Prescott reel sisteme parasal sektörün katılmasının anlamsız olduğunu ileri sürmüşken, King ve Plosser para ve üretim arasındaki geleneksel ilişkiyi tersine çevirerek ortaya koymuşlardır.

Buna göre para ile üretim arasındaki geleneksel ilişki, paradan üretime doğrudur. Diğer bir ifadeyle, para arzı artışından, üretim artışına doğru bir ilişki söz konusudur.

King ve Plosser, para ile üretim arasındaki bu sebep sonuç ilişkisini kabul etmemektedir. Onlara göre içsel para arzı (banka mevduatları) reel üretimi pozitif olarak etkilemektedir. Finansal hizmetlerin üretimi nihai mal ve hizmet üretiminden daha hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir. Finansal hizmetlerde meydana gelen bir artış, büyük bir olasılıkla reel üretim artışını öncelemektedir. Bu yüzden de banka mevduat stoklarıyla reel üretim arasında sıkı bir iliş-

²²² Parasız, **Para Teorisi ve Politikası**, s. 163.

ki vardır. O halde, dışsal para artışına göre, içsel para artışı çıktıyla daha yakından ilişkilidir. Yani, paranın yansız olduğu kabul edilmekle birlikte, King ve Plosser paranın çıktıya içsel olarak (dışsal değil) cevap verdiğini ortaya koymuşlardır.²²³

4. Ücretlerin ve Fiyatların Esnekliği:

Reel Konjonktür teorisine göre, ücretler ve fiyatlar kısa dönemde daha esnektir. Ücretler ve fiyatların kısa dönemde esnek olduğu durumda, kısa dönemde oluşan denge doğal üretim düzeyinde sağlanacaktır. Dolayısıyla Reel Konjonktür teorisine göre, ekonominin kısa dönem toplam arz eğrisi (AS) dikey eksene paraleldir. Yani, diktir.²²⁴

5. Para Miktarının Belirlenişi ve İktisadi Değişkenler Üzerine Etkisi:

- ✓ Klasik model, nominal para stokunun Merkez Bankası tarafından tam olarak kontrol edildiği varsayımına dayanmaktadır.
- ✓ Reel Konjonktür teorisine göre, nominal para miktarı büyük ölçüde finansal mevduat kurumlarıyla halk arasındaki karşılıklı ilişki tarafından belirlenmektedir.
- ✓ Halkın reel gelirinde artış olduğu zaman, banka hizmeti işlem taleplerinde artış meydana gelir. Bankalar ise bu duruma, hizmet işlem üretimini ve dolayısıyla mevduatlarını artırarak karşılık verirler. Yani, içsel para miktarını artırarak karşılık verirler. Bu durumda içsel para miktarı, banka sisteminin koşullarına veya reel gelire bağlı olarak belirlenmektedir. Merkez Bankasının kontrolü dışındadır.
- ✓ İçsel para miktarı Merkez Bankasının kontrolü dışında belirlendiği için otomatik olarak ekonomik değişmelere ayarlanmakta ve değişik makro ekonomik değişkenlerle farklı bir sebep-sonuç ilişkisini ortaya koymaktadır.

²²³ Parasız, **Para Teorisi ve Politikası**, s. 164.

²²⁴ Işıklar, a.g.e., s. 211.

- ✓ Klasik modelde para arzında meydana gelen bir artış, fiyatlar genel düzeyini artırmaktadır. Reel Konjonktür teorisinde içsel para miktarında meydana gelen değişimler fiyat düzeyini etkilememektedir. Fiyat düzeyini etkileyen, dışsal para miktarındaki değişimlerdir.²²⁵
- ✓ Reel Konjonktür teorisine göre, para arzında meydana gelen artışlar kısa dönemde bile çıktı düzeyini değiştirmez. Bu durum şu şekilde açıklanmaktadır: Birincisi, para arzında ve üretimde değişmelere başka bir değişken sebep olmakta; üretimdeki değişimler ise para arzında değişmeye neden olmaktadır (tersine nedensellik ilişkisi). İkincisi üretimde cari dönemde meydana gelen ve gelecekte olması beklenen değişimler para arzını değil, para talebini etkilemektedir. Örneğin petrol fiyatlarında geçici bir düşme olduğunu varsayalım. Petrol fiyatlarındaki düşmeden dolayı yaşanan verimlilik şoku, ekonominin canlanmasına neden olacaktır. Canlanma neticesinde gelirlerinin gelecekte artacağını bekleyen iktisadi karar birimleri para taleplerini artıracaklardır. Üretimdeki artıştan dolayı artan para talebine Merkez Bankası para arzını artırarak cevap verecektir. Dolayısıyla üretim artışı para arzı artışına neden olmaktadır.²²⁶

²²⁵ Parasız, **Para Teorisi ve Politikası**, ss. 164.

²²⁶ Işıklar, a.g.e. s. 212.

REEL KONJONKTÜR TEORİSİ İLE İLGİLİ ÇIKMIŞ SORULAR

1. Reel devrevi dalgalanmalar yaklaşımına göre ekonomik dalgalanmalar, aşağıdakilerin hangisinde ortaya çıkacak değişikliklerin bir sonucudur?

A) Potansiyel GSYİH
B) Maliye politikası
C) Para politikası
D) Yatırım harcamaları
E) Tüketici tercihleri

(Kaymakamlık, 2006)

2. Reel Devrevi Dalgalanmalar teorisiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Keynesyen teorelin doğal bir uzantısıdır.
B) İktisadi durgunluklara karşı müdahale içermeyen politikalar önerir.
C) Müdahaleci istikrar politikaları önerir.
D) Üretim ve istihdam dalgalanmalarında reel faktörlerden çok parasal faktörlerin önemini vurgular.
E) İktisadi dalgalanmaları teknoloji şokları ile açıklamanın mümkün olmadığını söyler.

(Kaymakamlık, 2008)

3. Reel Konjonktür Modelinde aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

A) Toplam talep eğrisi
B) Uzun dönem Phillips eğrisi
C) Reel GSYİH
D) Fiyatlar genel düzeyi
E) Kısa dönem toplam arz eğrisi

(Halk Bankası Uzm. Yar., 2009)

1. A	2. B	3. E
------	------	------

Merkantilizm	Fizyokrazi	Neo-Klasik Okul
Jean Bodin, Thomas Miles, Montaigne, Thomas Mun, Antonia Serra, Jean Baptiste Colbert	François Quesnay (Ekonomik Tablo), Le Marquis de Mirabeau, Abbe Nicolas Baudeau, Pierre Samuel du Pont de Nemours, Robert Jacques Turgot	W. Stanley Jevons, C. Menger, F. Y. Edgeworth, A. Marshall, L. Walras, V. Pareto, I. Fisher, A. C. Pigou
✓ Ekonomiye devlet müdahale etmelidir. ✓ İthalatı yasaklayıcı, ihracatı arttırıcı önlemler alınmalı ✓ Korumacı + aktif + güçlü devletten yana olmuşlardır.	✓ Devlet müdahalesi yoktur. ✓ "Doğal Düzen, Düzenler" ✓ Devlet; güvenlik, adalet gibi asli konularla sınırlandırılmalıdır. ✓ Minimum yasa ile maksimum otorite uygulanmalıdır.	✓ "Görünmez el" düzenler. ✓ Tam Rekabette sapma olabilir. ✓ Eksik rekabet (Oligopol, Monopol) olabilir. ✓ Tam istihdam geçerlidir. ✓ Say Yasası geçerlidir.
✓ Zenginliğin kaynağı paradır.	✓ Zenginliğin kaynağı "Tarımsal Üretim (Doğa)"dir.	✓ Değerin kaynağı faydadır.
✓ Dış ticaret fazlası verilmelidir.	✓ Ticaret kısır olduğu için net fazla vermez. ✓ Tarımdışı sektörler kısırdır. ✓ Yalnızca topraktan vergi alınmalıdır.	✓ Mülkiyet hakları korunmalıdır. ✓ Ekonomi dengededir. ✓ Miktar teorisi geçerlidir.

KLASİK OKUL	KEYNESYEN
✓ Adam Smith - Ulusların Zenginliği, Mutlak Üstünlük Teoremi ✓ David Ricardo - Klasik Rant Teorisi, Karşılaştırmalı Üstünlükler Teoremi, Ricardocu Denklik Teoremi, Nakit Prensibi Yaklaşımı ✓ Robert Thomas Malthus - Tasarruf Yatırım Eşitsizliği, Nüfus Yasası, Say Yasasının reddi ✓ Jean Baptiste SAY - Say Yasası ✓ John Stuart Mill 1. Tam istihdam geçerlidir. 2. Tam rekabet söz konusudur. 3. Görünmez el düzenler (Devlet müdahalesi sınırlı) En Önemli üretim faktörü emektir. (Fizyokratlarda toprak) 4. Tasarruf (S) ve yatırımlar (I) aynı kişiler tarafından yapılır. 5. Tasarruf faiznin artan fonksiyonudur. $S=f(r^+)$ $r \downarrow S \downarrow$ veya $r \uparrow S \uparrow$ 6. Yatırım faiznin azalan fonksiyonudur. $I=f(r^-)$ $r \downarrow I \uparrow$ veya $r \uparrow I \downarrow$ 7. $C=f(r^-)$ $r \downarrow C \uparrow$ veya $r \uparrow C \uparrow$ 8. Say Yasası geçerlidir. 9. Arz yanlı iktisattır. 10. Faiz(r), tüketimden vazgeçmenin bedeli 11. Faiz; yatırım ve tasarruf dengesindeki mal piyasasında oluşur. 12. Yatırımın faiz esnekliği yüksektir. 13. Para talebinin faiz esnekliği "sıfır"dır. 14. Paranın Dolaşım Hızı (V) sabittir. 15. Para Politikası etkin (Maliye Politikası etkisiz) 16. $S \uparrow r \downarrow I \uparrow$ veya $S \downarrow r \uparrow I \downarrow$	Keynes 1. Eksik istihdam söz konusudur. 2. Eksik rekabet geçerlidir. 3. Devletin görünen eli geçerlidir. 4. Tasarruf (S) ve yatırımları (I) farklı kişiler yapar. 5. Tasarrufları harcanabilir gelirin artan fonksiyonudur. $S=f(Y_D^+)$ $Y_D \uparrow S \uparrow$ veya $Y_D \downarrow S \downarrow$ 6. Yatırımlar, sermayenin marjinal etkinliği ve faiz oranına bağlıdır. $I=f(SME, r)$ $SME > r \rightarrow I \uparrow$ veya $SME < r \rightarrow I \downarrow$ 7. Tüketim, harcanabilir gelirin artan fonksiyonudur. $C=f(Y_D^+)$ $Y_D \uparrow C \uparrow$ veya $Y_D \downarrow C \downarrow$ 8. Monetaristlerde tüketim sürekli gelirin artan fonksiyonudur. $C=f(Y_P^+)$ $Y_P \uparrow C \uparrow$ veya $Y_P \downarrow C \downarrow$ 9. Talep yanlı iktisattır. 10. Faiz(r), likiditeden vazgeçmenin bedelidir. 11. Faiz; para arzı ve para talebi dengesindeki para piyasasında oluşur. 12. Yatırımın faiz esnekliği düşüktür. 13. Para talebinin faiz esnekliği yüksektir. 14. Para finansal aktiflerin yakın ikamesidir. 15. Maliye Politikası etkin (Para Politikası etkisiz) 16. $M_S \uparrow \rightarrow r \downarrow \rightarrow I \uparrow$ 17. Ücretler ve fiyatlar katı olduğu için işsizlik dönemlerinde ücretler düşmez ve işsizlik ortadan kalmaz.

KLASİK OKUL	KEYNESYEN
17. Ücretler ve fiyatlar esnek olduğu için tüm işsizler iş bulana kadar ücretler düşer ve işsizlik ortadan kalkar. 18. İradi işsizlik vardır. 19. Klasik Dikotomi (Para Yansızdır) 20. Emek arzı reel ücretin artan fonksiyonudur. $L_S = f\left(\frac{W^+}{P}\right)$ $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow \quad L_S \uparrow \quad \left(\frac{W}{P}\right) \downarrow \quad L_S \downarrow$ 21. Emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonudur. $L_D = f\left(\frac{W^-}{P}\right)$ $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow \quad L_D \uparrow \quad \left(\frac{W}{P}\right) \downarrow \quad L_D \uparrow$ 22. Büyümenin motoru tasarruflardır. $S \uparrow \quad r \downarrow \quad I \uparrow \quad Y \uparrow$ $S \downarrow \quad r \uparrow \quad I \downarrow \quad Y \downarrow$ 23. $M\bar{V} = P\bar{T}$ 24. Para, "işlem" amacıyla talep edilir. 25. Tarafsız maliye anlayışı hakimdir. 26. En iyi bütçe "Denk ve Küçük" bütçedir. 27. Borçlanma olağanüstü koşullarda olabilir. Kamu harcamaları, vergilerle finanse edilebilir. 28. İstikrarsızlığın kaynağı devlet müdahalesidir. 29. Enflasyonun nedene para arzı artışlarıdır. 30. Devlet ekonomiye müdahale etmemelidir. 31. Özel talep yetersizliği olabilir. Genel talep yetersizliği olamaz.	18. Gayri İradi İşsizlik Olabilir. 19. Para Yanlıdır. 20. Emek arzı nominal ücretin artan fonksiyonudur. $L_S = f(W^+)$ $W \uparrow \quad L_S \uparrow$ veya $W \downarrow \quad L_S \downarrow$ 21. Emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonudur. $L_D = f\left(\frac{W^+}{P}\right)$ $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow \quad L_D \downarrow \quad \left(\frac{W}{P}\right) \downarrow \quad L_D \uparrow$ 22. Büyümenin motoru harcamalardır. $S > I \rightarrow Y \downarrow \quad S \downarrow \rightarrow S=I$ sağlanır. $S < I \rightarrow Y \uparrow \quad S \downarrow \rightarrow S=I$ sağlanır. 23. $MV = PT \rightarrow "V"$ ve $"T"$ sabit değil 24. Para, İşlem - İhtiyat - Spekülasyon amacıyla talep edilir. 25. Tarafalı maliye anlayışı söz konusudur. (Talep Yanlı Politikalar ile müdahale) 26. Bütçe açığı olabilir. Durgunluk döneminde toplam talep bütçe açığı ile canlandırılabilir. 27. Borçlanma olabilir. Kamu harcaması bütçe açığı vererek finanse edilebilir. 28. Phillips Eğrisi geçerlidir. 29. İstikrarsızlığın kaynağı toplam talepteki dalgalanmalardır. 30. $AD > AS \rightarrow$ Enflasyon $AD < AS \rightarrow$ Deflasyon $AD = AS \rightarrow$ Fiyat istikrarı 31. Genel talep yetersizliği olabilir.

Monetarist	Yeni Klasik	Yeni Keynesyenler
✓ Milton Friedman (Kapitalizm ve Özgürlük) ✓ "Modern Miktar Teorisi" geçerlidir. Doğal işsizlik = (Friksiyonel işsizlik + Yapısal işsizlik) söz konusudur. ✓ $P = P^e \Rightarrow$ Doğal işsizlik = Doğal hasıla ✓ Adaptif beklentiler söz konusudur. ✓ Para talebinin faiz esnekliği düşüktür. ✓ Tüketim sürekli gelirin artan fonksiyonudur. $C = f(Y_P^+)$ $C \uparrow Y_P \uparrow$ veya $C \downarrow Y_P \downarrow$ ✓ Emek arzı beklenen reel ücretin artan fonksiyonudur. $L_S = f\left(\frac{W}{P^e}\right)$ $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow L_S \uparrow$ veya $\left(\frac{W}{P^e}\right) \downarrow L_S \downarrow$ ✓ Emek talebi reel ücretin azalan fonksiyonudur. $L_D = f\left(\frac{W}{P}\right)$ $\left(\frac{W}{P}\right) \uparrow L_D \downarrow$ veya $\left(\frac{W}{P}\right) \downarrow L_D \uparrow$ ✓ Para talebi; sürekli gelire, beşeri servete, beşeri olmayan servete, beklenen enflasyon oranına bağlıdır. ✓ İstikrarsızlığın kaynağı, yanlış uygulanan para politikalarıdır.	John F. Muth (Rasyonel Beklentiler) Robert Lucas (Lucas Arz Fonksiyonu, Politika Etkinsizliği Teoremi) Thomas Sargent ve Neil Wallace (Hoş olmayan Monetarist Aritmetik) Robert Barro (Ricardo-Barro Hipotezi) ✓ Rasyonel beklentiler varsayımı geçerlidir. ✓ Öngörülen para politikası çıktıyı etkilemez. ✓ Öngörülme yen para politikası çıktıyı kısa dönemli olarak etkiler. ✓ $P = P^e \Rightarrow$ doğal işsizlik=doğal hasıla ✓ Piyasalar temizler. ✓ Ücretler ve fiyatlar tam esnekler.	M. Parkin, J. Stiglitz, A. Okun, A. Blinder, S. Fischer, J. Vellen, E. Phelps, G. Mankiw, J. Taylor, G. Akerlof, O. Blanchard, L. Ball, D. Romer ✓ Rasyonel beklentiler varsayımı söz konusudur. ✓ Öngörülen para politikası çıktıyı etkiler. ✓ Öngörülme yen para politikası çıktıyı daha fazla etkiler. ✓ Ahlaki tehlike - asimetrik bilgi - ters seçim ✓ Piyasalar temizlemez. ✓ Para politikası etkilidir (İlk Keynesyenlerden farklı olarak), ancak maliye politikası daha etkilidir. ✓ Ücretler ve fiyatlar yapışkandır. Nedenleri şunlardır: - Etkin ücret teorileri - Zımmı sözleşmeler teorisi - Süre teorileri - İçerdekiler - Dışardakiler modeli - Fiyatların karışık ayarlanması - Toplam talep dışsalıkları - Uzun dönemi sözleşmeler - Menü (katalog) maliyetleri - Koordinasyon yetersizlikleri

Arz Yanlı İktisat	Post Keynesyen İktisat
✓ Arthur Laffer (Laffer Eğrisi) ✓ Klasik esaslar geçerlidir. ✓ Kamu harcamaları enflasyonisttir. ✓ Vergiler azaltılarak vergi hasılatı artırılabilir. ✓ Vergiler azaltılarak toplam arz artırılmaya çalışılır.	✓ Michael Kalecki, Sdney Weintraub, ✓ Paul Davidson, Joan Robinson ✓ Keynes'in belirsizlik fikrini ön plana çıkarırlar.
Anayasal İktisat	Reel Konjktür
✓ James Buchanan, Gordon Tullock ✓ Metodolojik bireysellik varsayımı ✓ Politikanın mübadele olduğu varsayımı ✓ Homoeconomicus yaklaşımı ✓ Kamunun tercih alanı daraltılmalı, daraltılmış tercih alanları anayasal kurallara bağlanarak keyfi müdahalelerden arındırılmalıdır.	✓ Kydlond, Prescott, King, Plosser ✓ Para yansızdır. ✓ Parasal sektör reel sektörü etkilemez. ✓ İstikrarsızlıkların nedeni teknolojik şoklardır.

İKTİSAT OKULLARI ÇÖZÜMLÜ SORULAR

1. Aşağıdaki düşüncelerden hangisi, Fیزیokrat yaklaşım içerisinde yer almaz?

- A) Devlet ekonomiye yoğun bir biçimde müdahale etmelidir.
- B) Tarım, ekonominin en çok katma değer ortaya çıkaran ve dolayısıyla da en üretken kesimdir.
- C) Toprak sahiplerinin elde etmiş oldukları rant gelirleri vergilendirilmelidir.
- D) Toprak sahipleri ve tacirler, katma değerleri sıfır olan "kısır sınıflar" dır.
- E) Ekonomide tüm dengesizlikleri gideren "doğal bir düzen" vardır ve bu nedenle devlet müdahalesine ihtiyaç duyulmaz.

Çözüm: Fیزیokratların görüşlerini şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- ✓ Tek verimli alan tarımdır. Tarım, ekonominin en çok katma değer ortaya çıkaran ve dolayısıyla da en üretken kesimdir.
- ✓ Toprak sahiplerinin elde etmiş oldukları rant gelirleri vergilendirilmelidir.
- ✓ Toprak sahipleri ve tacirler, katma değerleri sıfır olan "kısır sınıflar"dır.
- ✓ Ekonomide tüm dengesizlikleri gideren "doğal bir düzen" vardır ve bu nedenle devlet müdahalesine ihtiyaç duyulmaz.

Fیزیokratlar, "doğal düzenin" varlığına inanmış oldukları için devlet müdahalesine şiddetle karşı çıkarlar. Cevap, A seçeneğidir.

2. Aşağıdakilerden hangisi klasik sistemin temel unsurlarından biri değildir?

A) Say yasası	B) Esnek ücretler
C) Yapışkan fiyatlar	D) Paranın miktar kuramı
E) Laissez faire ilkesi	

Çözüm: Klasik iktisatçıların temel varsayımlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- ✓ Say yasası
- ✓ Ücretlerin ve fiyatların esnekliği
- ✓ Miktar kuramı
- ✓ Laissez-faire ilkesi
- ✓ Tam istihdam dengesi

Klasik iktisatçılar ücretlerin yapışkanlığını değil, tersine esnekliği varsayımını ileri sürmektedirler. Cevap, C seçeneğidir.

3. A. Smith, D. Ricardo, T. Malthus, J. B. Say ve J. S. Mill aşağıdaki iktisadi akımlardan hangilerinin temsilcisidir?

A) Fیزیokrasi	B) Klasik İktisat
C) Neo-Klasik iktisat	D) Merkantilizm
E) Monetarizm	

Çözüm: Söz konusu iktisatçılar, “klasik iktisadi yaklaşımın” birer temsilcileridir. Cevap, B seçeneğidir.

**4. Keynesyen sistemde ekonominin eksik istihdamda denge-
de kalmasının başlıca nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Dış ticaretin kısıtlanması
- B) Ücret ve fiyatların aşağıya doğru rijit olması
- C) Toplam arz eğrisinin dikey olması
- D) Toplam talebin istikrarlı olması
- E) Faiz oranlarının, tasarruf ve yatırım miktarları tarafından belirlenmesi

Çözüm: Keynes'e göre ücret ve fiyatlar, aşağı doğru esnek olmadığından ekonomi daima tam istihdamda dengeye gelmez. Bilindiği gibi, Klasik iktisatçıların tam istihdam varsayımında üç önemli sac ayağı bulunmaktadır. Bunlar, ücretlerin ve fiyatların esnekliği, mahreçler yasası ve faizin tasarruf ile yatırım tarafından belirleneceğidir. Klasik iktisatçılara göre ekonomide bir eksik istihdam durumu mevcut ise yani işsizlik varsa (üretim faktörlerinden emek atıl olarak duruyorsa), iş bulmak isteyen herkes iş bulana kadar ücretlerde bir düşme meydana gelecektir. Tersine Keynesyen iktisatçılar, ücretlerin esnek olmadığını ileri sürerek tam istihdam dengesine ulaşmanın her zaman için mümkün olmayacağını ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle Keynesyenlere göre, ekonominin tam istihdamda dengeye gelmesi ancak özel bir durumdur. Keynesyenler genel olan durumun, eksik istihdam dengesi olduğunu belirtmişlerdir. Cevap, B seçeneğidir.

5. I. 1929 Depresyonuna paralel olarak artan devalüasyonlar
 II. Almanya'da devletin yatırım ve kredilere müdahalesi
 III. ABD'de kamu harcamalarının daraltılması yönünde oluşmuş kamuoyu
 IV. İngiltere'nin devalüasyona başvurarak ihracatını artırması
Yukarıdakilerden hangileri Keynesyen iktisadi düşüncüyü hazırlayan somut şartlardan değildir?
- A) Yalnız I
 B) Yalnız III
 C) Yalnız IV
 D) I ve II
 E) II ve IV

Çözüm: Keynesyen iktisadi düşüncüyü hazırlayan somut şartları aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür:

- ✓ 1929'da ABD'de başlayan depresyonun İngiltere'ye intikal etmesi üzerine, İngiltere'nin 1931'de Sterlin'i devalüe etmesi
- ✓ Almanya'da devletin yatırım ve kredi sektörüne müdahale etmesi
- ✓ ABD'de Başkan Roosevelt'in kamu harcamalarını genişletmesi ve özel sektörde ücretlerin yükseltilerek toplumsal sa-

tın alma gücünün genişletilmesi için girişimcilere baskı yapması

- ✓ Yine ABD'de, doların devalüe edilmesi suretiyle ihracatın artırılması

Cevap, B seçeneğidir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Keynes'in "Genel Teori" de ileri sürdüğü fikirleri analiz etmekte kullanılan bir yöntemdir?

- A) Likidite kısıtı analizi
- B) Genel denge analizi
- C) Sürekli gelir analizi
- D) Keynes etkisi analizi
- E) IS-LM analizi

Çözüm: İlk defa 1937 yılında John Hicks tarafından geliştirilen IS-LM modeli, Keynes'in "Genel Teori"de ileri sürdüğü görüşleri analiz etmek için kullanılmıştır. Cevap, E seçeneğidir.

7. Aşağıdakilerden hangisi Klasik iktisatçılar ile Keynesyen iktisatçılar arasındaki görüş ayrılıklarına neden olan konulardan biri değildir?

- A) Paranın iktisadi hayattaki rolü
- B) Devletin ekonomiye müdahale etmesi
- C) İktisat politikalarının etkinliği
- D) Ücret ve fiyatların esnekliği
- E) Emek talebinin belirleyişi

Çözüm: Klasik iktisatçılar ile keynesyen iktisatçılar arasında görüş ayrılığı oluşturan konulardan bazıları şunlardır:

- ✓ Klasik iktisatçılar paranın yansız (önemsiz) olduğunu ileri sürerken, Keynesyen iktisatçılar paranın iktisadi hayat üzerinde önemli etkiler meydana getiren bir değişken olduğunu ileri sürmüşlerdir.
- ✓ Klasik iktisatçılar devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğini ileri sürerken, Keynesyen iktisatçılar devletin

ekonomide aktif bir rol üstlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

- ✓ Klasik iktisatçılar devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiğini ileri sürerken, iktisat politikalarının etkin olmadığını da kabul etmiş olmaktadır. Çünkü Klasik iktisatçılara göre, piyasa mekanizması kusursuz işlemektedir. Tam istihdam dengesinden sapmalar geçici ve kısa sürelidir. Devletin ekonomiye iktisat politikası ile müdahale etmemesi durumunda, tam istihdam dengesi kendiliğinden yeniden sağlanacaktır. Oysa ki Keynesyen iktisatçılar, piyasa mekanizmasının tek başına tüm sorunları çözemeyeceğini, dolayısıyla devletin ekonomiye aktif iktisat politikaları ile müdahale etmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.
 - ✓ Keynesyen iktisatçılar, çarpan mekanizması sayesinde devletin uyguladığı genişletici politikaların kendisinden birkaç kat yüksek gelir artışına neden olacağını iddia etmişlerdir. Klasik iktisatçılar ise devletin ekonomiye müdahalesine karşı oldukları için çarpan mekanizmasının işleyişine de inanmazlar.
 - ✓ Hem Klasik, hem de Keynesyen iktisatçılara göre emek talebi reel ücretin fonksiyonudur.
- Cevap, E seçeneğidir.

8. “Doğal işsizlik oranı” kavramını ilk olarak ortaya atan iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Thomas Sargent	B) Robert Lucas
C) Robert Baro	D) Alfred Marshall
E) Milton Friedman	

Çözüm: “Doğal işsizlik oranı” kavramı, Monetarist ekolün önemli savunucularından birisi olan Milton Friedman tarafından geliştirilmiştir. Cevap, E seçeneğidir.

9. Aşağıdakilerden hangisi 1970'li yıllarda yaşanan "stagflasyon" krizine tepki olarak ortaya çıkan "piyasa yanlısı" iktisadi görüşlerden biridir?

A) Klasik yaklaşım	B) Keynesyen yaklaşım
C) Neo-klasik yaklaşım	D) Marjinalist yaklaşım
E) Arz yanlı iktisat yaklaşımı	

Çözüm: Arz yanlı iktisat yaklaşımı, anayasal iktisat ve yeni klasik yaklaşım 1970'li yıllarda yaşanan "stagflasyon" krizine tepki olarak ortaya çıkan "piyasa yanlısı" iktisadi görüşlerinden biridir. Cevap, E seçeneğidir.

10. Aşağıdakilerden hangisi Keynesyen düşünceye karşı, 1970'li yılların başında geliştirilen "yeni klasik makro ekonomi" ekolünün savunucularından biri değildir?

A) Milton Friedman	B) Robert Lucas
C) Thomas Sargent	D) Neil Wallace
E) Robert Barro	

Çözüm: Milton Friedman, Monetarist ekolün önemli bir savunucusudur. Friedman, 1970'li yıllara doğru Keynesyen iktisada yönelik büyük eleştirilerde bulunmuştur. Diğer seçeneklerde yer alan iktisatçılar "yeni klasik iktisat" yaklaşımının önde gelen savunucularındandır. Cevap, A seçeneğidir.

11. Klasik sistemin arz yanını açıklayan kanun aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Azalan verimler kanunu
 B) Say kanunu
 C) Azalan marjinal fayda kanunu
 D) Talep kanunu
 E) Arz kanunu

Çözüm: Mahreçler yasası ismi de verilen Say Yasası, her arzın

kendi talebini oluşturacağını ileri sürmektedir. Say Kanunu'na göre, üretilen her mal başka mal ve hizmetler için bir pazar oluşturmaktadır. Çünkü, bir mal veya hizmet üretebilmek için başka mal ve hizmetlerin kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle ekonomide üretim miktarı arttıkça, mal ve hizmetlere olan talep artacağından genel bir "talep noksanlığı" olgusu gözlenemeyecektir. Ancak, ekonomide zaman zaman aşırı üretim ya da piyasa talebinin yanlış hesaplanmasından kaynaklanan nedenlerle kısmi ve geçici nitelikte bir arz fazlası oluşabilir. Söz konusu arz fazlası, fiyatların esnek olması nedeniyle kısa bir süre sonra kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Say yasası şu üç varsayıma dayanmaktadır:

- ✓ Fiyatlar, maliyetlere eşittir.
- ✓ Maliyetler, gelirlere eşittir.
- ✓ Bütün gelirler harcanmaktadır.

Bu varsayıma göre, üretilen malların maliyeti, üretime katılan faktörlerin gelirlerini oluşturmaktadır. Bireyler elde ettikleri bu gelirleri, diğer malları satın almak için kullanmaktadırlar. Gelirlerin tamamı harcandığında, bütün mallar satılmakta, kısaca "her arz kendi talebini" doğurmaktadır. Bu durumda, arz talep dengesi sağlandığında toplam üretim arza, dolayısıyla toplam tüketime eşit olmaktadır. Cevap, B seçeneğidir.

12. Aşağıdakilerden hangisi Klasik iktisatçıların ekonomi açısından temel felsefesini en iyi biçimde ifade etmektedir?

- A) Para bir değer saklama aracıdır.
- B) Ekonomide kalıcı bir gayri iradi işsizlik olgusu gözlenebilir.
- C) Devlet her şeyi çözer.
- D) Bırakınız yapsınlar-bırakınız geçsinler.
- E) Her talep kendi arzını doğurur.

Çözüm: Klasik iktisatçılara göre, para sadece bir mübadele aracıdır. Klasikler, ekonomide paranın yalnızca ekonomik işlemlerin üzerini örten bir peçe görevi göreceğini ileri sürmüşlerdir. Klasiklere göre para, malların diğer mal ve hizmetlerle değişimini ko-

laylaştıran bir mübadele aracından başka bir şey değildir. Klasik iktisatçılar devletin ekonomiye asli fonksiyonlarının dışında müdahale etmesini istemezler. Çünkü, Klasiklere göre ekonomide ücretler ve fiyatlar esnektir ve bu nedenle ekonomi daima tam istihdamda dengeye gelir. Diğer bir deyişle Klasikler, ekonomide kalıcı bir gayri iradi işsizlik olgusunun gözlenemeyeceğini öne sürerler. Bu bağlamda Klasikler, devlet müdahalesine karşı çıkarlar ve ekonomideki tüm sorunların piyasa mekanizması tarafından çözüleceğine inanırlar. Dolayısıyla klasik iktisatçılar, “bırakınız yapsınlar-bırakınız geçsinler” felsefesini kendilerine temel ilke olarak benimseyerek, ekonomideki herkese çalışma ve mülkiyet özgürlüğünün verilmesini savunmuşlardır. Ayrıca, Klasiklere göre “her arz kendi talebini doğuracaktır”. Bunun anlamı piyasaya çıkan her malın satılacağı ve ekonomide genel bir talep yetersizliğinin söz konusu olamayacağıdır. Seçenekler arasında yer alan “her talebin kendi arzını” oluşturacağı görüşü ise, “Keynesyen iktisadın” Mahreçler yasası karşısında ileri sürdüğü argümanlardan biridir. Cevap, D seçeneğidir.

13. Aşağıdakilerden hangisi “Neo-Klasik okulun” vergileme ile ilgili düşüncelerinden biridir?

- A) Sabit oranlı vergileme
- B) Artan oranlı vergileme
- C) Azalan oranlı vergileme
- D) Çift vergileme
- E) Götürü usulü vergileme

Çözüm: Klasik okul vergileme düzeninin “sabit oranlı” olmasını savunmuşken, Neo-Klasik okul artan oranlı vergileri savunmuştur. Cevap, B seçeneğidir.

14. Keynes’in “mutlak gelir hipotezine” göre, bireylerin tüketim eğilimleri nasıldır?

- A) Gelirdeki artışla tüketimdeki artış birbirine eşittir.
- B) Gelirdeki artış tüketimdeki artıştan daha küçüktür.

- A) Smith
C) M. Friedman
E) D. Ricardo
- B) J. M. Keynes
D) Marshall

Çözüm: "Kapitalizm ve Özgürlük" isimli meşhur eser, Monetarist ekolün önde gelen yazarlarından "Milton Friedman" tarafından yazılmıştır. M. Friedman, "Nobel Ödülü" de almıştır. Cevap, C seçeneğidir.

17. "Arthur Laffer", aşağıdaki iktisadi ekollerin hangisi içinde yer alan bir iktisatçıdır?

A) Keynesyen iktisat	B) Arz yanlı iktisat
C) Monetarist iktisat	D) Neo-klasik iktisat
E) Klasik iktisat	

Çözüm: Arthur Laffer, "arz yanlı iktisat" içinde çok önemli bir yere sahip olan ve kendi adıyla anılan "Laffer Eğrisi"ni geliştiren bir iktisatçıdır. "Laffer Eğrisi", vergi oranlarının düşürülmesi suretiyle vergi gelirlerinin ve arz miktarının artırılabilceğini ileri süren bir yaklaşımdır. Cevap, B seçeneğidir.

18. Aşağıdakilerden hangisi Merkantilist düşüncede yer alan konulardan biri değildir?

- A) Nüfusun artırılması
- B) Devletin ekonomide ağırlıklı bir rol oynaması
- C) Altın ve gümüş birikimi
- D) İthalatın özendirilmesi
- E) Ulusal orduların ve deniz ticaret filolarının güçlendirilmesi

Çözüm: Merkantilizm, 1450-1750 yılları arasında yani Ortaçağ ve Fیزیokrasi arasındaki dönemde gelişen iktisadi düşüncelerin bütünüdür. Merkantilistlerin temel ilkeleri şöyledir:

- ✓ Merkantilizm, ülke nüfusunun artırılmasını savunur. Çünkü nüfus artışı, iş gücü miktarının artarak ücretlerin düşmesine ve bu yolla kârların dolayısıyla da vergi gelirlerinin artmasını sağlayacağı gibi, aynı zamanda ordunun asker ihtiyacının karşılanmasını da sağlayacaktır.
- ✓ Merkantalizm müdahaleci bir doktrindir. Devletçiliği benim-

seyen bu görüşte devlet, iktisadi faaliyetleri belirlemeli ve yönetmelidir. Merkantalistler devlete, ihracatı artırma ithalatı kısıtlama görevini yüklemişlerdir. Bu anlamda Merkantalistler, ithalatın ve özellikle de lüks mal ithalatının caydırılması gerektiğini savunmaktadırlar.

- ✓ İhracat, ülkeye daha çok değerli maden girmesi için teşvik edilmelidir. Ancak, ithalat ülkeden dışarıya değerli maden çıkışının yaşanmasına neden olduğu için yasaklanmalıdır.
- ✓ Merkantalistler, ihracat oranlarının artırılabilmesi ve sömürgelerin denetim altında tutulabilmesi için güçlü bir ordu ve donanmaya büyük önem vermişlerdir.

Cevap, D seçeneğidir.

19. Fizyokrat yaklaşımın en önde gelen temsilcisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) F. Quesnay B) A. Smith C) W. Petty
D) J. Locke E) D. Hume

Çözüm: “Ekonomik Tablo” adlı eseri ile François Quesnay, “fizyokrat iktisat yaklaşımı”nın en önde gelen temsilcisidir. Cevap, A seçeneğidir.

20. I. Statik bir sistem olması

II. Makro değişkenlerin mikro temellere sahip olması

III. Para miktarının dışsal bir değişken olarak ele alınması

Yukarıdakilerden hangileri Keynes’in kurduğu “eksik istihdam modeli”nin özellikleri arasında sayılamaz?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) Hiçbiri

Çözüm: Keynes’in Genel Teori’de kurduğu “eksik istihdam modeli”nin belli başlı özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- ✓ Genel Teori’deki analitik sistem “statiktir”. Bu statik sistem,

geleneksel iktisattaki gibi uzun dönem değil, kısa dönem denge statüğünden ibarettir.

- ✓ Yeni yatırımların sadece harcama etkisi göz önünde tutulmuş, fiziksel kapital stokunun nitelik ve nicelik bakımından değişmediği varsayılmıştır.
- ✓ Keynesyen analizde makro değişkenlerin mikro temelleri yoktur.
- ✓ Sistemin içsel değişkenleri milli gelir, istihdam, tüketim, yatırım ve faiz haddidir. Para miktarı, dışsal (egzojen) bir değişkendir. Kısa dönemde istihdam düzeyinin milli gelir tarafından belirlendiği varsayıldığında, içsel değişken sayısı dörde inmektedir. Bu dört içsel değişkene karşı sistemde “psikolojik kanunlar” niteliğinde, üç fonksiyonel ilişki ve bir de özdeşlik denklemi bulunmaktadır. Bunlar tüketim fonksiyonu, yatırım fonksiyonu, likidite tercihi fonksiyonu ve cari milli gelirin tanımını veren özdeşlik denklemidir.

Cevap, A seçeneğidir.

21. I. Sermayenin marjinal etkinliği

II. Faiz oranları

III. Tasarruflar

IV. Milli gelir

Yukarıdakilerden hangileri Keynesyen iktisatta yatırımın temel belirleyicileridir?

A) I, II ve III	B) II ve IV	C) II ve III
D) I ve III	E) I ve II	

Çözüm: Keynesyen iktisat, yatırım düzeyleri üzerinde temel belirleyici etmenlerin sermayenin marjinal etkinliği ve faiz oranları olduğunu ileri sürmüştür. Sermayenin marjinal etkinliği faiz oranlarından büyükse yatırım kararı alınır, tersi durumda ise yatırım yapmak anlamlı olmayacaktır. Çünkü, faiz oranlarının sermayenin marjinal etkinliğinden fazla olması durumunda, yatırımcıların mevcut sermayelerini yatırım yapmak yerine faiz getirisi sağlayacak

alanlara yönlendirmesi durumunda elde edecekleri kazanç daha fazla olacaktır. Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus, Keynesyen iktisatta yatırım kararları verilirken dikkate alınan bir diğer unsurun da “iktisadi beklentiler” olduğudur. Şöyle ki faiz oranları ne kadar düşük olursa olsun, olumlu bir yatırım iklimi yoksa ve yatırımcılar gelecekle ilgili olarak olumsuz beklentilere sahiplerse, yatırım yapma kararı almayacaklardır. Cevap, A seçeneğidir.

22. Para miktarındaki değişmelerin doğrudan doğruya ve aynı oranda fiyatlar genel seviyesini etkileyeceğini öne süren teori, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Modern miktar teorisi B) Miktar teorisi
C) Tobin teorisi D) Wicksell teorisi
E) Keynes'in likidite tercihi teorisi

Çözüm: Para miktarındaki değişmelerin doğrudan doğruya ve aynı oranda fiyatlar genel seviyesini değiştireceği, “miktar teorisi” tarafından ileri sürülmüştür. Miktar teorisine göre, sözgelimi para miktarında % 10'luk bir artış olması durumunda fiyatlar genel seviyesinde de % 10'luk bir artış olacaktır. Çünkü, miktar teorisi parayı sadece bir mübadele aracı olarak görmektedir. Cevap, B seçeneğidir.

23. Keynesyen iktisatçılara göre, işverenin istihdamı genişletip genişletmeme kararı üzerinde en büyük etkiye sahip faktör aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nominal ücretler B) Reel ücretler
C) Reel faizler D) Nominal faizler
E) Parasal ücretler

Çözüm: Keynesyen iktisatçılara göre, işverenin istihdamı genişletme kararı üzerinde en önemli faktör “reel ücretler” dir. Çünkü Keynesyen iktisatta emek talebi reel ücretin fonksiyonudur. Cevap, B seçeneğidir.

24. I. Ekonominin daima tam istihdam dengesinde olması

II. Paranın yalnızca işlem güdüsü ile talep edileceği

III. Ücretlerin esnekliği meselesi

Yukarıdakilerden hangileri Klasik iktisatçılar ile Keynesyen iktisatçılar arasında görüş ayrılığı oluşturan konulardandır?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve III

D) Hepsi

E) Hiçbiri

Çözüm: Klasik iktisatçılar ile Keynesyen iktisatçılar arasında görüş ayrılığı oluşturan konulardan bazıları şunlardır:

- ✓ Klasik iktisatçılar ekonominin daima tam istihdamda dengeye geleceğini ileri sürerken, Keynesyen iktisatçılar tam istihdam dengesini özel bir durum olarak kabul etmiş, genel olanın eksik istihdam dengesi olduğunu ileri sürmüşlerdir.
- ✓ Klasikler, paranın yalnızca işlem güdüsü ile talep edildiğini ileri sürmüşlerdir. Oysa ki Keynes, işlem, ihtiyat ve spekülasyon güdüsü ile talep edildiğini ileri sürmüşlerdir. Dolayısıyla tartışma konusu olan para talebi motifi, spekülasyon güdüsü ile para talebidir.
- ✓ Klasik iktisatçılar ücretlerin ve fiyatların esnek olduğunu, bir işsizlik olması durumunda çalışmak isteyen herkes iş bulana kadar ücretlerin düşeceğini ileri sürmüştür. Tersine Keynesyen iktisatçılar ücretlerin aşağı doğru rijit olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Cevap, D seçeneğidir.

25. **Monetaristlere göre tüketim harcamaları, aşağıdakilerden hangisinin bir fonksiyonudur?**

A) Harcanabilir gelir

B) Nisbi gelir

C) Sürekli gelir

D) Yaşamboyu gelir

E) Kişisel gelir

Çözüm: Monetarist iktisatçılara göre tüketim, "sürekli gelirin" bir fonksiyonudur. Sürekli gelir ise geçmiş, cari ve gelecek gelirlerin

bir ortalamasıdır. Sürekli gelirin tüketime bağlı olması, Monetarist iktisatçıların maliye politikasının etkin olmadığını ileri sürerken başvurdukları önemli bir varsayımdır. Şöyle ki, Keynesyen iktisatçıların ileri sürdüğü gibi, vergi oranlarının düşürülmesi şeklinde uygulanan bir maliye politikası, harcanabilir geliri artırmak suretiyle tüketimi artırmayacaktır. Keynesyen iktisatçıların ileri sürdüğü gibi, vergi oranlarında meydana gelen bir azalma, harcanabilir gelirden bir artışa yol açacaktır. Ancak bu durum, tüketimi artırmayacaktır. Çünkü tüketim, Keynesyen iktisatçıların ileri sürdüğü gibi harcanabilir gelirin değil, sürekli gelirin bir fonksiyonudur. Sürekli gelir ise geçmiş, cari ve gelecek gelirin bir ortalaması olduğuna göre harcanabilir gelirden meydana gelen bir artış sürekli gelirden önemsiz bir artışa yol açacağı için tüketimi etkilemeyecektir. Cevap, C seçeneğidir.

26. Ücretlerin, faizlerin ve fiyatların esnek olduğunu ileri süren ve bu nedenle de piyasa mekanizmasının kendiliğinden dengeye gelebileceğini ileri süren iktisadi akım aşağıdaki-lerden hangisidir?

A) Fizyokrazi	B) Klasik iktisat
C) Neo-Klasik Sentez	D) Merkantilizm
E) Yeni Keynesyen İktisat	

Çözüm: Ücretlerin, faizlerin ve fiyatların esnek olduğunu ileri süren ve bu nedenle de piyasa mekanizmasının kendiliğinden dengeye gelebileceğini ileri süren iktisadi akım, "Klasik yaklaşım"dır. Cevap, B seçeneğidir.

27. Fiyatların tamamen maliyetlere, maliyetlerin de gelirlere eşit olması gerektiğini ve tüm gelirlerin de harcanması gerektiğini öne süren iktisadi yasa, aşağıdakilerden hangisidir?

A) Arz Yasası	B) Talep Yasası
C) King Kanunu	D) Mahreçler Kanunu
E) Üretim Yasası	

Çözüm: Fiyatların tamamen maliyetlere, maliyetlerinde gelirlerle eşit olması gerektiğini ve tüm gelirlerinde harcanması gerektiğini öne süren iktisadi yasa "Say yasası"dır. Say yasasının işleyebilmesi için, fiyatların tamamen maliyetlere eşit olması gerekmektedir. Yalnız burada fiyatlar maliyetlere eşit ise müteşebbisin üretim yapması için gerekli olan dürtüye sahip olmayacağı yönünde itirazlar gelebilir. Ancak unutulmamalıdır ki, maliyetlerin içerisinde ücret, kâr, faiz ve rant bulunmaktadır. Dolayısıyla normal kârın içinde müteşebbisin kârı da hesaplanmıştır. Diğer bir ifadeyle maliyetlerin fiyatlara eşit olduğu noktada zaten üretici kendi kârını da hesaplamıştır. Bunu şöyle bir örnekle açıklamak faydalı olacaktır:

Bir müteşebbis üretim yapmaya başlamadan şunları hesaplar:

- ✓ İlgili işe yatıracağı sermayenin alternatif maliyeti olan faizi bir maliyet unsuru olarak belirler. Örneğin 100.000 TL sermaye ile bir iş kurmak isteyen müteşebbis, bu parayı faize yatırmış olsaydı elde edeceği gelirin ne kadar olacağını hesaplamak zorundadır. Faizlerin % 10 olduğunu varsaydığımızda 10.000 TL maliyet hanesine yazılacaktır.
- ✓ Yine iş yapacağı yerin mülkiyetinin kendisine ait olması durumunda, bu yeri kiraya vermiş olsaydı elde edeceği kira geliri bir diğer maliyet unsurudur. Örneğin, mülkiyeti girişimciye ait olan mekanın kiraya verildiğinde 750 TL kira geliri getireceğini varsaydığımızda bir diğer maliyet unsuru daha ortaya çıkacaktır.
- ✓ Girişimcinin kendi işini yapmaması durumunda elde edeceği gelir ya da başkasının yanında çalışmış olsaydı alacağı maaş, bir diğer alternatif maliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Ücretin de 2.000 TL olduğunu varsaydığımızda bir diğer maliyet unsuru belirlenmiş olacaktır.
- ✓ Bu işten elde ettiği kârın da 12000 TL olduğunu varsaydığımızda maliyetler şu şekilde olacaktır:

Maliyetler: Faiz + Rant + Kâr + Ücret

Maliyetler: 10.000 + 750 + 12.000 + 2.000

Dolayısıyla maliyetlerin fiyatlara eşit olduğu noktada zaten normal kâr söz konusudur. Maliyetler aynı zamanda bazı kişilerin

gelirini oluşturduğu için, maliyetler gelire eşit olacaktır. Öte yandan Klasik düşünce tüm gelirlerin harcadığını varsaymaktadır. Yani Klasik iktisatçılara göre, paranın iddihara (gömüleme) gitmesi söz konusu değildir. Böyle bir şey olursa esnek faiz mekanizması ile bu sorun ortadan kalkacaktır. Cevap, D seçeneğidir.

28. IS-LM modeli ilk olarak aşağıdaki iktisatçılardan hangisi tarafından geliştirilmiştir?

A) J. M. Keynes	B) P. Samuelson
C) J. R. Hicks	D) A. Hansen
E) D. Patinkin	

Çözüm: IS-LM modeli ilk defa 1937 yılında bir İngiliz iktisatçı olan John Richard Hicks tarafından, Keynes'in Genel Teorisi'nde ileri sürdüğü ana fikirleri analiz etmek için kullanılmıştır. ABD'li bir iktisatçı olan Alvin Hansen tarafından 1953 yılında popüler hale getirilen IS-LM analizi, 1956 yılında Don Patinkin tarafından daha da geliştirilmiştir. Cevap, C seçeneğidir.

29. Aşağıdakilerden hangisi Keynesyen iktisatçıların, 1929 Krizinin temel nedeni olarak ileri sürdüğü görüşlerden birisidir?

- A) Devletin ekonomiye müdahalesi
- B) Efektif talep yetersizliği
- C) Para politikasının etkinsizliği
- D) Reel ücretlerin aşırı artması
- E) Beklentilerin olumsuz olması

Çözüm: Keynesyen iktisat, 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran'ın temel nedeni olarak "efektif talep yetersizliğini" ileri sürmüştür. Söz konusu dönemde toplam talep, toplam arzdan az olduğu için ekonomide "deflasyonist" bir durum yaşanmıştır. Keynes ve takipçileri, 1929 Krizinin atlatılması için devletin ekonomiye kamu harcamalarını artırmak suretiyle müdahale etmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Cevap, B seçeneğidir.

30. Aşağıdakilerden hangisi Merkantilist dönemin özelliklerinden biri değildir?

- A) İş bölümü ve uzmanlaşmaya verilen önemin artması
- B) Güçlü bir ulusal devlet
- C) Kilisenin zayıflaması
- D) Hümanist akımların yaygınlaşması
- E) Aklın ve bilimin ön plana geçmesi

Çözüm: İş bölümü ve uzmanlaşmanın gerekliliği merkantilist döneme ait olan bir görüş değil, Klasik iktisatçılardan özellikle Adam Smith tarafından savunulan bir görüştür. Adam Smith'e göre bir ekonomide iş bölümü ve uzmanlaşma arttıkça, o ekonomide refah seviyesi yükselecektir. Cevap, A seçeneğidir.

31. Aşağıdakilerden hangisi “Fizyokratların” savunduğu düşüncelerden biri değildir?

- A) Doğal düzen
- B) Serbest dış ticaret
- C) Değerli maden birikimi
- D) Kısır sınıf
- E) Laissez-faire

Çözüm: Fizyokratlar “doğal düzen” felsefesini savunmuşlardır. “Doğal düzen” kavramı, tüm dünyayı yöneten ve her işi evirip çeviren bir büyük gücün varlığına dayanır. Bu anlamda aslında “doğal düzen”, gerçekte “ilahi düzendir”. Fizyokratlar, doğal düzene müdahaleye şiddetle karşı çıkmışlar ve ilahi gücün koymuş olduğu kuralların her şeyi düzenlemeye yeterli olacağına inanmışlardır. Fizyokratların doğal düzeni benimsemeleri, onları “Laissez-faire” (bırakınız yapsınlar) ve serbest dış ticaret politikalarını savunmaya itmiştir. Ayrıca fizyokratlar, ekonomideki tek üretken sektörün “tarım” olduğundan hareketle sanayi ve ticari faaliyetleri “kısır faaliyetler” ve bunlarla uğraşan insanların oluşturduğu toplumsal grupları da “kısır sınıf” olarak görmüşlerdir. Değerli maden birikimi ise, fizyokratların değil, Merkantalistlerin bir görüşüdür. Cevap, C seçeneğidir.

Çözüm: J. M. Keynes, tam istihdamı kabul etmekle birlikte bu durumun özel bir durum olduğunu, genel olanın ise eksik istihdam dengesi olduğunu ileri sürmüştür. Bu yüzden Keynes, “Klasik teoriye özel teori”, kendi teorisine ise “genel teori” demiştir. Cevap, A seçeneğidir.

35. I. Piyasaların temizlenmesi

II. Ücretlerin esnekliği

III. Ücretlerin rijitliği

IV. Eksik istihdam dengesi

V. Çarpan mekanizması

Yukarıdakilerden hangileri Keynesyen iktisadın temel varsayımlarından değildir?

A) I ve II

B) II ve IV

C) I, II ve III

D) I, II ve IV

E) II, III ve IV

Çözüm: Keynesyen iktisadi düşünce'nin temel düşüncelerini şu noktalarda toplamak mümkündür:

- ✓ Piyasaların temizlenmesi varsayımı Klasik iktisadın bir varsayımdır. Keynesyen iktisat, piyasaların kendisini mükemmel olarak temizleyemeyeceğini ileri sürmektedir. Bundan dolayı devletin ekonomiye müdahale etmesi gerekmektedir.
- ✓ Ücretlerin esnekliği, tam istihdam varsayımının gerçekleşmesi için önemli bir varsayımdır. Klasik iktisadi düşünceye göre, bir ekonomide işsizlik varsa, çalışmak isteyen tüm işsizler iş bulana kadar ücretler düşecektir. Dolayısıyla esnek ücret mekanizması, Klasik iktisadın önemli bir varsayımdır. Oysaki Keynesyen iktisat, ücretlerin aşağı doğru esnek olmadığını (rijit olduğunu) ileri sürmektedir.
- ✓ Keynes, tam istihdam dengesinin olası bir durum olduğunu kabul etmiştir. Ancak, tam istihdam dengesinin her zaman gerçekleşmeyeceğini ve tam istihdamın özel bir durum olduğunu ileri sürmüştür. Keynes'e göre genel olan ise ekonominin eksik istihdamda dengeye gelmesidir.
- ✓ Keynesyen iktisat, çarpan mekanizması sayesinde yatırımlarda meydana gelen bir artışın kendisinin birkaç katı milli geliri artıracak ileri sürmüştür. Dolayısıyla talep yetersizliğinin olduğu dönemlerde devlet kamu harcamalarını artırmak suretiyle ekonomiye müdahale ederse, yani kamu harcamalarını artırırsa milli gelirde bir artış yaşanacaktır.

Cevap, A seçeneğidir.

36. Aşağıdakilerden hangisi Merkantilist dönemde (1450-1750) hakim olan bir görüş değildir?

- A) Ekonomiye yoğun devlet müdahalesi prensibi
- B) Azalan marjinal fayda ilkesi
- C) Gresham yasası
- D) Değerli madenlerin hakimiyeti esası
- E) Dış ticaret bilançosunun daima fazla vermesi prensibi

Çözüm: Azalan marjinal fayda ilkesi, Merkantalistler tarafından değil, 1870'ler de Neo-Klasikler tarafından ortaya atılmıştır. Cevap, B seçeneğidir.

37. Aşağıdakilerden hangisi "Klasik iktisat okulu"nın başlıca ilgi alanlarından biridir?

- A) Kalkınma
- B) Büyüme
- C) Toplam talep
- D) Kamu harcamaları
- E) Maliye politikası

Çözüm: Klasik iktisat, "ortodoks iktisat" kapsamında yer almaktadır. Bilindiğı gibi, "ortodoks iktisat" gelişmiş ölkelerin sorunlarını konu almaktadır. Gelişmiş ölkelerin kalkınma problemi olmadığı için, ortodoks iktisat "ekonomik büyüme" üzerine odaklanmaktadır. Dolayısıyla Klasik iktisat, kalkınma sorunu ile uğraşmamıştır. Yine Klasikler, ekonominin talep değil, arz cephesi ile uğraşmışlardır. Klasikler, ekonominin arz cephesini de "Say Kanunu" ile açıklamışlardır. Klasiklere göre, en etkin iktisat politikası aracı "para politikası"dır. Maliye politikası ise, "dışlama" etkisi nedeniyle reel ekonomi üzerinde hiçbir etki doğuramayacağından önemsizdir. Klasikler, liberal bir öğretiye bağlı kalmışlardır ve bu nedenle devlete ekonomi içerisinde mümkün olduğunca az rol verilmesini savunmuşlardır. Klasiklerin bu düşünceleri, onları kamu harcamalarının sınırlandırılması görüşünü savunmalarına yönlendirmiştir. Cevap, B seçeneğidir.

38. Aşağıdakilerden hangisi “klasik iktisadi düşünce” içerisinde yer alan bir iktisatçıdır?

- A) J. M. Keynes
B) F. Quesnay
C) P. Samuelson
D) T. R. Malthus
E) A. Marshall

Çözüm: T. R. Malthus (1766-1834), ‘klasik iktisadi düşünce içerisinde yer alan iktisatçılardan birisidir. Malthus’un “nüfus teoremi”, klasik düşünce içerisinde önemli bir yere sahiptir. Cevap, D seçeneğidir.

39. Klasik iktisadi düşünce içinde “mahreçler yasasını” eleştiren iktisatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) A. Smith
B) J. S. Mill
C) D. Ricardo
D) W. Senior
E) T. Malthus

Çözüm: Klasik okulda, planlanan tasarrufların planlanan yatırımlara eşit olduğu ve dolayısıyla da “her arzın kendi talebini doğuracağı” görüşü, diğer bir deyişle “mahreçler kanunu” hakimdir. Bu sistemde, gömülemenin (iddihar) olmadığı varsayılır. Paranın sadece mübadele aracı olma işlevi göz önünde tutulmuştur. Çünkü, Klasikler rasyonel bireyler için belirli bir faiz geliri elde etmek yerine atıl olarak para tutulmayacağını varsaymışlardır. Bu mekanizmanın sağlanmasında kilit rol, faiz oranlarına verilmiştir. Tasarruflar yatırımları aşarsa, faiz oranları düşer ve yatırım tasarruf dengesi tekrar sağlanır. Yatırımlar tasarrufları aşarsa, faiz oranları artar ve yatırım tasarruf dengesi yeniden sağlanır. Klasik iktisatçıların bu görüşünü sadece, T. Malthus paylaşmamıştır. Malthus, aşırı tasarrufun bulunabileceğini ve bunun genel bir aşırı üretime neden olacağını ileri sürmüştür. Fakat, Malthus’un “mahreçler yasasını” reddeden düşünceleri, Klasik öğretide kabul görmemiştir. Cevap, E seçeneğidir.

40. Aşağıdakilerden hangisi Keynesyen iktisat politikası önerilerinden biri değildir?

- A) Toplam talebi artırmak için açık finansman uygulamak
- B) Para politikası uygulamalarına ağırlık vermek
- C) Maliye politikalarına aktif rol verilmesi
- D) Kamu harcamalarının borçlanmayla finansmanı
- E) Ücretlerin rijit (yapışkan) olduğunun ileri sürülmesi

Çözüm: Keynesyen iktisatçılar, iktisat politikaları uygulamaları içinde maliye politikası uygulamalarına ağırlık verilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Keynesyenler, para politikasının ise “likidite tuzağı” ve “para talebinin faiz esnekliğinin yüksek olduğu” argümanları nedeniyle etkin olmadığını ileri sürmüşlerdir. Cevap, B seçeneğidir.

41. I. Spekülasyon güdüsü ile para talebi

II. Ekonominin daima tam istihdam dengesinde olması

III. Ücretlerin esnek olması

IV. Paranın yansızlığı

V. Beklentilerin önemi

Yukarıdakilerden hangileri Keynesyen iktisadın temel varsayımlarındandır?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) I, II ve III
- D) I, II ve V
- E) II, III ve IV

Çözüm: Keynesyen iktisadın temel varsayımlarından bazıları şunlardır:

- ✓ Spekülasyon güdüsü ile para talebi, Keynes’in iktisat bilimine kattığı önemli bir yeniliktir. Spekülasyon güdüsü ile para talebi, klasik “dikotomi” anlayışının yeniden sorgulanmasına neden olmuştur. Çünkü paranın işlem ve ihtiyat güdüsünün yanında spekülasyon güdülerle talep edilmesi, paranın bir peçe olduğu (paranın yansızlığı görüşü) şeklindeki Klasik iktisadi görüşle çelişmiştir.

- ✓ Ekonomideki ücret ve fiyatların esnek olmamasından dolayı ekonomi "eksik istihdamda" da dengeye gelebilir.
- ✓ Keynes ile birlikte beklentiler de iktisat teorisine bir daha çıkmamak üzere yerleşmiştir.

Cevap, B seçeneğidir.

42. Keynesyen sistemde faiz oranlarının belirleyicisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Para Arzı-Para Talebi
- B) Emek Arzı-Emek Talebi
- C) Emek Arzı-Para Talebi
- D) Para Arzı-Emek Talebi
- E) Dolaşımdaki Para-GSYİH

Çözüm: Keynes'e göre faiz oranları, neo-klasik iktisatçıların ileri sürdükleri gibi borç verilebilir fonların arzı ve talebi tarafından değil, para arzı ve para talebi tarafından belirlenmektedir. Para arzı hükümet ve merkez bankası tarafından düzenlenir, para talebi ise toplumun tercihleri tarafından belirlenmektedir. Cevap, A seçeneğidir.

- 43. I. Malthus'un efektif talep teorisi**
II. Hobson'un eksik tüketim teorisi
III. Mahreçler yasası
IV. Genel denge analizi

Yukarıdakilerden hangileri "Keynesyen iktisadi düşüncenin" oluşumunu etkileyen teorik konulardan değildir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve IV
- D) II ve IV
- E) III, IV

Çözüm: Mahreçler yasası, Klasik iktisadın temel varsayımlarından biridir. Genel denge analizi de bir neo-klasik iktisatçı olan Leon Walras'a aittir. Dolayısıyla hem "mahreçler yasası" hem de "genel denge analizi", Keynesyen iktisadi düşüncüyü ön-celemekten ziyade, Keynesyen iktisadi düşüncenin müdahaleci

yaklaşımlarına muhalefet eden Monetarizm ve Yeni Klasik yaklaşım gibi piyasacı yaklaşımları öncelemişlerdir. Cevap, E seçeneğidir.

44. Aşağıdakilerden hangisi “Merkantilist düşünce” içerisinde yer alan konulardan biri değildir?

- A) Dış ticarete korumacı eğilimler söz konusudur.
- B) Dünyadaki zenginlik miktarı sabittir.
- C) Liberal öğretiyeye bağlı kalınmıştır.
- D) Para servetle özdeş sayılmıştır.
- E) Nüfus artışı özendirilmiştir.

Çözüm: Merkantalistler dünyadaki zenginlik miktarını sabit varsaymış olduklarından, bir ülkenin zenginleşmesinin ancak diğer ülkenin fakirleşmesi pahasına olacağını savunmuşlardır. Dolayısıyla bir ülkenin zenginleşebilmesi, dış ticaret bilançosunda vereceği fazlaya bağlıdır. Yine Merkantalistler parayı kapitalle özdeş saymışlar ve ücretlerin düşerek üretim artışının yaşanması için nüfus artışını özendirmişlerdir. Merkantilist düşünürler liberal öğretiye bağlı kalmak bir tarafa, dış ticarete korumacı eğilimleri savunmuşlardır. Cevap, C seçeneğidir.

45. Aşağıdakilerden hangisi “klasik iktisadi düşüncenin” temel varsayımlarından biri değildir?

- A) Görünmez el prensibi
- B) Mahreçler yasası
- C) Dikotomi ayrımı
- D) Fiyatların ve ücretlerin esnekliği
- E) Ekonominin eksik istihdamda da dengeye gelebileceği iddiası

Çözüm: İktisadi düzenin eksik istihdamda da dengeye gelebileceği fikri, Klasiklere değil, Keynesyenlere aittir. Klasik iktisadi düşünceye göre, ekonomi daima tam istihdam dengesinde. Tam is-

istihdam dengesinden geçici sapmalar olabilir. Fakat, fiyat ve ücret mekanizması sayesinde ekonomi yeniden tam istihdam dengesine geri dönecektir. Keynes ise, ekonominin tam istihdamda dengeye gelebileceğini kabul etmekle birlikte, bunun her zaman gerçekleşmeyebileceğini, dolayısıyla asıl olanın eksik istihdam dengesi olduğunu ileri sürmüştür. Diğer bir ifadeyle Keynes'de tam istihdam dengesi gerçekleşebilir, fakat bu bir özel durumdur. Genel durum, piyasaların eksik istihdamda dengeye gelmesi şeklindedir. Cevap, E seçeneğidir.

46. I. Çarpan mekanizması

II. Spekülatif güdüyle para talebi

III. Liberal politikaların önemi

IV. Ücretlerin ve faizlerin esnekliği

J. M. Keynes'in iktisadi düşüncesinin biçiminde yapmış olduğu devrim ve iktisat teorisine getirdiği yenilikler dikkate alındığında, yukarıdakilerden hangileri Keynesyen düşünce ile çelişir?

A) I ve IV

B) I ve III

C) II ve III

D) II ve IV

E) III ve IV

Çözüm: Keynes'in iktisadi düşüncesinin biçiminde yapmış olduğu devrim ve iktisat teorisine getirdiği yenilikler ile ilgili olarak şunlar söylenebilir:

- ✓ Keynes, ekonominin eksik istihdamda da dengeye gelebileceğini ileri sürerek geleneksel iktisadın tabularını yıkmıştır.
- ✓ Keynes'le birlikte iktisat teorisinde bekleyişlerin önemi artmıştır. Bilindiği gibi Keynes, iktisadi karar birimlerinin yatırım kararları üzerinde sermayenin marjinal etkinliğinin yanı sıra beklentilerin de önemli olduğunu belirtmiştir.
- ✓ Keynes, iktisat literatürüne getirdiği çarpan ve hızlandıran kavramları ile yatırım, tüketim, istihdam ve milli gelir gibi kavramların hesaplanması ve gelecek için öngörülmesi konusundaki istatistiki çalışmalara olanak sağlamıştır.

- ✓ Keynes, zamanı iktisat teorisine geri getirerek (zamanı analizlerine ilk katan iktisatçı Marshall'dır), iktisat teorisinin tarihsel olaylarla birlikte ele alınmasını sağlamıştır.
- ✓ Keynes, devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini göstererek, siyasal kararların iktisat politikasını değiştirmesine neden olmuştur.

Bütün bunlardan hareketle Keynesyen düşüncenin "liberal politika uygulamalarına" karşı olduğu ve "ücretler ile faizlerin esnek olmadığını" savunduğu ileri sürülebilir. Cevap, E seçeneğidir.

47. Keynesyen sistemde halkı elde para tutmaya iten faktörler aşağıdakilerden hangileridir?

- A) Para Arzı-Para Talebi
- B) Emek Arzı-Emek Talebi
- C) Dolaşımdaki Para-GSYİH
- D) Milli Gelir-Faiz Oranı
- E) Milli Gelir-Dolaşımdaki Para

Çözüm: Keynes, elde para tutmayı iki faktörün belirleyeceğini ileri sürmüştür. Bunlar milli gelir düzeyi ve faiz oranıdır. Keynes'e göre, toplumun işlem (alış-veriş) ve ihtiyat için belirli bir para sto-kuna ihtiyaç duyduğu açıktır ve ihtiyaç duyulan miktar, muhteme-len iktisadi faaliyet düzeyiyle orantılı olarak değişmektedir. Fakat, halkın paraya olan talebi spekülâtif nedenler içinde olabilir. Key-nes, spekülâtif güdüyle para talebinin, faiz oranı ve faiz oranının gelecekteki durumuyla ilgili beklentilerinden etkileneceğini ileri sürmüştür. Cevap, D seçeneğidir.

48. Aşağıdaki denkliklerden hangisi Keynesyen sistemle, Neo-Klasik sistemde benzerlik göstermektedir?

- A) Borç verilebilir fon arzı-borç verilebilir fon talebi
- B) Para arzı-para talebi
- C) Planlı tasarruf-planlı yatırım
- D) Tasarruf-faiz oranı
- E) Para arzı-faiz oranı

Çözüm: Bir çok konuda köklü ayrılıkları olmasına karşılık Keynes ve Neo-Klasik yazarlar, toplu denge tanımlarında ağız birliği etmişlerdir. Her iki gelenek de planlı tasarruf ve planlı yatırım arasında bir dengenin kurulmasını, makroekonomik istikrar için zorunlu koşul olarak görmüştür. Neo-klasik iktisatçılar, bu denge- nin faiz oranlarındaki duyarlı düzenlemeler yoluyla elde edileceğini ileri sürmüşlerdir. Cevap, C seçeneğidir.

49. Aşağıdakilerden hangisi "A. Smith'in", temsil ettiği görüşün devlet müdahalesine karşı ileri sürdüğü argümanlardan bi- risi değildir?

- A) Bireyler kendi çıkarlarını maksimize eder.
- B) Fiyat mekanizmasının işleyişi piyasaları kendiliğinden den- geye getirir.
- C) Tam kamusal mal ve hizmetlerin üretilmesinden devlet so- rumludur.
- D) Bireyler kendi çıkarlarını maksimize ederlerken toplumsal çıkarlar her zaman maksimize olmayabilir.
- E) Piyasa sürecinin otomatik işleyişine dışarıdan müdahale edilmemelidir.

Çözüm: A. Smith'e göre her birey kendi çıkarını gözetirken, "görünmeyen bir el" tarafından kendi dileği olmaksızın toplum yararına da hizmet etmeye yöneltilir. Diğer bir ifadeyle bireysel çıkarlar maksimize olduğu zaman, toplumsal çıkarlar da maksimize olur. Hatta A. Smith, böyle bir durumda kişinin sırf toplum yararını gözeterek hareket ettiği zamana oranla daha büyük bir toplumsal yararın gerçekleştiğini savunur. Cevap, D seçeneğidir.

50. Aşağıdakilerden hangisi "Klasik iktisadi düşüncenin" temel varsayımlarından biridir?

- A) Fiyat ve ücretlerin esnek olması
- B) Paranın iktisadi faaliyet hacmi üzerinde etkili olması
- C) Devletin ekonomiye para ve maliye politikaları ile müdaha- le etmesi

- D) Eksik istihdam dengesi
- E) Paranın yalnızca spekülatif güdüyle talep edilmesi

Çözüm: Fiyat ve ücretlerin esnek olması, "Klasik iktisadi düşüncenin" temel varsayımlarından birisidir. Cevap, A seçeneğidir.

51. Devletin ekonomiye müdahale etmesi gerektiğini ileri sürerek, iktisat politikasının siyasal kararlar ve çıkarlar doğrultusunda uygulanmasına yol açan iktisadi düşünce okulu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Klasikler
- B) Monetaristler
- C) Neo-klasikler
- D) Keynesyenler
- E) Marjinalistler

Çözüm: Keynesyen iktisat, piyasa mekanizması içinde her sorunun çözülmeceğini, devletin bir taraf olarak ekonomiye müdahil olması gerektiğini ileri sürerek politik kararların iktisat politikasını yönlendirmesine yol açmıştır. Cevap, D seçeneğidir.

52. Keynesyen sistemde tasarruflar, aşağıdaki değişkenlerden hangisine bağlı olarak değişmektedir?

- A) Faiz oranı
- B) Gelir düzeyi
- C) Yatırım hacmi
- D) Tüketim miktarı
- E) Dolaşımdaki para miktarı

Çözüm: Keynes, tasarruf etme kararlarında çok az insanın faiz oranındaki değişikliklerden büyük ölçüde etkilendiğini iddia etmektedir. Keynes'e göre, her şeyden önce halk kabul edilebilir bir tüketim düzeyi elde etmeye çalışmakta ve ancak gelirlerinin tüketim ihtiyaçlarını karşılayacak olandan fazla olması durumunda tasarrufa yönelmektedir. Bu yüzden Keynesyen sistemde tasarruf, gelir düzeyindeki değişikliklere göre farklılıklar arz eden bir bakiyedir. Cevap, B seçeneğidir.

53. Merkantilist düşüncenin Fransa'da ortaya çıkan biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fizyokrazi
- B) Kameralizm
- C) Faydacılık
- D) Colbertizm
- E) Marjinalizm

Çözüm: Merkantilist düşüncenin Fransa'da zuhur eden biçimi, "Colbertizm"dir. Cevap, D seçeneğidir.

- 54.** I. İktisat teorisine zaman faktörünün eklenmesi
 II. Bekleyişlerin öneminin anlaşılması
 III. Devlet müdahalesinin öneminin ortaya çıkması
 IV. Piyasaların temizlenmesi olgusunun yaygınlaşmasına katkıda bulunması

Keynes'in iktisat biliminde açtığı yenilikler ile ilgili olarak yukarıdakilerden hangilerini söylemek yanlış olmayacaktır?

- A) Hepsi
- B) II, III, IV
- C) I, III, IV
- D) I, II, III
- E) II, III, IV

Çözüm: Cevap, D seçeneğidir.

55. Keynesyen sistemde özel sektör yatırımlarının temel belirleyicileri aşağıdakilerden hangileridir?

- A) Borçlanma Maliyeti-Tahmin Edilen Gelir
- B) Net Kazanç-Tahmin Edilen Gelir
- C) Borçlanma Maliyeti-Net Kazanç
- D) Faiz Oranı-Tahmin Edilen Gelir
- E) Sermaye Maliyeti-Borçlanma Maliyeti

Çözüm: Keynes'in argümanı, özel sektör yatırım hacminin büyük ölçüde iki husus tarafından belirlendiğini varsaymaktadır.

Bunlar, borçlanma maliyeti ve tahmin edilen gelir oranıdır. Diğer bir ifadeyle, sermayenin marjinal etkinliği ve faize bağlı olarak yatırım kararı verilir. Cevap, A seçeneğidir.

56. Aşağıdakilerden hangisi “Merkantilistlerin” karşı çıktığı görüşlerden biridir?

- A) Yerli üretimin korunması
- B) İhracatın teşviki
- C) Mamül mal ihracatına karşı çıkılması
- D) Güç ve zenginliğinin, kıymetli maden stokuyla ölçülmesi
- E) Gümrük tarifelerinin en düşük düzeyde tutulması

Çözüm: Merkantilistler, korumacı bir anlayışa sahiptirler. Yerli üretimin korunması, onların temel görüşlerinden biridir. Yerli üretimi koruyamadıkları takdirde, yurt içi üretimde bir azalma yaşanacak ve doğal olarak ithalatta bir artış yaşanacaktır. İthalatın artması ise ülkeden kıymetli maden çıkışın neden olacaktır. Merkantilistler, mamül ithalatına karşı çıkmışlardır. Yalnızca hammadde ithalatına izin vermişlerdir. Aynı zamanda ihracatı teşvik etmişlerdir. Çünkü artan ihracat, kıymetli maden stokunu artıracaktır. Gümrük tarifelerini oldukça düşük seviyede belirlemek ise, Merkantilistlerin korumacı anlayışının değil, liberal iktisatçıların serbest ticaret anlayışının bir görüşüdür. Merkantilistler, gümrük tarifeleri yoluyla yabancı malların fiyatını yükselterek ithalatı engellemeyi amaçlamışlardır. Cevap, E seçeneğidir.

57. Aşağıdakilerden hangisi “mahreçler yasasını” ifade etmektedir?

- A) Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler.
- B) Her arz kendi talebini doğurur.
- C) Enflasyon her zaman ve her yerde parasal bir olgudur.
- D) Para önemlidir, ama para politikası her zaman etkin değildir.
- E) Ceteris Paribus.

Çözüm: Mahreçler Yasası (Say Yasası ya da Pazarlar Yasası) olarak bilinen ünlü söylem, “Her arz kendi talebini doğurur.” şeklindedir. Cevap, B seçeneğidir.

58. Aşağıdakilerden hangisi “klasik iktisadi düşünce”nin temsilcilerinden biri değildir?

A) D. Ricardo	B) J. S. Mill
C) A. Smith	D) T. R. Malthus
E) M. Friedman	

Çözüm: M. Friedman, “Monetarist ekolün” kurucusu ve önde gelen temsilcilerindendir. Friedman dışındaki iktisatçılar ise “Klasik okula” mensupturlar. Cevap, E seçeneğidir.

59. Keynes’e göre tüketim harcamaları, aşağıdakilerden hangisinin bir fonksiyonudur?

A) Harcanabilir gelir	B) Nispi gelir
C) Sürekli gelir	D) Yaşam boyu gelir
E) Kişisel gelir	

Çözüm: Keynes’e göre tüketim harcamaları, “harcanabilir gelirin” bir fonksiyonudur. Keynes’in varsayımı, maliye politikasının etkinliğini ve devletin ekonomiye müdahale nedenlerini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Şöyle ki, Keynes’e göre devlet maliye politikası uygulaması ile ekonomiye müdahale ederse, -örneğin vergi oranlarının düşürüldüğünü varsayalım- iktisadi karar birimlerinin harcanabilir gelirlerinde bir artış meydana gelecektir. Tüketim de harcanabilir gelirin fonksiyonu olduğuna göre, harcanabilir gelirden meydana gelen bir artış tüketimde bir artışın meydana gelmesine neden olacaktır. Tüketim artışı yatırımları, istihdamı ve milli geliri artıracığı için, Keynes’in bunalımın ana nedeni olarak gördüğü talep yetersizliği sorunu da ortadan kalkmış olacaktır. Cevap, A seçeneğidir.

60. Aşağıdakilerden hangisi “klasik iktisatçılar”dan biri değildir?

A) A. Smith	B) J. S. Mill
C) D. Ricardo	D) T. R. Malthus
E) A. Marshall	

Çözüm: Avrupa’da 1750-1870 yılları arasında yaşamış olan ve “piyasa mekanizmasını” savunan iktisatçılar, “klasik iktisatçılar” olarak bilinir. Başlıca klasik iktisatçılar şu şekilde sayılabilir: A. Smith, D. Ricardo, T. R. Malthus, J. B. Say, N. W. Senior, J. S. Mill, Frederic Bastiat. Alfred Marshall ise 1890 yılında yazmış olduğu “İktisadın İlkeleri” kitabı ile meşhur olan “ikinci kuşak bir marjinalist” iktisatçıdır. Cevap, E seçeneğidir.

63. Faizi, tüketimden vazgeçmenin bedeli olarak tanımlayan iktisat yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Keynesyen yaklaşım	B) Monetarist yaklaşım
C) Merkantalist yaklaşım	D) Klasik yaklaşım
E) Avusturyan yaklaşımı	

Çözüm: Faizi tüketimden vazgeçmenin bedeli olarak açıklayan iktisat yaklaşımı, “klasik iktisat yaklaşımı”dır. Cevap, D seçeneğidir.

The Cape

KAYNAKÇA

- AKTAN, Coşkun C. "Anayasal İktisat ve Ekonomik Anayasa Önerilerine Yönelik Eleştiriler ve Karşı Cevap", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Aralık 1996.
- AKTAN, Coşkun C. "Devletin Büyümesi ve Devletin Başarısızlığının Anatomisi", **Anayasal İktisat**, Ed. C. C. Aktan, Ankara: Siyasal Kitapevi, 2002.
- AKTAN, Coşkun C. **Anayasal İktisat**, İstanbul: İz Yay., 1997.
- AKTAN, Coşkun C. **Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat**, Ankara: Takav Matbaası, 1994.
- AKTAN, Coşkun C. **Ekonomik Anayasa**, TİSK İnceleme Yay., Say: 19.
- ALKİN, Erdoğan ve Diğerleri. **İktisada Giriş**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1472, Açıköğretim Fakültesi Yayını: 785. 2003.
- ALP, Ömer. **Kamu Tercih ve Anayasal İktisat, İktisat Politikası**, Der: Vildan Serin, İstanbul: Alfa Yay., 1998.
- AREN, Sadun. **İstihdam Para ve İktisadi Politika**, 10. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 1984.
- ATAÇ Engin (Editör), PARASIZ İlker, **İktisadi Analiz**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1986.
- ATAÇ, Beyhan. "Modern Keynesyen Görüşte Maliye Politikası", **Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt II, Sayı 1, 01/1984.
- ATAÇ, Beyhan. "İstikrarın Sağlanmasında Çağdaş Makroekonomik Tartışmalar", **Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt VI, Sayı 2, 1988.

- ATAÇ, Beyhan "Maliye Politikasının Etkinliğine İlişkin Tartışmalar" şu kitapta: Engin Ataç (ed), **Maliye Politikası**, 4. Baskı, Açık Öğretim Fakültesi Yayın No: 835, 2007.
- ATAÇ, Beyhan. **Maliye Politikası**, Genişletilmiş Altıncı Basım, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim, Sağlık ve Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No: 18, 2002.
- BARRO, Robert J. "The Ricardian Approach to Budget Deficits" **Journal of Economic Perspective**, Volume: 3, Number: 2, Spring 1989.
- BARTLETT, Bruce R. "Arza Dayalı İktisat", (Çev. Süreyya Sakıncı), **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Sayı: 2, Şubat 1987.
- BEGG, David and Stanley Fisher. **Makro İktisat**, Çev: Vildan SERİN, İstanbul: Alkım Yayınları, 2001.
- BİLGİN, Mehmet H. "Politik Yozlaşma ve Anayasal İktisat", **İktisat Dergisi**, Sayı: 376, Şubat, 1998.
- BUCHANAN, James M. "Anayasal İktisat", (Çev. İsmail Aktürk), **Maliye Yazıları**, No: 19-21, Temmuz-Aralık 1989.
- BUCHANAN, James M. "Kamu Ekonomisinin Yetersizliği Teorisi ve Kamu Tercihi", **Maliye Yazıları**, Sayı: 25-27 Temmuz-Aralık 1990.
- BUCHANAN, James M. "Kamu Tercihi ve Kamu Maliyesi", (Çev. Coşkun C. Aktan), Bursa: **Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: X, Sayı: 1-2, Nisan-Kasım 1989.
- BUCHANAN, James M. "Kamu Tercihi Yaklaşımı", **Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat**, (Çev. Mehmet Tosuner), Yay. Hazırlayan: Aytaç Eker – Coşkun C. Aktan, İzmir: Akhşelim Matbaası, 1992.
- BUCHANAN, James M. "Politikanın Ekonomik Analizi: Kamu Tercihi Teorisi", (Çev. Coşkun C. Aktan), **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Sayı: 3, Mart 1990.
- BULUT, Cihan. **Kamu Açıkları**, İstanbul: DER Yayınları, 2002.
- BUTLER, Eaman. **Hayek**, (Çev. Yusuf Z. Çelikkaya), Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yay., No: 7, 1996.

- BÜYÜKAKIN, Tahir. "Phillips Eğrisi: Yarıym Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma", **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 39, Ekim 2008.
- ÇAKMAK, Erol. "Uluslar arası Karşılıklı Ekonomik Bağımlılık Çerçevesinde ABD Bütçe ve Cari İşlem Açıkları Üzerine Bir Değerlendirme", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-2, Yıl: 1992.
- ÇETİN, Ahmet. "Kamu Borçlarının Makroekonomik Etkileri: Ampirik Bir Analiz", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 1, Nisan 2005.
- ÇETİN, Ahmet. "Kamu Borçlarının Makroekonomik Etkileri: Ampirik Bir Analiz", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 1, Nisan 2005.
- ÇOLAK, Ö. Faruk ve diğerleri, **İktisadın İlkeleri**, Ankara: Alkım Yayınevi, 1996.
- ÇOLAK, Ömer Faruk ve A. Hakkan Çermikli, **Para Banka Sözlüğü**, Ankara: Alkım Yay., 1997.
- DEMİR, Osman. **Ekonomide Devlet**, SPK Yayın No: 71, 1997
- DEMİRGİL, Demir. **Ekonomi Ansiklopedisi**, İstanbul: Hearst Yayıncılık, No: 1, 1999.
- DİNLER, Zeynel. **İktisada Giriş**, Bursa: Ekin Kitapevi, 2001.
- DORNBUSCH, Rudiger ve Stanley Fischer, **Makroekonomi**, Çev. Salih Ak, İstanbul: 1998.
- EĞİLMEZ, Mahfi ve Ercan Kumcu, **Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul: Om Yayınevi, 2002.
- EKER, Aytaç. "Ekonomik Anayasa Sempozyumu: Konuşma Metni", **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992.
- Ekonomi Ansiklopedisi**, 1 Numara ve Hearst Yayıncılık - Paymaş Yayınları.

- EREN, Ercan. "Klasik ve Keynesci Makro Analiz", şu kitapta: K. Yıldırım, M. Özer (ed), **İktisat Teorisi**, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 773, 2003.
- EREN, Ercan. Makro İktisat, 4. Basım, İstanbul: Avcıol Basım, 2006.
- ERKEKOĞLU, Hatice. İmalat Sanayide Rekabet Gücü Araştırma - Kayseri Örneği, Ankara: Palme Yayını 2008.
- ESER, Uğur. "Anayasal İktisat Yada Yeni Liberalizmin İktisadi Kriz Kuramı Üzerinde Düşünceler", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Sayı: 136, Ekim 1991.
- ESER, Uğur. "İktisat Politikası Anayasası ve Bir Anayasal Reform Önerisi Üzerine Bazı Düşünceler", **Toplum Bilim**, Birikim Yay., No: 51-52, Cüz 1990.
- GÖKDERE, Ahmet. **Mikro-Makro Ekonomi**, 3. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.
- GÖRGÜN, Sevim. "Anayasal Borçlanma Politikası ve Devletin Borçlanma Yetkisinin Sınırlandırılması", **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992.
- GÜNAYDIN, İhsan. "Bütçe ve Ticaret Açıkları Arasındaki İlişki: Türkiye Uygulaması", **Ekonomik Yaklaşım**, Cilt: 15, Sayı: 52-53, Yaz-Güz 2004.
- GÜNAYDIN, İhsan. "Türkiye'de Kamu Kesimi Açıkları ve Enflasyon", **İktisat İşletme ve Finans**, Yıl: 16, Nisan 2001.
- GÜNAYDIN, İhsan. "Türkiye'de Kamu Kesimi Açıkları ve Enflasyon", **İktisat İşletme ve Finans**, Yıl: 16, Nisan 2001.
- GÜVEL, Enver A. "Demokrasi, Piyasa Ekonomisi ve Liberal Düşünce Geleneği", **Liberal Düşünce Dergisi**, Cilt: 3, Sayı 12, www.liberal-dt.org.tr/dergiler.htm.
- GÜVEL, Enver A. **Politik İktisat ve Akıl**, İstanbul: Alfa Yay., 1998.
- HİÇ, Mükerrerem. **Para Teorisi ve Politikası**, 8. b. İstanbul: Menteş Kitabevi, 1992.

- HİÇ, Süreyya. "Keynes Karşıtı Başlıca Görüşler, Maliye ve Para Politikaları", **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, Sevim GÖRGÜN'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4099, Otuzsekizinci Seri, İstanbul: Emek Matbaacılık, 1998.
- İŞIKLAR, İlyas. **Para Teorisi ve Politikası**, 1. Baskı T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1583, 2004.
- İSLATİNCE, Hasan. "Rasyonel Beklentiler Teorisinin Rasyonelliği Tartışmaları", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, Yıl: 2002.
- KAZGAN, Gülten. **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi**, 9. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000.
- KEYDER, Nur. **Para Teori, Politika**, Uygulama, 4. basım, Ankara, 1993.
- KINNEAR, Douglas Kamu Tercihi Teorisi, Anayasal İktisat, (Çev. Gazi Sonkur), Edit. C. C. Aktan, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2002.
- KLAMER, A. **The New Classical Macroeconomics**,
- KRİGER, Roland A. "Arz -Yönlü İktisat", (Çev. Coşkun Can Aktan), **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, 1992.
- OYAN, Oğuz. "Vergi Politikasında Yazbozlar" **Türk-İş Yıllığı, 1999/1**, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türk-İş Araştırma Merkezi.
- ÖÇAL, Tezer ve Ö. Faruk ÇOLAK. **Para Teori ve Politika**, Ankara : Nobel Kitabevi, 1999.
- ÖÇAL, Tezer. **Makro İktisat**, Ankara: Savaş Yayınevi, 2004.
- ÖÇAL, Tezer. Ö. Faruk Çolak, **Para Teori ve Politika**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1999.
- ÖNEL, Gülcan. "Türkiye'de Dış Borçların Sürdürülebilirliği", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Cilt: 8, Sayı: 2, Yıl: 2006.

- ÖREN, Enver. "Ekonomik Anayasa Sempozyumu:Konuşma Metni", **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992.
- ORHAN, Z. Osman ve Seyfettin Erdoğan. **Para Politikası**, Ankara: Palme Kitapevi, 2007.
- ÖZBİLEN, Şevki **Maliye Politikası**, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 1998.
- ÖZBUTUN, Ergun. "Anayasa Huku Açısından Ekonomik Anayasa", **Ekonomik Anayasa Sempozyumu**, Ankara: Takav Matbaası, 1992.
- ÖZTÜRK, Nazım. **Dış Ticaret-Kuram-Politika-Uygulama**. Ankara: Roma Yayınları, 2005.
- ÖZTÜRK, Nazım. **Kalkınma Kuramlarına Eleştirel Bir Yaklaşım**. Ankara: Roma Yayınları, 2005.
- ÖZTÜRK, Nazım **Piyananın Başarısızlığından Kamu Ekonomisinin Başarısızlığına Ekonomide Devletin Değişen Rolü**, Ankara: Palme Yayıncılık, 2007.
- PARASIZ, İlker. "Para Arzı ve Para Talebi", şu kitapta: K. Yıldırım, M. Özer (ed), **İktisat Teorisi**, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 773, 2003.
- PARASIZ, İlker. **Friedmancı Monetarizm**, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1991.
- PARASIZ, İlker. **Makro Ekonomi**, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1993.
- PARASIZ, İlker. **Para Teorisi ve Politikası**, Bursa: Ezgi Kitapevi, 2007.
- PARASIZ, İlker. **Uluslararası Para Sistemi**. Bursa: Ezgi Kitapevi, 1996.
- PARASIZ, İlker. **Makro Ekonomi**, 6. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1996.
- PAYA, Merih. **Makro İktisat**, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1997.
- PAYA, Merih. **Para Teorisi ve Para Politikası**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.

- SAĞLAM, Dündar. "Bütçe Politikasının Teorik Kavramlarında ve Araçlarında Yeni Gelişmeler", **Banka ve Ekonomik Yorumlar**, Sayı: 10, Yıl: 32, Ekim, 1995.
- SAKAL, Mustafa. "Siyasal Karar Alma Sürecinde Rol Alan Faktörler ve Roller", **Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 1, 1998.
- SAMUELSON Paul and William Nordhaus, **Economics**, New York: McGraw-Hill, 1992.
- SAVAŞ, Vural F. "Anayasalarda Ekonomik Haklar ve Özgürlüklere: T.C Anayasaları Örneği", **Maliye Yazıları**, Sayı: 24, Mayıs-Haziran, 1990.
- SAVAŞ, Vural F. "Ekonomik Anayasa ve Anayasal Ekonomi", **Görüş**, Sayı: 3, Mayıs 1992.
- SAVAŞ, Vural F. "İktisat Politikası Anayasası", **Maliye Yazıları**, No: 16, Ocak-Şubat 1989.
- SAVAŞ, Vural. **Anayasal İktisat**, 3. b., İstanbul: Avcıol Basım Yayım, 1997.
- SAVAŞ, Vural. **Keynesyen İktisat Yıkılırken**, Fatih Yayınevi, İstanbul, 1984.
- SAVAŞ, Vural. **Politik İktisat**, 2. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi, 1994.
- SEYİDOĞLU, Halil. **Ekonomik Terimler, Ansiklopedik Sözlük**, Gizem Yayınları, 1992.
- SEYİDOĞLU, Halil. **İktisat Biliminin Temelleri**, İstanbul: Güzem Can Yayınları, 2006.
- SKOUSEN, Mark. **İktisadi Düşünce Tarihi**, Çev. Mustafa Acar, Ekrem Erdem, Metin Toprak, Adres Yayınları, 2003.
- SNOWDAN, B., Vane H.R. (2005), *Modern Macroeconomics*, Edvard Elgar Publishing, USA.
- STEWART, Michael. **Keynes Devrimi**, (Çev. Asım Baltacıgil), İstanbul: Minnetoğlu Yayınları, 1980.